Tanjore Saraswathi Mahal Series No. 58.

Samrajya Lakshmi Pithika

(The Emperor's Manual)

॥ साम्राज्यलक्ष्मीपीठिका ॥

Tanjore Saraswathi Mahal Series No. 58.

Samrajya Lakshmi Pithika.

(The Emperor's Manual)

Edited by

Sri. K. VASUDEVA SASTRI, B. A.
(Research Pandit, Saraswathi Mahal)

And

Sri K. S. SUBRAHMANYA SASTRI
(Sanskrit Pandit, Saraswathi Mahal)

Published by

Sri. S. GOPALAN. B. A., B. L.,
Honry. Secretary, for The Administrative Committee,
T. M. S. S. M. Library, Tanjore.

Price Rs. 8—0—0

॥ श्रीः ॥

एषा किल

॥ श्रीसाम्राज्यलक्ष्मीपीठिका ॥

तञ्जपुरीविराजमानराजकीयश्रीसरस्वतीमहालयस्थ

प्राक्तनमातृकानुसारेण

के. वासुदेवशास्त्रि, क्षे. शं. सुब्रह्मण्यशास्त्रिभ्यां

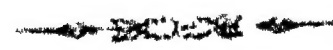
संशोध्य परिष्कृता

श्रीसरस्वतीमहालयकार्यदर्शिभिः

एस्. गोपालन्. बि. ए., बि. एल्., महाशयैः

प्राकाश्यतामुपनीता च

विजयतेतराम् ॥

मूल्यम्] [८. रौप्यकाणि

PREFACE

'Samrajyalakshmi Pithika' may be described as an Emperor's Mannual. It is a part of Tantra Literature. The popular notion that Tantras or Agamas, and Puranas deal only with details of worship and mystical stories, is highly erroneous and the sooner it is corrected the better. The Agamas in fact are the most fruitful source of treatises on all our arts and sciences, and the accounts in the Agamas are generally more comprehensive than in professed treatises on the subject. Music and Medicine, Art and Architecture, Statecraft and military Science, Chemistry and Psychology, and the much vilified subject of Alchemy which however has now been recognised as an atomic phenomenon, all these are treated fully and clearly in Agamas. A large volume on Alchemy named ANANDAKANDAM which has been printed by us and which is fuller and clearer than any other printed book or manuscript on the subject, is a part of Maha Saiva Tantra. The Puranas also contain all these subjects in a more scattered form. It may be news to some that Agni Purana is an Encyclopaedia of our culture and is otherwise called "Vidya-Sara" or Essence of Culture.

Adult education which has recently received so much of attention at the hands of our Government is nothing new to our country and the Agamas and Puranas, regularly read and interpreted in public places, imparted the fullest knowledge on all subjects of cultural value to all and sundry without the aid of literacy. That is why an unlettered Indian is often more cultured than his lettered brother in other countries.

This book contains a detailed account of all the subjects that a prince has to learn for discharging his duties as a king in later life. The daily routine of the Head of a State for self-culture and successful administration of the country is fully dealt with. The propitiation of deities for his own good and the good of the people takes the first place in this book, and it is but natural that in a country like ours where nothing is begun without performing VIGHNESWARA PUJA for its successful fulfilment, prayer and worship are considered as of prime importance.

The work is written in simple Sanskrit and anyone who knows the rudiments of the language can easily follow the book and enjoy the flowing verses that make study a pleasure.

The book has been carefully edited by Sri K. Vasudeva Sastri B. A., Research Pandit of this Library and Sri K. S. Subramania Sastri, Sanskrit Pandit of our Library A learned introduction in Sanskrit has been contributed by Vedanta Siromani Sri N. V. Venkatasubramania Sastri. Sanskrit Pandit of our Library.

Our thanks are due to these learned scholars for their valuable services.

We are thankful to the Government of Madras for their timely grants which have enabled us to publish this and other valuable manuscripts of this Library.

Sarasvathi Mahal
Dated 19-8-'52.

S. GOPALAN,
HONORARY SECRETARY.

முகவுரை

'ஸாம்ராஜ்யலக்ஷ்மீ பீடிகா' என்னும் இந்த வெளியீடு ஓர் அரசியல் நூலாகும். இது 'ஆகாசபைரவதந்த்ரம்' என்னும் ஆகமநூலின் ஓர் பகுதியாகச் சொல்லப்பட்டிருக்கிறது. ஆகமங்களில் கடவுளை வழிபடும் முறைகளும் மந்திரங்களுமே சொல்லப்பட்டிருக்கின்றன என்றும், புராணங்களில் கதைகள்தான் உள்ளன என்றும், பொதுவானதோர் அபிப்பிராயம் நிலவி வருகிறது. அது தவறு. நமது கலை, விஞ்ஞான நூல்களில் மிகவும் விரிவான நூல்கள் ஆகமங்களிலேயே காணப்படுகின்றன. சிற்பம், வைத்தியம், சங்கீதம், அரசியல், ரஸாயனம், ரஸவாதம், மனதத்துவம் முதலிய பல கலைகளுக்கும் விஞ்ஞானங்களுக்கும் முதல் நூல்கள் ஆகமங்களிலேயே அடங்குகின்றன. அதைப்போலவே புராணங்களிலும் கலை விஞ்ஞானப்பகுதிகள் பல அடங்கியிருக்கின்றன. பதினெட்டு புராணங்களில் ஒன்றாகிய 'அக்னி புராணம்' என்பது முழுவதும் நமது கலைக் களஞ்சியமே என்பது குறிப்பிடத்தக்கது. அதற்கு 'வித்யா ஸாரம்' என்று மறுபெயரும் உண்டு.

முதியோர் கல்வி என்ற இயக்கத்தில் நமது அரசாங்கத்தார் சமீப காலத்தில் அதிக சிரத்தை கொண்டுள்ளனர். முதியோர் கல்வி என்பது நம் நாட்டிற்குப் புதிதல்ல. நமது ஆகமங்களும் புராணங்களும் தேவாலயம் முதலிய பொதுஸ்தலங்களில் வாசிக்கப்பட்டுப் பொருள் கூறப்பட்டு வந்ததனால் எழுத்தறிவின் உதவியின்றியே சகல கலைகளையும் விஞ்ஞானப்பகுதிகளையும் நம் நாட்டினர் யாவரும் எளிதில் அறிந்து வந்தனர். அக்காரணம் பற்றியே நம் நாட்டில் எழுத்தறிவில்லாதவர்கள் கூடப் பிறநாடுகளில் எழுத்தறிவுள்ளவர்களைக் காட்டிலும் கலையறிவில் மேம்பட்டவர்களாக இருந்து வந்திருக்கிறார்கள்.

இந்த நூலில், ஓர் அரசன் தனது கடமைகளைச் செவ்வனே ஆற்றுவதற்குவேண்டிய பயிற்சி முற்றிலும் அடங்கியிருக்கிறது. ஓர் அரசாங்கத்தின் தலைவன், தனக்காகவும் தன் நாட்டின் சேவைக்காகவும் கற்கவேண்டிய பலதுறைக்கல்வியும் இதில் விவ

ரிக்கப்பட்டிருக்கிறது. தனது நன்மைக்காகவும் நாட்டின் நன்மைக்காகவும் செய்யவேண்டிய தெய்வவழிபாடு, இதில் முதலிடம் பெற்றிருக்கிறது. எந்தகாரியத்தையும் துவங்குமுன் இடையூறு வராவண்ணம் விக்னேசுவர பூஜை செய்வது வழக்கமாகவுள்ள நமது நாட்டில் தெய்வபக்திக்கும், தெய்வவழிபாட்டிற்கும் முதலிடம் கொடுத்திருப்பதில் ஆச்சர்யம் ஒன்றுமில்லை.

இந்நூல் எளிய நடையிலுள்ள ஸம்ஸ்க்ருதத்தில், அதிகப் பயிற்சியில்லாதவர்களும் வாசித்தறியக்கூடியவகையில் அழகான செய்யுள்களால் அமைக்கப்பட்டுள்ளது.

இந்நூல் ஸரஸ்வதி மஹால் நூலநிலைய ஆராய்ச்சி ஆசிரியர் ஸ்ரீ K. வாஸுதேவசாஸ்திரி B. A., அவர்களாலும் ஷை மஹால் ஸம்ஸ்க்ருதபண்டிதர் மந்தரமூர்த்தி ஸ்ரீ K. S. ஸுப்ரமண்ய சாஸ்திரி அவர்களாலும் பதிப்பிக்கப்பட்டிருக்கிறது. ஸரஸ்வதி மஹால் ஸம்ஸ்க்ருத பண்டிதர் வேதாந்த சிரோமணி ஸ்ரீ N. V. வேங்கடஸுப்ரமண்ய சாஸ்திரி அவர்கள் ஸம்ஸ்க்ருதத்தில் இதற்கு ஓர் முகவுரை எழுதியுள்ளார். இவர்கள் செய்துள்ள அரிய சேவைக்கு நமது நன்றி உரித்தாகும்.

இந்நூலையும் ஏனைய அரிய நூல்களையும் வெளியிடுவதற்குப் போதிய நிதியுதவி செய்துவரும் சென்னை அரசாங்கத்தாருக்கு நாம் என்றும் கடமைப்பட்டுள்ளோம்.

ஸரஸ்வதி மஹால்,
தஞ்சை.
31—8—52.

S. கோபாலன்.
கௌரவ காரியதரிசி.

—

INTRODUCTION.

'Samrajyalakshmi Peethika' is a Manual for the welfare of the State and has to be studied and practised by all Heads of State and State Departments. It describes in detail, the working of each department of state and gives useful advice for its proper administration.

The propitiation of various forms of God-head by Vedic rites and Tantric rites is also recommended as a valuable aid in warding off unforeseen obstacles and enemies, and securing the desired object. Prayer and offerings to God and the blessed ones, are universal practices recommended by all religions of the world. Each religion has its own peculiar mode of invoking His Grace. Temples, Deities, Mantras, Japa and Homa are the modes that have been in vogue in our country from time immemorial. It is not possible for a person belonging to one religion and accustomed to a particular religious practice to understand fully and appreciate the virtue of the practices of another religion in creating the devotional temper and securing the Grace of Providence. The impact of people belonging to more religions than one as invaders and conquerers in our country, and the habit of aping the fashions of the ruling class which is a common human weakness, have done not a little to disturb the deep faith and whole-hearted devotion to these religious practices in our land. The wave of short-sighted rationalism and triumph of material science which have done a lot of mischief in practically destroying the religious life of the West, have also extended their influence over the minds of the educated Indian whose system of education has been fashioned along western lines. A very deep study of our religious books is necessary for an Indian of to-day to get back even a fraction of the faith of his fore-fathers. In such an atmosphere, the recommendation of Mantrajapas has to be strengthened by a special appeal and explanation.

The purpose of every mantra and its repetition is for the person to transform himself in his own mind into the

Deity itself with all its powers and glory. Human mind is capable of miracles which modern science has yet to understand. All the powers of mind have been fully investigated and realized by experience by our seers, and we have a complete manual on the powers of the human mind in the Yoga Sutras of Patanjali. It is in fact the higher psychology by which the scientist can perfect the most important instrument, namely, the instrument of perception and understanding. 'Mind moves matter' is a well-known axiom. A well-developed mind has a mastery over men and things which is exemplified by the commanding personality of great men. The mantras do no less but more than what a developed personality can do by his moral force.

The various practices connected with Mantrajapa and Homa, that are recommended in the first 30 out of the 139 chapters of this book, have only to be read without prejudice, for anyone to realize the powerful personality that one is likely to develope by those practices, for getting over all obstacles and realizing every desired object.

The Deity representing the power and glory of the State is named Samrajyalakshmi. The first 5 chapters deal with the description of her glorious abode and her retinue. The next 4 chapters describe the method of japa and homa, that is, the repetition of the mantra and giving offerings in her name in sacrificial fire, as an aid to devotion and contemplation.

The next 18 chapters describe the special worship and practices for getting over calamities in the country like famine, epidemics, and invasion. The next two chapters deal with the regular seasonal and annual festivals in honour of the Deity. The 30th chapter is very useful and gives valuable information regarding the use of particular mantras, and invocation of particular deities, for particular ends in view.

From chapter 31 onwards begins a detailed description of the various departments of state. Chapter 31 to 38 deal with the planning and construction of the fort. The selection of the site is first dealt with. The hill fort is given the first place. 8 kinds of fort on the hill in different shapes are recommended, and 8 other shapes which have to be avoided are also stated. Next to the hill, 7 other sites surrounded by natural defences like water, mire, forest, and thick population are then enumerated. The inner and the outer ramparts and their defences are dealt with, in the next 3 chapters. The planning of the capital city with quarters for all departments, and men following different professions, in chapter 39, will richly repay perusal by the modern town-planning architect. The next two chapters deal with the construction of the king's palace and its adjuncts. Chapters 43 to 55 describe the coronation hall, the throne, the deities about the hall and the coronation ceremony. The observance of the coronation anniversary and the repetition of the same ceremony after a victory or annexation is dealt with, in the next 2 chapters. The state entry of the Emperor with the 72 groups of retinue is described in the next 3 chapters, as also the 64 arts of skill a king and every polished man has to acquaint himself with.

The next 17 chapters deal with the qualities that should adorn an Emperor and an Empress, and the details of daily routine of duties and diversions fit for them. This part contains valuable hints about the constitution of the several departments of the state. The new-year function is next described, and then the seasonal festivals of Ramanavami, Krishnajayanti, Navaratri, Deepavali, Holika etc. These occupy 41 chapters.

Chapter 124 deals with institutions for charity and promotion of culture. The next two chapters deal with pilgrimage to holy places. The next two chapters give a full description of the 'Dandayatra' or military campaign against insurgents. Chapter 130 describes a hunt in all its detail. Chapter 131 gives details about the

section of the army fighting on chariots. The next two chapters deal with the elephant corps-and the cavalry. Chapter 134 gives rules for selecting the military personnel from the ordinary soldier to the commander - in - chief. Chapters 135 and 136 give valuable information about archery, the different kinds of bows and arrows and detailed rules about practice and exercise. The next two chapters describe a regular preparation for a full-scale military campaign against a foreign state, and the details of a victorious march over it. The next chapter gives a daily prayer invoking the grace of Samrajyalakshmi. There the manuscript stops. It looks as if the treatise in the manuscript is not complete, and portions dealing with further matters are missing; but even as it is, it is a very enjoyable and instructive piece of melodious poetry describing state-craft and policy and the duties and diversions of the head of a state. The daily routine and the seasonal festivals and worship of deities may well be taken as useful guides for fashioning the daily life of every individual whatever his station may be. It can safely be asserted that anyone following the rules of life laid down in this work as far as it is possible for his vocation in life, is sure of peace and plenty.

We have in Saraswati Mahal the personal copies of this work inscribed with the names of some of the Mahratta kings of Tanjore, and it is clear that this work has been regularly studied and practised by every prince and heir-apparent in our country. It is hoped that students intrerested in our national culture and a workable scheme fo an all-sided development of personality will study this work with profit.

Archery dealt with as a species of physical exercise promoting health, activity and powers of observation, which is described in chapter 136 can readily be adopted as a part of physical education in our schools.

Saraswati Mahal,
Tanjore.
11-8-'52

K. VASUDEVA SASTRI,
Joint-Editor.

முகவுரை

'ஸாம்ராஜ்யலக்ஷ்மீபீடிகை' என்னும் இந்நூல் ஓர் நாட்டின் நலத்திற்கான அரசியல் நூலாகும். ஓர் அரசன் கற்று அனுஷ்டிக்க வேண்டிய எல்லாத்துறைகளுக்கான முழுவிவரமும் இதில் அடங்கியுள்ளது.

வேதஆகமங்களில் கூறியபடி கடவுளை வழிபடுதல் எதிர்பாராத இன்னல்களை அகற்றுவதற்கும், நினைத்தகாரியம் கைகூடுவதற்கும் உதவிசெய்யும் என்றகாரணத்தால் அவ்வழிபாடுகளின் முறைமையும் இந்நூலின் ஒரு பகுதியாகக் கூறப்பட்டுள்ளது. கடவுளைக்குறித்துப் பிரார்த்தனை செய்வதும், காணிக்கை செலுத்துவதும், கடவுள் அருள்பெற்ற பெரியோரை வழிபடுதலும், அவர்களுக்குக் காணிக்கை செலுத்துவதும் ஒவ்வொருநாட்டிலும், எல்லாமதத்தினராலும் அனுஷ்டிக்கப்பட்டு வருகின்றன. ஆனால் ஒவ்வொரு நாட்டிலும் அதன் முறை மாறுபட்டிருக்கிறது. நம் நாட்டில் ஆலயம் தொழுவதும், இஷ்டதெய்வத்தைப் பூஜிப்பதும், அதற்காக மந்திரங்களையும், ஹோமங்களையும் கையாளுவதும், கடவுள்வழிபாட்டின் முக்கிய முறைகளாகத் தொன்று தொட்டு வழங்கிவருகின்றன.

ஓர் நாட்டை அல்லது மதத்தைச்சேர்ந்த ஒருவருக்கு அந்நாட்டின் அல்லது மதத்தின் வழிபாட்டுமுறையே பழக்கத்திலுள்ளதாகையால் அதற்கு மாறுபாடான மற்றொரு நாடு அல்லது மதத்தின் முறையின்மகிமை எளிதில் புலப்படாது. நமது தேசத்தில் பலநாடுகளிலிருந்தும் பல மதத்தினரும் வந்து அரசாட்சி செய்து வந்திருப்பதாலும், ஆளும்வகுப்பினர் மனப்பான்மையையே மக்களின் மனப்பான்மை பின்பற்றுவது இயற்கையாகையாலும், பிறமதத்தினருக்கு நமது தேசீயவழிபாடுகளில்உள்ள அபிமானக்குறைவும், அறியாமையும் நம்மவர் பலரிடை பரவியுள்ளது. மேலும் பகுத்தறிவினால் யாவற்றையும் அளந்துவிடக்கூடும் என்ற மனப்பான்மையும், விஞ்ஞானஆராய்ச்சியினால் ஏற்பட்ட ஓர்பெருமிதமும், மேல் நாடுகளில் கடவுள்

என்னும் தத்துவத்திலும், மதநூல்களிலும் பற்றுதலைக் குறைத்துள்ளது. மேனாட்டுமுறையிலேயே கல்வி போதிக்கப்பட்டு வரும் நம்மவரில் பெரும்பாலரும் அதேவிதமான அபிமானக் குறைவை அடைந்திருக்கிறோம். நம் நாட்டில் ஒருவன் நம்முன்னோரின் ஆழ்ந்த பக்தியின் ஓர் அம்சத்தையாவது பெறவேண்டுமானால் நம்நாட்டு வேதாகமம் முதலிய நூல்களை ஆழ்ந்து கற்றறிதல் வேண்டும். இவ்வித சூழ்நிலையில் மந்திரஜபங்களைப்பற்றிப் பேசுவதானால் அதன் தத்துவத்தைப்பற்றி சிறிது விளக்கிக்கூற வேண்டியது அவசியம்.

ஒவ்வொருமந்திரமும், அதன்ஜபமும் அதற்குரிய தேவதையின்சக்தி முழுவதையும் ஜபம்செய்கிறவன் அடைவதற்கு உதவி செய்யும் என்பது மந்திரசாஸ்திரத்தின் துணிவு. மனிதனது மனது என்னும் கருவியின் ஆச்சரியமான சக்திகளை தற்கால விஞ்ஞானம் இன்னும் ஆராய்ந்தறியவில்லை. அவ்வித சக்திகளை ஆராய்ந்து, அறிந்து, நேரில் அநுபவித்தஞானிகள் நம் நாட்டில் தங்கள் அநுபவங்களை நூல்களில் எழுதிவைத்திருக்கின்றனர். நமது மனத்தத்துவநூல்களில் மிகவும் சிறந்தது பதஞ்சலி மஹரிஷியால் இயற்றப்பட்ட 'யோகசூத்திரம்' என்னும் நூலாகும். இந்நூலில் கூறியுள்ளபடி ஒருவன், மனத்திற்கு பயிற்சி அளித்தால் விஞ்ஞான ஆராய்ச்சிக்கு வேண்டிய பல நூதனக்கருவிகளைக்காட்டிலும் மிகவும் முக்கியமானகருவியாகிய மனத்தின் அறியும் சக்தியை ஆச்சரியமாக விருத்திசெய்துகொண்டு புலன்களின் உதவியின்றியே பொருள்களின் உண்மையை அறியும்சக்தியை அடையலாம். அதன் உதவியாலேயே விஞ்ஞானத்தின் பலதுறைகளிலும் புலன்களால் நேரில் கண்டறியமுடியாத பல தத்துவங்களை நம்நாட்டு ஞானிகளும், யோகிகளும், சித்தர்களும் கண்டறிந்து எழுதிவைத்திருக்கின்றனர். ஆங்கிலத்தில் மனதின் சக்தியைப்பற்றி ஓர் அரியபழமொழி உண்டு. 'மனமே ஜட உலகத்தை இயக்குகிறது' என்பது அதன்பொருள். மனோவலிமை உடைய ஒருவன் பலமக்களையும் தனது ஆணைக்கு இணங்கும்படியான சக்தியைப் பெறுகிறான் என்பது நமது அநுபவத்தில் நாம்கண்ட உண்மை. இவ்விதமான மனோவலிமையை மந்திரஜபமானது வேண்டிய அளவு தந்து உதவுவதால் நினைத்தகாரியத்தை சாதிக்

கவும், இடையூறுகளைத் தவிர்க்கவும் வேண்டிய மனோவேகத்தை அளிக்கிறது.

இந்நூலில் உள்ள 139 அத்தியாயங்களில் முதல் 30 அத்தியாயத்திலுள்ள மந்திரஜப, ஹோமங்களைப்பற்றிக் கூறப்பட்டிருக்கும் விவரங்களை ஒருவன் சிரத்தையுடன் வாசித்தாலே அவைகளினால் ஏற்படக்கூடிய மனோவலிமையின் அளவு ஒருவாறு புலனாகும். ராஜ்யத்தின்சக்தியே உருவான இஷ்டதேவதைக்கு 'ஸாம்ராஜ்யலக்ஷ்மீ' என்றுபெயர். இந்நூலின் முதல் 5 அத்தியாயங்களில் ஸாம்ராஜ்யலக்ஷ்மியின் இருப்பிடமும் அவளது பரிவாரங்களும் அழகாக வர்ணிக்கப்பட்டிருக்கின்றன.

அடுத்த மூன்று அத்தியாயங்களில் மந்த்ரஜபமும், ஹோமமும் செய்யும்முறை விவரிக்கப்படடிருககிறது. பிறகு 18அத்தியாயங்களில் நாட்டில் பஞ்சம், பிணி, படையெடுப்பு முதலியவை ஏற்படும்போது ஸாம்ராஜ்யலக்ஷ்மிக்குச் செய்யவேண்டிய தனியான பூஜைமுறையும் வருஷந்தோறும செய்யவேண்டிய உத்ஸவங்களும் வர்ணிக்கப்பட்டிருக்கின்றன. 30வது அத்தியாயம் முக்கியம் வாய்ந்தது. அதில் ஒவ்வொருவித காரியசித்திக்கும் தகுதியான மந்திரங்களும், பூஜைசெய்யவேண்டிய தேவதைகளும் சொல்லப்பட்டிருககின்றன. இதில 25 மந்திரங்களின் விவரம் அடங்கியிருககிறது.

அடுத்த 30 அத்தியாயங்களில் ராஜ்யத்திற்குரிய பல இலாகாக்களும் செவ்வனே விவரிக்கப்பட்டிருக்கின்றன. 31வது முதல் 8 அத்தியாயங்களில் கோட்டைகள் அமைக்கும் முறை சொல்லப்பட்டிருக்கிறது. மலையில் கடடப்படும் அரணே மிகவும் சிலாக்கியமாகக் கருதப்படுகிறது. அதில் கையாளத்தகுந்த 8வகை உருவ அமைப்புகளும், தகாத 8வகை உருவங்களும் கூறப்பட்டிருக்கின்றன. மலையரணுக்கு அடுத்தபடியாக, நீர்நிலை, சதுப்புநிலம், காடு, ஜனநெருக்கம் முதலிய பாதுகாப்புஉள்ள 7 வகை இடங்களும் அரணுக்குத்தகுதியானவைகளாகச் சொல்லப்பட்டிருக்கின்றன. அடுத்த 3 அத்தியாயங்களில் அரணுக்கான உள்மதிள், வெளிமதிள்களின் அமைப்பு அடங்கியுள்ளது. 39ம் அத்தியாயத்தில் முக்கியநகரத்தின் நிர்மாணமும் அதில் பல

இலாகாக்களுக்கும், பலதொழிலாளர்களுக்கும் இடவசதியும் தெளிவாகக் குறிப்பிடப்பட்டிருகிறது. தற்காலம் நகரஅமைப்பில் ஈடுபட்டிருப்பவர்களுக்கு இவ்வத்தியாயம் மிகவும் உபயோகமானது. 40, 41 அத்தியாயங்களில் அரசன்மாளிகை, மகுடாபிஷேகமண்டபம், சிம்மாசனம் இவற்றின் அமைப்பின் விவரம் காணப்படுகிறது. பிறகு அரசன் மகுடாபிஷேகத்திற்குப் பட்டணப்பிரவேசம் செய்யும முறையும், அரசனது 72 பரிவாரங்களின் விவரமும், அரசனும், கல்விமான்களும் கற்கவேண்டிய 64 கலைகளைப்பற்றிய குறிப்பும் அடுத்த 3 அத்தியாயங்களில் அடங்கியிருக்கின்றன.

அடுத்த 17 அத்தியாயங்களில் சக்ரவர்த்தி, சக்ரவர்த்தினி இவர்களுக்குரிய குணாதிசயங்களும், அவர்கள் தினசரி அனுஷ்டிக்க வேண்டிய கடைமைகளும், அனுபவிக்கவேண்டிய விநோதம் முதலியவைகளும் விவரமாகக் கூறப்பட்டிருக்கிறது. இந்தப் பகுதியில் அரசியல் இலாகாக்களைப்பற்றிய சிலவிவரங்களும் காணப்படுகின்றன. பிறகு வருஷப்பிறப்புக் கொண்டாட்டமும் ராமநவமி, கிருஷ்ணஜயந்தி, நவராத்திரி, தீபாவளி, ஹோளிகா முதலிய உத்ஸவக்கொண்டாட்டங்களும் முழுவிவரங்களுடன் வர்ணிக்கப்பட்டிருக்கின்றன.

124வது அத்தியாயத்தில் தர்மஸ்தாபனங்களும் கல்வி, கலாசார அபிவிருத்திஸ்தாபனங்களும் பேசப்படுகின்றன. இதற்கடுத்த 2 அத்தியாயங்களில் கலகம் செய்யும் சிற்றரசர்களை அடக்குவதற்காகச் செய்யப்படும் 'தண்டயாத்திரை' என்னும் படைஅனுப்புதல் கூறப்பட்டிருக்கிறது. 30வது அத்தியாயத்தில் அரசன் வேட்டையாடவேண்டிய அவசியமும், அதன் முழுவிவரமும் வர்ணிக்கப்பட்டிருக்கின்றன. இந்நூலில் நிரம்பியிருக்கும் உயர்ந்த சொற்சுவை, பொருட்சுவைகளுள் வேட்டை வர்ணிப்பு நன்முக ரசிக்கக் கூடியதாக இருக்கிறது.

பிறகு 4அத்தியாயங்களில் ரத, கஜ, துரக, பதாதிஎன்னும் நால்வகைச் சேனைகளை அமைக்கும் முறையும், அவர்களுக்குப் பயிற்சியளிக்கும் முறையும் சிறப்பாக வில்வித்தையின் முழுவிவரங்களும்,மற்ற ஆயுதங்களின் வகைகளும் கூறப்பட்டிருக்கின்றன

றன. அடுத்த 2 அத்தியாயங்களில ஓர் பெரிய படையெடுப்பின் முறை விவரிக்கப்பட்டு அந்நியநாட்டை வென்று வெற்றியுடன திரும்பும் விவரங்கள் அழகாக வர்ணிக்கப்பட்டிருக்கின்றன.

கடைசியாக ராஜ்யத்தின் க்ஷேமததிறகாக ஸாம்ராஜ்யலக்ஷ்மிகருத் தினசரி செயதுகொள்ளவேண்டிய பிரார்த்தனை கூறப்பட்டிருக்கிறது. இதனோடு இந்நூல்சுவடி முடிவடைகிறது. ஆனால் மேலும் சில விஷயங்கள் இந்நூலின் கடைசிபாகத்தில் அடங்கியிருக்கவேண்டும என்று தோன்றுகிறது. அதில் அரசியலின் மற்றஅங்கஙகள் விவரிக்கப்படடிருககவேண்டும. ஆனால அப்பகுதி நமக்குக் கிடைககவிலலை. எனினும் கிடைத்தமட்டிலும் இந்த நூல் நாம் வாசித்து அனுபவித்து நன்மைபெறக்கூடிய ஓர் அரிய இனிய நூலாகஅமைந்திருக்கிறது. இதில அரசனுக்கென்று கூறப்படடிருக்கும் தினசரிககடமைகளும், பயிற்சிகளும் வழிபாடுகளும் ஒவ்வொருவரும தஙகள் நிலைமைககு முடிந்தவரையில் கையாளுவதறகு உரியன. அப்படிக கையாளுவதனால் ஒருவனுககு மனசசாந்தியும், க்ஷேமமும் விருத்தியடையும் என்பதில ஐயமிலலை. இந்நூல் 'ஆகாசபைரவதந்திரம' என்னும் ஆகமத்தின் ஓர் பகுதியாகச் சொல்லப்படடிருக்கிறது. ஆகமங்களில் தெய்வ வழிபாடுகளைத தவிர ஒருவன் அடையவேண்டிய அறம், பொருள், இன்பம், வீடு எனும் நால்வகைப் பேறுகளையும் அடைவதற்கான கலை, விஞ்ஞானம் முதலியவைகளும் ஏராளமாக அடங்கியிருக்கின்றன. ஆகமஙகளும் புராணங்களும் நமது கலை விஞ்ஞானப் பொக்கிஷங்களாக இருப்பதால் அவற்றை நம முன்னோர் உபயோகித்ததுபோல் முதியோர்கலவியின் ஓர் பகுதியாக நாம் உபயோகப்படுத்துவது அவசியம்.

ஸரஸ்வதிமஹால் நூல நிலையத்தில் இந்நூலின் சில பிரதிகள் தஞ்சையில் ஆண்ட மஹாராஷ்டிரமன்னர்களின் சொந்தப் பிரதிகளாக அவர்கள் பெயருடன விளஙகுகின்றன. இதைக் கொண்டு இந்நூல ஒவ்வொரு அரசகுமாரனும கற்று அப்பியசித்துவந்த நூல் என்பது நிச்சயமாகப் புலனாகிறது. மேலும் இதில் அடங்கியுள்ள அரசனுடைய தினசரிவாழ்க்கைமுறை தஞ்சைநாயக்கர்கள் காலத்திலும வழககத்தில இருந்துவந்திருக்கிறது என்பது தஞ்சையில் ஆண்ட ரகுநாதநாயக்கரின் ஜீவிய

சரித்திரமாகிய[1] 'ரகுநாத அப்யுதயம்' என்ற தெலுங்கு நூலி லிருந்தும் தெரியவருகிறது.

இந்நூலின் 136வது அத்தியாயத்தில் தேகாப்பியாசத்தின் ஓர் முறையாக வில்வித்தை விளக்கப்பட்டிருக்கிறது. அதை இலகுவாக நமது பள்ளிக்கூடங்களில் தேகாப்பியாசத்தின் ஓர் பகுதியாகக் கையாளத் தகுதிவாய்ந்ததாக இருக்கிறது.

1. இந்நூல் ஸரஸ்வதிமஹால் வெளியீடுகளில் ஒன்ருக வெளி யிடப்பட்டிருக்கிறது. இதை இயற்றியவர் ரகுநாதநாயக்கரின் மகனுகிய விஜயராகவநாயக்கர்.

॥ श्रीः ॥

॥ भूमिका ॥

अयि भो ! हृद्यानवद्यविद्यापरिष्कृतशेमुषीजुषो मनीषिणः !

अहो वाचामगोचरा हि प्राज्यराज्यकामानां भवतां भागधेयपरम्परा। यदत्र धराधुराधरणविचक्षणानां भवतां समक्षमेव नानटीति सेयं चित्तरङ्गे । येयं कटाक्षमात्रेण विविधराज्याङ्गविधानकलाकौशलस्य संपादयित्री ; सकलविद्यारत्नाकरात् सारस्वतसुधाप्रसूतेः सरस्वतीमहालयसरस्वतः, विबुधकृतविविधपरिश्रमात् सञ्जाता ; महालक्ष्मीः "**साम्राज्यलक्ष्मीपीठिका**" समाख्यां भूमिकामादत्ते । परिकर्मितपरिष्कृतस्वरूपा च सेयं ; भगवतः पार्वतीजानेः परमेश्वरस्याऽऽननपङ्कजप्रतिष्ठितमहितेति, निश्चप्रचमिदं विपश्चिदपश्चिमानाम्। सेयं किल ; रुद्रयामळाख्यनैपथ्यशालाया आकाशभैरवकल्पप्रतिसीरान्तरागत्यापहाय च हठाज्जवनिकां, "साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकात्मना" नृत्यति नेत्रपथे, मथितदुर्भिक्षा लक्ष्मीः । अस्य किल साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकातन्त्रस्यादर्शभूताः कोशाः पञ्च सन्ति सरस्वतीमहालये । पञ्चस्वपि तासु मातृकासु, द्वे किल काकलपत्रात्मिके ; तिस्रस्तदन्यास्तु ताळपत्रात्मिकाः । पूर्वे च द्वे, देवनागर्यक्षरमणिमालिकामण्डिते; तदितरास्त्वान्ध्र्यः । सर्वास्त्वेताः साजात्यविश्वासेनेव, परस्परं कोशेऽध्यायभेदं वा विषयभेदं वा न भजन्ते । तथाऽपि ; ताळपत्रकाकलपत्रमातृकयोर्विषयभेदाभावेऽपि ; अध्यायसंख्याभेदो विद्यत एवाध्यायानां पौर्वापर्यक्रमव्यत्ययश्च । अत्र चेदमवधेयं भवति भवद्भिः, यत्काकलकोशापेक्षया प्रत्नतमा एव भवितुमर्हन्ति ताळपत्रात्मिका मातृकाः, तत्रापि; यथासंभवं ज्येष्ठमध्यमकनिष्ठवयस्कत्वमिति । अन्यच्च ; पूर्वापराध्यायसङ्गतिपरीक्षणे तन्नयने वा, काकलकोशे यावान् भवति क्लेशस्तावानेव भवति ताळपत्रचयात्मके । अतश्च ; काकलपत्रात्मककोशापेक्षया ज्येष्ठत्वात्, परस्परमध्यायानां सुश्लिष्टतरं साङ्गत्यात्, प्रतिपाद्यमानविषयाणां क्रमसाङ्गत्याच्च ; प्रत्नतरताळपत्रकोशानुसारेणैव, निखिलमातृकानिरीक्षणपरिशीलनपूर्वकं यथामति परि-

शोध्य , तत्रतत्र पाठान्तरसङ्कलनपूर्वकञ्च विषया: प्रतिपाद्यन्ते । अत्र च ये मनुजसहजा मन्तवश्शोधयितुस्ते न मन्तव्या मनीषिभिस्सद्भिरिति ; सप्रश्रयमहमभ्यर्थये ॥

शोधकनिवेदनीयांशः —

अयि पण्डितप्रकाण्डा: ! मण्डलेश्वरा: ! रसिकशिखामणय: ! यदि च भवतां भवत्यत्युन्मदमेधाप्रसरप्रसृमरकण्डूवपचिकीर्षा; आहोस्विदवनीतल - धारणपोषणधुरीणचातुरीप्रतिपित्सा; अथवा, सरसतरनवरसभरितचित्रतरान-वद्यहृद्यतमकाव्यमकरन्दास्वादनलोलुपता; आहो अखिलभूपधर्मस्वरूपावगम-श्रद्धा; निखिलदोषप्रमोषकशान्त्यन्वेषणामार्गणता वा; तर्हि प्रहिणुत भवता मक्षिकूटमास्मिन् लक्ष्मीपीठिकातन्त्रे । इदं हि तन्त्रं, न केवलं पौराणिकीं सरणिमनुसरीसरीति; अवधीरितकादम्बरीरसं, सारणी भवति च रसप्रवाहस्य । अत्र हि—लक्ष्यवेधनप्रकार, धनुर्गुणलक्षण, विलक्षणशिक्षाप्रकारादिकमुपादिश्य-मानं क्षितिपतिमप्यात्मलक्ष्यीकरोति । विविधास्त्रप्रत्यस्त्रोपहारसंहारस्तत्त-द्देवताव्याहारपुरस्सरमुत्कर्षञ्जनयिष्यति महीश्वरस्य । पश्यताखेटप्रकारवर्णन-मत्र स्थालीपुलाकन्यायेन;

तुङ्गं तुरङ्गमारुह्य नर्तयंस्तं पुन: पुन: ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्तुङ्गबाहुभिरुदारधी: ॥

हयारूढैरतिप्रौढैर्मृगयायां मृगेक्षणे ।
राजपुत्रैर्महावीर्यैस्सवयोभिस्समन्वित: ॥

कैश्चित्समीरविचलत्तमालतरुसन्निभै: ।
कैश्चिदर्जुनदोर्दण्डसहस्रान्तरनिस्सृतै: ॥

शोभमानैरतिश्यामैः प्रवाहैरिव नार्मदैः ।
कैश्चिद्भूकम्पचलितैस्स्थितैस्स्तम्भैरिवाञ्जनैः ॥

उपास्यमानः शबरैः समवर्तीव किङ्करैः ।
श्वभिः कतिपयैरेणकान्तावैधव्यदायिभिः ॥

दंष्ट्राकराळवदनैर्विलोकनभयङ्करैः ।
अयोमयायतस्निग्धशृङ्खलाबद्धकन्धरैः ॥

कैश्चिच्चैव शुनीबृन्दैस्सिंहीबृन्दैरिव स्थितैः ।
स्वभर्तृणां लुब्धकेभ्योऽभयं याचितुमुद्यतैः ॥

अनुयातो महारण्यं तरण्यंशुविवर्जितम् ।
कचिच्छ्रीशैलतटवदुल्लसन्मल्लिकार्जुनम् ॥

कचिद्विराजत्पनसं सुग्रीवकपिसैन्यवत् ।
कचित्सङ्क्ष्यमाणाक्षं प्रिये स्यन्दनबृन्दवत् ॥
कचिद्बहुलताख्यातमपर्णं कृष्णपक्षवत् ।

इत्यादि बहु वर्णयित्वा;

१ 'प्रविश्य नृपतिर्व्याधान् योधांश्च प्रेषयेत्तदा ॥'

इत्यारभ्य विचित्रतरमृगयाविहारो वर्ण्यते । अन्यत्र च, आयोधनवर्णने पश्यत साहिनीसौहितीम् । यथा—

निस्त्रिंशोऽयं सकोशश्चेद्दानदक्षः कथं भवेत् ।
इति मत्वैव तं कोशादयमुद्धृतवान्किल ॥

सङ्कुच्यात्मानमत्यन्तमरिभूमण्डलं किमु ।
खेटदम्भादस्य राज्ञो बाहुमाश्रित्य तिष्ठति ॥

यशोदयान्वितश्चायं नेता गोपजनस्य च ।
पाता गोमण्डलस्यापि कथं न पुरुषोत्तमः ॥

युधिष्ठिरोऽपि भीमोऽपि चरितैरर्जुनोऽपि च ।
प्रज्ञया सहदेवोऽपि नकुलो न भवत्ययम् ॥

चित्रमम्बरगश्चन्द्रः स षोडशकलान्वितः ।
अयं तु जगतीचन्द्रश्चतुष्षष्टिकलान्वितः ॥

तादृग्विधगुणस्यास्य कळङ्कोऽप्यस्ति कश्चन ।
देशे देशे प्रमत्तेव कीर्तिर्भ्रमति वल्लभा ॥' इत्यादि ॥

तस्माद्रसिकनल्लजाः ! विवेकिनो विचक्षणाः ! गृह्णत पठत तुष्यत ॥

॥ शुभम् ॥

इत्थम्
विद्वत्कुलविधेयः
नी. वै. वेङ्कटसुब्रह्मण्यशास्त्री.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीमत्साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाविषयानुक्रमणिका ॥

विषयाः	अध्याय संख्या	पृष्ठ संख्या
नृपनैमित्तिकाभिषेकार्थं कलशस्थापनस्वरूपनिरूपणम्	५८	१८७
नृपनैमित्तिकाभिषेककर्तव्यदिक्पालपूजाहोमस्वरूपनिरूपणम्	५९	१९०
नृपाभिषेकसंरम्भस्वरूपकथनम्	६०	१९३
नृपाभिषेकादिकर्मकलापस्वरूपनिरूपणम्	६१	१९५
नृपनगरप्रवेशनिरूपणम्	६२	२०१
द्विसप्ततिराज्याङ्गविनियोगस्वरूपनिरूपणम्	६३	२०३
चतुष्षष्टिकलास्वरूपनिरूपणम्	६४	२०६
राजकृत्यस्वरूपनिरूपणम्	६५	२०९
सम्राट् शुभलक्षणस्वरूपकथनम्	६६	२१२
राज्यार्हराजगुणस्वरूपनिरूपणम्	६७	२१५
सामान्यनृपलक्षणस्वरूपनिरूपणम्	६८	२१७
राजमहिषीलक्षणस्वरूपनिरूपणम्	६९	२२१
राजधर्मस्वरूपनिरूपणम्	७०	२२४
राज्ञ उषःकालकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम्	७१	२३२
ब्राह्ममुहूर्ते नृपकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम्	७२	२३६
प्रातःकालकर्तव्यराजकृत्यस्वरूपनिरूपणम्	७३	२४०
राज्ञां पुराणश्रवणस्वरूपनिरूपणम्	७४	२४४
राज्ञः कविबुधगायकैस्सह सम्भाषणम्	७५	२४७
राज्ञा मन्त्रिभिस्सह मन्त्रविचारस्वरूपकथनम	७६	२४९
राज्ञा आमध्याह्नं कर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम्	७७	२५३

इति श्रीसाम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाविषयानुक्रमणिका समाप्ता ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीसाम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां अध्यायप्रतिपाद्यविषयाः ॥

सखड्गस्सशरचापधरस्तुङ्गतुरङ्गमाधिरूढश्चनरपतिः मृगयाविचक्षणैर्हयारूढैस्सायुधैस्सवयोभी राजपुत्रैस्सहितः सकलवनमृगगतिचेष्टाहृदयज्ञैर्भयङ्करयमकिङ्करोपमैश्शबरयौवतैरन्वास्यमानः दंष्ट्राकरालवदनैर्विलोककभयंकरैरयोमयायतस्निग्धशृङ्खलाबद्धकन्धरैर्विश्वकद्रुभिरुपेतः निविडतरविविधवृक्षगुल्मलतासन्तानगहनं सिंहशार्दूलगजलुलायक्रोडतरक्षुमृगचमरवानरादि मृगगणाकुलं महारण्यमुपेत्य हेतुविज्ञानविविधमृगसंचारम् अत्युच्चवृक्षारूढ शबरजनोपलक्षित मृगगणसंकुलं च वनोद्देशमाज्ञाय, आरुह्यन्तां तरुशिखराणि विलोक्यन्तां विदिशः आकर्ण्यन्तां भीतानां मृगपक्षिणां वाशितानि गृह्यन्तां धनूंषि सन्धीयन्तां निशिताश्शराः सर्वैरप्रमादतस्स्थीयतां विमुच्यन्तां विश्वकद्रवः कल्प्यन्तां वागुराः इति शबरजनतुमुलध्वनिविद्रुतान् मृगगणान सवयोभी राजपुत्रैः निशिततरशरशतैस्संहृत्य भल्लूकशाखामृगसृगादीन् कांश्चिज्जीवग्राहं ग्राहयित्वा च स्वनगरमागत्य स्वानुयायिनः प्रस्थाप्य हिंसोद्भूताघशान्तये गोभूहिरण्यादीन् दत्वा सुखं विहरेदिति मृगयाविहारस्वरूपकथनम् ॥

सद्यश्शुभे स्वानुकूले मुहूर्ते रिपुस्थितदिशि उन्नतोत्क्षिप्तशुभ्रपटमण्टपनिक्षिप्तस्वचापाद्यायुधपूजनं जयदुन्दुभिताडनं जयघोषञ्च कारयित्वा स्वेष्टदेवताञ्च ध्यात्वा नानायुद्धविचक्षण भटाध्यक्षाधिष्ठितचतुरङ्गसैन्यपुरस्सरः पार्ष्णिग्राहकसुहृद्बन्धुसामन्तनृपसमेतः सखड्गचर्म - कवचः कुलागतमलङ्कृतं मतङ्गजमधिरुह्य शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषजयघोषसैन्यनिर्घोषैः सह प्रस्थाय, रिपुपुरपुरोभागकल्पितं नानापणसमाकीर्णं सर्वायुधसमृद्धं परितः परिकल्पितायः-कण्टकावृतिगुप्तं प्रतिपक्षभयानकसायुधभटरक्षितं सेनानिवेशनमासाद्य यथायोग्यं सेना निवेश्य क्रोशद्वयान्तरे सामन्तनृपाणां पृथक्पृथक् शिबिराणि परिकल्प्य, स्वशिबिरमासाद्य, श्वः परश्वो वा भवतां विक्रमस्य काल इत्यादिवाक्यैः भटाध्यक्षान् सामन्तनृपान् सुहृदश्च प्रोत्साह्य तान् प्रस्थाप्य; स्वप्रेषितप्रत्यागतदूतमुखात् अत्युद्धतं रिपुपक्षमवगत्य, सामन्तसुहृन्नृपान्सेनाध्यक्षांश्चाह्वाययित्वा, श्वः परेषामस्माकञ्च महायुद्धं भविष्यति तदाहूयन्तामाप्तनृपाः सन्नह्यन्तां सैनिकाः, सज्जीक्रियन्तां तुरगाः प्रतिकर्म्यन्तां मतङ्गजा इत्यादिश्य; परपराजयमात्मजयञ्चाशंसमानः, परेद्युःप्रभाते स्नातः कृतनित्यक्रियः भास्करमभ्यर्च्य, स्वेष्टदेवं गुरून् विप्रांश्च प्रणम्य,तैः कृतजयाशीर्वचनः सखड्गचर्मकवचः सर्वाभरणभूषितः युद्धोप-

---

आवेदनम्—

१३७. अध्याये "स्वयमस्त्रप्रवीणश्चेदस्त्रै-
र्युद्धयेत सत्वरम्" इत्यस्त्रज्ञेन राज्ञाऽस्त्रै-
र्योद्धव्यमिति प्रस्तुतं भवति । ततश्च १३८
अध्याये—

"वज्रेण भिद्यते यस्तु स पदं याति वज्रिणः ।
ब्रह्मदण्डेन वाऽस्त्रेण हन्यते यो महाहवे ॥ २५ ॥
स हंसयुक्तयानेन ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ।
यस्तु नारायणास्त्रेण युयुधानो निहन्यते ॥ २६ ॥
स दिव्येन विमानेन विष्णुलोकमवाप्नुयात् ।
यस्तु पाशुपतास्त्रेण हतश्चेदरिणा रणे ॥ २७ ॥
रथेन वृषचिह्नेन कैलासं समवाप्नुयात् ।
एवमिन्द्रादिदेवानामस्त्रैर्ये निहता रणे ॥ २८ ॥
सम्प्राप्येन्द्रादिलोकांस्ते रमन्तेऽप्सरसां गणैः ।
विचार्यान्योन्यशत्रुत्वं शस्त्रास्त्राणि प्रयोजयेत् ॥ २९ ॥

इति श्लोकपञ्चकेन वज्राद्यस्त्रोपहतानां पारलौकिकी गतिश्शस्त्रास्त्राणां शत्रुमित्रभावश्चानुस्मर्यते । न चास्मिन्ग्रन्थे ग्रन्थान्तरप्रतिपादिता विषया नाममात्रेणापि क्वापि निर्दिष्टा दृश्यन्ते । अतोऽस्त्रमन्त्रग्रामास्तेषां सिद्धिक्रमस्तेषां प्रयोगोपसंहारविधिरस्त्राणां शत्रुमित्रभावः अर्थाद्दैवासुरमायायुद्धविधिः दैवादियुद्धोपयुक्ताकाशयानादिनिर्माणविधिरित्यादिविचित्रविविधविषयोपगुंफितेन ग्रन्थावशिष्टेनोपरितनेन महता भागेन भवितव्यमिति सुदृढाऽस्माकं प्रतीतिरुदेति । विमर्शनधुरीणा विपश्चितोऽस्माकमिमां प्रतीतिमुररीकरिष्यन्तीति च विश्वसिमः । तद्येवं विषयोपगुम्फित उपरितनो भागः क्वाप्युपलभ्येत तदवश्यमस्माकं निवेदयेयुस्सहृदया विपश्चित इत्याशास्महे ॥

इति शम् ॥

॥ विद्यमानविषयसूची ॥

॥ श्रीः ॥

साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकामातृकापञ्चके विद्यमानपटलविपर्याससूचिका ॥

B. No. 12139—12141. ताळपत्रात्मिकानां मातृकाणां पटलसंख्या	B. No. 6707 & 6708. पत्रात्मिकयोर्मातृकयोः पटलसंख्या
1— 8	1— 8
9	135
10— 21	9— 20
22— 27	105—110
28& 29	79& 80
30	101
31— 43	21— 33
44— 46	102—104
47— 55	92—100
56— 62	85— 91
63— 65	82— 84
66& 67	34 & 35
68— 70	111—113
71— 81	122—132
82— 84	41— 43
85& 86	Nil
87— 90	44— 47
91	133
92	48
93	50 in No. 6707 49 in No. 6708
94	81
95	Nil
96—120	51— 75
121	Nil
122—124	76— 78
125—129	36— 40
130	134
131—138	114—121
139	136

॥ साम्राज्यलक्ष्मीपीठिका ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥

प्रथमः पटलः ।

साम्राज्यलक्ष्मीमाहात्म्यम् ॥

शुक्लांबरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजं ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ॥

कैलासशिखरे रम्ये रत्नमण्टपमध्यमे ।
दिव्यकल्पतरोर्मूले रत्नसिंहासने शुभे ॥ ॥ १ ॥

आसीनमन्तिकासीनचतुर्मुखमुखामरम् ।
कोटिसूर्यप्रतीकाशं दुर्निरीक्षं सुरासुरैः ॥ ॥ २ ॥

अनर्घरत्नमकुटकुण्डळाङ्गदभूषितम् ।
सुधाकरकराकारहारवारमनोहरम् ॥ ॥ ३ ॥

चतुर्भुजं पञ्चवक्त्रं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ।
गङ्गाधरं चन्द्रमौलिं व्याघ्रचर्मोत्तरीयकम् ॥ ॥ ४ ॥

मृगं वरं च परशुमभयं दधतं करैः ।
सेव्यमानं मूर्तिमद्भिरष्टैश्वर्यैरहर्निशम् ॥ ॥ ५ ॥

नन्दीशभृङ्गिप्रमुखैः प्रमथैः परिसेवितम् ।
मुनीन्द्रैर्योगिबृन्दैश्च दिक्पालैश्च समावृतम् ॥ ६ ॥

सर्वलक्षणसम्पन्नं सच्चिदानन्दरूपिणम् ।
सर्वलोकैकजनकं नत्वा देवं महेश्वरम् ॥ ॥ ७ ॥

समस्तलोकजननी पार्वती प्राह धूर्जटिम् ।
पार्वती— भगवन्देवदेवेश वात्सल्यकरुणानिधे ॥ ८ ॥

श्रुतं त्रैलोक्यवृत्तान्तं त्वन्मुखाम्भोजतः पुरा ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि माहात्म्यमतिपावनम् ॥ ९ ॥

साम्राज्यलक्ष्म्याः सर्वज्ञ तन्मे विस्तरतो वद ।
श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ॥ १० ॥

तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि सावधानमनाः शृणु ।
सन्मार्गवर्तिनां राज्ञां साम्राज्यप्रतिपादनात् ॥ ११ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीरिति सा कथ्यते श्रीर्जगत्त्रये ।
यस्याः कटाक्षपात्राणां नृपाणां नयचक्षुषाम् ॥ १२ ॥

धनधान्यसमृद्धानि राष्ट्राणि नगराणि च ।
अयत्नेनैव सिद्ध्यन्ति नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥

पात्राणां यत्कटाक्षाणां नृपाणां धर्मशीलिनाम् ।
अष्टैश्वर्याणि नृत्यन्ति मूर्तिमन्ति गृहेगृहे ॥ १४ ॥

यस्याः कटाक्षलक्ष्याणां गृहद्वारेषु भूभुजाम् ।
संपद्यते [illegible]नीकं जाम्बूनदीविचित्रितं ॥ १५ ॥

यस्याः कटाक्षमात्रेण मातङ्गामदविह्वलाः ।
सुवर्णकक्ष्याग्रैवेयाः सम्भवन्ति सहस्रशः ॥ ॥ १६ ॥

यस्याः कटाक्षाद्वीरादिवीरा योधाः सहस्रशः ।
सम्प्राप्य नृपतीन् सम्यक् सेवन्ते न्यायवर्तिनः ॥ १७ ॥

यस्याः कटाक्षमात्रेण हाटकाभरणैर्युताः ।
घोटका नृपगेहेषु सम्भवन्ति सहस्रशः ॥ १८ ॥

यस्याः कटाक्षमात्रेण पूर्णेन्दुवदनाः स्त्रियः ।
सर्वाभरणसंयुक्ता रमयन्ति सहस्रशः ॥ ॥ १९ ॥

यत्कटाक्षैकलक्ष्यस्य नृपतेः पादपङ्कजे ।
नीराजयन्ति मकुटमाणिक्यैः शत्रुभूभुजः ॥ २० ॥

कृतत्रेताद्वापराख्ययुगेषु युगपत्प्रिये ।
मांधातृप्रमुखा भूपा रामाद्याश्च महीक्षितः ॥ २१ ॥

युधिष्ठिरप्रभृतयो नृपाश्चात्यन्तधार्मिकाः ।
यामुपास्य पुरा देवीं प्राज्यं साम्राज्यमञ्जसा ॥ २२ ॥

सम्प्राप्यापालयन्पृथ्वीं पृथ्वीं पृथुललोचने ।
इत्येवं देवि साम्राज्यलक्ष्म्या माहात्म्यमुमत्तम् ॥ २३ ॥
संक्षेपात्ते निगदितं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीमाहात्म्यकथनं नाम प्रथमः पटलः ॥ १ ॥

अथ द्वितीयः पटलः ।

साम्राज्यलक्ष्मीस्वरूपम् ।

॥ पार्वती ॥ देवदेव विरूपाक्ष पञ्चकृत्यपरायण ।
साम्राज्यलक्ष्म्या माहात्म्यं त्वन्मुखांभोजतः श्रुतम् ॥ १
इदानीं श्रोतुमिच्छामि तत्स्वरूपं वद प्रभो ।
श्री शिवः— साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ॥ २ ॥

तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ।
मध्ये दुग्धाम्बुधेः श्वेतो नामास्ति द्वीपनायकः ॥ ३ ॥

लक्षयोजनविस्तारः सप्तप्राकारशोभितः ।
कुट्टिमौघप्रभाजालपाटलीकृत दिङ्मुखः ॥ ४ ॥

जाम्बूनदमयैर्वृक्षैरसंख्यैरान्वितश्च यः ।
तन्मध्येऽस्ति पुरी काचिद्विजयाख्याऽतिशोभना ॥ ५ ॥

सालैस्त्रिभिर्युता रत्नस्वर्णरूप्यविनिर्मितैः ।
तन्मध्येऽस्ति गृहं रम्यं चिन्तामणिसमाह्वयम् ॥ ६ ॥

हेमप्राकारसंवीतं बहुकक्ष्याभिरन्वितम् ।
अत्युत्सेधैर्युतं सौधै रम्यैर्हर्म्यैश्च शोभितम् ॥ ७ ॥

समन्वितं विशालाभिश्चन्द्रशालाभिराद्रिजे ।
नानोद्यानसमाकीर्णं सरोभिः समलङ्कृतम् ॥ ८ ॥

गृहस्येदृग्विधस्यास्ति पुरतो रत्नमण्डपः ।
स्वर्णस्तंभसहस्रौघप्रत्युप्तमणिभास्वरः ॥ ९ ॥

प्रवाळमणिसोपानो वैडूर्यमणिवेदिकः ।
मुक्तागुच्छसमाकीर्णमाणिक्यवलभीपुटः ॥ १० ॥

तस्येदृशप्रभावस्य मण्डपस्यास्ति मध्यमे ।
रत्नसिंहासनं दिव्यं मनोज्ञं मञ्जुभाषिणि ॥ ११ ॥

तस्मिन्सहस्रपत्राढ्यं सौवर्णं सरसीरुहम् ।
तत्कर्णिकायां महति योगपीठेऽतिविस्तृते ॥ १२ ॥

पद्मासने समासीना पद्मकिञ्जल्कसप्रभा ।
श्वेतछत्रेण महता चामराभ्यां विराजिता ॥ १३ ॥

समकालोदितानेककोटिसूर्यसमप्रभा ।
स्वदेहकान्तिपटलपाटलीकृतादिङ्मुखा ॥ १४ ॥

तटित्कोटिप्रभापुञ्जदायादकनकाम्बरा ।
नीलोत्पलसमानाभस्निग्धकुञ्चितकुण्डला ॥ १५ ॥

अष्टमीन्दुलसत्फालास्वायतभ्रूलतान्विता ।
तिलपुष्पलसन्नासा पद्मपत्रनिभेक्षणा ॥ १६ ॥

श्रीकाराकारसदृशकर्णशष्कुलिकान्विता ।
कुन्दसन्दोहनिंदोद्यन्मन्दस्मितमनोहरा ॥ १७ ॥

बिम्बोष्ठी मञ्जुदशना कम्बुसंकाशकन्धरा ।
सुवृत्तायतदोर्दण्डा पयोधरभरानता ॥ १८ ॥

आवर्तविलसन्नाभिरलक्षितसुमध्यमा ।
पुलिनस्पार्धिजघना रम्भाभोरुयुगान्विता ॥ १९ ॥

तनुजङ्घा गूढगुल्फा कच्छपाभपदद्वया ।
वराभये चाब्जयुग्मं कलयन्ती कराम्बुजैः ॥ २० ॥

ललाटपट्टरचितकस्तूरीतिलकाञ्चिता ।
मञ्जुमाणिक्यमकुटमनोज्ञमणिकुण्डला ॥ २१ ॥

शुक्राकारसमाकारनासाभरणभूषिता ।
सुधाकरकरस्पार्धिहारवारमनोहरा ॥ २२ ॥

वज्रवैडूर्यघटितमहार्होरोजबन्धना ।
कङ्कणाङ्गदसंशोभिबाहुदण्डचतुष्टया ॥ २३ ॥

ताटित्कोट्युत्कटाभिख्यमेखलादामशोभिता ।
शिञ्जन्मञ्जीरकटककिंकिण्यञ्चत्पदाम्बुजा ॥ २४ ॥

धनलक्ष्म्या करधृतकळाच्या कंजनेत्रया ।
धृतकुंञ्चिकया धान्यलक्ष्म्या चात्यन्तधन्यया ॥ २५ ॥

सन्तानलक्ष्म्या सन्मूर्त्या धृतश्वेतातपत्रया ।
सौभाग्यलक्ष्म्या सन्मत्या बिभ्रत्यामणिदर्पणम् ॥ २६ ॥

हेमभृंङ्गारकरया विद्यालक्ष्म्या विनीतया ।
सस्वर्णवेत्रया शौर्यलक्ष्म्या शर्मदयाऽनिशम् ॥ २७ ॥

वीरलक्ष्म्या विमलया वहन्त्या मणिपादुके ।
सतालवृन्तकरया लक्ष्म्या च विजयाख्यया ॥ २८ ॥

सेव्यमानाऽनिशं देवी ध्येया साम्राज्यसिद्धये ।
इत्येवं तव देवेशि स्वरूपमुपवर्णितम्

साम्राज्यलक्ष्म्याः सौभाग्यदायकं सर्वमंगळे ॥ २९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया
साम्राज्यलक्ष्मीस्वरूपकथनं नाम
द्वितीयः पटलः ॥

अथ तृतीयः पटलः

॥ साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव दयासिन्धो शिव सर्वज्ञ शंकर ।
श्रुतं साम्राज्यलक्ष्म्यास्तु स्वरूपमतिपावनम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि तन्मन्त्रं मन्त्रवित्तम ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तच्चेहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

साम्राज्यलक्ष्म्या मन्त्रस्तु सर्वपापहरः परः ।
धन्यो यशस्करश्चैव भुक्तिमुक्तिप्रदायकः ॥ ४ ॥

साम्राज्यदो विशेषेण राज्ञां साम्राज्यकांक्षिणाम् ।
मन्त्रमेनं पुरोपास्य नाभागनहुषादयः ॥ ५ ॥

राजानो लेभिरे तूर्णं प्राज्यं साम्राज्यमाद्रिजे ।
आदौ प्रणवमुद्धृत्य नमःपदमनन्तरम् ॥ ६ ॥

भगवत्यै पदं पश्चात्साम्राज्यपदमुद्धरेत् ।
दायै लक्ष्म्यै समुच्चार्य स्वाहाकारमुदीरयेत् ॥ ७ ॥

एवं ते कथितो देवि मन्त्रोयं षोडशाक्षरः ।
ऋषिरस्याहमाख्यातो जगतीछन्द उच्यते ॥ ८ ॥

साम्राज्यदा महालक्ष्मीर्देवता परिकीर्तिता ।
प्रणवो बीजमाख्यातं स्वाहा शक्तिः समीरिता ॥ ९ ॥

षड्भिर्मन्त्रपदैःकुर्यात् षडङ्गानि यथाक्रमम् ।
इत्थं न्यासविधिं कृत्वा ध्यायेत्साम्राज्यदां श्रियम्॥१०॥

क्षीरसागरमध्यस्थे श्वेतद्वीपेऽतिविस्तृते ।
विजयाख्यपुरे रम्ये चिन्तामणिगृहाग्रतः ॥ ११ ॥

रत्नमंटपमध्यस्थवेद्यां कल्पतरोरधः ।
रत्नसिंहासने दिव्ये सहस्रदलपङ्कजे ॥ ॥ १२ ॥

कर्णिकायां समासीनां पद्मासनविधानतः ।
चतुर्भुजां चारुदतीं बिम्बोष्ठीं कंबुकन्धराम् ॥ १३ ॥

मन्दस्मितमुखीं दिव्यकस्तूरीतिलकालिकाम् ।
कर्पूरवीटिकापूर्णवक्त्रां वारिजलोचनाम् ॥ १४ ॥

दिव्यचन्दनसंलिप्तपीनोन्नतकुचानताम् ।
आबिभ्रतीं करांभोजैरब्जयुग्मं वराभये ॥ १५ ॥

आवर्तनाभिमानीलरोमराजिविराजिताम् ।
वलित्रितयसंशोभि तनुवृत्तसुमध्यमाम् ॥ १६ ॥

पुलिनस्पार्धिजघनां कटीतटपटीयसीम् ।
करीन्द्रकरसंकाशकमनीयोरुरंजिताम् ॥ १७ ॥

स्मरतूणीरसदृशजंघामालीनगुल्फकाम् ।
कूर्मपृष्ठजयोद्युक्त पादयुग्मां परात्पराम् ॥ १८ ॥

अनर्घरत्नमकुटकुंडलांगदकंकणैः ।
वालिकाभिर्मनोज्ञाभिर्नासामुक्ताफलेन च ॥ १९ ॥

कटकैरंगुलीयैश्च हारैरतिमनोहरैः ।
मेखलादामाभिःक्षुद्रघंटिकादामाभिः शिवे ॥ २० ॥

नूपुरैः पादकटकैरन्यैरातिविचित्रितैः ।
भूषणैर्भूषितां दिव्यपीताम्बरसमावृताम् ॥ २१ ॥

कलाचीकुंचिकामुख्य राजचिह्नानि लीलया ।
वहन्तीभिः करांभोजैर्धनलक्ष्म्यादिभिः सदा ॥ २२ ॥

लक्ष्मीभिरष्टभिः सेव्यमानाममितविभ्रमाम् ।
जयकाहलिकां भेरीं शंखदुन्दुभिमर्दलाः ॥ २३ ॥

पुरतो वादयन्तीभिः शक्तिभिर्विजयादिभिः ।
सेव्यमानामनुदिनं नेमिघोषमनोहरैः ॥ २४ ॥

जाम्बूनदमयैश्चित्रै रथैश्च रथिकान्वितैः ।
सुवर्णकक्ष्याग्रैवेयघण्टाचामरभूषितैः ॥ २५ ॥

साधोरणैर्मत्तगजैर्हेमपल्याणभूषितैः ।
ससादिभिश्च तुरगैर्योधैर्नानायुधोद्यतैः ॥ २६ ॥

कोटिशःकोटिशोऽजस्रं सेव्यमानां समन्ततः ।
सर्वलावण्यवसतिं विभ्रमावासमन्दिरम् ॥ २७ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं ध्यात्वैवं वर्णलक्षं जपेन्मनुम् ।
तर्पणं तद्दशांशेन होमं तद्दशमांशतः ॥ २८ ॥

कृत्वा तद्दशमांशेन भोजयेत् द्विजपुंगवान् ।
एवंसिद्धमनुमंत्री सम्यग्गुरुकटाक्षितः ।
यन्त्रस्वरूपं जानीयात्सरहस्यं हिमाद्रिजे । ॥ २९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्वरूपकथनं नाम तृतीयः पटलः ॥

चतुर्थः पटलः ॥

॥ साम्राज्यलक्ष्मीयन्त्रस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिवसर्वज्ञ साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य पावनम् ।
यन्त्रस्वरूपं देवेश वद मे करुणानिधे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—शृणु पार्वति वक्ष्यामि मन्त्रस्यास्य यथाविधि ।
यन्त्रस्वरूपं परमं सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ २ ॥

कामक्रोधादिदोषोत्थमनोमलनियन्त्रणात् ।
यन्त्रमित्याहुरेतस्मिन्प्रसीदेद्देवतार्चिता ॥ ३ ॥

यंत्रं मंत्रमयं प्राहुः मंत्रात्मा देवतेति च ।
देहात्मनोर्यथाभेदो मंत्रदेवतयोस्तथा ॥ ४ ॥

विना यन्त्रेणचेत्पूजा देवता न प्रसीदति ।
तस्माद्यन्त्रे पूजनीया देवता मंत्रवित्तमैः ॥ ५ ॥

सौवर्णं राजतं वापि चतुरश्रं षडंगुलम् ।
अत्यंतस्निग्धमाच्छिद्रं पट्टं पटलवर्जितम् ॥ ॥ ६ ॥

सुशिल्पिना कारयित्वा तत्र यंत्रं समुद्धरेत् ।
आदौ वृत्तं च षट्कोणं अष्टपत्रमथांबुजम् ॥ ७ ॥

तद्बहिर्भूपुरयुगं शूलचिह्नितमद्रिजे ।
रचयित्वा यंत्रमेवं वृत्ते साध्यार्णगर्भितम् ॥ ॥ ८ ॥

श्रियो बीजं समालिख्य षट्कोणेष्वंगमंत्रकान् ।
जातियुक्तान्समालिख्य वसुपत्रांबुजे ततः ॥ ९ ॥

प्रधानमंत्रवर्णांस्तु द्वन्द्वशो विलिखेत्क्रमात् ।
श्रीबीजेन बहिर्मन्त्री वेष्टयित्वाथ तद्बहिः ॥ १० ॥

भूपुरद्वितयस्यान्तराले सम्यक्समालिखेत् ।
अकारादिक्षकारान्तान्मातृकार्णान्यथाक्रमम् ॥ ११ ॥

एवं यन्त्रं विनिर्माय मध्यवृत्ते श्रियं यजेत् ।
षट्कोणकोणेषु यजेत्क्रमान्मंत्रांगदेवताः ॥ १२ ॥

धनलक्ष्म्याद्यष्टलक्ष्मीर्दलमूलेषु संयजेत् ।
दलमध्ये तु दिक्पालान् तद्धेतीन् दलकोटिषु ॥ १३ ॥

एवं यंत्रे सावृतीशां लक्ष्मीं साम्राज्यदां पराम् ।
संपूज्य मंत्रविन्मंत्रसिद्धिं प्राप्नोत्यसंशयः ॥ १४ ॥

तस्य पापानि नश्यन्ति विपदो यान्ति संक्षयम् ।
भूतप्रेतपिशाचाद्याः पलायन्ते दिशो दश ॥ १५ ॥

चराणि स्थिरतां यान्ति शत्रवो यान्ति मित्रताम् ।
ग्रहाः प्रसादमायान्ति दास्यं यान्ति महीभृतः ॥ १६ ॥

किमत्र बहुनोक्तेन नास्त्यनेन समंभुवि ।
तस्माद्यन्त्रं पूजयित्वा जपेन्मंत्रमिमं प्रिये ॥ १७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मी यन्त्रस्वरूपकथनंनाम
चतुर्थः पटलः ॥

अथ पञ्चमः पटलः

॥ साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रजपस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव विरूपाक्ष सर्वज्ञ करुणानिधे ।
जपस्वरूपं साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य मे वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—शृणु तद्देवी वक्ष्यामि यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
पूर्वोक्तं देवि यन्त्रं तत् गव्यैः संशोध्य पञ्चभिः ॥ २ ॥

श्रीसूक्तेन सुतीर्थेन कारयित्वाऽभिषेचनम् ।
सामान्यधर्मान्यन्त्रस्य बीजार्णाद्यान्विलिख्य च ॥ ३ ॥

पट्टवस्त्रे विनिक्षिप्य देवागारे निधाय तत् ।
गन्धाक्षतप्रसूनार्घ्यधूपदीपफलादिकाम् ॥ ४ ॥

संपाद्य पूजासामग्रीं विन्यस्य स्वपुरो भुवि ।
आचम्य प्राङ्मुखो भूत्वा प्राणानायम्य मन्त्रवित् ॥ ५ ॥

चतुर्भिर्ब्राह्मणैस्साकं कृत्वा पुण्याहवाचनम् ।
भूशुद्धिं भूतशुद्धिं च मातृकान्यासमेव च ॥ ६ ॥

कृत्वा च वर्धनीपूजां शङ्खपूरणमेव च ।
शङ्खतोयेन तद्यन्त्रे पीठपूजां विधाय तु ॥ ७ ॥

पश्चादासनमन्त्रेण भावयित्वासनं ततः ।
प्रधानदेवतां तस्मिन्मूलेन्नावह्य मन्त्रवित् ॥ ८ ॥

आवाहनादिषण्मुद्रा दर्शयित्वा यथाक्षमम् ।
मूलमन्त्रेण पुष्पान्तपूजां कृत्वाऽथ मन्त्रवित् ॥ ९ ॥

अङ्गाद्यावृतिदेवानां पूर्वोक्तानां यथाविधि ।
प्रणवादिश्चतुर्थ्यन्तमूलमन्त्रैर्नमोऽन्तकैः ॥ १० ॥

पुष्पान्तपूजां कृत्वाऽथ दत्वा धूपं च दीपकम् ।
प्रधानदेवतायै तत आवृतीशान् यजेत् प्रिये ॥ ११ ॥

परमान्नं ससर्पिष्कं शर्कराफलसंयुतम् ।
पानीयं चाथ ताम्बूलं नीराजनमतःपरम् ॥ १२ ॥

प्रदक्षिणनमस्कारान् कृत्वा पुष्पाञ्जलीनपि ।
तद्यन्त्रं पाणिना स्पृष्ट्वा जपेत्पञ्चसहस्रकम् ॥ १३ ॥

हविष्याणि प्रतिदिनं ब्रह्मचर्यपरायणः ।
गन्धताम्बूलरहितः मन्त्रवित्स्थण्डिलेशयः ॥ १४ ॥

एवं कृत्वा जपविधिं प्रत्यहं वरवर्णिनि ।
श्रियं मण्डलमात्रेण महतीं समवाप्नुयात् ॥ १५ ॥

मण्डलान्ते तु मन्त्रज्ञः जपस्य दशमांशतः ।
तर्पयेच्छुद्धसलिलैर्दूर्वाबिल्वदलैर्युतैः ॥ ॥ १६ ॥

तर्पणस्य दशांशेन जुहुयाद्गोघृतेन तु ।
होमस्य दशमांशेन भोजयेत् विप्रपुङ्गवान् ॥ १७ ॥

एवं कृत्वा स्वानुकूले मुहूर्ते मन्त्रवित्तमः ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ॥ ॥ १८ ॥

तद्यन्त्रं दक्षिणे हस्ते कण्ठे शिरसि वा प्रिये ।
धृत्वा दीनान्धकृपणान् तोषयित्वा धनादिभिः ॥ १९ ॥

नीराजितः पुरन्ध्रीभिः विप्राशीर्वचनाक्षतान् ।
धृत्वोत्तमाङ्गे मनुवित् महतीं श्रियमाप्नुयात् ॥ २० ॥

रूपवान् कान्तिमान् धीमान् कीर्तिमानिह जायते ।
परत्र परमानन्ददायिपद्मापदं व्रजेत् ॥ ॥ २१ ॥

एवं जपविधिं कृत्वा मन्त्रस्यैतस्य मन्त्रवित् ।
जपप्रयोगभेदान् वै कुर्यात्तत्तत्फलाप्तये ॥ ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रजपस्वरूपकथनं नाम
पञ्चमः पटलः ॥

अथ षष्ठः पटलः ।

॥ साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रजपभेदस्वरूपकथनं ॥

पार्वती—मन्नाथ देशिक स्वामिन् शिव सर्वज्ञ शङ्कर ।
जपप्रभेदान् साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य मे वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि गोप्याद् गोप्यतरं प्रिये ॥ २ ॥

पापसंक्षयमन्विच्छन्मन्त्रविन्मनुनाऽमुना ।
कृत्वा सम्पुटितो यन्मे गर्भ इत्यृचमद्रिजे ॥ ३ ॥

स्पृष्ट्वा, पूर्वोक्तयन्त्रं तत् पाणिना प्रत्यहं सुधीः ।
सहस्रसंख्यया जप्त्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ४ ॥

कृत्वैवं मण्डलं देवि तदन्ते तत्सदक्षिणम् ।
यन्त्रं द्विजातये दत्वा स्वशक्त्या भोजयेद्द्विजान् ॥५॥

स्वयं कर्तुमशक्तश्चेत् विप्रेणान्येन मन्त्रवित् ।
द्विगुणं कारयित्वैवं पूर्वोक्तफलभाग्भवेत् ॥ ६ ॥

शत्रूच्चाटनमन्विच्छन् मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ।
संसृष्टमित्यृचं कृत्वा पुटितां प्रत्यहं प्रिये ॥ ७ ॥

सहस्रसंख्यया जप्त्वा शत्रूनुच्चाटयेत् ध्रुवम् ।
पूर्ववन्मण्डलान्ते तु भोजयेद् द्विजपुङ्गवान् ॥ ८ ॥

भयराहित्यमन्विच्छन् मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ।
ऋचं संपुटितां कृत्वा यदंतीत्यन्वहं जपन् ॥ ९ ॥

सहस्रमण्डलादर्वाक् भयेभ्यो मुच्यते भृशम् ।
रुग्णो वारणमन्विच्छन् मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ॥ १० ॥

ऋचं संपुटितामङ्गात् अङ्गाल्लोम्न इति प्रिये ।
कृत्वाऽन्वहं जपित्वेमां सहस्रं मण्डलावधि ॥ ११ ॥

मुच्यते सर्वरोगेभ्यो राजयक्ष्मक्षयादिभिः ।
दुष्प्रतिग्रहसंजातपापसङ्घप्रशान्तये ॥ १२ ॥

ऋचं तरत्समन्दीति कृत्वा संपुटितां जपन् ।
सहस्रमन्वहं देवि मण्डलावधि मन्त्रवित् ॥ १३ ॥

घोरप्रतिग्रहैर्जातपापेभ्यो मुच्यते भृशम् ।
परकृत्याभये प्राप्ते मंत्रविन्मनुनाऽमुना ॥ १४ ॥

ऋचं यां कल्पयन्तीति कृत्वा संपुटितां प्रिये ।
सहस्रमन्वहं जप्त्वा मंत्रीमंडलमात्रतः ॥ १५ ॥

निवार्य परकृत्यां तु जीवेद्वर्षशतं नरः ।
पिशाचग्रहरक्षोभ्यः पीड्यते मानवो यदा ॥ १६ ॥

तदानेनैव मनुना कृत्वा संपुटितामृचम् ।
पिशङ्गभृष्टिममिति जपित्वाऽन्वहमद्रिजे ॥ १७ ॥

5

सहस्रमण्डलादर्वाक् रक्षोभिर्मुच्यते ग्रहैः ।
अपमृत्युभये प्राप्ते मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ॥ १८ ॥

ऋचं त्रियम्बकमिति कृत्वा संपुटितां प्रिये ।
सहस्रमन्वहं जप्त्वा मण्डलान्ते [1]महेश्वरम् ॥ १९ ॥

पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैरभिषिच्य शुभैर्जलैः ।
सहस्रनामभिर्नन्दिप्रोक्तैरभ्यर्च्य [2]शङ्करम् ॥ २० ॥

निवेदयित्वा नैवेद्यं अपमृत्युं विजित्य सः ।
आयुष्मान् रूपवान् वाग्मी भवेदत्र न संशयः ॥ २१ ॥

चोराग्निरिपुसंग्रामदुर्गादिभय आगते ।
अनेन मनुना मन्त्री देवि सम्पुटितामृचम् ॥ २२ ॥

कृत्वा दुर्गेषु विषम इति प्रत्यहमादरात् ।
सहस्रं मण्डलं जप्त्वा चोराग्निरिपुसङ्कटात् ॥ २३ ॥

मुक्तो भवति चार्वाङ्गि नात्र कार्या विचारणा ।
शरीरबलमन्विच्छन् मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् ॥ २४ ॥

ऋचं सम्पुटितां कृत्वा बलं धेहि तनूष्विति ।
सहस्रं प्रत्यहं जप्त्वा मण्डलावधि पार्वति ॥ २५ ॥

बलं महदवाप्नोति जपस्यास्य प्रभावतः ।
वृष्टिकामस्त्वनेनैव मन्त्रेण मनुवित्तमः ॥ २६ ॥

---

[1] 'तु मां पुनः' [2] 'मां शिवं' इति पाठान्तरम् ।

ऋचं वर्षंतुत इति कृत्वा सम्पुटितां जपन् ।
सहस्रमण्डलादर्वाङ्महतींवृष्टिमाप्नुयात् ॥ २७ ॥

आयुष्कामस्त्वनेनैव मन्त्रेण पुटितामृचम् ।
शतं जीवेत्यनुदिनं कृत्वा जप्त्वा सहस्रकम् ॥ २८ ॥

मन्त्रीमण्डलमात्रेण जीवेद्वर्षशतं प्रिये ।
एवं द्वादशधा देवि जपभेदाः प्रकीर्तिताः ॥ २९ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ।

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रजपभेदस्वरूपकथनं नाम
षष्ठः पटलः ॥

अथ सप्तमः पटलः ॥

॥ साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रहोमस्वरूपकथनम् ॥

श्रीपार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ लोकनाथ दयानिधे ।
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य जपभेदा मया श्रुताः ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि होमकर्म यथाविधि ।
तन्मे विस्तरतो ब्रूहि यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—शृणु पार्वति साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य पावनम् ।
वक्ष्ये होमविधिं सम्यक् सावधानमनाः प्रिये ॥ ३ ॥

देवालये नदीतीरे गोष्ठे वा भवनाङ्गणे ।
अष्टहस्तप्रमाणेन कृत्वा मण्टपमुत्तमम् ॥ ४ ॥

षोडशस्तम्भसंयुक्तं मध्ये चोन्नतमद्रिजे ।
प्राग्द्वारं वोत्तरद्वारं सकवाटं सतोरणम् ॥ ५ ॥

परितो दर्भमालाभिर्नीरन्ध्रं परिवेष्टितम् ।
वितानचामरादर्शैरलंकृतमनेकधा ॥ ॥ ६ ॥

लोकपालपताकाभिर्ध्वजेन च विराजितम् ।
द्वारपार्श्वद्वयन्यस्तपूर्णकुम्भमनोहरम् ॥ ॥ ७ ॥

ईदृशं मण्टपं कृत्वा मध्ये होमार्थमद्रिजे ।
चतुरश्रं हस्तमात्रं मेखलात्रयसंयुतम् ॥ ॥ ८ ॥

अश्वत्थदलसङ्काशद्वादशांगुलयोनिकम् ।
कुण्डमेकं कल्पयित्वा विलोचनमनोहरम् ॥ ॥ ९ ॥

तत्पूर्वभागे रचयेत वेदिं हस्तप्रमाणतः ।
मेखलात्रयसंयुक्तामर्धहस्तोन्नतां प्रिये ॥ ॥ १० ॥

कृत्वैवं वेदिकां यन्त्रस्थापनार्थं यथाविधि ।
तत्कुण्डं वेदिकां चैव गोमयेनानुलिप्य वै ॥ ११ ॥

रङ्गमाल्यादिभिः सम्यगलंकृत्याथ मन्त्रवित् ।
फलपुष्पादिकां पूजासामग्रीं हवनाय च ॥ ॥ १२ ॥

आज्यस्रवादिकं चैव संपाद्य तदनन्तरम् ।
यजमानः स्वानुकूलदिने पत्नीसमन्वितः ॥ ॥ १३ ॥

स्नात्वा नद्यां तटाके वा धृत्वा पुंड्रादिकं ततः ।
निर्वर्त्य नित्यकर्माणि गृहमागत्य मन्त्रवित् ॥ १४ ॥

चतुर्भिर्ब्राह्मणैः साकं कृत्वा पुण्याहवाचनम् ।
यथाशक्ति सुवर्णेन रजतेनाथ वा प्रिये ॥ १५ ॥

यन्त्रं पूर्वोक्तविधिना कारयित्वा विचक्षणः ।
संशोध्य पञ्चगव्यैस्तु वेद्यां तत् पट्टवस्त्रके ॥ १६ ॥

निधाय भूतशुद्ध्यादीन् स्वयं कृत्वा यथाविधि ।
प्राणप्रतिष्ठां यन्त्रस्य मन्त्रैस्तान्त्रिकवैदिकैः ॥ १७ ॥

कृत्वा तन्मूलमन्त्रेण संपूज्य कुसुमादिभिः ।
प्रधानदेवतां तद्वत् तदावरणदेवताः ॥ १८ ॥

परमान्नं ससर्पिष्कं सफलं च सशर्करम् ।
समर्प्य पूजाशेषं च समाप्य विधिवत् प्रिये ॥ १९ ॥

ततः कुण्डे प्रतिष्ठाप्य विधिवज्जातवेदसम् ।
स्वगृह्योक्तविधानेन तान्त्रिकोक्तेन वा पुनः ॥ २० ॥

साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य संग्रहेण मयाऽद्रिजे ।

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रहोमस्वरूपकथनं नाम
सप्तमः पटलः ॥

अथ अष्टमः पटलः ॥

॥ साम्राज्यलक्ष्मीहोमभेदस्वरूपकथनं ॥

श्रीपार्वती—देवदेव दयासिन्धो लोकरक्षणतत्पर ।
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य होमकर्म मया श्रुतम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि तद्भेदान् सरहस्यकान् ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—शृणु वक्ष्यामि साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य पार्वति ।
प्रत्यक्षसिद्धिजनकान् होमभेदाननेकधा ॥ ॥ ३ ॥

पूर्वोक्तमण्टपे वेद्यां यन्त्रं पूर्वोक्तलक्षणम् ।
संपूज्य पूर्ववद्देवि कुण्डे संस्थाप्य पावकम् ॥ ४ ॥

आगमोक्तेन विधिना गृह्योक्तेनाथवाद्रिजे ।
कर्म कृत्वा चक्षुरन्तं मन्त्रवित्प्रयतः शुचिः ॥ ५ ॥

दीर्घायुषे त्रिमध्वक्त दूर्वाभिर्जुहुयान्नरः ।
अपमृत्युविनाशाय गुळूच्या होममाचरेत् ॥ ६ ॥

पापक्षयार्थं जुहुयात्तिलैर्मधुविमिश्रितैः ।
शरीरबलपुष्ट्यर्थं जुहुयद्गोघृतेन तु । ॥ ७ ॥

अग्निपाटवसिद्ध्यर्थं जुहुयात्कटुकत्रयम् ।
ज्वरशान्त्यै प्रजुहुयात् क्षीराक्तैराम्रपल्लवैः ॥ ८ ॥

शत्रुक्षयार्थं जुहुयात् कृष्णवर्णैस्तु राजिभिः ॥
कन्यार्थं जुहुयाल्लाजैः पुत्रार्थं पुत्रजीविभिः ॥ ९ ॥

कमलैर्जुहुयान्मन्त्री श्रीप्राप्त्यै गोघृतप्लुतैः ।
राज्यार्थं राजवृक्षोत्थैः जुहुयाच्च समिद्वरैः ॥ १० ॥

मेधासिद्ध्यै प्रजुहुयात् पलाशकुसुमैर्नवैः ।
जुहुयाद्गोसमृद्ध्यर्थं गोक्षीरेण सुमध्यमे ॥ ११ ॥

भुवो लाभाय जुहुयाच्छालीभिस्त्रिमधुप्लुतैः ।
वश्यार्थं जुहुयान्मन्त्री फुल्लैरिन्दीवरैः प्रिये ॥ १२ ॥

आकर्षणाय जुहुयात् अपामार्गस्य मञ्जरीः ।
विद्वेषाय प्रजुहुयान्निंबतैलेन मन्त्रवित् ॥ १३ ॥

विभीतकसमिद्धोमात् शत्रूणां मरणं भवेत् ।
कारस्करसमिद्धोमाच्छत्रोरुच्चाटनं भवेत् ॥ १४ ॥

निशाचूर्णेन जुहुयात् स्तंभनाय तु वैरिणाम् ।
एवं तत्तद्द्रव्यभेदैर्होमकर्म यथाविधि ॥ १५ ॥

तत्तत्कार्यानुसारेण सहस्राहुतिसंख्यया ।
कृत्वैवं प्रत्यहं देवि मण्डलं वा तदर्धकम् ॥ १६ ॥

तदन्ते विप्रवर्याय दत्वा तद्यन्त्रमुत्तमम् ।
गोभूतिलहिरण्यादिदानानि स्वस्य शक्तितः ॥ १७ ॥

कृत्वा दीनान्धकृपणान् तर्पयित्वा स्वशक्तितः ।
ब्राह्मणान् भोजयित्वाऽथ स्वयं भुञ्जीत वाग्यतः ॥ १८ ॥

स्वयं कर्तुमशक्तश्चेदेवमन्येन कारयेत् ।
द्विगुणं तु वरारोहे तत्तत्कार्यफलाप्तये ॥ ॥ १९ ॥

इत्येवं देवि साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य पावनाः ।
होमभेदा निगदिताः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य होमभेदकथनं नाम
अष्टमः पटलः ॥

नवमः पटलः ॥

॥ आवरणदेवतादिलक्षणम् ॥

पार्वती—देवदेव, विरूपाक्ष, वृषभध्वज, शङ्कर ।
साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रस्य होमभेदा मया श्रुताः ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि लक्षणानि मनूनपि ।
षडङ्गदेवतादीनां वदस्व वदतां वर ॥ ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

हृदयादिषडङ्गादिदेवतास्तु पुरोदिताः ।
ध्येयाः स्त्रीरूपधारिण्यः वराभयकराः प्रिये ॥ ४ ॥

क्रमान्मुक्तेन्दुकान्ताब्जहरिन्नीलानलप्रभाः ।
धनलक्ष्मीर्धनघटं कलयन्ती करेण वै ॥ ॥ ५ ॥

ध्येया स्याद्भाग्यलक्ष्मीस्तु दधाना शालिमञ्जरीम् ।
सन्तानलक्ष्मीर्विज्ञेया कटिविन्यस्तबालका ॥ ६ ॥

सौभाग्यलक्ष्मीः स्मर्तव्या मातुलुङ्गकरा सदा ।
विद्यालक्ष्मीर्विधातव्या करविन्यस्तपुस्तका ॥ ७ ॥

शौर्यलक्ष्मीश्चिन्तनीया खड्गोद्यतकरा शुभा ।
वीरलक्ष्मीर्वीरवादवादिनी सर्वदेवता ॥ ॥ ८ ॥

वन्दिबृन्देन विजयलक्ष्मीर्नन्दितवैभवा ।
इन्द्रस्त्वैरावतारूढो वज्रहस्तो हरित्प्रभः ॥ ॥ ९ ॥

रक्तवर्णोऽग्निराख्यातो मेषस्थश्शक्तिधारकः ।
ध्येयो दण्डधरश्श्यामो यमो महिषवाहनः ॥ ॥ १० ॥

खड्गपाणिः कृष्णवर्णो नैर्ऋतः शववाहनः ।
वरुणः पाशभृच्छ्वेतवर्णो मकरवाहनः ॥ ॥ ११ ॥

धावद्धरिणपृष्ठस्थो वायुर्धूम्रोऽङ्कुशान्वितः ।
दशाश्वरथगः सोमो गदापाणिः शुचिप्रभः ॥ १२ ॥

ईशानः शूलभृद्रक्तवर्णो वृषभवाहनः ।
दिक्पालहेतयः कार्याः बद्धाञ्जलिपुटा हृदि ॥ १३ ॥

तत्तद्धेतिधरा मूर्ध्नि पुरुषाकृतयः क्रमात् ।
नामानि प्रणवादीनि चतुर्थ्यन्तानि पार्वति ॥ १४ ॥

नमोयुतानि मनवः प्रोक्तास्तासां मनीषिभिः ।
ऋषिरेषामहं छन्दांस्यूह्यान्यक्षरसंख्यया ॥ ॥ १५ ॥

देवताहृदयादीनि कथितानि यथाक्रमम् ।
इत्येवं ते षडङ्गादिदेवतानामनुक्रमात् ॥ १६ ॥

लक्षणानि मयोक्तानि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ।

इत्याकशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे, साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
आवरणदेवतादिलक्षणं नाम नवमः पटलः ॥

अथ दशमः पटलः ॥

॥ साम्राज्यलक्ष्मीमहापूजानिर्मित्तोत्पातस्वरूपकथनं ॥

पार्वती—शंभो शङ्कर सर्वज्ञ शिव शाश्वत शर्मद ।
श्रुतान्यावृतिदेवानां लक्षणानि भवन्मुखात् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि महापूजाविधिक्रमम् ।
साम्राज्यलक्ष्म्याः सर्वज्ञ तन्मे विस्तरतो वद ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेहं संप्रवक्ष्यामि सावधानमनाः शृणु ॥ ३ ॥

राष्ट्रे पुरे वा देवेशि जनमारो यदा भवेत् ।
यदा भवेदनावृष्टिः क्षामः क्षोभोऽथ वा यदा ॥ ४ ॥

यदा जनपदो देवि पुरं वा शत्रुराजभिः ।
पीड्यते वा गजाश्वादिवाहनानामनेकधा ॥ ५ ॥

युगपद्रोगपीडा वा नेत्रेष्वश्रुनिपातनम् ।
यत्रवाऽऽरामवृक्षेषु पयोरुधिरसंभवः ॥ ॥ ६ ॥

यदा वा देवताबिम्बचलनं हसनं तथा ।
नर्तनं भूमिकम्पश्च स्फुटनं वा यदा भवेत् ॥ ७ ॥

नरगोमृगपक्ष्यादिप्रसूतिविकृतिस्तथा ।
छत्राकमधुवल्मीकाः पक्षयुक्ताः पिपीलिकाः ॥ ८ ॥

जायन्ते नगरे राष्ट्रे बहुधा वा गृहे गृहे ।
यदाऽकस्माच्छुष्कवृक्षाः प्ररोहन्ति वने वने ॥ ९ ॥

यदा निशीन्द्रचापस्य दर्शनं भगणस्य च ।
दिवा प्रकाशः सुश्रोणि धूमकेतुसमुद्भवः ॥ १० ॥

रात्रौ यदा यदा पुच्छनक्षत्रस्य समुद्भवः ।
आरण्यकमृगाः पुर्यां यदा धावन्त्यकारणात् ॥ ११ ॥

तृणगुल्मलता वृक्षाः विपरीतफला यदा ।
अकस्मान्नगरे राष्ट्रे वह्निदाहो गृहे गृहे ॥ १२ ॥

कदलीपूगवृक्षाणामेकगर्भे फलद्वयम् ।
यदा वोद्यानगा रम्भा दक्षिणाभिमुखी फलेत् ॥ १३ ॥

अतिवर्षमवर्षं च यदा भवति भामिनि ।
ओषध्यो रसहीनाश्च भवन्ति बहुधा यदा ॥ १४ ॥

रश्मिहीनो यदादित्यो मध्ये छिद्रयुतो यदा ।
यदोल्कापतनं देवि दीपिका वा पतेद्यदा ॥ १५ ॥

यदा यदा चतुर्दिक्षु प्रतिसूर्यस्य दर्शनम् ।
चन्द्रस्य वाथ सूर्यस्य परिवेषत्रयं यदा ॥ १६ ॥

यदाऽमेघे विद्युतां वा दर्शनं, तदर्शनम् ।
मेघेऽनभ्रौ तथा धूमदर्शनं गगने यदा ॥ १७ ॥

गन्धर्वनगरस्यापि दर्शनं बहुधा प्रिये ।
अश्मासृक्पांसुवर्षाणि संभवन्ति यदा यदा ॥ १८ ॥

गन्धर्वगानश्रवणं वर्षं च तृणकाष्ठयोः ।
यदा भवति देवेशि पुरे जनपदेऽपि वा ॥ १९ ॥

असकृच्छ्वेतकाकस्य दर्शनं काकमैथुनम् ।
यदा वा दृश्यते भित्तिपतनं मण्टपस्य वा ॥ २० ॥

यदाऽचलं वाऽपि चलं चलं वाऽप्यचलं भवेत् ।
तदा तद्दोषशान्त्यर्थं महापूजा मनीषिभिः ॥ २१ ॥

कर्तव्याऽत्र विशेषेण राजभिश्च यथाविधि ।
वक्तुः श्रोतुश्च मन्तुश्च द्रष्टुरादेष्टुरेव च ॥ २२ ॥

उपदेष्टुश्च सर्वेषां उत्पातानां समं फलम् ।
गृहोद्यानस्थितोत्पातः देवतायतने स्थितः ॥ २३ ॥

गोनिवासस्थितोत्पातः तत्तद्बाधक उच्यते ।
येन केन प्रकारेण बहुधोत्पातदर्शने ॥ २४ ॥

राष्ट्रः पीडा भवेदाशु राजा वाऽन्योऽपि जायते ।
मन्त्री पुरोहितो वाऽपि जायतेऽन्यो हिमाद्रिजे ।। २५ ।।

पुरे जनपदे कोशे वाहने च पुरोहिते ।
पुत्रे चात्मनि भृत्ये च भवेदुत्पातजं भयम् ।। २६ ।।

तस्माद्राज्ञा प्रजापालनोद्युक्तेन विशेषतः ।
कर्तव्यैषा महापूजा भक्तियुक्तेन चेतसा ।। २७ ।।

साम्राज्यलक्ष्म्यास्तुष्ट्यर्थं पुष्ट्यर्थं राष्ट्रवासिनाम् ।
जनानां विविधोत्पातजातभीतिप्रशान्तये ।। ।। २८ ।।

आयुरारोग्यसिद्ध्यर्थं क्षेमाय विजयाय च ।

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीमहापूजानिमित्तोत्पातस्वरूपकथनं नाम
दशमः पटलः ।।

अथ एकादशः पटलः ।।

।। साम्राज्यलक्ष्मी महापूजार्थमण्डपनिर्माणस्वरूपकथनम् ।।

श्रीशिवः—मण्डलाधिपतिर्भूपः प्रजापालनतत्परः ।
साम्राज्यलक्ष्म्याः सर्वेशि महापूजार्थमञ्जसा ।। १ ।।

देवालये नदीतीरे स्वगृहस्याग्रतोऽपि वा ।
शोधयित्वा हलैर्भूमिं लोष्टादीन् परिहृत्य च ॥ २ ॥

तत्र प्रकल्पयेत् कूटं षोडशस्तम्भसंयुतम् ।
किष्कुद्वादशविस्तारं तावदायाममद्रिजे ॥ ३ ॥

परितश्चित्रकुड्येन वेष्टितं वेदिकान्वितम् ।
चतुर्द्वारसमायुक्तं कवाटाष्टकयन्त्रितम् ॥ ४ ॥

मध्ये महावेदियुतं ऊर्ध्वभागे समुन्नतम् ।
नारिकेलकटै वंशकटैर्वाऽऽच्छादितं प्रिये ॥ ॥ ५ ॥

लोकपालपताकाढ्यं मूर्ध्नि चित्रध्वजान्वितम् ।
वितानचामरादर्शैः सर्वतः समलंकृतम् ॥ ६ ॥

प्रतिद्वारं पार्श्वयुगन्यस्तपूर्णघटान्वितम् ।
ईदृग्विधं कारयित्वा कूटं नरपतिः प्रिये ॥ ७ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीपूजार्थं देशिकं वेदपारगम् ।
सर्वमन्त्ररहस्यज्ञं कुटुम्बिनमलोलुपम् ॥ ॥ ८ ॥

वृत्वाऽऽवरणदेवानां पूजार्थं पुष्करेक्षणे ।
विंशद्विप्रान् पुनर्वृत्वा पात्रलक्षणलक्षितान् ॥ ९ ॥
सर्वकर्मानुसन्धानं कर्तुं ब्रह्माणमप्युमे ।

वेदपारायणार्थं वै वृत्वाऽष्टौ जापकानपि ।
राजा देशिकमाहूय यथाशास्त्रं यथाविधि ॥ १० ॥

उत्पातदोषशान्त्यर्थं राज्ञो राष्ट्रस्य वृद्धये ।
साम्राज्यलक्ष्म्यास्सर्वज्ञ महापूजा त्वयाऽधुना ॥ ११ ॥

ऋत्विग्भिस्सह कर्तव्या सावधानेन चेतसा ।
इत्युक्तवति राजेन्द्रे देशिकस्सहसोत्थितः ॥ १२ ॥

त्वया यदुक्तं भूपाल तत्करिष्य इति ब्रुवन् ।
राजानं प्रेषयित्वाऽथ स्वयमृत्विक्समन्वितः ॥ १३ ॥

स्नात्वा नद्यां ह्रदे वाऽपि धृत्वा पुण्ड्रादिकं ततः ।
नित्यकर्म विनिर्वर्त्य वाद्यघोषपुरस्सरम् ॥ १४ ॥

यानैः कूटं प्रविश्याथ पश्चिमद्वारतः प्रिये ।
मध्ये वेद्यान्तु कूटस्य तण्डुलैर्भारमात्रकैः ॥

मण्डलं रचयित्वाऽत्र पूर्वोक्तं यन्त्रमालिखेत् ॥ १५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महापूजार्थमण्टपनिर्माणस्वरूपकथनं नाम
एकादशः पटलः ॥

॥ अथ द्वादशः पटलः ॥

॥ सावरणसाम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमास्थापनस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—यन्त्रस्य मध्यमे वृत्ते कलशं तीर्थपूरितम् ।
सुधाधवलितं तन्तुवेष्टितं मृन्मयं नवम् ॥ १ ॥

पञ्चत्वक्पल्लवोपेतं गव्यरत्नसमन्वितम् । (गन्ध?)
संस्थाप्याराधितं कृत्वा तस्मिन्वस्त्रं प्रसार्य तु ॥ २ ॥

शतनिष्कसुवर्णेन तदर्धेनाथवा कृताम् ।
निधाय तत्र साम्राज्यलक्ष्मीं पूर्वोक्तलक्षणाम् ॥ ३ ॥

षट्कोणकोणेषु पुनः कलशानुक्तलक्षणान् ।
विन्यस्य तेषु प्रतिमाः निष्कत्रयसुवर्णतः ॥ ४ ॥

पृथक्पृथक् कृताश्चांगदेवतानां यथाक्रमम् ।
विन्यस्य तद्बहिः पद्मदळमूलेषु मृन्मयान् ॥ ५ ॥

पूर्वोक्तलक्षणानष्टौ विन्यस्य कलशान्नवान् ।
धनलक्ष्म्यादिलक्ष्मीणां प्रतिमाश्चाष्ट विन्यसेत् ॥ ६ ॥

तत्परं दळमध्यस्थपूर्णकुम्भाष्टके पुनः ।
दिक्पालप्रतिमाश्चाष्टौ प्रतिष्ठाप्य यथाविधि ॥ ७ ॥

पद्मस्य दलकोटिस्थपूर्णकुम्भाष्टके पुनः ।
दिक्पालहेतिप्रतिमाः सौवर्णीर्विनिवेश्य च ॥ ८ ॥

एवं संस्थाप्य साम्राज्यलक्ष्म्यादिप्रतिमाश्शुभाः ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहळिकादिषु ॥ ॥ ९ ॥

आचार्यः प्राङ्मुखो भूत्वा प्राणानायम्य वाग्यतः ।
ऋत्विग्भिस्सह पुण्याहं वाचयित्वा यथाविधि ॥ १० ॥

भूशुद्धिभूतशुद्ध्यादीन् कृत्वा तदनु मन्त्रवित् ।
संकीर्त्य देशं कालं च पुरेऽस्मिन् राष्ट्र एव च ॥ ११ ॥

जातनानोत्पातभवभीतिशान्त्यै सुखाय च ।
राष्ट्रस्य राष्ट्राधिपतेः प्रजानां च विशेषतः ॥ १२ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीप्रीत्यर्थं महापूजां यथाविधि ।
करिष्य इति संकल्प्य वर्धनीं चन्दनादिभिः ॥ १३ ॥

संपूज्य कृत्वा शङ्खस्य पूरणं कुसुमाक्षतैः ।
संपूज्य घण्टां शङ्खस्थतोयेनात्मानमद्रिजे ॥ ॥१४ ॥

संप्रोक्ष्य पूजावस्तूनि मूलमन्त्रस्य देशिकः ।
ऋष्यादिकं षडङ्गं च कृत्वा मूलमनुं प्रिये ॥ १५ ॥

शतवारं जपित्वाऽथ ध्यात्वा देवीं च पूर्ववत् ।
अङ्गदेवाद्यावरणदेवपूजां यथाविधि ॥ ॥ १६ ॥

यूयं कुरुध्वमिति तानृत्विजो विनियोज्य च ।
ब्रह्माणं सर्वकर्मानुसन्धानं कुर्विति ब्रुवन् ।
वेदपारायणं यूयं कुरुध्वमिति जापकान् ॥ ॥ १७ ॥

चतुर्षु द्वारदेशेषु द्वन्द्वशो विनिवेश्य च ।
जापकानृत्विजश्चैव गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ १८ ॥

अभ्यर्च्य कण्ठाभरणैः कुण्डलैरंगुळीयकैः ।
अलंकृत्य स्वयं रत्नकुण्डलाद्यैरलंकृतः ॥ १९ ॥

प्राङ्मुखः प्रतिमायास्तु प्रत्यग्देशे स्थितः स्वयम् ।
साम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमां गव्यैस्संशोध्य पञ्चभिः ॥ २० ॥

प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा च मन्त्रैस्तान्त्रिकवैदिकैः ।
ततो मन्त्रैर्वक्ष्यमाणैः पूजां कर्तुं समारभेत् ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सावरणसाम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमास्थापनस्वरूपकथनं नाम
द्वादशः पटलः ॥

॥अथ त्रयोदशः पटलः ॥

॥ षोडशोपचारपूजामन्त्रस्वरूपकथनं ॥

श्रीशिवः—साम्राज्यलक्ष्मीपूजाया मन्त्रान्वक्ष्यामि सांप्रतम् ।
यैः पूजिता सा सकलवाञ्छितार्थप्रदा भवेत् ॥ १ ॥

पद्मासने समासीनां पद्महस्तां चतुर्भुजाम् ।
मल्लिकामाधवीजातिचम्पकामोदिकुन्तलाम् ॥ २ ॥

सुनासां सुभ्रुवं गण्डमण्डलालम्बिकुण्डलाम् ।
करुणापूरनिष्यन्दितरुणायतलोचनाम् ॥ ॥ ३ ॥

कर्पूरवीटिकावक्त्रां कस्तूरीतिलकाङ्किताम् ।
चन्दनागरुकर्पूरकुंकुमालङ्कृतस्तनीम् ॥ ॥ ४ ॥

कटीतटोल्लसत्काञ्चीविराजितसितांशुकाम् ।
रम्भास्तम्भाभिरामोरुयुगळां रत्नभूषिताम् ॥ ५ ॥

धनलक्ष्म्याद्यष्टलक्ष्मीसेव्यमानपदाम्बुजाम् ।
जयकाहळिकाभेरीशङ्खदुन्दुभिमर्दलैः ॥ ॥ ६ ॥

नदद्भिश्च पुरोभागे रथनेमिखरस्वनैः ।
बृंहितैर्गन्धनागानां घण्टाघणघणारवैः ॥ ॥ ७ ॥

अश्वहेषारवैः पत्तिसिंहनादैर्भयङ्करैः ।
संमूर्च्छितदिशाचक्रां सर्वगीर्वाणवन्दिताम् ॥ ८ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं ध्यायामि साधकाभीष्टदायिनीम् ।
आवाहयामि तां देवीमणिमाद्यष्टसिद्धिदाम् ॥ ९ ॥

अनर्घरत्नमकुटकुण्डलाङ्गदभूषिताम् ।
जाम्बूनदमयं दिव्यं नानारत्नविचित्रितम् ॥ १० ॥

समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै सिह्मासनं शुभम् ।
सुरासुरशिरोरत्ननिघृष्टचरणाम्बुजे ॥ ॥ ११ ॥

साम्राज्यलक्ष्मि पाद्यार्थं पानीयं प्रददाम्यहम् ।
अथाष्टापदपात्रस्थमर्घ्यमष्टाङ्गसंयुतम् ॥ ॥ १२ ॥

समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै सर्वार्थसिद्धये ।
गङ्गादिसरिदानीतं गाङ्गेयकलशास्थितम् ॥ १३ ॥

साम्राज्यलक्ष्मि सलिलमिदमाचम्यतां त्वया ।
दधिमध्वाज्यसम्मिश्रं मधुपर्कं मनोहरम् ॥ १४ ॥

समर्पयामि साम्राज्लक्ष्म्यै सर्वार्थसिद्धये ।
पञ्चामृतं सिताक्षीरदधिमध्वाज्यमिश्रितम् ॥ १५ ॥

समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्याः स्नानार्थमादरात् ।
शातकुम्भमयैः कुम्भैः पुण्यतीर्थं समाहृतम् ॥ १६ ॥

समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्याः स्नानार्थमञ्जसा ।
इत्युक्त्वा पुण्यसलिलैः श्रीसूक्तेन त्रिवारकम् ॥ १७ ॥

दक्षिणावर्तशङ्खेन ऋत्विग्भिस्सहितो गुरुः ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु ह्यभिषिञ्चेत्समाहितः ॥ १८ ॥

चीनदेशसमुद्भूतं चन्द्रांशुचयसन्निभम् ।
समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै वसनमुत्तमम् ॥ १९ ॥

यज्ञोपवीतं सौवर्णं प्रशस्तं सर्वकर्मसु ।
समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै सत्कर्मसिद्धये ॥ २० ॥

कर्पूरागरुकस्तूरीमिश्रितं दिव्यचन्दनम् ।
समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै सत्कीर्तिसिद्धये ॥ २१ ॥

जातीपुन्नागवकुलचम्पकाशोकमल्लिकाः ।
पद्मेन्दीवरसेवन्तीदूर्वाबिल्वदलानि च ॥ ॥ २२ ॥

एतान्यन्यानि तत्कालजातानि कुसुमानि वै ।
समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्याः पूजार्थमादरात् ॥ २३ ॥

इत्युक्त्वा मन्त्रविन्नानाविधपुष्पैः समर्चयेत् ।
सहस्रनामभिर्लक्ष्मीं लक्ष्मीस्थैर्याय सादरम् ॥ २४ ॥

एवं पुष्पान्तपूजायां कृतायां गुरुणा ततः ।
ऋत्विजोऽभिमुखास्स्वस्वदेवतानां यथाक्रमम् ॥ २५ ॥

प्रणवादिचतुर्थ्यन्तैस्तत्तन्मन्त्रैः पृथक्पृथक् ।
पुष्पान्तपूजां कृत्वाऽथ तिष्ठेयुस्तत्र तत्र तु ॥ २६ ॥

ततो गुरुस्सावरणदेवतायै समाहितः ।
प्रधानदेवतायै सधूपं दीपं प्रदापयेत् ॥ ॥ २७ ॥

वनस्पतिरसैर्दिव्यैर्गन्धाढ्यैस्सुमनोहरम् ।
समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै धूपं सुपात्रगम् ॥ २८ ॥

प्रवर्तितं पट्टवर्त्या स्वच्छया गोघृताक्तया ।
समर्पयाामि साम्राज्यलक्ष्म्यै दीपं दिवानिशम् ॥ २९ ॥

इदं दिव्यान्नममृतं रसैष्षड्भिस्समन्वितम् ।
समर्पयामि साम्राज्यलक्ष्म्यै नैवेद्यमुत्तमम् ॥ ३० ॥

इत्युक्त्वाऽथ दशद्रोणसूक्ष्मतण्डुलपाचितम् ।
द्रोणपुष्पसमानाभमनेकव्यञ्जनान्वितम् ॥ ३१ ॥

समर्पयित्वा शुद्धान्नं तदर्धपरिमाणकम् ।
मुद्गान्नं शर्करोपेतं तावद्दध्यन्नमद्रिजे ॥ ३२ ॥

नानोपदंशसंयुक्तं नानापरिकरान्वितम् ।
परमान्नं घटान्पञ्चदश पानकपूरितान् ॥ ३३ ॥

कलशान्पञ्च पानीयपूरितं कलशत्रयम् ।
नानारसायनोपेतान्कांश्चिच्च कलशानपि ॥ ३४ ॥

उच्चावचानि भक्ष्याणि वटकान्पूरकांस्तथा ।
अपूपाँल्लड्डुकांश्चैव मोदकान्सरसांस्तथा ॥ ३५ ॥

मण्डलान्मुष्टिमानानि फेणिकाश्शष्कुलीरपि ।
एवमादीनि भक्ष्याणि प्रत्येकन्तु सहस्रकम् ॥ ३६ ॥

समर्प्य तत्परं नानाफलानि च समर्पयेत् ।
कदलीफलसाहस्रं खर्जूराणां सहस्रकम ॥ ३७ ॥

तथा कपित्थसाहस्रं इक्षुदण्डशतत्रयम् ।
चतुश्शतं गोस्तनीनां उर्वारुकशतन्तथा ॥ ३८ ॥

तथाम्रफलसाहस्र नारिकेलशतत्रयम् ।
पनसानां शतं देव्यै समर्प्य तदनन्तरम् ॥ ३९ ॥

मध्ये मध्ये च पानीयं दत्वा चापोशनं ततः ।
हस्तप्रक्षालनार्थं चै दद्याज्जलमनन्तरम् ॥ ४० ॥

प्रधानदेवतापूजां कृत्वैवं मन्त्रवित्तमः ।
ऋत्विग्भिः कारयित्वाङ्गाद्यावृतीशार्चनं क्रमात् ॥ ४१ ॥

ताम्बूलं देशिको दत्वा कृत्वाचैव प्रदक्षिणम् ।
नत्वा तां देवतां स्तुत्वा दत्वा पुष्पाञ्जलिं ततः ॥ ४२ ॥

वेद्याश्चेशानदिग्भागे कुण्डे वा स्थण्डिलेऽथ वा ।
स्वगृह्योक्तविधानेन प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् ॥ ४३ ॥

कर्म कृत्वाऽऽज्यभागान्तं आचार्यो गोघृतेन तु ।
साम्राज्यलक्ष्मीमुद्दिश्य मूलेनाष्टशताहुतीः ॥ ४४ ॥

हुत्वाऽऽवरणदेवानां तत्तन्मन्त्रैः पृथक्पृथक् ।
अष्टावाज्याहुतीर्हुत्वा होमशेषं समाप्य च ॥ ॥ ४५ ॥

मूलमन्त्रं जपंस्तिष्ठेत् ऋत्विग्भिस्सह देशिकः ॥ ४५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीषोडशोपचारपूजामन्त्रस्वरूपकथनं नाम
त्रयोदशः पटलः ॥

अथ चतुर्दशः पटलः ॥
॥ महापूजांगदानस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततो नृपस्स्वानुकूले मुहूर्ते समुपस्थिते ।
स्नातश्शुक्लाम्बरधरश्शुक्लमाल्यानुलेपनः ॥ १ ॥

स्वेष्टदेवं नमस्कृत्य भक्तियुक्तेन चेतसा ।
सखड्गचर्मकवचस्सर्वाभरणभूषितः ॥ ॥ २ ॥

गृहान्निर्गत्य भद्रेभमारुह्य स्वपुरो भुवि ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलकादिषु ॥ ३ ॥

चतुरङ्गबलोपेतस्सामात्यस्सपुरोहितः ।
सामन्तनृपतीन्पश्यन्स्वस्य पार्श्वानुयायिनः ॥ ४ ॥

वन्दिभिर्नद्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ।
तूर्णमभ्येत्य कूटाख्यं मण्टपं तन्मनोहरम् ॥ ५ ॥

त्रिः प्रदक्षिणमावृत्य पश्चिमद्वारतः प्रिये ।
प्रविश्यान्तर्देशिकं तमृत्विजो जापकानपि ॥ ६ ॥

कृत्वा प्रदक्षिणं नत्वा तत्परं नृपपुङ्गवः ।
पूर्वोक्तैरेव तन्मन्त्रैः पुरोहितमुखोद्गतैः ॥ ७ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं सम्पूज्य पूर्वोक्तैरुपचारकैः ।
ततस्तां प्रार्थयेद्देवीं वक्ष्यमाणक्रमेण वै ॥ ८ ॥

नमस्ते देवि साम्राज्यलक्ष्मि त्रैलोक्यपूजिते ।
मद्गृहे मत्पुरे राष्ट्रे नानोत्पातसमुद्भवम् ॥ ९ ॥

क्षामक्षोभभवं वाऽपि भयं यत्समुपस्थितम् ।
तत्सर्वं नाशय क्षिप्रं प्रजानां हितकाम्यया ॥ १० ॥

आयुर्मे देहि विपुलमैश्वर्यमणिमादिकम् ।
साम्राज्यं सन्ततिं देहि सन्ततं मम सादरम् ॥ ११ ॥

इति संप्रार्थ्य तां देवीं दद्यादुदकपूर्वकम् ।
मन्त्रेण वक्ष्यमाणेन गुरवे प्रीतिपूर्वकम् ॥ १२ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमामिमां स्वर्णविनिर्मिताम् ।
पूजितां पुष्पगन्धाद्यैरसर्वलक्षणलक्षिताम् ॥ १३ ॥

तुभ्यं दास्यामि विप्रेन्द्र साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
सर्वशत्रुक्षयार्थाय विजयायामितायुषे ॥ १४ ॥

उत्पातभयशान्त्यर्थं पुरराष्ट्रनिवासिनाम् ।
जनानां क्षेमलाभार्थमुपसर्गनिवृत्तये ॥ १५ ॥

प्रतिमां प्रतिगृह्येमामभीष्टफलदो भव ।
एवं तां प्रतिमां दत्वा देशिकाय महीपतिः ॥ १६ ॥

दानसाद्गुण्यसिद्ध्यर्थं शतनिष्कांस्तु दक्षिणाम् ।
दत्वा तत्परमृत्विग्भ्यस्तथावरणदेवताः ॥ १७ ॥

दत्वा दक्षिणया सार्धं जापकेभ्यः पृथक्पृथक् ।
समर्प्य निष्कदशकं गोशतं समलङ्कृतम् ॥ १८ ॥

ग्रामान्हिरण्यं वासांसि गजानश्वांश्च शक्तितः ।
दत्वा दक्षिणया सार्धं ब्राह्मणेभ्यस्ततः परम् ॥ १९ ॥

दीनान्धान्तर्पयित्वाथ भोजयित्वा द्विजोत्तमान् ।
पुनर्भद्रेभमारुह्य प्रविशेन्निजमन्दिरम् ॥ २० ॥

एवं कृत्वा महापूजां यथोक्तविधिना नृपः ।
शत्रुभिर्नाभिभूयेत न रोगैर्न च तस्करैः ॥ २१ ॥

नोत्पातभीतिभिर्देवि नोपसर्गभयेन च ।
परकृत्यामन्त्रयन्त्रतन्त्रभीतिविवर्जितः ॥ २२ ॥

रूपसौभाग्यसम्पन्नो दीर्घायुर्निरुपद्रवः ।
पुत्रपौत्रैः परिवृतो दिव्यस्त्रीगणसेवितः ॥ २३ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं संप्राप्य पालयेदखिलं जगत् ।
प्रजाश्च पुरराष्ट्रस्था नीरोगा निरुपद्रवाः ॥ २४ ॥

धनधान्यसमायुक्ताः पुत्रपौत्रसमन्विताः ।
उत्पातभीतिरहितास्स्वधर्मनिरतास्सदा　　॥ २५ ॥

दीर्घायुषो भविष्यन्ति नात्र कार्या विचारणा ।
इत्येवं ते समाख्याता महापूजा वरानने　　॥ २६ ॥

साम्राज्यलक्ष्म्यास्सर्वार्थसिद्धिदा सिद्धपूजिते ।
वर्धापनादिने देवि वर्षेवर्षे विशेषतः ॥　　॥ २७ ॥

कर्तव्यैषा महापूजा ह्यारोग्यायामितायुषे ।
महाशान्तिश्च कर्तव्या कार्ये महति चागते ॥
अप्रमत्तैर्महीपालैः राष्ट्ररक्षार्थमद्रिजे ॥　　॥ २८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महापूजास्वरूपकथनं नाम
चतुर्दशः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चदशः पटलः ॥

॥ महाशान्तिप्रयुक्त मण्टपस्वरूपकथनम् ॥

श्रीपार्वती—देवदेव विरूपाक्ष लोकरक्षणतत्पर ।
महाशान्तिर्नृपतिभिः कर्तव्येति त्वयेरितम्　　॥ १ ॥

कस्मिन्काले किमर्थं वा कर्तव्या सा वद प्रभो ।
श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ॥ २ ॥

तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि सावधानमनाश्शृणु ।
दुर्निमित्तेषु पूर्वोक्तेष्वद्भुतेषु महत्सु च ॥ ३ ॥

समुद्भूतेष्वनावृष्ट्यां सत्यां सामन्तराजभिः ।
समाक्रान्ते पुरे राष्ट्रे दुर्भिक्षे समुपस्थिते ॥ ४ ॥

आक्रान्ते नृपनक्षत्रे यदावा दारुणैर्ग्रहैः ।
कर्तव्यैषा महाशान्तिस्तदा राज्ञा स्वगुप्तये ॥ ५ ॥

राष्ट्रस्य च प्रजानाञ्च रक्षणार्थं विशेषतः ।
निमित्तानन्तरङ्कार्यं नैमित्तिकमिति स्मृतम् ॥ ६ ॥

तस्मान्निमित्ते सञ्जाते कार्यैषा शान्तिरुत्तमा ।
देवालये नदीतीरे स्वगृहस्याग्रतोपिवा ॥ ७ ॥

विंशद्धस्तप्रमाणेन कारयेन्मण्टपं शुभम् ।
षोडशस्तंभसंयुक्तं मध्ये चोन्नतमद्रिजे ॥ ८ ॥

दर्भमालापरिवृतमुपर्याच्छादितं कटैः ।
वंशजैर्नारिकेलोत्थैरथ वा मुञ्जसम्भवैः ॥ ९ ॥

चतुर्द्वारं चतुर्भद्रं चतुस्तोरणसंयुतम् ।
लोकपालपताकाभिर्ध्वजेन च विराजितम् ॥ १० ॥

वितानचामरादर्शैः सर्वतस्समलङ्कृतम् ।
प्रतिद्वारं पार्श्वयुगन्यस्तपूर्णघटान्वितम् ॥ ११ ॥

ईदृशे मण्टपे रम्ये मध्ये वेदिं प्रकल्पयेत् ।
अष्टहस्तप्रमाणेन विस्तृतामायतान्तथा ॥ १२ ॥

चतुर्थांशोच्छ्रितां रम्यामिष्टकाभिर्मृदाऽपि वा ।
साम्राज्यलक्ष्मीपूजार्थं स्निग्धामादर्शबिम्बवत् ॥ १३ ॥

तस्यास्तु पूर्वदिग्भागे कुण्डमेकं प्रकल्पयेत् ।
चतुरश्रं हस्तमात्रं मेखलात्रयसंयुतम् ॥ १४ ॥

अश्वत्थदलसङ्काशं द्वादशाङ्गुलयोनिकम् ।
साम्राज्यलक्ष्मीहोमार्थं सर्वलक्षणलक्षितम् ॥ १५ ॥

कारयेद्वास्तुहोमार्थं वेद्या दक्षिणभागतः ।
कुण्डं खण्डेन्दुसदृशं पूर्ववल्लक्षणान्वितम् ॥ १६ ॥

पश्चिमे कारयेत्कुण्डं ग्रहयज्ञार्थमद्रिजे ।
वृत्तं लक्षणसंयुक्तमुत्तरे पद्मसन्निभम् ॥ १७ ॥

कारयेदष्टदिक्पालहोमार्थं कुण्डमुत्तमम् ।
एवं कुण्डानि चत्वारि वेदिकाञ्च सलक्षणाम् ॥ १८ ॥

कारयित्वा गोमयेन लेपयित्वा सवारिणा ।
पञ्चवर्णैरलङ्कृत्य रजोभिश्च समन्ततः ॥ १९ ॥

संपाद्य पूजाहोमादिसामग्रीं नृपपुङ्गवः ।
शुभे दिने शुभे लग्ने महाशान्तिं समाहितः ॥

द्विजातिभिश्चतुष्षष्टिसङ्ख्याकैः कारयेत्प्रिये ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महाशान्तिप्रयुक्त मण्टपस्वरूपकथनं नाम
पञ्चदशः पटलः ॥

॥ अथ षोडशः पटलः ॥

॥ सावरणसाम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमास्थापनस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततः पुरोधसा साकं सम्मन्त्र्य नृपपुङ्गवः ।
स्नात्वा नद्यां ह्रदे वाऽपि धौतवस्त्रः प्रसन्नधीः ॥ १ ॥

धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रं निर्वर्त्य सत्यकर्मा यथोचितम् ।
स्वेष्टदेवं समाराध्य गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ २ ॥

प्राङ्मुखः प्रयतो भूत्वा प्राणायामपुरस्सरम् ।
संङ्कीर्त्य देशङ्कालं च नानोत्पातसुशान्तये ॥ ३ ॥

प्रजानामात्मनश्चैवे राष्ट्रस्य नगरस्य च ।
रक्षार्थं कारयिष्येऽहं चतुष्षष्टि द्विजोत्तमैः ॥ ४ ॥

महाशान्तिं यथाशास्त्रमिति सङ्कल्प्य सादरम् ।
साम्राज्यलक्ष्मीपूजार्थं होमार्थं च बहुश्रुतम् ॥ ५ ॥

आचार्यमेकं वृणुयाद्विनयादिगुणान्वितम् ।
अङ्गावरणदेवादि देवता पूजनाय च ॥ ६ ॥

वेदवेदाङ्गतत्वज्ञान्वृणुयात्त्रिंशदृत्विजः ।
सर्वकर्मानुसन्धानं कर्तुं ब्रह्माणमेव च ॥ ७ ॥

वृत्वाऽथ वास्तुपूजार्थं होमार्थं विप्रपुङ्गवान् ।
निमन्त्र्य दशसंख्याकानथाष्टौ वृणुयाद्द्विजान् ॥ ८ ॥

दिक्पालपूजाहोमार्थं ग्रहयज्ञार्थमद्विजे ।
विभज्य दशविप्रांस्तु चतुरोथ द्विजोत्तमान् ॥ ९ ॥

वेदपारायणार्थं तु वृत्वा तान्द्विजपुङ्गवान् ।
कुण्डलैरंगुलीयैश्च पट्टवस्त्रैश्च चित्रितैः ॥ १० ॥

अलङ्कृत्य वदेदेवं तान्विप्रान्पृथिवीपतिः ।
भो भो द्विजवरा यूयं वेदवेदान्तपारगाः ॥ ११ ॥

कृपालवः सत्यसन्धाः सर्वप्राणिहिते रताः ।
मया सङ्कल्पिते शान्तिकर्मण्यस्मिन्यथाविधि ॥ १२ ॥

वर्तितव्यं भवद्भिस्तु सावधानेन चेतसा ।
मन्त्रलोपक्रियालोपाद्यरिष्टं न भवेद्यथा ॥ १३ ॥

तथेदं कर्म युष्माभिस्समाप्यं सूक्ष्मया धिया ।
मम राष्ट्रे पुरे चैव संभूतोत्पातशान्तये ॥ १४ ॥

प्रजानामात्मनश्चैव रक्षणार्थं विशेषतः ।
कर्तव्यैषा महाशान्तिर्यथाशास्त्रं यथाविधि ॥ १५ ॥

साम्राज्यदा महालक्ष्मीस्सम्यक्तुष्टा यथा भवेत् ।
तथेदं कर्म युष्माभिः कर्तव्यमविशङ्कया ॥ १६ ॥

इति संप्रार्थ्य तान्विप्रानारोप्य शिबिकादिषु ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु पुरतो मण्टपान्तिकम् ॥ १७ ॥

गत्वा नरपतिस्तूर्णं भद्रेभादवरुह्य तम् ।
त्रिः प्रदक्षिणमावृत्य मण्टपस्य तलोदरि ॥ १८ ॥

प्रवेशयित्वा तान्विप्रान्पश्चिमद्वारदेशतः ।
तन्मण्टपान्तरासीनानासनेषु पृथक्पृथक् ॥ १९ ॥

बद्धाञ्जलिपुटो राजा नत्वा कृत्वा प्रदक्षिणम् ।
आचार्यं प्रार्थयेत्सम्यग्वक्ष्यमाणविधानतः ॥ २० ॥

भो ? भो ? देशिक सर्वज्ञ होतृभिस्साहितो भवान् ।
साङ्गोपाङ्गमिदं कर्म करोत्वद्य यथाविधि ॥ २१ ॥

अन्नहीनो दहेद्राष्ट्रं मन्त्रहीनस्त्वथर्त्विजः ।
आत्मानं दक्षिणाहीनो नास्ति यज्ञसमो रिपुः ॥ २२ ॥

तस्माद्यथा मन्त्रहीनं कर्मेदं न भवेत्तथा ।
क्रियतां भवता सम्यक्सावधानेन चेतसा ॥ २३ ॥

इति संप्रार्थ्य कुसुमैरभ्यर्च्याचार्यमञ्जसा ।
पुनर्भद्रेभमारुह्य जयघोषपुरस्सरम् ॥
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्प्रविशेन्निजमन्दिरम् ॥ २४ ॥

इत्याकशभैरवाख्ये महागैवतन्त्रे, सामाज्यलक्ष्मीपीठिकायां
आचार्यऋत्विग्वरणस्वरूपकथनं नाम षोडशः पटलः ॥

॥ अथ सप्तदशः पटलः ॥

॥ महाशान्त्यङ्गवास्तुहोमस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथ संप्रार्थितो राज्ञा होतृभिस्सहितो गुरुः ।
नत्वा गुरुं गणाध्यक्षं कृत्वा भूशुद्धिमद्रिजे ॥ १ ॥

वाचयित्वाऽथ पुण्याहं वाद्यघोषपुरस्सरम् ।
वास्तूपशमनं कर्तुं वृतं राज्ञा पुरा गुरुम् ॥ २ ॥

आहूय वास्तुदेवानां पूजां होमं यथाविधि ।
कुरुष्वेति समाभाष्य स्वयं तिष्ठेत्तदग्रतः ॥ ३ ॥

आचार्योऽथाष्टभिर्युक्तो होतृभिर्ब्रह्मणा सह ।
प्राङ्मुखः प्रयतो भूत्वा प्राणायामपुरस्सरम् ॥ ४ ॥

सङ्कीर्त्य देशं कालञ्च राज्ञो राष्ट्रस्य वृद्धये ।
राज्ञा सङ्कल्पितमहाशान्त्यङ्गं वास्तुपूजनम् ॥ ५ ॥

करिष्य इति सङ्कल्प्य वेद्यां दक्षिणभागतः ।
गोमयेनानुलिप्योर्वीं रङ्गवल्लीं निधाय च ॥ ६ ॥

तत्र शुभ्रैस्तण्डुलैस्तु यथाविभवसम्भवैः ।
वितस्त्युच्छ्रायसंयुक्तां बाहुमालां समन्ततः ॥ ७ ॥

कृत्वा वेदिं वास्तुचक्रं तस्यां सम्यक्प्रकल्पयेत् ।
दश प्रागायता रेखा दश चैवोदगायताः ॥ ८ ॥

समान्तरालास्संलिख्य समाः कुर्याद्विचक्षणः ।
एवं कृते भवेच्चक्रमेकाशीतिपदात्मकम् ॥ ९ ॥

पदानि तानि च पुनः कोष्ठानि परिकल्पयेत् ।
पञ्चचत्वारिंशदुक्तप्रकारेण विचक्षणः ॥ १० ॥

मध्ये चैकपदस्त्वेकश्चत्वारस्त्रिपदास्स्मृताः ।
दिक्षु कोणेष्वेकपदाश्चत्वारः परिकीर्तिताः ॥ ११ ॥

तद्बाह्ये त्वीशदिग्भागे चत्वारश्चैव कोष्टकाः ।
द्विपदाः पूर्वदिग्भागे पञ्चात्र परिकीर्तिताः ॥ १२ ॥

आग्नेयभागे चत्वारः पृथगेकपदास्स्मृताः ।
पञ्च दाक्षिणदिग्भागे द्विपदास्स्युः पृथक्पृथक् ॥ १३ ॥

नैर्ऋत्यां दिशि चत्वारः पृथगेकपदास्स्मृताः ।
पश्चिमे द्विपदाः पञ्च वायव्ये च तथा पुनः ॥ १४ ॥

कल्प्याश्चैकपदास्सम्यक्चत्वारस्सौम्यदिङ्मुखे ।
कर्तव्या द्विपदाः पञ्च वास्तुशास्त्रोक्तमार्गतः ॥ १५ ॥

एवं विधाय कोष्ठानि क्रमशस्तेषु विन्यसेत् ।
सौवर्णान्राजतांस्ताम्रान्मृण्मयान्वा स्वशक्तितः ॥ १६ ॥

कलशान्कोष्ठसंख्याकान्सुधाधवलितांश्शुभान् ।
तन्तुभिर्वेष्टितान्पञ्चपल्लवैरुपशोभितान् ॥ १७ ॥

गन्धपुष्पार्चितांस्तीर्थपूरितान्फलसंयुतान् ।
प्रसार्य तेषु वस्त्राणि स्थापयेद्वास्तुदेवताः ॥ १८ ॥

माषात्सुवर्णपर्यन्तं शक्तितस्स्वर्णनिर्मिताः ।
प्रत्येकं लक्षणोपेताः पञ्चगव्याभिषेचिताः ॥ १९ ॥

मध्ये नवपदे ब्रह्मा तत्पार्श्वे दक्षिणे शुभे ।
स्थिराख्यो वास्तुपुरुषो वामे तु चरसंज्ञितः ॥ २० ॥

ब्रह्मस्थानात्तु परितः प्रागादिषु यथाक्रमम् ।
दिक्ष्वर्यमा विवस्वांश्च मित्रः पृथ्वीधराह्वयः ॥ २१ ॥

पूजनीयाः क्रमात्कोणेष्वैशानादिषु तत्परम् ।
आपवत्सश्च सविता ततस्तु विबुधाधिपः ॥ २२ ॥

राजयक्ष्मा च पूज्यास्स्युरेवं स्यात्प्रथमाऽऽवृतिः ।
अथ द्वितीयावरणे पूज्यश्चैशानकोणके ॥ २३ ॥

आपश्चाग्नेयकोणे तु सावित्रो नैर्ऋते जयः ।
रुद्रस्तु पूज्यो वायव्ये तृतीये परिधौ ततः ॥ २४ ॥

ईशानपदमारभ्य द्वात्रिंशत्कोष्ठकेषु च ।
प्रादक्षिण्येन पूज्यास्स्युर्द्वात्रिंशच्छिखिपूर्वकाः ॥ २५ ॥

शिखी चैवाथ पर्जन्यो जयन्तः कुलिशायुधः ।
सूर्यस्सत्यो भृगुश्चैव ह्याकाशो वायुरेव च ॥ २६ ॥

पूषा च वितथश्चैव बृहत्क्षत्रयमावुभौ ।
गन्धर्वो भृङ्गराजश्च मृगः पितृगणस्तथा ॥ २७ ॥

दौवारिकोऽथ सुग्रीवः पुष्पदन्तो जलाधिपः ।
असुरश्शोषपापौ च रोगोऽहिर्मुख्य एव च ॥ २८ ॥

भल्लाटस्सोमनागौ च ह्यदितिश्च दिशस्तथा ।
तृतीयपरिधावेवं द्वात्रिंशद्विबुधास्स्मृताः ॥ २९ ॥

ब्रह्मा चतुर्मुखो रक्तो लम्बकूर्चश्चतुर्भुजः ।
वराक्षमालासंयुक्तो वामे दण्डकमण्डलू ॥ ३० ॥

दधानश्चाष्टनयनो यजनादौ व्यवस्थितः ।
वास्तुमर्त्यो महाकायः कृष्णाङ्गो रक्तलोचनः ॥ ३१ ॥

एकाननो द्विबाहुश्च बर्बराङ्गश्च दुर्धरः ।
वज्रदेहस्स्फुरत्कायो बहुश्मश्रुशिरोरुहः ॥ ३२ ॥

ईशानमस्तकः क्रुद्धो नैर्ऋते गतपादकः ।
कृताञ्जलिरधोवक्त्रो वास्तुमर्त्यः प्रकीर्तितः ॥ ३३ ॥

शिख्यादिपिलिपिञ्छान्ता वास्तुदेवा हिमाद्रिजे ।
हृदि बद्धाञ्जलिपुटा मकुटादिविभूषिताः ॥ ३४ ॥

प्रणवादिचतुर्थ्यन्तैर्नमोन्तैर्नाममन्त्रकैः ।
उपचारैष्षोडशभिरर्चनीयाः पृथक्पृथक् ॥ ३५ ॥

चक्राद्बहिश्चतसृषु विदिक्षु क्रमशो यजेत् ।
चरकीञ्च विदारीञ्च पूतनां पापराक्षसीम् ॥ ३६ ॥

दिक्षु स्कन्दं चार्यमणं जृम्भं च पिलिपिञ्छकम् ।
सम्पूज्य नाममन्त्रैस्तु कुण्डे खण्डेन्दुसन्निभे ॥ ३७ ॥

स्वगृह्योक्तविधानेन संस्थाप्याग्निं सदेशिकः ।
मुखान्तं कर्म कृत्वाऽथ होतृभिर्ब्रह्मणा सह ॥ ३८ ॥

ब्रह्मजज्ञानमन्त्रेण पालाशैर्होममाचरेत् ।
अष्टोत्तरशतं विद्वानष्टाविंशतिमेव वा ॥ ३९ ॥

वास्तोष्पते प्रतीत्युक्त्वा दूर्वाहोमं समाचरेत् ।
वास्तोष्पते प्रतरण इति मन्त्रेण पायसम् ॥ ४० ॥

हुत्वा वास्तोष्पते शग्मयेति खादिरसंभवैः ।
समिद्वरैः पूर्ववच्च हुत्वा पूर्वोक्तसंख्यया ॥ ४१ ॥

अमीवहेति मन्त्रेण तिलहोमं समाचरेत् ।
एवं पृथक्पृथग्घुत्वा शिख्यादीनां हुनेत्ततः ॥ ४२ ॥

वास्त्वावरणदेवानां समिद्भिश्चरुणा ततः ।
गोधूमैश्च तिलैश्चैव ह्याज्येन च पृथक्पृथक् ॥ ४३ ॥

अष्टौ पञ्चाथ तिस्रो वा जुहुयादाहुतीः क्रमात् ।
एवं कृत्वा प्रधानाख्यं होमकर्म यथाविधि ॥ ४४ ॥

ततस्स्विष्टकृतं हुत्वा होमशेषं समापयेत् ।
बह्वन्नं बहुशाकाढ्यं बहुभक्ष्यसमन्वितम् ॥ ४५ ॥

दत्वा बलिं गुरुर्वास्तुदेवानां होतृभिस्सह ।
वास्तुसूक्तं जपंस्तिष्ठेत्प्रार्थयन्नृपतेश्शुभम् ॥ ४६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महाशान्त्यङ्गवास्तुहोमस्वरूपकथनं नाम
सप्तदशः पटलः ॥

॥ अथ अष्टादशः पटलः ॥

॥ महाशान्त्यङ्गग्रहयज्ञस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततः पुरावृतो राज्ञा ग्रहयज्ञार्थमद्रिजे ।
आचार्यो ब्रह्मणा सार्धमृत्विग्भिस्साहितोऽष्टाभिः ॥ १ ॥

प्राङ्मुखस्तु द्विराचम्य प्राणायामपुरस्सरम् ।
सङ्कीर्त्य देशं कालञ्च पुरे जनपदेऽपि च ॥ २ ॥

जातनानाद्भुताद्भूतक्षामक्षोभनिवृत्तये ।
राज्ञश्चिरायुषे सर्वप्रजानां च हिताय च ॥ ३ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीप्रीत्यर्थं राज्ञा धर्मानुवर्तिना ।
सङ्कल्पितमहाशान्तिकर्माङ्गत्वेन सादरम् ॥ ४ ॥

ग्रहयज्ञं करिष्येऽहमिति सङ्कल्प्य तत्परम् ।
वेद्यां पश्चिमदिग्भागे गोमयेन सवारिणा ॥ ५ ॥

संलिप्य समलङ्कृत्य रङ्गवल्ल्या समन्ततः ।
तत्राढकमितैश्शुभ्रतण्डुलैर्बाहुसम्मिताम् ॥ ६ ॥

चतुरश्रां विनिर्माय वेदिं तत्रोदगायताः ।
प्रागायताश्चतस्रश्च रेखास्संलिख्य देशिकः ॥ ७ ॥

नवकोष्टानि सम्पाद्य तेषु पङ्केरुहाणि च ।
साष्टपत्राणि संलिख्य तेषु स्वर्णविनिर्मितान् ॥ ८ ॥

राजतान्वाथ ताम्रान्वा मृन्मयान्वा नवान्नव ।
सुधाधवलितान्सूत्रवेष्टितान्तीर्थपूरितान् ॥ ९ ॥

पञ्चत्वक्पल्लवोपेतान्गव्यरत्नसमन्वितान् ।
विन्यस्य कलशांस्तेषु वस्त्राण्यास्तीर्य तेषु वै ॥ १० ॥

पलेन वा तदर्धेन तदर्धार्धेन वा कृताः ।
सुवर्णेन वरारोहे ग्रहाणां प्रतिमाः शुभाः ॥ ११ ॥

तत्तल्लक्षणसम्पन्नास्साधिप्रत्यधिदेवताः ।
साङ्गुण्यदेवतायुक्ता विन्यस्य तदनन्तरम् ॥ १२ ॥

संशोध्य पञ्चभिर्गव्यैः कृत्वा सुस्थापनं ततः ॥
समावाह्य व्याहृतिभिः पुराणोक्तैश्च वैदिकैः ॥ १३ ॥

तत्तत्प्रकाशकैर्मन्त्रैस्सम्पूज्य कुसुमादिभिः ।
उपचारैष्षोडशभिः पृथक्पृथगनुक्रमात् ॥ १४ ॥

तत्परं ग्रहसूक्तानि होतृभिस्सह देशिकः ।
पञ्चवारं जपित्वाऽथ वृत्तकुण्डे हुताशनम् ॥ १५ ॥

प्रतिष्ठाप्य स्वगृह्योक्तविधिना चक्षुरन्तकम् ।
कर्म कृत्वा प्रधानाख्यं होमकर्म समारभेत् ॥ १६ ॥

तत्तद्ग्रहसमिद्भिस्तु चरुणा सर्पिषाऽपि च ।
भक्ष्यैस्तिलैः फलैश्चैव प्रतिद्रव्यं पृथक्पृथक् ॥ १७ ॥

सूर्यचन्द्राङ्गारकादिषट्त्रिंशद्देवताः प्रति ।
अष्टोत्तरशतं हुत्वा कृत्वा स्विष्टकृदादिकम् ॥ १८ ॥

होमशेषं समाप्याथ पुनः पूजां यथाविधि ।
कृत्वा सम्पातमाज्यं तत् कुम्भे विन्यस्य वारुणे ॥ १९ ॥

ऋत्विग्भिर्ब्रह्मणा साकमाचार्यस्सुसमाहितः ।
मृतसञ्जीविनीसूक्तं सूक्तमायुष्यसंज्ञकम् ॥ २० ॥

घृतसूक्तं महासौरं महाशान्तिमपि क्रमात् ।
जपित्वा दीर्घमायुष्यमारोग्यममितं बलम् ॥
प्रार्थयंस्तन्महीभर्तुर्वसेत्तत्र स्वलङ्कृतः ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे, साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महाशान्त्यङ्गग्रहयज्ञस्वरूपकथनं नाम अष्टादशः पटलः ॥

॥ अथ एकोनविंशः पटलः ॥

॥ महाशान्त्यङ्गदिक्पालहोमस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—ततो दिक्पालहोमार्थं विप्रो राज्ञा वृतः पुरा ।
अष्टावष्टस्वासनेषु समासीनास्स्वलङ्कृताः ॥ १ ॥

निधाय पञ्चगव्येन संशोध्य तदनन्तरम् ।
कृत्वा सुस्थापनं मन्त्रैः पुराणोक्तैश्च वैदिकैः ॥ ११ ॥

ततो व्याहृतिभिर्व्यस्तसमस्ताभिः पृथक्पृथक् ।
समावाह्य समभ्यर्च्य लोकपालप्रकाशकैः ॥ १२ ॥

वैदिकै स्तान्त्रिकै र्मन्त्रै र्गन्धाद्यैः कुसुमैर्नवैः ।
कृत्वोपचारान्देवेशि षोडशात्र यथाक्रमम् ॥ १३ ॥

ततो दिक्पालसूक्तानि जपित्वा पञ्चवारकम् ।
पुनः पुष्पाञ्जलिं दत्वा प्रतिमासु पृथक्पृथक् ॥ १४ ॥

ततः कुम्भे पद्मनिभे प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् ।
गृह्योक्तविधिना देवि तान्त्रिकोक्तेन वा पुनः ॥ १५ ॥

मुखान्तं कर्म कृत्वाऽथ प्रधानं होममद्रिजे ।
पलाशसमिदन्नाज्यै रष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १६ ॥

अष्टोत्तरं शतं वाऽपि कृत्वा स्विष्टकृदादिकम् ।
होमशेषं समाप्याथ जातवेदसमद्रिजे ॥ १७ ॥

पुष्पाक्षतैरलङ्कृत्य पुनःपूजां यथाविधि ।
कृत्वाऽथ लोकपालानां नत्वा कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥१८॥

तच्चादिक्पालकलशनिकटेषु स्थिता द्विजाः ।
शत्रूच्चाटनसूक्तानि रक्षोघ्नानि विशेषतः ॥ १९ ॥

तथाऽस्त्रशस्त्रसूक्तानि दौन्दुभं सूक्तमेव च ।
जयप्रदांस्तथा मन्त्रा न्वर्मं नारायणाह्वयम् ॥ २० ॥

जपन्तस्तत्र तिष्ठेयुस्त्रिवारं तन्महीसुराः ।
प्रार्थयन्तोऽमितायुष्यमारोग्यमममितं बलम् ॥
विजयं विपुलां लक्ष्मीमसकृत्तन्महीभुजः ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महाशान्त्यङ्गदिक्पालहोमस्वरूपकथनं नाम
एकोनविंशः पटलः ॥

॥ अथ विंशः पटलः ॥

॥ महाशान्तिपूजाहोमस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथ वक्ष्ये महाशान्तिविधानं विधिवन्दिते ।
सर्वपापक्षयकरं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ १ ॥

उत्पातभीतिशमनं राज्ञां विजयदं सदा ।
आचार्यः प्राग्वृतो राज्ञा महाशान्त्यर्थमद्रिजे ॥ २ ॥

सहितस्त्रिशदृत्विग्भि र्ब्रह्मणा च समन्वितः ।
प्राङ्मुखस्तु द्विराचम्य देशकालानुकीर्तनम् ॥ ३ ॥

कृत्वा राज्ञश्च राष्ट्रस्य प्रजानां च हिताय वै ।
चिकीर्षितां महाशान्तिं राज्ञा धर्मानुवर्तिना ॥ ४ ॥

करिष्य इति सङ्कल्प्य वेद्यां प्राग्दिशि संयतः ।
तण्डुलैर्भारमात्रैस्तु कृत्वा मण्डलमद्रिजे ॥ ५ ॥

संलिख्य तत्र साम्राज्यलक्ष्मीयन्त्रं तु पूर्ववत् ।
तत्र विन्यस्य सौवर्णान्राजतान्वाऽथ ताम्रजान् ॥ ६ ॥

मृन्मयान्कलशान्सूत्रवेष्टितांस्तीर्थपूरितान् ।
पञ्चत्वक्पल्लवोपेतान्गव्यरत्नसमन्वितान् ॥ ७ ॥

कुम्भेषु तेषु चास्तीर्य पट्टवस्त्राणि पार्वति ।
मध्यवृत्तास्थिते कुम्भे शतनिष्कसुवर्णतः ॥ ८ ॥

कृतां संस्थाप्य साम्राज्यलक्ष्मीमूर्तिमनन्तरम् ।
षट्कोणकोणे विन्यस्तपूर्णकुम्भेषु षट्स्वपि ॥ ९ ॥

दशनिष्कसुवर्णेन निर्मिताश्च पृथक्पृथक् ।
क्रमेण विनिधायाङ्गदेवताश्च पृथक्पृथक् ॥ १० ॥

पद्मस्य दलमूलेषु विन्यस्तकलशेष्वथ ।
धनलक्ष्यादिलक्ष्मीणां प्रतिमाश्चाष्ट वै क्रमात् ॥ ११ ॥

निधाय दशमध्यस्थकलशेष्वष्टसु क्रमात ।
दिक्पालप्रतिमाश्चाष्टौ विन्यस्य दशकोटिषु ॥ १२ ॥

स्थितेष्वष्टसु कुम्भेषु दिक्पालायुधचिह्निताः ।
विन्यस्य चाष्टौ प्रतिमा गन्धैस्संशोध्य ताः पुनः ॥१३॥

कृत्वा सुस्थापनं तासां मन्त्रैर्वैदिकतान्त्रिकैः ।
महापूजोक्तोपचारमन्त्रैः पूजां यथाक्रमम् ॥ १४ ॥

साम्राज्यलक्ष्म्याः कृत्वाऽथ महानैवेद्यमद्रिजे ।
महापूजोक्तमार्गेण समर्प्य तदनन्तरम् ॥ १५ ॥

ताम्बूलमुखवासादिं पूजाशेषं समाप्य तु ।
प्रदक्षिणनमस्कारान्कृत्वा पुष्पाञ्जलीनपि ॥ १६ ॥

दत्वा श्रीसूक्तभूसूक्ते लक्ष्मीसूक्तमपि क्रमात् ।
त्रिवारं पञ्चवारं वा जपित्वा होतृभिस्सह ॥ १७ ॥

जापकांश्चतुरो द्वारदेशेषु विनिवेश्य च ।
स्वस्तिसूक्तं शाकुनं च रक्षोघ्नानि च कानिचित् ॥ १८॥

तथा सुमङ्गलीसूक्तं सूक्तमायुष्करं तथा ।
महाशान्तिं महासौरमाहोमान्तावधि क्रमात् ॥ १९ ॥

त्रिवारं पञ्चवारं वा जपध्वमिति तान्गुरुः ।
विनियुज्याथ तुर्याश्रे कुण्डे प्राग्भागकल्पिते ॥ २० ॥

स्वगृह्योक्तविधानेन प्रतिष्ठाप्याग्निमाद्रिजे ।
चक्षुरन्तं कर्म कृत्वा मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ २१ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीमावाह्य तस्मिन्प्रज्वलितेऽनले ।
शङ्खतोयेन सम्पूज्य सावृतीशां सदेशिकः ॥ २२ ॥

होमं निवेद्य स्थाने तु दशद्रव्यैः समाचरेत् ।
पलाशसमिदन्नाज्यैः फलभक्ष्यातिलैरपि ॥ २३ ॥

लाजैः फुल्लैश्च कमलैस्सक्तुभिश्चेक्षुपर्वभिः ।
एवं दशविधैर्द्रव्यैः प्रतिद्रव्यं पृथक्पृथक् ॥ २४ ॥

सहस्रमाहुतीः कृत्वा मूलमन्त्रेण देशिकः ।
ततस्तु प्रेरयेद्विद्वानृत्विजस्तान्यथाविधि ॥ २५ ॥

कुरुत स्वस्वदेवानां होमकर्मेति सादरम् ।
अथ संचोदितास्तेन गुरुणा ते द्विजोत्तमाः ॥ २६ ॥

होमं कुर्युर्दशद्रव्यैस्स्वस्वावरणदेवताः ।
उद्दिश्याष्टोत्तरशतमाहुतीनां पृथक्पृथक् ॥ २७ ॥

प्रणवादिचतुर्थ्यन्तनमोऽन्तैर्नाममन्त्रकैः ।
एवमावरणेशानां होमे सम्यगनुष्ठिते ॥ २८ ॥

आचार्योऽथ स्विष्टकृतं हुत्वा शेषं समाप्य तु ।
परिषिच्यानलं शश्वदलङ्कृत्याक्षतादिभिः ॥ २९ ॥

प्रसन्नपूजां साम्राज्यलक्ष्म्यास्सम्यग्विधाय च ।
श्रीसूक्तञ्चैव भूसूक्तं लक्ष्मीसूक्तञ्च पावनम् ॥ ३० ॥

पावमानं तथा सूक्तं स्वस्तिसूक्तञ्च शाकुनम् ।
शत्रूच्चाटनसूक्तानि रक्षोघ्नानि च कानि चित् ॥ ३१ ॥

महासौरं महाशान्तिमृत्विग्भिस्सहितो गुरुः ।
जपन्त्रिवारं तद्राज्ञोऽनुक्षणं चिन्तयन्शुभम् ॥
साम्राज्यलक्ष्मीनिकटे वसेद्बद्धाञ्जलिर्हृदि ॥ ३२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया
महाशान्तिपूजाहोमस्वरूपकथन नाम
विंश पटल ॥

॥ अथ एकविंश पटलः ॥

॥ महाशान्तिस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततो नृपस्यानुकूले मौहूर्तिकविनिश्चिते ।
मुहूर्ते हेमकुम्भस्थैः पुण्यतीर्थाहृतैर्जलैः ॥ १ ॥

स्नातश्शुक्लाम्बरधरश्शुक्लमाल्यानुलेपनः ।
धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रमलिके कृत्वा पौर्वाह्णिकीं क्रियाम् ॥ २ ॥

स्वेष्टदैवं समाराध्य नत्वा मार्ताण्डमद्रिजे ।
सखड्गस्सशिरस्त्राणस्सर्वाभरणभूषितः ॥ ३ ॥

अवलम्ब्य करद्वन्द्वं कराभ्यामाप्तयोश्शनैः ।
गृहान्निर्गत्य भद्रेभमारुह्य स्वकुलागतम् ॥ ४ ॥

आलोकशब्दैर्गम्भीरैर्वेत्रहस्तसमीरितैः ।
जयघोषैः पौरजनमुखपद्मविनिर्गतैः ॥ ५ ॥

रथनेमिस्वनैर्दन्तिबृंहितैरतिभीषणैः ।
अश्वहेषारवैः पत्तिसिंहनादैर्भयङ्करैः ॥ ६ ॥

संक्षोभितदिशाचक्रो मागधैर्मधुरस्वनैः ।
उद्बाहुभिरुदाराङ्गैर्वर्ण्यमानात्मवैभवः ॥ ॥ ७ ॥

भेरीपटहनिस्साणशङ्खकाहलिकादिषु ।
नदत्स्वष्टादशमहावाद्येषु स्वस्य चाग्रतः ॥ ८ ॥

पश्चात्सन्ताड्यमानेषु दुन्दुभिष्वल्पदन्तिषु ।
गजस्कन्धसमारूढैस्सामन्तनृपपुङ्गवैः ॥ ९ ॥

पुरोहितैरतिप्रौढैर्मन्त्रिभिश्च समावृतः ।
तूर्णमागत्य तच्छान्तिमण्टपं सुमनोहरम् ॥ १० ॥

त्रिःप्रदक्षिणमावृत्य पश्चिमद्वारमार्गतः ।
प्रविश्यान्तर्देशिकं तमृत्विजश्चापि पार्थिवः ॥ ११ ॥

त्रिःप्रदक्षिणमावृत्य नत्वा साष्टाङ्गमद्रिजे ।
आसीनः प्राङ्मुखो भूत्वा द्विराचम्य शुभैर्जलैः ॥ १२ ॥

प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ।
महापूजोदितैर्मन्त्रैरुपदिष्टैः पुरोधसा ॥ १३ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं सम्पूज्य महापूजोक्तवर्त्मना ।
महानैवेद्यममितं समर्प्य तदनन्तरम् ॥ १४ ॥

ब्रह्मादिवासुदेवानां पूजां कृत्वा यथाविधि ।
प्रणवादिचतुर्थ्यन्तनमोऽन्तैस्स्वस्वनामभिः ॥ १५ ॥

ततो नवग्रहान्स्वस्वमन्त्रैस्तान्त्रिकवैदिकैः ।
सम्पूज्य तेषां विधिवदधिप्रत्यधिदेवताः ॥ १६ ॥

साद्गुण्यदेवताश्चापि पूजयित्वाऽक्षतादिभिः ।
ततश्चेन्द्रादिदिक्पालान्मन्त्रैस्तत्तत्प्रकाशकैः ॥ १७ ॥

बैजकैस्तान्त्रिकैश्चैव सम्पूज्य समनन्तरम् ।
आचार्यानृत्विजश्चैव ब्राह्मणांश्च यथाविधि ॥ १८ ॥

सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः कुण्डलैरङ्गुलीयकैः ।
कटकैर्बाहुवलयैरङ्गदैरतिचित्रितैः ॥ १९ ॥

अलङ्कृत्याथ नृपतिर्देशङ्कालञ्च पूर्ववत् ।
सङ्कीर्त्य मम राष्ट्रस्य पुरस्य पुरवासिनः ॥ २० ॥

जनस्य च क्षेमलाभसिद्ध्यर्थं स्थैर्यसिद्धये ।
नानोत्पातसुवारिष्टशान्तये शत्रुभूभुजाम् ॥ २१ ॥

संक्षयार्थञ्च विजयसिद्धये सर्वदा मम ॥
आयुरारोग्यसिद्ध्यर्थमष्टैश्वर्याभिवृद्धये ॥ २२ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीप्रीत्यर्थं कारितस्यास्य कर्मणः ।
मया साफल्यसिद्ध्यर्थं कर्माङ्गत्वेन चाधुना ॥ २३ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमादानमुक्तविधानतः ।
तथाऽऽवृतीशमूर्तीनां वास्त्वाख्यपुरुषस्य च ॥ २४ ॥

दानन्तदावृतीशानां शिख्यादीनां यथाक्रमम् ।
साधिप्रत्यधिदेवानां ग्रहाणान्दानमेव च ॥ २५ ॥

दिक्पालमूर्तिदानञ्च करिष्येऽहं यथाक्रमम् ।
इति सङ्कल्प्य मन्त्रेण महापूजोदितेन च ॥ २६ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं संप्रार्थ्य दत्वा चोदकपूर्वकम् ।
तदावृतीशप्रतिमाश्चावृतिप्रतिमान्वितम् ॥ २७ ॥

दत्वा च वास्तुपुरुषं ग्रहमूर्तीः प्रदाय च ।
दिक्पालमूर्तिदानञ्च कृत्वा भूमिपुरन्दरः ॥ २८ ॥

तत्तदाचार्यहोतृभ्यः दानसाद्गुण्यसिद्धये ।
ग्रामानश्वान्गजान्मत्तान्स्यन्दनानि बहूनि च ॥ २९ ॥

दासीदासांश्च रत्नानि सुवर्णं रजतन्तथा ।
सुवर्णशृङ्गाभरणं गोसहस्रमपि प्रिये ॥ ॥ ३० ॥

दत्वा तत्तद्दक्षिणार्थन्तत्तन्मन्त्रैः पृथक्पृथक् ।
भोजयित्वा तु मृष्टान्नैस्सहस्रं द्विजसत्तमान् ॥ ३१ ॥

तदाशीरक्षतान्मूर्ध्नि धृत्वा नत्वा द्विजांस्तुतान् ।
नीराजितः पुरन्ध्रीभिर्दीनान्धान्कृपणानपि ॥ ३२ ॥

तोषयित्वाऽन्नपानाद्यैर्वस्त्रैर्निष्कैर्यथोचितम् ।
पुनर्भद्रेभमारुह्य जयघोषपुरस्सरम् ॥ ३३ ॥

वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्प्रविशेन्निजमन्दिरम् ।
एवं यः कुरुते राजा महाशान्तिमनुत्तमाम् ॥ ३४ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीमुद्दिश्य स भवेल्लोकपूजितः ।
रूपवान्धनवांश्छ्रीमान्कान्तिमान्कीर्तिमानपि ॥ ३५ ॥

न शात्रवभयन्तस्य न च क्षुद्रादिजं भयम् ।
नोत्पातजं भयं वापि न तस्करभयन्तथा ॥ ३६ ॥

जलं स्थलति तस्याशु पाथोधिः पल्वलायते ।
विषञ्चामृतति क्षिप्रमेतच्छान्तिप्रभावतः ॥ ३७ ॥

प्रजाश्च पुरराष्ट्रस्था उत्पातभयवर्जिताः ।
पुत्रपौत्रसमायुक्ता नीरोगा निरुपद्रवाः ॥ ३८ ॥

धनधान्ययुता नित्यञ्जीवेयुश्शरदां शतम् ।
इत्येवन्ते समाख्याता महाशान्तिरनुत्तमा ॥

सङ्ग्रहेण वरारोहे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि　　॥ ३९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महाशान्तिप्रयुक्तदानधर्मस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकविंशः पटलः ॥

॥ ‡अथ द्वाविंशः पटलः ॥

॥ नानोत्पातदोषहरनानाशान्तिस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ लोकरक्षणतत्पर ।
उत्पातानामशेषाणां सामान्येन त्वयेरिता　　॥ १ ॥

महापूजामहाशान्तिरिदानीन्तु पृथक्पृथक् ।
शान्तिकर्माणि शुश्रूषोर्वद मे वदतां वर　　॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणु वक्ष्यामि सादरम्　॥ ३ ॥

‡निवेदनम्—२२—३० पटलाः मातृकान्तरयोः क्रमेण १०५—११० ७९, ८०, १०१, पटला दृश्यन्ते। तथापि शान्तिकर्मकथनप्रकरण एवशान्तिकर्माणि भवितुमर्हन्तीत्यत, नृपानुष्ठेयनानादेवतोत्सवानां, साम्राज्यलक्ष्मी पूजायाः, नृपानुष्ठेयावश्यक मन्त्रस्वरूपनिरूपणस्य च, इदमेव प्रकरणं न्याय्यमित्यतः, मातृकान्तरापेक्षया प्राक्तनेयं मातृकेत्यतश्च हेतोः २२—३० पटलाः एतदनुसारेणात्रैव मुद्रापिताः—इत्यवधेयम् ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
राजा वा राजमात्रो वा प्रजापालनतत्परः ॥ ४ ॥

स्वस्य राष्ट्रस्य रक्षार्थमुपदिष्टानि भूसुरैः ।
कारयेच्छान्तिकर्माणि नानोत्पाताघशान्तये ॥ ५ ॥

ह्रासे प्राप्ते प्रतापस्य तत्प्राप्त्यर्थं महीपतिः ।
ऐन्द्रीन्तु कारयेच्छान्तिं यथाविधि समाहितः ॥ ६ ॥

अतीवाग्निभये प्राप्ते पुरे राष्ट्रेऽपि वा नृपः ।
कारयेच्छान्तिमाग्नेयीन्तन्निवृत्त्यै महीपतिः ॥ ७ ॥

जनमारे समुत्पन्ने ग्रामे ग्रामे पुरे पुरे ।
राजा तस्य निवृत्त्यर्थं याम्यां शान्तिं समाचरेत् ॥ ८ ॥

पिशाचादिग्रहभये प्राप्ते तस्य निवृत्तये ।
कर्तव्या नैर्ऋती शान्ती राज्ञा धैर्यावलम्बिना ॥ ९ ॥

अनावृष्टिभये प्राप्ते तन्निदानाघशान्तये ।
कर्तव्या वारुणीशान्तिर्नृपेण सुखमिच्छता ॥ १० ॥

महावातभये प्राप्ते रजसाऽऽक्रान्तदिङ्मुखम् ।
तद्वारणार्थं कर्तव्या राज्ञा शान्तिस्तु वायवी ॥ ११ ॥

धननाशे समुत्पन्ने कर्तव्या धनवृद्धये ।
कौबेरीविधिना राज्ञा शास्त्रदृष्टेन वर्त्मना ॥ १२ ॥

मशकाखुपतङ्गादिजन्तुवृद्धौ महीक्षिता ।
तत्संक्षयार्थमैशानी कार्या शान्तिरनुत्तमा ॥ १३ ॥

प्रसूतिविकृतौ राष्ट्रे पुरे वा बहुधा प्रिये ।
ब्राह्मी शान्तिस्तु कर्तव्या राज्ञा धर्मानुवर्तिना ॥ १४ ॥

शत्रुभिर्दस्युभिर्वाऽपि पीडितासु प्रजासु वै ।
तद्रक्षणार्थं कर्तव्या राज्ञा शान्तिस्तु वैष्णवी ॥ १५ ॥

यदा यदा दुरात्मानो विडम्बन्ते तदा तदा ।
रौद्री शान्तिस्तु कर्तव्या तत्संहाराय भूभुजा ॥ १६ ॥

यदाऽकस्माद्भयं घोरं जायते बहुधा नृपु ।
तदाऽभयङ्करेन्द्रस्य शान्तिं राजा समाचरेत् ॥ १७ ॥

जलाशयानां विकृतौ सत्यां तद्दोषशान्तये ।
शान्तिरब्देवताप्रीत्यै कर्तव्या पृथिवीक्षिता ॥ १८ ॥

वृक्षगुल्मादिविकृतौ सत्यां तद्विनिवृत्तये ।
कुर्याद्वनस्पतिप्रीत्यै शान्तिकर्म यथाविधि ॥ १९ ॥

प्रासादगोपुरादीनामकस्मात्पतने भृशम् ।
विश्वकर्माणमुद्दिश्य शान्तिः कार्या महीभुजा ॥ २० ॥

जातायां वृष्टिवैकृत्यां पुरे जनपदेऽपि वा ।
शान्तिः पर्जन्यमुद्दिश्य कार्या राज्ञा द्विजोत्तमैः ॥२१॥

वेदनाशो समुत्पन्ने ग्रामे ग्रामे हिमाद्रिजे ।
ब्राह्मीं शक्तिं समुद्दिश्य कार्या शान्तिर्महीभुजा ॥२२॥

युद्धे महति सन्नद्धे सर्वशत्रुक्षयाय वै ।
माहेश्वरीं समुद्दिश्य शान्तिः कार्या विपश्चिता ॥ २३ ॥

बलस्य चतुरङ्गस्य प्राप्ते सति बलक्षये ॥
कौमारीं शक्तिमुद्दिश्य शान्तिः कार्या बलाप्तये ॥२४॥

यदाऽकस्मात्प्रजारक्षणेऽशक्तिर्नृपतेर्भवेत् ।
तदा शक्तिं समुद्दिश्य वैष्णवीं शान्तिमाचरेत् ॥ २५ ॥

दुस्स्वप्नेषु च दृष्टेषु प्रजाभिर्बहुधा प्रिये ।
उद्दिश्य शान्तिं वाराहीं शक्तिं शक्त्या तु कारयेत ॥२६॥

ऐश्वर्यस्य हठाद्धानौ सत्यां राज्ञा विपश्चिता ।
इन्द्राणीं शक्तिमुद्दिश्य शान्तिः कार्या यथाविधि ॥२७॥

परकृत्या मन्त्रयन्त्रतन्त्रादिभय आगते ।
चामुण्डां शक्तिमुद्दिश्य कारयेच्छान्तिमद्रिजे ॥ २८ ॥

आज्ञाभङ्गे समुत्पन्ने जाते भृत्यादिसंक्षये ।
एकनाथां समुद्दिश्य शक्तिं शान्तिं समाचरेत् ॥ २९ ॥

जातायामश्वपीडायां गान्धर्वीं शान्तिमाचरेत् ।
गजरोगेष्वाङ्गिरसीं शान्तिं वै कारयेन्नृपः ॥ ३० ॥

जातायां देवताबिम्बवैकृतौ कारयेन्नृपः ।
उद्दिश्य देवतां तां तां शान्तिकर्म यथाविधि ॥ ३१ ॥

अपस्मारप्रशान्त्यर्थं त्वाष्ट्री शान्तिरुदाहृता ।
महालक्ष्मीस्थैर्यसिद्ध्यै भार्गवी शान्तिरिष्यते ॥ ३२ ॥

इत्येवन्ते समाख्याताः काश्चिदुत्पातशान्तयः ।
संग्रहेण वरारोहे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नानोत्पातदोषहरनानाशान्तिस्वरूपनिरूपणन्नाम
द्वाविंशः पटलः ॥

॥ अथ त्रयोविंशः पटलः ॥

॥ नानोत्पातभयहरनानाशान्तिस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव शर्व त्वयोक्तानां सर्वेषां शान्तिकर्मणाम् ।
विविधानां विधानं मे वदस्व वदतां वर ॥ १ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमगात्मजे ॥ २ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
नानाद्भुतसमुद्भूतनानाघौघनिवृत्तये ॥ ३ ॥

चिकीर्षुश्शान्तिकर्माणि शुभलग्ने शुभे दिने ।
देवालये नदीतीरे गृहे वा कारयेच्छुभम् ॥ ४ ॥

दशहस्तप्रमाणेन मण्डपं चतुरश्रकम् ।
षोडशस्तम्भसंयुक्तं चतुर्द्वारं सुतोरणम् ॥ ५ ॥

दिग्गजाष्टकसंयुक्तं दर्भमालाविराजितम् ।
नारिकेळकटैर्वंशकटैर्वाच्छादितं प्रिये ॥ ६ ॥

उपर्येवं विधायाथ वितानेन समन्ततः ।
अलङ्कृत्य प्रतिद्वारं प्रागादिक्रमतश्शुभाः ॥ ७ ॥

अश्वत्थोदुम्बरप्लक्षवटशाखादिनिर्मिताः ।
द्वारशाखाः प्रविन्यस्य मध्यस्तम्भचतुष्टयम् ॥ ८ ॥

आवृत्य वेदिकां मध्ये कारयित्वा सुशिल्पिना ।
चतुर्हस्तायतां तावद्विस्तृतां चतुरश्रिकाम् ॥ ९ ॥

हस्तोन्नतां समतलां स्निग्धामादर्शबिम्बवत् ।
तस्याः पश्चिमदिग्भागे होमार्थङ्कुण्डमद्रिजे ॥ १० ॥

चतुरश्रं हस्तमात्रं मेखलात्रयशोभितम् ।
अश्वत्थदळसङ्काशद्वादशाङ्गुलयोनिकम् ॥ ११ ॥

कल्पयित्वा मध्यवेद्यां भारमात्रैस्तु शालिभिः ।
चतुरश्रां कल्पयित्वा वेदिं तस्यां तदर्धतः ॥ १२ ॥

तण्डुलैर्वेदिकान्तत्र तदर्धपरिमाणकैः ।
तिलैर्विधाय वेदिन्तु तत्र विन्यस्य नूतनान् ॥ १३ ॥

कलशान्नवसूत्रेण वेष्टितान्तीर्थपूरितान् ।
पञ्चत्वक्पल्लवोपेतान्गव्यरत्नसमन्वितान् ॥ १४ ॥

द्वारपार्श्वद्वयालिन्देष्वपि विन्यस्य नूतनान् ।
पूर्वोक्तलक्षणान्कुम्भान्विधायैवं यथाविधि ॥ १५ ॥

यजमानो देशकालौ सङ्कीर्त्याचार्यमृत्विजः ।
अष्टौ ब्राह्मणमेकञ्च वृत्वा कुशसुमाक्षतैः ॥ १६ ॥

मया चिकीर्षिते शान्तिकर्मण्यस्मिन्यथाविधि ।
पूजाहोमादिकं सर्वं कुरुतेति च तान्पुनः ॥ १७ ॥

नियुज्य प्रापयेद्राजा शान्तिमण्डपमद्रिजे ।
ततो गुरुस्सहर्त्विग्भिर्ब्रह्मणा च सुसंयुतः ॥ १८ ॥

प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ।
प्रधानदेवता यस्यां शान्तौ या समुदाहृता ॥ १९ ॥

तस्या मूर्तिं सुवर्णेन निर्मितां शक्तितः प्रिये ।
विन्यस्य मध्यकलशे सम्यगाराधिते पुनः ॥ २० ॥

दिक्कुम्भेषु दिगीशानां सौवर्णीः प्रतिमाश्शुभाः ।
अष्टस्वष्टावर्चितेषु विन्यस्य तदनन्तरम् ॥ २१ ॥

प्रधानदेवतामन्त्रैर्वैदिकैर्वाथ तान्त्रिकैः ।
अलाभे नाममन्त्रैर्वा प्राणस्थापनपूर्वकम् ॥ २२ ॥

सम्पूज्य दिक्पतीनाञ्च पूजाङ्कृत्वा यथाविधि ॥
ततः कुण्डे समावाह्य प्रागेव स्थापितानले ॥ २२ ॥

आवाह्य देवतास्तास्तु शङ्खतोयेन देशिकः ।
उपचारानासनादीन्कृत्वा तत्परमद्विजे ॥ २४ ॥

होमन्निवेद्य स्थाने तु कुर्यादृत्विक्समन्वितः ॥
पालाशैः खादिरैर्वापि बोधिजैर्वा समिद्वरैः ॥ २५ ॥

पायसेन तिलैस्सम्यक्सर्पिषा च यथाविधि ।
प्रतिदैवं प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरशताहुतीः ॥ २६ ॥

कृत्वा स्विष्टकृतं हुत्वा होमशेषं समाप्य च ।
पुनश्च देवतापूजाङ्कृत्वा तन्निकटे स्थितः ॥ २७ ॥

तत्तद्दैवत्यसूक्तानि जपेदृत्विक्समान्वितः ।
ततो राजा स्वानुकूले मुहूर्ते समलङ्कृतः ॥ २८ ॥

कृतनित्यक्रियो भद्रङ्गजमारुह्य शोभनम् ।
शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैस्साकं संप्राप्य मण्डपम् ॥ २९ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च पुरोहितमुखोद्गतैः ।
मन्त्रैर्वेदोदितैरागमोक्तैर्वा नाममन्त्रकैः ॥ ३० ॥

संपूज्याचार्यमृत्विग्भिस्सहितं ब्रह्मणाऽपि च ।
अलङ्कृत्याङ्गुलीयाद्यैर्भूषणैः कुसुमादिभिः ॥ ३१ ॥

समभ्यर्च्याभिषिक्तोऽथ तत्पुण्यकलशोदकैः ।
दत्वा ताः प्रतिमावस्त्रकलशैरन्विताः प्रिये ॥ ३२ ॥

दक्षिणां दानसाद्गुण्यसिद्धये स्वस्य शक्तितः ।
कृत्वा गोभूहिरण्यादिद्दानानि च यथाबलम् ॥ ३३ ॥

कांश्चिद्दीनान्धकृपणांस्तर्पयित्वाऽम्बरादिभिः ।
पुनर्भद्रेभमारुह्य जयघोषपुरस्सरम् ॥ ३४ ॥

प्रविश्य स्वगृहं रम्यं सर्वतस्समलङ्कृतम् ।
ब्राह्मणैश्श्रुतसम्पन्नैराशीर्भिरभिवर्धितः ॥ ३५ ॥

नीराजितः पुरन्ध्रीभिर्दीपैः कनकपात्रगैः ।
भोजयित्वा द्विजान्सम्यक्सहस्रं तदनन्तरम् ॥ ३६ ॥

स्वयं पुत्रकळत्राद्यैर्भुञ्जीयात्सहितो नृपः ।
एवं यः कुरुते राजा यदुत्पाताघशान्तये ॥ ३७ ॥

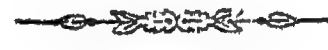
तदुत्पातभवाद्दोषान्मुच्यते नात्र संशयः ।
दीर्घायुष्मानरोगश्च पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ ३८ ॥

अव्याहतप्रतापश्च समानेषु महोन्नतः ।
भवत्येव वरारोहे शान्तिकर्मप्रभावतः ॥ ३९ ॥

यदा जातो य उत्पातस्तदा तद्दोषशान्तये ।
शान्तिकर्माऽप्रमत्तेन राज्ञा कर्तव्यमञ्जसा ॥ ४० ॥

एवमुत्पातशान्तीनां विधानं सम्यगीरितम् ।
संक्षेपात्तव सुश्रोणि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां नानोत्पातदोषरहनानाशान्तिस्वरूपनिरूपणन्नाम त्रयोविंशः पटलः ॥

॥ अथ चतुर्विंशः पटलः ॥

॥ नानापशकुनतत्फलस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ सर्वभूतहिते रत ।
विधिरुत्पातशान्तीनान्त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतः ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि नानापशकुनोद्भवम् ।
फलन्तेषां स्वरूपञ्च वद मे वदतां वर ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु पृष्टन्त्वया देवि लोकानुग्रहकांक्षया ।
तेषां स्वरूपं वक्ष्यामि फलञ्चैव शृणुप्रिये ॥ ३ ॥

आरम्भे सर्वकार्याणां शुभानामशुभात्मनाम् ।
क्षुतं वज्रप्रपातेन सममाहुर्महर्षयः ॥ ४ ॥

आसने शयने दाने भोजने वस्त्रसङ्ग्रहे ।
विवाहे च विवादे च क्षुतं सततु शोभनम् ॥ ५ ॥

स्त्रीनिमित्तांश्चिन्तितेऽर्थे पुरुषक्षुतमुत्तमम् ।
पुमर्थांश्चिन्त्यमानेऽर्थे स्त्रीक्षुतं स्याच्छुभावहम् ॥ ६ ॥

आभिमुख्ये क्षुते जाते कार्यसिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् ।
पृष्ठदेशे तु सञ्जाते क्षुतेऽनर्थो महान्भवेत् ॥ ७ ॥

पुंसान्तु दक्षिणे भागे द्रव्यलाभकरं क्षुतम् ।
वामभागे मृत्युरोगभयकृत्समुदाहृतम् ॥ ८ ॥

एतदेव विपर्यस्तं स्त्रीणामाहुः फलम्बुधाः ।
शुभे वाऽप्यशुभे वाऽपि दिनमेकम्परित्यजेत ॥ ९ ॥

यत्किञ्चित्कार्यमुद्दिश्य यः कश्चिद्वै स्थलान्तरम् ।
यियासुर्मार्गमध्ये तु व्यालन्देवलकन्तथा ॥ १० ॥

तिलघातकमत्युग्रं शशं वा यदि पश्यति ।
स कार्यफलमप्राप्य मृत्युमाप्नोत्यसंशयः ॥ ११ ॥

यत्किञ्चित्कार्यमुद्दिश्य यः कश्चिन्मनुजो भुवि ।
ग्रामाद्ग्रामान्तरङ्गच्छन्स्थलाद्वाऽपि स्थलान्तरम् ॥ १२ ॥

उषःकाले शृणोत्येकस्वररोदनमद्रिजे ।
स मृत्युवशमाप्नोति षण्मासाभ्यन्तरे ध्रुवम् ॥ १३ ॥

प्रयाणे यस्य कस्यापि मार्गमध्ये बिडालकः ।
तिर्यग्गच्छति चेत्तस्य मृत्युर्मासत्रयान्तरे ॥ १४ ॥

न चेदेवङ्कार्यहानिर्भविष्यति न संशयः ।
प्रयाणकाले काकस्तु दक्षाद्वामं व्रजेद्यदि ॥ १५ ॥

कार्यहानिर्भवत्येव नात्र कार्या विचारणा ।
प्रयाणकाले गरुडो मद्गुश्चूडाविहङ्गमः ॥ १६ ॥

वामाद्दक्षिणमागच्छेत्कार्यहानिर्भवेद्ध्रुवम् ।
यियासोः कार्यसिद्ध्यर्थन्नरस्याभिमुखं यदि ॥ १७ ॥

एको द्विजस्समागच्छेत्तत्कार्यं नैव सिद्ध्यति ।
देवालये राजगृहे सभामध्ये गृहान्तरे ॥ १८ ॥

होमस्थाने जपस्थाने तथाऽध्ययनचत्वरे ।
अपानवायोरुत्सर्गस्तत्तन्नाशकरस्स्मृतः ॥ १९ ॥

ह्रीयन्ते यस्य केशाग्रा हुतभुक्पशुमूषकैः ।
तस्य स्यादायुषो हानिरामयश्च भविष्यति ॥ २० ॥

यस्य देशे पुरे वाऽपि ग्रामे वाऽपि गृहे तथा ।
पांसुवृष्टिर्यदि भवेत्तत्तच्छीघ्रं विनश्यति ॥ २१ ॥

गृध्रस्स्थूलोऽथ वा सूक्ष्मो यमदूतः प्रकीर्तितः ।
दर्शनङ्कथितन्तस्य सर्वकार्यविनाशनम् ॥ २२ ॥

तस्य छाया यदि पतेद्देहे तस्याशुभं भवेत ।
यन्ताडयति पादाभ्याम्मूर्ध्नि तस्य मृतिर्भवेत् ॥ २३ ॥

काकस्पर्शे देहपीडा भवत्यत्र न संशयः ।
भल्ल्याः प्रपतने देवि पतने सरटस्य च ॥ २४ ॥

शुभाङ्गेऽप्यशुभाङ्गे वा सचेलं स्नानमाचरेत ।
शुना दष्टन्नरन्देवि लक्ष्मीश्शीघ्रं विमुञ्चति ॥ २५ ॥

*नरे नरपतौ मृत्युष्षण्मासाभ्यन्तरे भवेत् ।
पादप्रस्खलनाद्वाऽपि भ्रमणाच्छिरसोऽथ वा ॥ २६ ॥

वेगात्स्पन्दनिकादीनां लङ्घनेवाऽवशः पतेत ।
जृम्भन्वाऽवष्टभ्य देहन्नरोपरि नरो यदि ॥ २७ ॥

पतेत्तस्यायुषो हानिरलक्ष्मीस्तं समाविशेत् ।
सभायां राजनिकटे नरोऽकस्मात्पतेद्यदि ॥ २८ ॥

मदमूर्च्छान्वितो वाऽपि रोगेणान्येन वाऽर्दितः ।
भूमौ निपात्य चरणौ चालयन्विकृताननः ॥ २९ ॥

षण्मासाभ्यन्तरे तस्य नृपतेर्मरणम्भवेत् ।
यस्य राज्ञो गृहे देवि प्रासादो मण्डपोऽपि वा ॥ ३० ॥

पतेदकस्मात्तस्य श्रीष्षण्मासात्संक्षयं व्रजेत ।
यस्य गेहे नरा देवि नार्यो वा कारणं विना ॥ ३१ ॥

---

* नरपाते नरे इति प्राक्तनमातृकापाठः ।

आवेशविवशास्तस्य महात्यपद्रवेद्भृशम् ।
यस्यारोहेद्गृहन्देवि कपोतः प्रविशेद्दिवा ॥ ३२ ॥

स्थानहानिर्भवेत्तस्य नात्र कार्या विचारणा ।
दोषकृद्धनिनाङ्गे हे दरिद्राणान्तु सौख्यकृत् ॥ ३३ ॥

*प्रविशेद्यस्य सदनं वृषभः कारणं विना ।
गोवत्सो वाऽथ सर्पो वा शुनकस्सूकरोऽपि वा ॥ ३४ ॥

पारावतो वा देवेशि भयन्तस्य विनिर्दिशेत् ।
सरटो यस्य सदनम्प्रविशेत्कारणं विना ॥ ३५ ॥

दारिद्र्यङ्कलहस्तस्य भवत्येव न संशयः ।
पिङ्गळी कृष्णशकुनिः प्रविशेद्यस्य मन्दिरम् ॥ ३६ ॥

तस्य संव सरादर्वाङ्महारोगः प्रजायते ।
नूतनोद्यानकदली प्रतीचीन्दक्षिणाम्प्रति ॥ ३७ ॥

पूगो वा नारिकेळो वा सूते पुष्पफलं यदा ।
यजमानस्य हानिस्स्यात्त्रिमासाभ्यन्तरे पुनः ॥ ३८ ॥

अभिव्याघ्रादिभूयिष्ठं यस्य वेश्म भवेत्प्रिये ।
तस्य मासत्रयादर्वाग्भवेदापत्परम्परा ॥ ३९ ॥

---

* वृषभ गोवत्सयोः गृहान्तःप्रवेशे दोषश्चिन्त्यः ।

एवम्मयाऽपशकुनस्वरूपं फलमेव च ।
संक्षेपात्ते निगदितङ्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि　　॥ ४० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नानाविधापशकुनस्वरूपतत्फलनिरूपणन्नाम
चतुर्विंशः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चविंशः पटलः ॥

॥ ननापशकुनदोषहरशान्तिकथनम् ॥

पार्वती—शम्भो शङ्कर सर्वज्ञ विविधोत्पातलक्षणम् ।
तत्फलञ्च श्रुतं सम्यक्तच्छान्तिविधिरुच्यताम्　॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्याणि शृणु कल्याणि सादरम्　॥ २ ॥

नानापशकुनोत्पत्तिर्भवेद्यस्मिन्दिने प्रिये ।
तस्मिन्नेव दिने शान्तिः कार्या तद्दोषशान्तये ॥ ३ ॥

स्वगृहे शुद्धदेशे तु चतुस्तम्भसमन्वितम् ।
वितानचामरादर्शभास्वरं पुष्पमण्डपम्　　॥ ४ ॥

यजमानः कारयित्वा तन्मध्ये वेदिकाम्मृदा ।
कल्पयित्वा बाहुमात्रां वितस्त्युद्देशशालिनीम्　॥ ५ ॥

गोमयेन विलिप्योर्वीं रङ्गवल्लीन्निधाय तु ।
तस्यामाढकमात्रैस्तु राशिङ्कृत्वा तिलैर्नवै ॥ ६ ॥

तस्मिन्प्रसार्य वसनन्नीलं व्यामप्रमाणकम् ।
तस्योपरि न्यसेद्देवीं सौवर्णीं लक्षणान्विताम् ॥ ७ ॥

दिगम्बराम्मुक्तकेशीङ्कालनीरदसन्निभाम् ।
द्विभुजां भस्मदिग्धाङ्गीं भुजङ्गाभरणैर्युताम् ॥ ८ ॥

दक्षिणं बाहुमुद्यम्य धावन्तीम्मण्डलभ्रमम् ।
नानापशकुनोद्भूतदोषसङ्घापनुत्तये ॥ ९ ॥

एवंविधान्तान्देवेशीं भैरवीन्न्यस्य चासने ।
ध्यात्वाऽथ नाममन्त्रेण भैरवीं भयनाशिनीम् ॥ १० ॥

नीलगन्धाक्षतैः पुष्पैरुग्रधूपैस्सदीपकैः ।
नैवेद्यैर्विविधैश्चैव प्रीणयित्वा यथाविधि ॥ ११ ॥

स्तुत्वा स्तुतिभिरर्थ्याभिर्नत्वा तां बहुधाऽद्रिजे ।
ततो ब्राह्मणमाहूय वेदवेदाङ्गपारगम् ॥ १२ ॥

कुटुम्बिनङ्कुलीनञ्च स्वाचारं संयतेन्द्रियम् ।
तेन होमङ्कारयित्वा पृथगष्टोत्तरं शतम् ॥ १३ ॥

पलाशसमिदन्नाज्यैस्ततो होमं समाप्य तु ।
स्वयं पूर्वोक्तविधिना पुनस्संम्पूज्य भैरवीम् ॥ १४ ॥

आचार्यञ्चाङ्गुलीयाद्यैस्सम्यक्संपूज्य भक्तितः ।
महामाये भगवति महाभैरवरूपिणि ॥ १५ ॥

महापश्कुनलस्तम्मां सदा पाहि भैरवि ।
इति मन्त्रेण तान्दत्वा भैरवीप्रतिमां प्रिये ॥ १६ ॥

दानसाद्गुण्यसिद्ध्यर्थं रक्तगन्धाक्षतादिभिः ।
पूजितं यमदैवत्यं पुष्टावयवशोभितम् ॥ १७ ॥

महिषन्दक्षिणान्दद्यात्सतिलं साक्षतोदकम् ।
पदानि तस्य देवेशि द्वारदेशावधि क्रमेत् ॥ १८ ॥

निर्गतो मृत्युरित्येतदुच्चरन्वाक्यमञ्जसा ।
मार्जयित्वा गोमयेन मिश्रितेनाथ वारिणा ॥ १९ ॥

निस्साणन्ध्वनयन्ग्रामाद्बहिस्तन्द्विजमद्विजे ।
विसर्जयित्वा दीनान्धांस्तर्पयित्वा स्वशक्तितः ॥ २० ॥

ततश्शुक्लाम्बरधरश्शुक्लमाल्यानुलेपनः ।
स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन्पौनःपुन्येन मानवः ॥ २१ ॥

ब्राह्मणान्भोजयित्वाऽथ स्वयम्भुञ्जीत वाग्यतः ।
इति नानापशकुनशान्तिङ्कृत्वोक्तमार्गतः ॥ २२ ॥

तदुत्पन्नभयात्सद्यो मुच्यते मनुजः क्षणात् ।
एवन्ते शान्तिराख्याता संक्षेपात्तव भामिनि ॥

दुर्निमित्तसमुद्भूतसर्वदोषनिवारिणी ॥ २३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया
नानापशकुनशान्तिविधानन्नाम
पञ्चविश पटल ॥

अथ षड्विंशः पटल ॥

॥ दुस्स्वप्नतत्फलतद्दोषनिवारकदानस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—मन्नाथ देशिक स्वामिन्पञ्चकृत्यपरायण ।
नानापशकुनानान्तु लक्षणं फलमेव च ॥ १ ॥

शान्तिकर्म च देवेश त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतम् ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि दुस्स्वप्नानान्तु लक्षणम् ॥ २ ॥

फलञ्च फालनयन वद मे वदतां वर ।
श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ॥ ३ ॥

तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि श्रृणुष्व सुसमाहिता ।
दिवा वा यदि वा रात्रौ स्वप्ने पश्यति मानवः ॥ ४ ॥

मुण्डिनङ्खङ्गिनन्नालिन्नालिकक्ष्यान्वितन्नरम् ।
भीषयन्तमतिक्रूरं षण्मासान्मृत्युमाप्नुयात् ॥ ५ ॥

तद्दोषशमनार्थाय कम्बलं प्रतिपादयेत् ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते स्त्रियन्नीलाम्बरावृताम् ॥ ६ ॥

रक्ताम्बरधरां वाऽपि प्रविकीर्णशिरोरुहाम् ।
आस्फोटयन्तीङ्गर्जन्तीं रुदन्तीं वाऽतिभीषणाम् ॥ ७ ॥

आत्माभिमुखमायान्तीं बाहुमुद्यम्य दक्षिणम् ।
तस्य मासत्रयादर्वाङ्महाव्याधिर्भविष्यति ॥ ८ ॥

तद्दोषशमनार्थाय चामुण्डीप्रतिमान्नरः ।
कारयित्वाऽयसीं सम्यक्कृष्णगन्धाक्षतादिभिः ॥ ९ ॥

दत्वा द्विजाय तान्मूर्तिन्तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते वराहं वानरङ्खरम् ॥ १० ॥

कृष्णाजाङ्कृष्णमहिषमन्यं वा दंष्ट्रिणम्मृगम् ।
स मृत्युशत्रुरोगैस्तु पीड्यते नात्र संशयः ॥ ११ ॥

तद्दोषपरिहारार्थं वाराहीन्तिलपिष्टतः ।
कल्पयित्वा रक्तगन्धपुष्पैरभ्यर्च्य तान्नरः ॥ १२ ॥

दद्याद्द्विजातये तान्तु तद्दोषस्य प्रशान्तये ।
यस्तु स्वप्ने गजम्मत्तमात्मनोऽभिमुखन्नरः ॥ १३ ॥

अभिद्रवन्तं क्रोधेन पश्येदापद्भिरञ्जसा ।
पीड्यते तस्य दोषस्य शान्तये विघ्ननायकम् ॥ १४ ॥

कारयित्वाऽर्ककाष्ठेन पुष्करादीन्सुवर्णतः ।
अलङ्कत्यार्ककुसुमैरभ्यर्च्य प्रीतमानसः ॥ १५ ॥

तं प्रदाय द्विजेन्द्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते परेतमतिभीषणम् ॥ १६ ॥

आत्मीयं वा परम्मर्त्यों नृत्यन्तमतिसम्भ्रमम् ।
हसन्तं वा रुदन्तं वा गर्जन्तं वाऽतिदारुणम् ॥ १७ ॥

सोऽचिरान्मृत्युमाप्नोति व्याधिं वा भयदायकम् ।
तद्दोषशमनार्थाय कौमारीं शक्तिमुज्ज्वलाम् ॥ १८ ॥

शालिपिष्टेम कृत्वाऽथ रक्तेनाच्छाद्य वाससा ।
अलङ्कृत्य च सौवर्णैर्भूषणैस्तां सुमादिभिः ॥ १९ ॥

सम्पूज्य दद्याद्विप्राय तस्य दोषस्य शान्तये ।
यस्तु प्रपश्येन्निद्रान्ते जम्बुकेन वृकेन वा ॥ २० ॥

दष्टं स्वं प्रतिबुद्धयेत सोऽचिरात्पीड्यते गदैः ।
तद्दोषशमनार्थाय तिलपिष्टेन भैरवम् ॥ २१ ॥

कृत्वा सम्पूज्य विप्राय दत्वा दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्त्वम्बुधौ ह्रदे वाऽपि नद्यां वाऽगाधपाथसि ॥ २२ ॥

निमज्जितोऽधः पतति स्वप्ने सतु भवेद्द्रुतम् ।
आधिभिर्व्याधिभिश्चैव पीडितोऽनुदिनन्नरः ॥ २३ ॥

तद्दोषपरिहारार्थं वरुणं यादसां पतिम् ।
कल्पयित्वाऽथ रूप्येण श्वेतगन्धाक्षतादिभिः ॥ २४ ॥

सम्पूज्य दत्वा विप्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु गोमयतोयेषु पङ्के वा पूयगर्तके ॥ २५ ॥

आत्मानं संस्थितं पश्येत्सोऽचिरेण मरिष्यति ।
तस्य दोषस्य शान्त्यर्थं गां सवत्सां सलक्षणाम् ॥ २६ ॥

तिलपिष्टेन निर्माय दत्वा दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते खरयुक्तरथे स्थितम् ॥ २७ ॥

आत्मानं शुष्कवृक्षाग्रे शून्यागारेऽथ वा मठे ।
प्रासादे वाऽथ शिथिले गोपुराट्टालकेऽपि वा ॥ २८ ॥

अचिरात्तस्य भवति भयम्मृत्युसमुद्भवम् ।
तद्दोषशमनार्थाय यमम्महिषवाहनम् ॥ २९ ॥

तिलपिष्टेन निर्माय रक्तगन्धाक्षतादिभिः ।
सम्पूज्य दद्याद्विप्राय तस्य शान्तिर्भवेद्ध्रुवम् ॥ ३० ॥

यस्तु पश्यति निद्रान्ते यमदूतैर्भयङ्करैः ।
कृष्यमाणमतिक्रूरैरात्मानन्दक्षिणान्दिशम् ॥ ३१ ॥

सोऽचिरेण भवेद्व्याधिपीडितो नात्र संशयः ।
तद्दोषशान्त्यै पिष्टेन कृत्वा मृत्युं साकिङ्करम् ॥ ३२ ॥

नीलगन्धाक्षतैः पुष्पैरर्चयित्वा द्विजातये ।
दत्वा दक्षिणया सार्धन्तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ॥ ३३ ॥

यस्तु पश्यति निद्रान्ते नृत्यन्तं स्वपुरो भुवि ।
कबन्धङ्घोरमत्यन्तन्तस्य मृत्युर्भवेद्ध्रुवम् ॥ ३४ ॥

तद्दोषशान्त्यै स्वर्णेन कृत्वा मृत्युञ्जयाकृतिम् ।
सम्पूज्य दत्वा विप्राय तस्य शान्तिर्भविष्यति ॥ ३५ ॥

यस्तु पश्यति निद्रान्ते स्वाङ्गस्कन्नं भुजादिकम् ।
तस्याचिरेण पुत्रो वा भार्या वा म्रियते ध्रुवम् ॥ ३६ ॥

तद्दोषशान्तये कृत्वा शूलिनोमतिभीषणाम् ।
स्वर्णेन वाऽथ रूप्येण ताम्रेणाप्ययसाऽथ वा ॥ ३७ ॥

दत्वा द्विजाय शुद्धाय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते विग्रानर्थान्द्विशीर्षकान् ॥ ३८ ॥

त्रिशीर्षाञ्च्छीर्षरहितानपादानभुजान्नरान् ।
विकृतस्वरसम्पन्नान्विकाराकारसंयुतान् ॥ ३९ ॥

स मृत्युरोगभीत्याद्यैर्बाध्यते नात्र संशयः ।
तद्दोषशान्त्यै नृहरिङ्कारयित्वा सुवर्णतः ॥ ४० ॥

सम्पूज्य दत्वा विप्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
स्वप्नेषु यो नरः पश्येद्राक्षसानतिभीषणान् ॥ ४१ ॥

पाशमुद्गरशूलासिपाणीन्यक्षांश्च भैरवान् ।
तस्याचिरेण शत्रुभ्यो भयं मृत्योश्च जायते ॥ ४२ ॥

तच्छान्त्यै तिलकल्केन कृत्वा लक्षणसंयुतम् ।
हनूमन्तं पूजयित्वा गन्धाद्यैर्भक्तिभावितः ॥ ४३ ॥

दत्वा द्विजातये तस्माद्दोषान्मुक्तस्सुखी भवेत् ।
य तु पश्यति निद्रान्ते गृध्रान्बलिभुजोऽथवा ॥ ४४ ॥

श्येनान्दिवान्धान्कङ्कान्वा गजाश्वादिकळेबरान् ।
भक्ष्यमाणाञ्छ्वभिः क्रूरैस्सृगालैरतिभीषणैः ॥ ४५ ॥

अचिरेणैव कालेन मृत्युरोगभयादिभिः ।
पीड्यते तस्य दोषस्य शान्त्यर्थं हयशीर्षकम् ॥ ४६ ॥

कृत्वा स्वर्णेन रूप्येण ताम्रेणाप्यथ वा विभुम् ।
सम्पूज्य श्वेतपुष्पाद्यैर्दत्वा विप्राय सादरम् ॥ ४७ ॥

तस्माद्दोषात्प्रमुच्येत नात्र कार्या विचारणा ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते शिलावर्षं स्वमूर्धनि ॥ ४८ ॥

पतन्तमतिवेगेन सोऽचिरान्मृतिमाप्नुयात् ।
तद्दोषशान्त्यै पर्जन्यङ्कारयित्वा सुवर्णतः ॥ ४९ ॥

सम्पूज्य दत्वा विप्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते वाहनात्स्वात्परिच्युतम् ॥ ५० ॥

गजादश्वाद्रथाद्वाऽपि पीठादात्मा नमञ्जसा ।
स भवेत्स्वपदाद्भ्रष्टो नष्टश्रीश्च भवेद्ध्रुवम् ॥ ५१ ॥

तद्दोषशान्त्यै स्वर्णेन तिलपिष्टेन वा प्रिये ।
कृत्वाऽऽत्मनः प्रतिकृतिं परिवारसमन्विताम् ॥ ५२ ॥

स वाहनां द्विजेन्द्राय तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते ।
यस्तु पश्यति निद्रान्ते महिषानतिदारुणान् ॥ ५३ ॥

सोऽचिरेण महाव्याधिग्रस्तो यमपुरं व्रजेत् ।
तस्य दोषस्य शान्त्यर्थं दद्यान्माहिषमुत्तमम् ॥ ५४ ॥

यस्तु पश्यति निद्रान्ते प्रेतानातिभयङ्करान् ।
छिन्नशीर्षांश्छिन्नबाहूंश्छिन्ननासाशिरोरुहान् ॥ ५५ ॥

नगराद्बहिराकृष्टान्नरकान्यातनान्वितान् ।
किङ्करान्यमदूतान्वा प्रमथान्वा पिनाकिनः ॥ ५६ ॥

पाषाणकण्टकच्चितान् भूभागान्वा रसातलम् ।
रविं वा राहुणा ग्रस्तं चन्द्रं वोपप्लुतन्तथा ॥ ५७ ॥

दिक्चक्रमन्धतामिस्रसङ्कुलन्देवतालयम् ।
देवबिम्बैश्च रहितं श्वसृगालसमाकुलम् ॥ ५८ ॥

तटाकाञ्छोषितान्कूपान्नदीस्सैकतशोषिताः ।
तथा वनानि शुष्काणि शून्यानि नगराणि वा ॥ ५९ ॥

प्रासादान्पतितान्हर्म्यांस्तृणवृक्षलताकुलान् ।
गोपुराणि विभिन्नानि पुरद्वारञ्च मुद्रितम् ॥ ६० ॥

गजाश्वाञ्छृङ्खलांश्छित्वा धावतश्च समन्ततः ।
स्त्रीबालवृद्धान्पतितबालान्वोपेक्ष्य धावतः ॥ ६१ ॥

मण्डपांश्चावसन्नान्वा भित्तिं वा पतितान्तथा ।
तस्य तत्स्वामिनश्चैव राष्ट्रस्य च पुरस्य च ॥ ६२ ॥

भीतिर्भवति सर्वस्य प्राणस्यान्तकरी ध्रुवम् ।
तद्दोषशान्तये दद्यात्तिलपात्राणि भूरिशः ॥ ६३ ॥

स्वलङ्कृतास्तथा गाश्च सुवर्णं वसुधामपि ।
नानाधान्यानि बीजानि वस्त्राणि विविधानि च ॥ ६४ ॥

अभ्यक्तमात्मनो देहं तैलेनापादमस्तकम् ।
रक्ताम्बरधरं वाऽपि रक्तस्रगनुलेपनम् ॥ ६५ ॥

स्त्रिया वाऽऽलिङ्गितं तादृग्रूपया यस्तु पश्यति ।
स मृत्युवशमाप्नोति वर्षादर्वाङ् न संशयः ॥ ६६ ॥

तद्दोषशमनार्थाय शालिपिष्टेन पार्वति ।
अघोरमूर्तिन्निर्माय भूषितां स्वर्णभूषणैः ॥ ६७ ॥

शूलमुद्यम्य हस्तेन क्षिपन्तीम्मृत्युवक्षसि ।
दंष्ट्राकरालवदनां दष्टोष्ठीं भीमविक्रमाम् ॥ ६८ ॥

संपूज्य रक्तपुष्पाद्यैर्नैवेद्यैर्विविधैरपि ।
अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्य इति मन्त्रेण मानिनि ॥ ६९ ।

दद्याद्द्विजाय शुद्धाय स्वप्नार्थं हृदि चिन्तयन् ।
स्वप्ने महिषमारूढं खरं वोष्ट्रमजाविकम् ॥ ७० ।

प्रेतं वा भूतवेतालकूश्माण्डादीन्वृकादिकान् ।
आत्मानं यो नरः पश्येत्स मृत्युवशमाप्नुयात् ॥ ७१ ।

तद्दोषशान्तये देवि दद्याद्गोमिथुनन्नरः ।
इत्थन्ते देवि कथितं नानादुस्स्वप्नलक्षणम् ॥
तत्फलन्तत्फलध्वंसि नानादानादिकर्म च ॥ ७२ ।

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
दुस्स्वप्नलक्षणतत्फलतद्दोषनिवारकदानस्वरूपकथनन्नाम
षड्विंशः पटलः ॥

अथ सप्तविंशः पटलः ॥

॥ दुस्स्वप्नदोषहरशान्तिस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—स्वामिंश्चिदात्मक श्रीमञ्छ्रीकण्ठ शिव शङ्कर ।
दुस्स्वप्नलक्षणं तज्जं फलं तद्धानिवारकम् ॥ १ ।

दानजालञ्च देवेश त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतम् ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि जपहोमात्मकम्परम् ॥ २ ॥

शान्तिकर्म ममाचक्ष्व दुस्स्वप्नाघानिबर्हणम् ।
श्रीशिवः—महामाये भगवति लोकरक्षणदक्षया ॥ ३ ॥

त्वया पृष्टं हि यत्कर्म तत्प्रवक्ष्यामि ते शृणु ।
दुस्स्वप्नो येन दृष्टस्स्याद्दिवा वा यदि वा निशि ॥ ४ ॥

तेन तद्दोषशान्त्यर्थं शान्तिः कार्या यथाविधि ।
देवालये नदीतीरे स्वगृहे वा शुचिस्थले ॥ ५ ॥

अष्टहस्तप्रमाणेन मण्डपङ्कूटमेव वा ।
कारयित्वा विधानेन षोडशस्तम्भसंयुतम् ॥ ६ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तं वितानध्वजशोभितम् ।
तोरणैश्चामरादर्शैं रम्भास्तम्भैरलङ्कृतम् ॥ ७ ॥

परितो दर्भमालाभिराच्छादितमगात्मजे ।
उपर्याच्छादितं वंशकटैर्वा नालिकेरजैः ॥ ८ ॥

द्वारालिन्दैश्च संयुक्तं मध्ये वेदिकयाऽन्वितम् ।
वेद्याः पश्चिमदिग्भागे कुण्डमेकं सलक्षणम् ॥ ९ ॥

चतुरश्रं हस्तमात्रं मेखलायोनिसंयुतम् ।
सुशिल्पिना कारयित्वा वेदिकुण्डादिकं प्रिये ॥ १० ॥

एवं होमङ्कारयित्वा मार्जितः कलशोदकैः ।
दद्यात्पुष्पाञ्जलिं ब्रह्मविष्ण्वादिभ्यो यथाक्रमम् ॥ २० ॥

देवि मन्त्रैर्वक्ष्यमाणैः प्रह्वः प्रयतमानसः ।
यस्सृष्टिकर्ता लोकानाम्ब्रह्मा लोकपितामहः ॥ २१ ॥

दुस्स्वप्नजातङ्कलुषन्निवारयतु पद्मभूः ।
यो जगत्पालनपरः परमात्मा सनातनः ॥ २२ ॥

स विष्णुर्हरतु क्षिप्रन्दुस्स्वप्नाघम्ममाखिलम् ।
यस्सर्वसंहृतिकरः प्रलयानिलसन्निभः ॥ २३ ॥

रुद्रस्स हरतु क्षिप्रन्दुस्स्वप्नजनितम्भयम् ।
यो वज्रपाणिर्देवेशो दैत्यदानवमर्दनः ॥ २४ ॥

इन्द्रस्स भगवान्मेऽद्य दुस्स्वप्नाघन्निकृन्ततु ।
यो मुखं सर्वदेवानां हव्यभुक्च्छक्तिधारकः ॥ २५ ॥

सोऽग्निर्दुस्स्वप्नजनिताद्भयान्माम्पातु पावकः ।
यः कर्मसाक्षी जगतान्दण्डहस्तः प्रतापवान् ॥ २६ ॥

स धर्मराजो माम्पातु दुस्स्वप्नदुरितादघात् ।
यो रक्षोनायकस्साक्षान्नैर्ऋतः खड्गधारकः ॥ २७ ॥

दुस्स्वप्नसम्भवन्दोषं स क्रव्यादो व्यपोहतु ।
यः पाशभृत्प्रसन्नात्मा सर्वेषां यादसाम्पतिः ॥ २८ ॥

सोऽव्यान्मां वरुणस्सौम्यो दुस्स्वप्नजनितादघात् ।
यस्तु कृष्णमृगारूढो वायुस्सर्वशरीरगः ॥ २९ ॥

दुस्स्वप्नवृजिनात्सोऽव्याद्ध्वजहस्तस्समीरणः ।
योऽसौ निधिपतिस्साक्षाद्गदाहस्तः पिशङ्गदृक् ॥ ३० ॥

कुबेरस्स तु मान्नित्यं पातु दुस्स्वप्नदुष्कृतात् ।
यो वाऽर्धेन्दुधरो देवः पिनाकी च त्रिशूलभृत् ॥ ३१ ॥

ईशानस्सतु मां पातु पापाद्दुस्स्वप्नसम्भवात् ।
इति पुष्पाञ्जलिन्दत्वा ब्रह्मादिभ्यः पृथक्पृथक् ॥ ३२ ॥

आचार्यादींस्समभ्यर्च्य वस्त्रैराभरणैश्शिवे ।
तेभ्यस्ताः प्रतिमा दद्यात्तत्तन्मन्त्रैः यथाक्रमम् ॥ ३३ ॥

दक्षिणाभिश्च सन्तोष्य दीनान्धांस्तर्पयेत्पुनः ।
आज्यावलोकनङ्कृत्वा ब्राह्मणान्भोजयेत्पुनः ॥ ३४ ॥

अनेन विधिना कृत्वा शान्तिकर्म नरो भुवि ।
दुस्स्वप्नजनिताद्घोराद्भयान्मुक्तो भवेत्प्रिये ॥ ३५ ॥

अपमृत्युभयन्नास्ति नास्ति व्याधिभयन्तथा ।
न शात्रवभयञ्चोरभयञ्चैव न विद्यते ॥ ३६ ॥

सुभगत्वं सुरूपत्वं वाग्मित्वञ्चैव सम्भवेत् ।
देव्येतच्छान्तिकर्तृणां तथ्यमस्य न संशयः ॥ ३७ ॥

एवं दुस्स्वप्नदोषघ्नं शान्तिकर्म समीरितम् ।
संक्षेपात्ते सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
दुस्वप्नशान्तिस्वरूपकथनं नाम
सप्तविंशः पटलः ॥

॥ अथाष्टाविंशः पटलः ॥

नृपकर्तव्यनानादेवतोत्सवस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—भगवन्देवदेवेश वात्सल्यकरुणानिधे ।
दुस्स्वप्नशान्तिर्भवतश्श्रुता सम्यक्पुरा मया ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि विविधान्देवतोत्सवान् ।
कर्तव्यान्पृथिवीपालैर्वक्तुमर्हसि शङ्कर ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
देशस्य नगरस्यापि नायको वा महीपतिः ॥ ४ ॥

स्वस्य राष्ट्रे पुरे वाऽपि कदाचिदपि कुत्रचित् ।
क्षामक्षोभासम्भवाय कालवृष्ट्यर्थमद्रिजे ॥ ५ ॥

सर्वसस्यसमृद्ध्यर्थं पुरराष्ट्रनिवासिनाम् ।
जनानां क्षेमलाभार्थं स्वस्य दीर्घायुषे श्रियै ॥ ६ ॥

विजयाय विशेषेण कुलोच्छ्रायस्य सिद्धये ।
साम्राज्यलक्ष्मीस्थैर्यार्थं विष्णोर्मम च तुष्टये ॥ ७ ॥

पुरे जनपदे विद्यमानानाञ्च हरेर्मम ।
मूर्तीनान्तु स्वयंव्यक्तदैवसैद्धार्षभेदतः ॥ ८ ॥

चतुर्विधानां शैवश्रीवैष्णवागमकोविदैः ।
कारयित्वाऽर्चकैर्देवि वर्षे वर्षे रथोत्सवम् ॥ ९ ॥

प्लवोत्सववसन्तादीन्तत्तन्मासोत्सवानपि ।
ततः प्रत्युत्सवं विप्रान्भोजयेत्त्रिसहस्रकम् ॥ १० ॥

एवं मम हरेश्चैव कारयित्वोत्सवान्नृपः ।
तत्परं नगरे राष्ट्रे मारीभयनिवृत्तये ॥ ११ ॥

कारयेदुत्सवम्मातुस्तत्तद्ग्रामेषु पार्थिवः ।
मातुर्वै मन्दिरस्याग्रे सहस्रङ्कलशान्नवान् ॥ १२ ॥

सम्यक्कुलालचुल्लीषु क्रमान्निक्षिप्य पङ्क्तिशः ।
तत्कुम्भेष्वाग्नितप्तेषु क्षीरवृद्धिं महीपतिः ॥ १३ ॥

कारयित्वा ततस्तेषु निक्षिप्य सिततण्डुलान् ।
सगुडम्पाचयित्वान्नम्परमान्नवदद्द्विजे ॥ १४ ॥

ताम्मातरम्पूजयित्वा ततस्तत्पुरतो भुवि ।
निधाय तस्यै तत्सर्वं समर्प्य तदनन्तरम् ॥ १५ ॥

निखाते पुरतस्तस्या घटीयन्त्रनिभाकृतौ ।
यन्त्रे दारुमये चोन्नताग्रभागावलम्बिनि ॥ १६ ॥

अयोमये च वलये दृढलग्नविलग्नया ।
नट्या कयाचिद्रचितनानाऽभिनयलीलया ॥ १७ ॥

ताम्मातरन्तोषयित्वा समारोप्य रथे पुनः ।
नदद्भिश्शङ्खपटहैस्सह ताम्भ्रामयेत्पुरे ॥ १८ ॥

ततस्सुवासिनीर्देवि शतं वस्त्रैश्च भूषणैः ।
अलङ्कृत्यान्नपानाद्यैस्तोषयेत्पृथिवीपतिः ॥ १९ ॥

एवम्मातुः कारयित्वा प्रतिवर्षम्महोत्सवम् ।
पीडाहार्याख्यशक्तेस्तु कारयेत्सम्यगुत्सवम् ॥ २० ॥

एवं राजा कारयित्वा प्रत्यब्दन्देवतोत्सवान् ।
निहत्य समरे शत्रून्विजयम्प्राप्य लीलया ॥ २१ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं सम्प्राप्य पालयेदवनीञ्चिरम् ।
एवन्नृपतिभिस्सम्यक्कर्तव्या देवतोत्सवाः ॥
संक्षेपात्ते निगदिताः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नानाविधदेवतोत्सवस्वरूपकथनन्नामाष्टाविंशः पटलः ॥

॥ अथैकोनत्रिंशः पटलः ॥

॥ नृपकर्तव्यसाम्राज्यलक्ष्मीपूजास्वरूपकथनम् ॥

पार्वती–शिव शङ्कर सर्वज्ञ त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतम् ।
प्रत्यब्दन्नृप कर्तव्यन्देवतोत्सववैभवम् ॥ १ ॥

इदानीं शिव साम्राज्यलक्ष्मीपूजाविधिक्रमम् ।
वक्तुमर्हसि मे देव यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः–साधु देवि त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमतन्द्रिता ॥ ३ ॥

चक्रवर्ती नरपतिस्सम्राड्वा मण्डलेश्वरः ।
साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं सप्ताङ्गानां विवृद्धये ॥ ४ ॥

असमानसमानादिसर्वशत्रुक्षयाय च ।
विजयाय च साम्राज्यलक्ष्मीप्रीत्यर्थमद्रिजे ॥ ५ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं विधिना वक्ष्यमाणेन पूजयेत् ।
*अन्तःपुरेऽवनीपालः पुरतः कोशवेश्मनः ॥ ६ ॥

दारुभिर्वेष्टकाभिर्वा कारयित्वा सुशिल्पिना ।
मन्दिरम्पञ्चभौमेन हर्म्येणोपरि शोभितम् ॥ ७ ॥

---

* स्वगृहस्य पुरोभागे शुद्धान्ते वाऽवनीपतिः । इति पाठान्तरम् ।

अतिस्वच्छपुरोभागस्फुरत्सोपानमण्डपम् ।
सुधासङ्कुट्टिततलश्चित्रकुड्याविराजितम् ॥ ८ ॥

सुदृढद्वारशाखाढ्यं सुकवाटं दृढार्गळम् ।
ईदृग्विधस्य गेहस्य मध्ये हस्तोन्नतां समाम् ॥ ९ ॥

द्विहस्तायामविस्ताराङ्कारयित्वा वलैर्दृढैः ।
वेदिन्तस्यां सुवर्णेन कारयित्वा सुशिल्पिना ॥ १० ॥

साम्राज्यलक्ष्मीप्रतिमां रजतेनाथ वा प्रिये ।
ताम्रेण दन्तिदन्तेन सुधया वाऽतिशोभनाम् ॥ ११ ॥

पद्मासने समासीनाम्पद्मकिञ्जल्कसप्रभाम् ।
वराभये पद्मयुग्मन्दधानाञ्च चतुर्भुजैः ॥ १२ ॥

पुष्टाष्टावयवोपेतां भाषमाणामिवात्मना ।
मन्दस्मितमुखीन्देवीङ्कृपापूरितलोचनाम् ॥ १३ ॥

कर्पूरवीटिकावक्त्राङ्कस्तूरीतिलकाळिकाम् ।
अनर्घरत्नमकुटताटङ्काङ्गदभूषिताम् ॥ १४ ॥

धनलक्ष्म्यादिलक्ष्मीभिरष्टभिः परिसेविताम् ।
सर्वलावण्यवसतिं संस्थाप्याथ यथाविधि ॥ १५ ॥

प्रतिष्ठाङ्कारयित्वाऽथ द्विजैरागमवेदिभिः ।
तैरेव पूजितान्देवीन्त्रिसन्ध्यं विधिपूर्वकम् ॥ १६ ॥

प्रत्यहङ्गन्धपुष्पाद्यैर्धूपदीपनिवेदनैः ।
पार्थिवः प्रणतो भूत्वा प्रातर्मध्यान्दिनेऽपि च ॥ १७ ॥

सायाह्ने च विशेषेण प्रत्यहङ्कुसुमाञ्जलिम् ।
दत्वा नृत्तैश्च गीतैश्च तोषयित्वा विशेषतः ॥ १८ ॥

पूर्वोदिताम्महापूजाम्प्रतिभार्गववासरम् ।
कारयित्वा मासि मासि कुर्यात्पुष्परथोत्सवम् ॥ १९ ॥

तदङ्गत्वेन सुश्रोणि शतं वाऽपि तदर्धकम् ।
सुवासिनीः पूजयित्वा वस्त्रालङ्करणादिभिः ॥ २० ॥

मृष्टान्नेन वरारोहे भोजयेद्भूपुरन्दरः ।
एवं साम्राज्यलक्ष्म्यास्तु कृत्वा पूजां यथाविधि ॥ २१ ॥

अष्टैश्वर्ययुतो राजा साम्राज्यम्प्राप्य लीलया ।
विजित्य समरे शत्रून्पालयेदवनीञ्चिरम् ॥ २२ ॥

एवमेव पुरा कृत्वा मान्धातृप्रमुखा नृपाः ।
पूजां साम्राज्यलक्ष्म्यास्तु सार्वभौमत्वमाप्नुयुः ॥ २३ ॥

तस्मादेवन्निगदितं संक्षेपात्तव भामिनि ।
साम्राज्यलक्ष्मीपूजाया विधानं विधिवन्दिते ॥ २४ ॥

सर्वसौभाग्यजननं सर्वसम्पत्प्रदायकम् ।
प्राज्यसाम्राज्यदं देवि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपकर्तव्यसाम्राज्यलक्ष्मीपूजास्वरूपकथनन्नाम
एकोनत्रिंशः पटलः ॥

अथ त्रिंशः पटलः ॥

॥ नृपावश्यकनानामन्त्रस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—विश्वरूप विरूपाक्ष त्वन्मुखाम्भोजतो मया ।
साम्राच्यलक्ष्मीपूजाया विधानं श्रुतमुत्तमम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि धर्मशीलैर्नृपोत्तमैः ।
कैर्मन्त्रैर्वद कर्तव्या जपहोमादिकाः क्रियाः ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तोऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
देशाध्यक्षः कतिपयग्रामाणामधिपोऽपि वा ॥ ४ ॥

सर्वविघ्ननिवृत्त्यर्थं सर्वकार्यार्थसिद्धये ।
गणेशमन्त्रैर्वेदोक्तैस्तान्त्रिकैर्वा यथाविधि ॥ ५ ॥

कारयेज्जपहोमादीन्ब्राह्मणैर्मन्त्रवित्तमैः ।
पुरराष्ट्रात्मरक्षार्थं सर्वसङ्कटशान्तये ॥ ६ ॥

समस्तभयनाशाय विजयाय विशेषतः ।
दुर्गामन्त्रैर्जपं होमं बलिकर्म च कारयेत् ॥ ७ ॥

दीर्घायुषे मदीयेन त्रियम्बकमिति प्रिये ।
मन्त्रेण त्र्यक्षरेणापि तान्त्रिकेण विधानतः ॥ ८ ॥

मृत्युञ्जयाभिधानेन जपं होमञ्च कारयेत् ।
आरोग्यायान्वहं राजा मन्त्रैस्सूर्यप्रकाशकैः ॥ ९ ॥

वैदिकैस्तान्त्रिकैश्चैव जपार्घ्यहवनादिकम् ।
कारयेत्कर्म सुश्रोणि यथाविधि महीपतिः ॥ १० ॥

साम्राज्यलक्ष्मीमन्त्रेण साम्राज्यप्राप्तये जपम् ।
होमञ्च कारयेत्सम्यगन्वहं मण्डलावधि ॥ ११ ॥

श्रीसूक्तेन जपं होममैश्वर्यार्थमगात्मजे ।
कारयित्वा नरपतिरैश्वर्यममितं लभेत् ॥ १२ ॥

दुर्गां वाऽथ भवद्रूपां मां वोपास्य महीपतिः ।
प्राप्नुयान्मण्डलादर्वागष्टैश्वर्याणि लीलया ॥ १३ ॥

पञ्चाक्षरं मदीयन्तु जपित्वा मुच्यतेंऽहसः ।
जपं होमं तर्पणं वा कारयित्वा द्विजन्मभिः ॥ १४ ॥

अष्टाक्षरेण वा विष्णोर्द्वादशाक्षरविद्यया ।
इह भुक्त्वाऽखिलान्भोगानन्ते मुक्तिं व्रजेन्नृपः ॥ १५

नष्टद्रव्यस्य लाभार्थङ्कार्तवीर्यमनुन्द्विजैः ।
विंशत्यर्णं वरारोहे मण्डलावधि जापयेत् ॥ १६ ॥

उपास्य मन्त्रं वाराहं पृथ्वीं पृथ्वीं लभेत्प्रिये ।
रक्षोभयनिवृत्त्यर्थन्नृसिंह्ममनुना जपम् ॥ १७ ॥

होमञ्च कारयेद्देवि मण्डलावधि पार्थिवः ।
सौदर्शनेन मन्त्रेण कारयित्वा जपादिकम् ॥ १८ ॥

रक्षोभूतपिशाचादिभयान्मुच्येत पार्थिवः ।
विद्यार्थी दक्षिणामूर्तिमन्त्वेण मदिरेक्षणे ॥ १९ ॥

सारस्वतेन वा सम्यक्कारयित्वा जपादिकम् ।
गद्यपद्यादिकां विद्यां हृद्यामाप्नोति पार्थिवः ॥ २० ॥

वाहनानां रोगपीडा यदास्यादतिदारुणा ।
तच्छान्त्यर्थन्तदा शास्तृमन्त्रं विप्रैस्तु जापयेत् ॥२१॥

समस्तविषनाशाय गारुडेन वरानने ।
मन्त्रेण जपहोमादीन्कारायेन्मण्डलन्नृपः ॥ २२ ॥

पराभिचारनाशाय भद्रकाळ्या वरानने ।
मन्त्वेण कारयद्धोमञ्जपं वा बलिमन्वहम् ॥ २३ ॥

परविद्वेषणार्थाय नारदस्य मनुञ्जपेत् ।
परवाक्स्तम्भनार्थाय पूजयेद्बगलामुखीम् ॥ २४ ॥

वश्याय श्यामळामन्त्राञ्जापयेद्द्विजपुङ्गवैः ।
क्षेत्रपालमनुं सर्वरक्षार्थञ्जापयेद्द्विजैः ॥ २५ ॥

शरीरबलपुष्ट्यर्थं हनूमन्मनुभिर्नृपः ।
कारयेज्जपहोमादीन्यथाविधि समाहितः ॥ २६ ॥

परमारणमन्विच्छन्नथर्वोक्तैर्हिमाद्रिजे ।
मंत्रैर्याङ्कल्पयन्तीति प्रसिद्धैः कारयेन्नृपः ॥ २७ ॥

जपं होमं बालेश्चैव कीलकञ्च विशेषतः ।
पुत्रार्थङ्कारयद्धोमञ्जपञ्च वरवर्णिनि ॥ २८ ॥

देवि सन्तानगोपालमन्त्रेण तु यथाविधि ।
एवङ्केचन मन्त्रास्ते तत्तत्कर्मानुसारतः ।
राज्ञामावश्यका देवि मया सम्यङ्निरूपिताः ॥ २९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपावश्यक मन्त्रस्वरूप निरूपणन्नाम
त्रिंशः पटलः ॥

अथैकत्रिंशः पटलः ॥

॥ अष्टविधदुर्गस्वरूपकथनम् ॥

देव देव विरूपाक्ष सर्वज्ञ शिव शङ्कर ।
नानाविधानां मन्त्राणाञ्जपभेदा मया श्रुताः ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि दुर्गाणां लक्षणं परम् ।
दुर्गाणि कति भूपानां राज्यरक्षाकराणि वै ॥ २ ॥

किंरूपाणि किमाख्यानि तानि मे कथय प्रभो ।
श्रीशिवः—साधु पृष्टं त्वया देवि लोकानुग्रहकांक्षया ॥ ३ ॥

एतत्तव प्रवक्ष्यामि सावधानमनाश्शृणु ।
नृपाणां सार्वभौमानां राष्ट्रेशानाम्महीभुजाम् ॥ ४ ॥

अन्येषाम्मण्डलेशानान्दुर्गाण्येव बलम्महत् ।
येषाम्पुराणि सुश्रोणि विदुर्गाणि महीभुजाम् ॥ ५ ॥

ताँल्लीलया हि रिपवो घ्नन्ति नास्त्यत्र संशयः ।
तस्माद्दुर्गाणि भूपालैर्निर्मातव्यानि यत्नतः ॥ ६ ॥

तेषान्नामानि वक्ष्यामि स्वरूपमपि तेऽनघे ॥
प्रथमङ्गिरिदुर्गंस्याद्वनदुर्गन्द्वितीयकम् ॥ ७ ॥

तृतीयङ्गह्वरान्तस्थञ्जलदुर्गञ्चतुर्थकम् ।
पञ्चमङ्कर्दमावीतं षष्ठंस्यान्मिश्रनामकम् ॥ ८ ॥

सप्तमन्नरदुर्गंस्यात्कोष्टदुर्गन्तथाष्टमम् ।
कस्मिंश्चिद्रुचिरेदेशे मध्ये वाऽप्यग्रतः स्थिते ॥ ९ ॥

दुरारूढेऽतिविस्तीर्णे भृगुपातसमन्विते ।
उपर्यधश्च सालेन महता परिवेष्टिते ॥ १० ॥

अशोष्यजलदुर्गाढ्ये गरीयसि गिरौ प्रिये ।
विनिर्मितम्पुरं यत्तद्गिरिदुर्गमितीरितम् ॥ ११ ॥

तत्पुनश्चाष्टधाप्रोक्तन्देवि भद्रादिभेदतः ।
भद्रञ्चैवातिभद्रञ्च चन्द्रञ्चैवार्धचन्द्रकम् ॥ १२ ॥

नाभञ्चैव सुनाभञ्च रुचिरं वर्धमानकम् ।
यद्वर्तुलमतिस्निग्धमुन्नतं सर्वतः समम् ॥ १३ ॥

बहुवारिदरीयुक्तमेकोपलमगात्मजे ।
तद्भद्रन्नाम दुर्गं स्यात्तत्कर्ता भद्रमासनम् ॥ १४ ॥

समारुह्य गजैर्भद्रनामकैरन्वितः सदा ।
जित्वा सपत्नसन्दोहं महीं पालयति ध्रुवम् ॥ १५ ॥

यद्दुर्गञ्चतुरश्रं स्यादामूलाग्रमगात्मजे ।
अत्युन्नतं सुविस्तीर्णञ्जलगह्वरसंयुतम् ॥ १६ ॥

तदेतदतिभद्रं स्यात्तदीशो नृपपुङ्गवः ।
सदाष्टैश्वर्यसम्पन्नः पालयेदखिलञ्जगत् ॥ १७ ॥

मूलमारभ्य दण्डाभमन्ते शिरसि चन्द्रवत् ।
विशालं बहुतोयाढ्यमगम्यममरैरपि ॥ १८ ॥

यदेतच्चन्द्रदुर्गं स्यात्तत्कर्ता पृथिवीपतिः ।
चन्द्रवत्सर्वदा शान्तमनाः पालयति प्रजाः ॥ १९ ॥

अर्धचन्द्रसमाकारमामूलाग्रमगात्मजे ।
नात्युन्नतन्नातिह्रस्वञ्जलगह्वरशोभितम् ॥ २० ॥

तदर्धचन्द्रदुर्गं स्यात्तत्कर्ता पृथिवीपतिः ।
अरीन्विजित्य समरे भुवं रक्षति लीलया ॥ २१ ॥

मूले कृशं शिरस्यग्रे विशालङ्क्रमवृध्दितः ।
यत्कञ्जकर्णिकाकारन्तद्दुर्गन्नाभमुच्यते ॥ २२ ॥

तद्दुर्गस्याधिपो राजा पद्मनाभइवानिशम् ।
विजित्य समरे शत्रून्दीर्घायुस्स्यान्न संशयः ॥ २३ ॥

मूले स्थूलं कृशन्त्वग्रे क्रमहान्या हिमाद्रिजे ।
यत्तत्सुनाभमित्युक्तन्तदीशस्सुचिरम्महीम् ॥ २४ ॥

पालयेल्लीलया देवि दुर्गस्यास्य प्रभावतः ।
महीमारभ्य सोपानपङ्क्तिवत्क्रमवृद्धितः ॥ २५ ॥

यदुन्नतं सुतोयाढ्यन्दुर्गन्तद्रुचिरं भवेत् ॥
तन्नायको भवेद्राज्ञां सर्वेषामपि नायकः ।
यद्दुर्गं मद्दळाकारं वर्धमानन्तदुच्यते ॥ २६ ॥

तदीश्वरो व्रजेद्वृद्धिन्धनधान्यैः पदेपदे ।
एवमष्टविधस्योक्तं गिरिदुर्गस्य लक्षणम् ।
संक्षेपात्तव सुश्रोणि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
अष्टविधदुर्गस्वरूपकथनं नाम
एकत्रिंशः पटलः ॥

अथ द्वात्रिंशः पटलः

॥ वर्जनीय गिरिदुर्गाष्टकस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव शंकर सर्वज्ञ लोकनाथ दयानिधे ।
दुर्गाणिवर्जनीयानि यानि तानि वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—अथ दुर्गाणि वक्ष्यन्ते वर्जनीयानि राजभिः ।
तानीह शृणु देवेशि सावधानेन चेतसा ॥ २ ॥

सूचीमुखन्नरनिभं शूर्पाभं शकटाकृति ।
मध्यखण्डञ्चातिवक्रन्दण्डाकारन्तथैव च ॥ ३ ॥

हलाकारञ्च नृपतिर्निवासाय विवर्जयेत् ।
सूचीमुखेन दुर्गेण संग्रामे विमुखो भवेत् ॥ ४ ॥

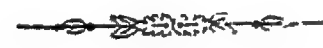
नराकारेण दुर्गेण धनलोभपरो भवेत् ।
शूर्पाकारेण दुर्गेण शौर्यहीनस्तु जायते ॥ ५ ॥

शकटाभेन दुर्गेण प्रमादो जायते सदा ।
मध्यखण्डेन दुर्गेण सदा व्याधियुतो भवेत् ॥ ६ ॥

अतिवक्रेण दुर्गेण सदैव मरणं भवेत् ।
दण्डाकारेण दुर्गेण नृपो भवति निन्दितः ॥ ७ ॥

हलाकारेण दुर्गेण धनहीनस्सदा भवेत् ।
इत्येवं वर्जनीयस्य गिरिदुर्गाष्टकस्य च ।
स्वरूपञ्च फलं प्राप्यं कथितन्ते तदीश्वरैः ॥ ८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
वर्जनीयगिरिदुर्गाष्टकस्वरूपनिरूपणन्नाम
द्वात्रिंशः पटलः ॥

अथ त्रयस्त्रिंशः पटलः ॥

॥ वनदुर्गादिदुर्गस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथोच्यते मया देवि वनदुर्गस्य लक्षणम् ।
यदेतत्सर्वदुर्गाणामधिकं वरवर्णिनि ।

नानाकण्टकवृक्षौघलतागुल्मादिसङ्कुले ।
गूढमार्गे दुष्प्रवेशे सूर्यांशूनामपि प्रिये ॥ २ ॥

सिह्मव्याघ्रवराहादिदुष्टजन्तुनिषेविते ।
पुलिन्दपुल्कसम्लेच्छशबरादिभयङ्करे ॥ ३ ॥

अगाधजलसम्बाधतटाकान्धुसमन्विते ।
प्रकल्पितं पुरं यद्वै वनदुर्गन्तदुच्यते ॥ ४ ॥

विस्तीर्णे विषमे श्वभ्रे गिरिगह्वरसान्निभे ।
शिलोच्चयैरतिक्षुद्रैः परितः परिवेष्टिते ॥ ५ ॥

अन्तिकस्थैरपि जनैरविज्ञातायतान्विते ।
तृणकाष्ठजलैर्युक्तं पुरं यदुपकल्पितम् ॥ ६ ॥

तत्तु गह्वरंदुर्गं स्यादसाध्यममरैरपि ।
नदीनान्देवखातानामशोष्याणाञ्जलान्तरे ॥ ७ ॥

महतां वा तटाकानामगाधजलमध्यमे ।
द्वीपीकृतम्पुरं यत्तज्जलदुर्गमितीरितम् (११) ॥ ८ ॥

महीतलविनिर्यद्भिर्दुष्प्रवेशे जलोष्मभिः ।
प्रच्छन्नघनसुस्निग्धमृदुकर्दमसंवृते ॥ ९ ॥

यस्मिन्कस्मिन्महीभागे मध्यमेऽत्युन्नतस्थले ।
कल्पितन्नगरं यत्तत्पङ्कदुर्गमुदाहृतम्म ॥ १० ॥

गिरिणा बिपिनेनापि संयुतञ्जलसंवृतम् ।
परितः पङ्कभूम्या च सहितं यत्पुरं शिवे ॥ ११ ॥

तन्मिश्रनामकन्दुर्गमसाध्यन्देवदानवैः ।
खड्गतोमरकुन्तासिबाणकार्मुकधारिभिः　　॥ १२ ॥

भटैरसंख्यैर्वीराधिवीरैरनिशमुद्धतैः ।
परितो वलयाकाररचितागारवर्तिभिः　　॥ १३ ॥

रक्षितं यत्पुरवरन्तन्नृदुर्गमितीरितम् ।
सालेन महता युक्तं खेयेन महता वृतम्　　॥ १४ ॥

नानावस्तुसमोपेतन्तृणेन्धनजलान्वितम् ।
शतघ्नीशतसंयुक्तं वीरैः कतिपयैर्युतम्　　॥ १५ ॥

यत्पुरन्तत्पृथुश्रोणि कोष्ठदुर्गमितीरितम् ।
इत्येवं वनदुर्गादि दुर्गाणां लक्षणम्मया ॥
कथितन्तव देवेशि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि　　॥ १६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
वनदुर्गाद्यष्टविधदुर्गस्वरूपकथनन्नाम
त्रयस्त्रिंशः पटलः ॥

॥ अथ चतुस्त्रिंशः पटलः ॥

॥ अष्टविधकोष्ठदुर्गस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवन्पञ्चकृत्यपरायण ।
कोष्ठदुर्गमिति प्रोक्तमष्टमं यत्त्वयाऽधुना　　॥ १ ॥

तस्य स्वरूपम्मे ब्रूहि विस्तरेण वृषध्वज ॥
श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ॥ २ ॥

तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि सावधानमनाः शृणु ।
कोष्ठन्नामोच्यते सालः कोष्ठदुर्गन्तदन्वितम् ॥ ३ ॥

तदेव नृपवर्याणां प्रशस्तं बलमीरितम् ।
कोष्ठमष्टविधं प्रोक्तं शिल्पशास्त्रविशारदैः ॥ ४ ॥

वेदाश्रं दीर्घवेदाश्रं वर्तुलं दीर्घवर्तुलम् ।
पञ्चकोणञ्च षट्कोणमष्टाश्रं पद्मसन्निभम् ॥ ५ ॥

एषामन्यतमं कोष्ठं कारयित्वा सुशिल्पिभिः ।
आवासं कल्पयेद्राजा सप्ताङ्गबलवृद्धये ॥ ६ ॥

शुभेऽह्नि शुभनक्षत्रे स्थिरलग्ने गणाधिपम् ।
सम्पूज्य विश्वकर्माणन्तोषयित्वा च शिल्पिनः ॥ ७ ॥

अत्युन्नते महीभागे निम्नोन्नतविवर्जिते ।
क्षिप्रोपभोगया पृथ्व्या पृथ्व्या समुपवेष्टिते ॥ ८ ॥

शिलाभिरिष्टकाभिर्वा मृदा मर्दितयाऽपि वा ।
कारयेन्नृपतिस्सालं वक्ष्यमाणप्रमाणतः ॥ ९ ॥

सितसिद्धार्थकैष्षड्भिर्यवमध्यमितीरितम् ।
यवमध्यानि तान्यष्टावङ्गुलङ्कथितं बुधैः ॥ १० ॥

चतुर्विंशाङ्गुलो हस्तश्चतुर्हस्तमितन्धनुः ।
धनुश्चतुष्टयन्दण्डस्तदष्टशतमानतः ॥ ११ ॥

उत्तमः कथितस्सालः षट्छतेन तु मध्यमः ।
चतुश्शतेनाधमस्स्यादित्येवन्त्रिविधस्स्मृतः ॥ १२ ॥

सालानुरूपतो भूमिं खनित्वाऽथ यथोचितम् ।
वालुकाभिरधिष्ठानशुद्धिं कृत्वा यथाविधि ॥ १३ ॥

दशहस्तोन्नतां भित्तिन्त्रिहस्तायामशालिनीम् ।
दलयुक्तान्तत्र तत्र कारयित्वा शिलादिभिः ॥ १४ ॥

दृढीकृतायां सुधया तस्याम्भित्तौ समन्ततः ।
युयुत्सुयोधगुप्त्यर्थं सालशोभार्थमेव च ॥ १५ ॥

न्यग्रोधाधदलाभानि मध्ये छिद्रयुतानि च ।
शृङ्गाणि कल्पयित्वाऽथ पङ्क्तिशश्च समन्ततः ॥१६॥

नाभिमात्रे ततस्सालवलये पङ्क्तिशः क्रमात् ।
शिलासु भैरवं यन्त्रन्नागयन्त्रञ्च दारुणम् ॥ १७ ॥

*त्रिशूलं रज्जुयन्त्रञ्च काष्ठयन्त्रञ्च मौसलम् ।
विषकण्टकयन्त्रञ्च शुक्लं शूलमुखन्तथा ॥ १८ ॥

धनुर्यन्त्रादियन्त्राणि व्यत्यस्तामिति यन्त्रकम् ।
यक्षाकिन्नरगन्धर्वद्वन्द्वानि विविधानि च ॥ १९ ॥

कारयेच्छिल्पिभिस्सालशोभार्थन्नृपकुञ्जरः ।
ततस्सालस्यान्तरतो दशहस्तप्रमाणतः ॥ २० ॥

परितः कल्पयेद्वप्रवेदिं सोपानसंयुताम् ।
शिलाभिरिष्टकाभिर्वा स्वच्छामादर्शबिम्बवत् ॥ २१ ॥

एवं सालङ्कल्पयित्वा कल्पयेत्तदनन्तरम् ।
उपसालन्तु परितस्सर्वलक्षणलक्षितम् ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
अष्टविधसालस्वरूपकथनन्नाम
चतुस्त्रिंशः पटलः ॥

---

* त्रिशूलयन्त्रं रज्वाख्ययन्त्रं कोष्ठमयन्तथा ।
मौसलञ्च धनुर्यन्त्रं व्यत्यस्तमितियन्त्रकम् ॥
यक्षाकिन्नरगन्धर्वद्वन्द्वानि विविधानि च ।
त्रिलोककाश्चर्यकरं सालशोभार्थमद्रिजे ॥
कारयेच्छिल्पिभिः सम्यक्परितः पृथिवीपतिः ।
इति पाठान्तरम् ॥

अथ पञ्चत्रिंशः पटलः ॥

उपसाललक्षणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवँल्लोकरक्षणतत्पर ।
स्वरूपमुपसालस्य वद मेऽद्य दयानिधे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—शृणु देव्युपसालस्य वक्ष्यामि तव सादरम् ।
लक्षणं शिल्पशास्त्रोक्तमार्गेण शुभलक्षणे ॥ २ ॥

पूर्वोक्तसालात्परितो बहिर्देशे समन्ततः ।
विंशद्धस्तमितां भूमिन्त्यक्त्वा पूर्ववदेव हि ॥ ३ ॥

अष्टहस्तायतं शृङ्गपङ्क्त्या वप्रेण शोभितम् ।
उपसालङ्कल्पयित्वा बह्वट्टालसमन्वितम् ॥ ४ ॥

ततस्तस्योपसालस्य परितः पद्मलोचने ।
हस्तत्रयमितां भूमिन्त्यक्त्वाऽथ कटिसूत्रवत् ॥ ५ ॥

तद्बहिर्विंशतिकरनिम्नान्तावत्करायताम् ।
परिघाङ्कारयित्वाऽथ बन्धयेत्तत्तटद्वयम् ॥ ६ ॥

शिलाभिरिष्टकाभिर्वा तस्य दार्ढ्यत्वसिद्धये ।
एवं सालं विनिर्माय दिक्षु द्वाराणि कारयेत् ॥ ७ ॥

केचित्सालत्रयङ्केयत्रयमिच्छन्ति भूमिपाः ।
अत्यसाध्यत्वसिद्ध्यर्थमेतद्दुर्गस्य भामिनि ॥ ८ ॥

इत्येवमुपसालस्य स्वरूपङ्कथितम्मया ।
सङ्ग्रहेण तवापर्णे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया-
मुपसालस्वरूपनिरूपणन्नाम
पञ्चत्रिंशः पटलः ॥

॥ अथ षट्त्रिंशः पटलः ॥

॥ सालद्वारनिर्माणस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—मन्नाथ देशिक स्वामिन् सालस्याष्टविधस्य तु ।
श्रुतं स्वरूपन्देवेश द्वाराणां लक्षणं वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—द्वाराणां लक्षणं वक्ष्ये तव प्रश्नानुरूपतः ।
किष्कुत्रयायतन्द्वारं षट्किष्कून्नतमुत्तमम् ॥ २ ॥

पञ्चहस्तोन्नतं सार्धहस्तद्वितयविस्तृतम् ।
द्वारम्मध्यममाख्यातं शिल्पशास्त्रविशारदैः ॥ ३ ॥

चतुर्हस्तोन्नतं द्वारन्द्विहस्तायतमाद्रिजे ।
ऋजुद्वाराशिलोपेतमधमम्परिकीर्तितम् ॥ ४ ॥

पुंशिलाकल्पितं श्रेष्ठम्मध्यमं स्त्रीशिलाकृतम् ।
अधमङ्कथ्यते द्वारन्नपुंसकशिलाकृतम् ॥ ५ ॥

घण्टास्वना पुंशिला स्यात्स्त्री स्यात्तन्त्रीस्वना शिला ।
नपुंसकशिला भिन्नकांस्यस्वनसमस्वना ॥ ६ ॥

प्रतिद्वारङ्कल्पनीयम्मुखभद्रं सुशोभनम् ।
ऊर्ध्वभागोल्लसद्यक्षराक्षसप्रतिमाऽन्वितम् ॥ ७ ॥

उह्यमानमिवात्यन्तं सिंहैरतिभयङ्करैः ।
द्वारमेवङ्कल्पयित्वा तदुपर्यथ कारयेत् ॥ ८ ॥

पञ्चभौमान्त्रिभौमं वा सौधमत्यन्तशोभनम् ।
प्रतिद्वारं बाह्यदेशे चतुरश्रं समन्ततः ॥ ९ ॥

कल्पयित्वा व्याघ्रमुखं सालोन्नतिसमोन्नतम् ।
सव्यापसव्यकोष्ठाभ्यामृजुकोष्ठेन संयुतम् ॥ १० ॥

प्रतिकोष्ठन्द्वारयुतमन्तिमद्वारमूर्धनि ।
त्रिभौमायतवेदाश्रसौधसङ्काशगोपुरम् ॥ ११ ॥

योधानान्द्वारपालानां सदावासार्थमद्रिजे ।
परितोन्तरतः कुड्यसंश्लिष्टेनातिचारुणा ॥ १२ ॥

एकपङ्क्तिस्तंभशोभि मण्डपेन मनोहरम् ।
एवं व्याघ्रमुखङ्कृत्वा तत्पूर्वापरकुड्ययोः ॥ १३ ॥

संयोजयेत्प्रान्तयुगमुपसालस्य भामिनि ।
पूर्वद्वारन्दक्षिणास्यन्दक्षिणं पश्चिमास्यकम् ॥ १४ ॥

पश्चिमन्तूत्तरमुखमुत्तरं प्राङ्मुखं भवेत् ।
एवं द्वाराणि निर्माय व्याघ्राननयुतानि वै ॥ १५ ॥

प्राग्द्वारे स्थापयेद्विघ्नराजं दक्षिणनामके ।
द्वारे संस्थापयेद्देवि भैरवं पश्चिमे पुनः ॥ १६ ॥

भद्रकाळीं प्रतिष्ठाप्य हनूमन्तं तथोत्तरे ।
संस्थाप्यैवं ततो राजा विदिक्षु चतसृष्वपि ॥ १७ ॥

क्षुद्रद्वाराणि चत्वारि व्याघ्रवक्त्रविवर्जितम् ।
कारयित्वा प्रतिद्वारङ्कवाटयुगळन्न्यसेत् ॥ १८ ॥

दृढार्गळसमोपेतञ्छन्नमायसपट्टसैः ।
अरिमत्तेभरदनविदारणविचक्षणैः ॥ १९ ॥

अयश्शङ्कुभिराकीर्णङ्कदळीपुष्पसन्निभैः ।
तत्परं खेयतरणयोग्यान्दारुविनिर्मितान् ॥ २० ॥

सङ्क्रमान् फलकाकारान् सेतून्वा कारयेदृजून् ।
शिलाभिरिष्टकाभिर्वा तत्तद्द्वाराभिमुख्यतः ॥ २१ ॥

एवं द्वाराणि निर्माय वप्रेऽगाराणि कारयेत् ।
इत्येवं द्वारनिर्माणप्रकारः कथितस्तव ॥
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सालद्वारनिर्माणस्वरूपकथनन्नाम
षट्त्रिंशः पटलः ॥

अथ सप्तत्रिंशः पटलः ॥

सालवप्रनिर्मातव्यगृहाष्टकस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर तत्सालवप्रे गेहानि कानिचित् ।
कर्तव्यानि किमर्थं वा किमाख्यानि वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु पृष्टं त्वया देवि लोकरक्षणदक्षया ।
यदहं तत्प्रवक्ष्यामि सावधानमनाः शृणु ॥ २ ॥

ततस्तत्सालवलयवप्रे दिक्षु विदिक्षु च ।
युद्धादिसमये स्वस्य वासार्थङ्कल्पयेन्नृपः ॥ ३ ॥

भद्रञ्च सर्वतो भद्रन्नन्द्यावर्तञ्जयन्तकम् ।
वर्धमानं स्वस्तिकञ्च पिच्छन्दङ्कोष्ठमन्दिरम् ॥ ४ ॥

ततस्संस्थापयेद्वप्रे शतघ्नीश्च पदे पदे ।
भीमरूपाम्महादुर्गाम्भैरवञ्च भयङ्करम् ॥ ५ ॥

कालमृत्युम्महारौद्रङ्कालपाशधरं यमम् ।
अघोरमुग्रवदनं भेतालमतिभीषणम् ॥ ६ ॥

वीरभद्रम्महाभीमं कालरात्रिं भयानकाम् ।
ध्वजेष्वष्टसु संल्लिख्य वप्रे दिक्ष्वष्टसु न्यसेत् ॥ ७ ॥

ततो दुर्गाधिपान्देवीन्दुर्गस्याभ्यन्तरे नृपः ।
स्थापयित्वा चण्डिकाञ्च विघ्नेशं क्षेत्रपालकम् ॥ ८ ॥

शास्तारञ्च महालक्ष्मीं केशवं भास्करन्तथा ।
त्वष्टारञ्चैव वाग्देवीं दुर्गसंरक्षणाय वै ॥ ९ ॥

तेषाञ्च कारयेत्पूजां प्रत्यहं पुरवृद्धये ।
एवं वप्रे विनिर्माय कानिचिन्मन्दिराणि वै ॥
वस्तूनि कानिचित्सालरक्षार्थं संग्रहेन्नृपः ॥ १० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सालवप्रनिर्मातव्यगृहाष्टकस्वरूपकथनन्नाम
सप्तत्रिंशः पटलः ॥

॥ अथ अष्टत्रिंशः पटलः ॥

॥ सालसंस्थापनीयवस्तुस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव महादेव सालगुप्त्यै नृपोत्तमैः ।
वस्तूनि कानि सङ्ग्राह्याण्याख्याहि वृषभध्वज ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु त्वया देवि यत्पृष्टञ्चारुभाषिणि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ २ ॥

ततो वस्तूनि सङ्गृह्य दुर्गसंरक्षणाय वै ।
तानि संस्थापयेद्धीमांस्तत्तत्स्थानेषु पार्थिवः ॥ ३ ॥

धनुर्दशसहस्राणि चतुर्द्वारेषु विन्यसेत् ।
अर्धचन्द्रान्क्षुरप्रांश्च करीराङ्कुरसन्निभान् ॥ ४ ॥

शरान्नानाविधाकारान्दशसाहस्रसंख्यया ।
पृथक्पृथक्सङ्गृहीतानन्तरे चान्तरे न्यसेत् ॥ ५ ॥

कुन्तान्खड्गान्भिण्डिपालांच्छक्तीश्चक्राणि मुद्गरान् ।
मुसलांश्चैव पाषाणानट्टालेषु प्रविन्यसेत् ॥ ६ ॥

घृतन्तैलं *सुरां क्षौद्रं लवणम्मरिचादिकम् ।
द्रव्याणि जीरकादीनि वचामाम्लञ्च सीसकम् ॥ ७ ॥

---

*सुधां इति पाठान्तरम् ॥

कारयित्वाऽथ पूर्वोक्तराजवीथ्या बहिः पुनः ।
वलयाकारतो देवि कल्पयेद्वीथिकाद्वयम् ॥ ९ ॥

सामन्तराजपुत्राणाममात्यानाम्पुरोधसाम् ।
दैवज्ञानान्तथा कालसूचकानाञ्च वन्दिनाम् ॥ १० ॥

धनुर्धराणां शूराणां रथिकानां विशेषतः ।
आधोरणानान्तुरगसादिनां शिल्पिनामपि ॥ ११ ॥

नटानान्नर्तकानाञ्च वारमुख्यजनस्य च ।
कारूणाञ्चर्मकाराणां वैणिकानां विशेषतः ॥ १२ ॥

तथा वैणविकानाञ्च पाणिघानामनन्तरम् ।
मार्दङ्गिकानाम्मुख्यानाङ्कारयित्वा यथोचितम् ॥ १३ ॥

मन्दिराणि विचित्राणि तत्परन्तत्र तत्र तु ।
धान्यकोष्ठान्युन्नतानि कल्पयित्वा ततस्ततः ॥ १४ ॥

देवालयांश्च कतिचिच्चत्वराणि च कानिचित् ।
कारयित्वा तथा वापीः दीर्घिकाः कल्पयेदथ ॥ १५ ॥

तटाकानि च रम्याणि सुस्वादुजलवन्ति च ।
एवन्निर्माय वप्राधो यामिकानाङ्गृहानपि ॥ १६ ॥

ततस्सालस्य परितो बहिर्देशे महीपतिः ।
ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणामन्त्यवासिनाम् ॥ १७ ॥

शिबिराणि पृथक्तेषाङ्कारयित्वा यथोचितम् ।
अश्वशालाश्च कतिचित् गजकूटानि कानिचित् ॥ १८ ॥

आरक्षणञ्चतुर्दिक्षु निक्षिप्य समनन्तरम् ।
शुभे मुहूर्ते सुश्रोणि कारयेत्स्वस्य मन्दिरम् ॥ १९ ॥

इत्येवम्पुरनिर्माणस्वरूपं कथितम्मया ।
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
पुरनिर्माणस्वरूपकथनन्नाम
एकोनचत्वारिंशः पटलः ॥

अथ चत्वारिंशः पटलः ॥

राजाऽऽस्थानमण्टपादिनिर्माणस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवन्सर्वलोकहिते रत ।
निर्मातव्यङ्कथं राजमन्दिरं वद मे प्रभो ॥ १ ॥

श्रीशिवः—शृणु कल्याणि वक्ष्यामि राजमन्दिरलक्षणम् ।
तन्निर्माणविधिञ्चापि सावधानेन चेतसा ॥ २ ॥

सालस्य मध्यमे देशे क्लृप्ताम्भूमिङ्गृहस्य तु ।
शोधयित्वा हलमुखैर्लोष्ठास्थिशकलादिकान् ॥ ३ ॥

दूरे विसर्जयित्वा तु भित्तिं प्राकाररूपिणीम् ।
किष्कुद्वयपरीणाहामष्टकिष्कुसमुन्नताम् ॥ ४ ॥

किष्कुद्वितयमानेन भूमेरन्तः प्रवेशिताम् ।
शिलाभिरिष्टकाभिर्वा मृदा मर्दितयाऽथ वा ॥ ५ ॥

कल्पयित्वा तदुपरि शङ्कूंस्तीक्ष्णमुखान्नवान् ।
अयोमयान्दारवान्वा सन्दष्टांस्तु परस्परम् ॥ ६ ॥

खातयित्वा तु परितो दुर्लङ्घ्यङ्खेचरैरपि ।
विधाय पूर्वभागे वा ह्युदग्भागेऽथ वा सुधीः ॥ ७ ॥

सर्वलक्षणसम्पन्नङ्कारयेद्द्वारमुन्नतम् ।
हस्त्यश्वरथसञ्चारयोग्यञ्चित्रविचित्रितम् ॥ ८ ॥

सुदृढद्वारशाखाढ्यङ्कवाटयुगशोभितम् ।
ऊर्ध्वभागेऽधिष्ठितया गजलक्ष्म्या विराजितम् ॥ ९ ॥

विधायैवङ्गृहद्वारङ्कल्पयेत्तत्पुरो भुवि ।
आस्थानमण्टपं रम्यं सारदारुमयं पुनः ॥ १० ॥

किष्क्वष्टकसुविस्तीर्णं षट्त्रिंशद्भिस्तथाऽऽयतम् ।
पार्श्वालिन्दद्वयोपेतं वलभ्या च विराजितम् ॥ ११ ॥

सोपानपङ्क्त्या पुरतश्शोभिताञ्चित्रकुड्यकम् ।
पार्श्वद्वयलसत्क्षुद्रहर्म्यमत्युन्नतं शिवे ॥ १२ ॥

नवभिस्स्वर्णशिखरैस्सर्वतस्समलङ्कृतम् ।
तिर्य्यङ्कणन्दृढस्तम्भं सुबोधिमृदुपट्टिकम्　॥ १३ ॥

सुधासङ्घट्टिततलङ्कृत्वैवं लक्षणान्वितम् ।
तत्पार्ष्णिभागे प्रथमाङ्कक्ष्याङ्कुर्याद्विधानतः　॥ १४ ॥

चतुरश्रां चतुःपार्श्वकल्पिताच्छिन्नमण्टपाम् ।
शुभालिन्देन महता वलभ्या च समन्ततः　॥ १५ ॥

एकपङ्क्तिस्तम्भसङ्घां परितः कुड्यसंवृताम् ।
राजवाह्यगजावासयोग्यामादर्शनिर्मलाम्　॥ १६ ॥

तत्परङ्कल्पयेत्कक्ष्यान्द्वितीयां सुमनोहराम् ।
दृढद्वारकवाटाढ्यामावृत्याकारशालया　॥ १७ ॥

सुस्तम्भालिन्दवलभिरम्यया परितोऽन्विताम् ।
राजवाह्याश्ववसतियोग्यां सङ्घट्टितस्थलाम्　॥ १८ ॥

तत्परङ्कल्पयेत्कक्ष्यान्तृतीयां पूर्ववद्दृढाम् ।
रथयानादिविन्यासयोग्यां लक्षणलक्षिताम्　॥ १९ ॥

तत्परङ्कल्पयेत्कक्ष्यान्तुरीयां पूर्ववत्सुधीः ।
गणकानान्निवासार्थं वारमुख्यजनस्य च　॥ २० ॥

तत्परङ्कारयेत्कक्ष्यां पञ्चमीमतिशोभनाम् ।
कवीनान्नायकानाञ्च विबुधानां विशेषतः　॥ २१ ॥

तथा वैणिकमुख्यानाम्मन्त्रिणाञ्च पुरोधसाम् ।
निवासयोग्यां वाप्या च संयुतामुन्नतस्थलाम् ॥ २२ ॥

एवं सलक्षणं राजा कक्ष्यापञ्चकमाद्रिजे ।
कारयित्वा विधानेन शिल्पशास्त्रविशारदैः ॥ २३ ॥

दारुभिर्वेष्टकाभिर्वा तत्परं पृथिवीपतिः ।
कोणम्प्रकल्पयेद्द्वार*मुपभद्रेण शोभितम् ॥ २४ ॥

ऊर्ध्वभागे विरचितगजलक्ष्म्या विराजितम् ।
अवक्रद्वारशाखाढ्यं सकवाटन्दृढार्गलम् ॥ २५ ॥

द्वारमेवङ्कल्पयित्वा कारयेत्तत्पुरो भुवि ।
तिरस्करिणिवत्कुड्यङ्कारयित्वा तदग्रतः ॥ २६ ॥

बोधिपल्लवसमाकाराशिखराणि निधाय च ।
तत्परन्नवरङ्गादिकूटान्सम्यक्प्रकल्पयेत् ॥ २७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजास्थानमण्टपादिनिर्माणस्वरूपकथनन्नाम
चत्वारिंशः पटलः ॥

---

*मुखभद्रेण इति पाठान्तरम् ॥

अथैकचत्वारिंशः पटलः ।

नवरङ्गादिकूटनिर्माणस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव विरूपाक्ष लोकरक्षणतत्पर ।
कूटन्तु नवरङ्गाख्यङ्कथङ्कार्यं वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

तत्परङ्कारयेद्राजा नवरङ्गाख्यमुत्तमम् ।
कूटम्महोन्नतं सारदारुभिस्सुदृढैः प्रिये ॥ ३ ॥

सायंप्रातः प्रतिदिनं स्वस्यास्थानोचितं शुभम् ।
महार्हस्तम्भसंयुक्तं चित्रितं राजमूर्तिभिः ॥ ४ ॥

दौवारिकशताकीर्णद्वारदुष्प्रापितान्तरम् ।
पुरोभागस्फुरद्धर्म्यं स्वच्छम्मुकुरबिम्बवत् ॥ ५ ॥

तत्परङ्कारयेत्कूटं सर्वतोभद्रनामकम् ।
चतुरश्रञ्चतुष्षष्टिस्तम्भगम्भीरसम्मुखम ॥ ६ ॥

पार्ष्णिभागे च परितः कुड्येन महता वृतम् ।
महोन्नतम्महालिन्दं सुस्निग्धवलभीपुटम् ॥ ७ ॥

सुधासङ्घट्टिततलं विस्तीर्णन्द्वारसंयुतम् ।
तत्परङ्कारयेद्राजा कूटं स्वस्तिकनामकम् ॥ ८ ॥

कारयेत्तत्परं राजा तत्र तत्र गृहान्बहून् ।
सौवर्णान्राजतान्दान्तान्नानाचित्रविचित्रितान् ॥ ९ ॥

ततः प्रकल्पयेच्छालां शुभैश्चन्दनदारुभिः ।
चन्द्रशालादिशालाश्च काश्चित्काञ्चनचित्रिताः ॥१०॥

अत्युत्सेधांस्तथा सौधान्बहुभौमसमन्वितान् ।
कांश्चिद्धर्म्यांस्तथा रम्यान्कारयित्वा महीपतिः ॥ ११ ॥

नाट्यशालां विशालाञ्च कल्पयित्वा सलक्षणाम् ।
शुद्धान्तङ्कल्पयेद्राजा वीथीभिरुपशोभितम् ॥ १२ ॥

एवन्ते नवरङ्गादिकूटलक्षणमद्रिजे ।
सङ्ग्रहेणोदितं सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरङ्गकूटादिनिर्माणस्वरूपकथनन्नाम
एकचत्वारिंशः पटलः ॥

अथ द्विचत्वारिंशः पटलः ॥

अन्तःपुरनिर्माणकथनम् ॥

पार्वती--शिव शङ्कर सर्वज्ञ लोकनाथ दयानिधे ।
शुद्धान्तः केन विधिना कल्पनीयो वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—कल्याणि यत्त्वया पृष्टं लोकरक्षणदक्षया ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

प्रथमन्तु चतुश्शालम्मन्दिरङ्कल्पयेद्दृढम् ।
अवकाशस्फुरन्मध्यं गृहाष्टकसमन्वितम् ॥ ३ ॥

राजवासोचितं रम्यं सुकवाटन्दृढार्गलम् ।
प्राच्यान्तत्र स्नानगेहमाग्नेय्यां पवनालयः ॥ ४ ॥

दक्षिणे शयनागारं नैर्ऋते शस्त्रमन्दिरम् ।
पश्चाद्भोजनशाला स्याद्वायव्ये पशुमन्दिरम् ॥ ५ ॥

उत्तरे स्वर्णशाला स्यादैशान्ये देवमन्दिरम् ।
अथ वाऽन्यप्रकारेण चतुश्शालं प्रकल्पयेत् ॥ ६ ॥

गृहषोडशकोपेतं पूर्ववल्लक्षणान्वितम् ।
प्राच्यां स्नानगृहङ्कार्यन्तत्परम्भोगमन्दिरम् ॥ ७ ॥

इत्थं गृहङ्कल्पयित्वा तत्प्रतिष्ठाञ्च कारयेत् ।
एवन्ते राजगेहस्य निर्माणविधिरीरितः ॥
सङ्ग्रहेण वरारोहे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
अन्तःपुरनिर्माणस्वरूपकथनन्नाम
द्विचत्वारिंशः पटलः ॥

अथ त्रिचत्वारिंशः पटलः ॥

नूतनराजगृहप्रतिष्ठाविधिकथनम् ॥

पार्वती—भगवन्देवदेवेश वात्सल्यकरुणानिधे ।
विधिं गृहप्रतिष्ठायाः वद मे वदतां वर ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

अथ राजा शुभे मासे शुक्लपक्षे विशेषतः ।
मलमूढादिरहिते शुभर्क्षे शुभवासरे ॥ ३ ॥

प्रातरुत्थाय विधिवत्कृत्वा कर्म तु नैत्यकम् ।
सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च प्रतिष्ठामस्य वेश्मनः ॥ ४ ॥

कारयिष्यामि विप्रेन्द्रैरिति सङ्कल्प्य सत्वरम् ।
पुण्याहं वाचयित्वाऽदौ नान्द्याह्वानञ्च तत्परम् ॥ ५ ॥

कृत्वा शास्त्रोक्तमार्गेण वृत्वाचार्यन्तथर्त्विजः ।
यूयं प्रतिष्ठां विधिवत्कुरुध्वं शास्त्रमार्गतः ॥ ६ ॥

अस्य गेहस्य शुद्ध्यर्थम्पुष्ट्यर्थङ्गृहवासिनाम् ।
नियुज्य चैवन्तान्विप्रान्स्वयन्तिष्ठेत्तदग्रतः ॥ ७ ॥

ततस्स सर्त्विगाचार्यो यजमानस्य सन्निधौ ।
सङ्कल्प्य गेहस्यैशान्ये तण्डुलैर्द्रोणमात्रकैः ॥ ८ ॥

चतुरश्रां समां वेदिं बाहुमात्रां विधाय तु ।
तस्यामेकाशीतिपदं रचयित्वा तु मण्डलम् ॥ ९ ॥

तत्र पञ्चाधिकांश्चत्वारिंशद्देवान्यथाक्रमम् ।
आवाह्य चक्रात्परितो बहिरष्टौ यथाक्रमम् ॥ १० ॥

ब्रह्मादिपिलिपिञ्छान्तान्सम्पूज्य तदनन्तरम् ।
तदुत्तरे कल्पयित्वा ग्रहचक्रं सिताक्षतैः ॥ ११ ॥

आदित्यादिग्रहांस्तत्र समावाह्य यथाक्रमम् ।
अर्चयित्वा तु विधिवत्तस्यचोत्तरतस्ततः ॥ १२ ॥

भारमात्रेण धान्येन वेदिं सम्यग्विधाय तु ।
तस्या उपरि पद्मानि चाष्टौ संलिख्य तेषु वै ॥ १३ ॥

कलशानष्ट विन्यस्य तेष्वावाह्य दिगीश्वरान् ।
तत्तन्मन्त्रैरर्चयित्वा वास्तुचक्रस्य पश्चिमे ॥ १४ ॥

कुण्डे वा स्थण्डिले वाऽपि प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् ।
स्वगृह्योक्तविधानेन चक्षुरन्तं विधाय तु ॥ १५ ॥

ग्रहयज्ञं पुरा कृत्वा समिच्चरुघृतैः क्रमात् ।
होमशेषं समाप्याथ दिक्पालकलशोदकैः ॥ १६ ॥

यजमानं सपत्नीकमभिषिच्याम्रपल्लवैः ।
मन्त्रैः पौराणिकैस्सम्यग्वैदिकैश्च यथोचितम् ॥ १७ ॥

तेनानुगम्यमानस्सन्वास्तुदेवबलिं हरन् ।
ब्रह्मादिपिलिपिञ्छान्तानुद्दिश्य विधिवत्क्रमात् ॥ १८ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ।
पठत्सु विप्रमुख्येषु स्वस्तिसूक्तञ्च शाकुनम ॥ १९ ॥

तत्तद्बलिं समर्प्याथ पादौ प्रक्षाल्य तत्परम् ।
दर्भेणावेष्टितां सूचिं सौवर्णीस्परिगृह्य तु ॥ २० ॥

तया लिखेद्गृहस्तम्भे प्रतिष्ठासीति मन्त्रकम् ।
ध्रुवा द्यौर्मन्त्रयुग्मञ्च लिखित्वाऽथ वदेत्पुनः ॥ २१ ॥

स्वस्ति चास्तु शिवञ्चास्तु श्रेयश्चास्तु निरन्तरम् ॥
इत्युक्त्वा शान्तिकाध्यायान्पठेदृत्विक्समन्वितः ॥ २२॥

ततः कर्ता नवान्यन्यान्यम्बराणि समाहितः ।
धृत्वाऽऽचम्याथ सङ्कल्प्य सम्पूज्याचार्यमृत्विजः ॥२३॥

दत्वा ताः प्रतिमास्सर्वा दक्षिणाभिस्सह क्रमात् ।
दीनान्धकृपणान्शक्त्या तोषयित्वा ततःपरम् ॥ २४ ॥

राजैवं राष्ट्रवृद्ध्यर्थमन्नन्दत्वाऽनिवारितम् ।
सहस्रं वा शतं वाऽपि दत्वा गाश्च पयस्विनीः ॥२५॥

ततोऽनुकूलसमये तूर्यघोषपुरस्सरम् ।
पत्नीपुत्रसमेतस्सन्सभृत्यपरिचारकः ॥ २६ ॥

सान्तःपुरपरीवारश्चिन्तयन्निष्टदेवताम् ।
पुरोहितं पुरस्कृत्य प्रविश्य नवमन्दिरम् ॥ २७ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन् जयघोषपुरस्सरम् ॥ २८ ॥

सिह्मासने समारूढस्सर्वाभरणभूषितः ।
श्वेतच्छत्रेण महता चामराभ्यां विराजितः ॥ २९ ॥

नीराजिताङ्घ्रियुगलो नमत्सामन्तमौलिभिः ।
विनयेन नयेनापि रञ्जयन्नखिलाः प्रजाः ॥ ३० ॥

पालयेदवनीं सर्वलोकानामवनाय च ।
अनेन विधिना यस्तु नववेश्मप्रवेशनम् ॥ ३१ ॥

करोति तस्य दीर्घायुर्भविष्यति न संशयः ।
धनवृद्धिर्धान्यवृद्धिः पुत्रवृद्धिश्च जायते ॥ ३२ ॥

सर्वसम्पत्समृद्धिश्च भवेदत्र न संशयः ।
इत्येवन्ते निगादितन्नववेश्मप्रवेशने ॥
विधानं सरहस्यं वै किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवमन्दिरप्रतिष्ठास्वरूपकथनन्नाम
त्रिचत्वारिंशः पटलः ॥

॥ अथ चतुश्चत्वारिंशः पटलः ॥

॥ सिह्मासननिर्माणकथनम् ॥

पार्वती—भव भर्ग भवद्वक्त्राद्राजवेश्मप्रवेशने ।
श्रुतं विधानं विविधमन्त्रतन्त्रमनोहरम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि लक्षणं शुभलक्षण ।
सिह्मासनस्य मे ब्रूहि यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—भो भो देवि त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमगात्मजे ॥ ३ ॥

यदासनं सिह्मरूपैः पादैरष्टभिरन्वितम् ।
तत्सिह्मासनमित्युक्तं शिल्पशास्त्रविशारदैः ॥ ४ ॥

सिह्मासनं यस्य राज्ञो वर्तते शुभलक्षणम् ।
स चिरं पालयेत्पृथ्वीमेकच्छत्रेण लीलया ॥ ५ ॥

यस्सिह्मासनमारुह्य केषुचित्पृथिवीपतिः ।
दिवसेषु विशेषेषु स्वदर्शनमहोत्सवम् ॥ ६ ॥

कल्पयत्यद्रिसम्भूते द्विसप्तत्याधिकारिणाम् ।
इतरेषाञ्च पौराणां यथोचितमतन्द्रितः ॥ ७ ॥

सिह्मासनस्थ इति स प्रोच्यते ब्रह्मवादिभिः ।
आधारः कथ्यते सिह्मासनमाधेयमुच्यते ॥ ८ ॥

सप्ताङ्गसंयुतं प्राज्यं साम्राज्यं सर्वमङ्गले ।
तस्मादावश्यकतया सार्वभौमो नराधिपः ॥ ९ ॥

मण्डलस्येश्वरो वाऽपि कारयेच्छिल्पिभिः प्रिये ।
सिह्मासनं सुवर्णेन सुवर्णेन यथाविधि ॥ १० ॥

अनर्घरत्नखचितम्मनोनयनरञ्जनम् ।
त्रिहस्तायामविस्तारश्चतुरश्रं समन्ततः ॥ ११ ॥

हस्तमात्रोन्नतं स्वच्छमादर्शतलवत्प्रिये ।
सिह्मैराधिष्ठितैः पादैरष्टदिक्ष्वष्टभिर्युतम् ॥ १२ ॥

परितस्तु बहिः पञ्च मेखलाभिस्समन्वितम् ।
सोपानतुल्याकृतिभिरुपर्युपरि भामिनि ॥ १३ ॥

एवं पीठङ्कारयित्वा तदधस्तु लिखापयेत् ।
षट्कोणरूपामाधारशक्तिन्तत्परमादिमे ॥ १४ ॥

मेखलावयवे कूर्मावयवान्कारयेत्ततः ।
द्वितीयायाम्मेखलायां वहमानानिव स्थितान् ॥ १५ ॥

दिग्गजान्कल्पयेदष्टावष्टदिक्षु यथाक्रमम् ।
तृतीयायाम्मेखलायां वहमानामिव स्वकैः ॥ १६ ॥

फणैश्शेषङ्कल्पयित्वा भोगावेष्टितपीठकम् ।
ततःपरन्तुरीयायाम्मेखलायां यथाक्रमम् ॥ १७ ॥

अष्टदिक्ष्वष्टदुर्गाणां ब्राह्मयादीनां वरानने ।
प्रतिमाः कारयित्वाऽथ पञ्चम्याङ्कारयेत्क्रमात् ॥ १८ ॥

दिगष्टके कालिकानामष्टानां प्रतिमास्ततः ।
पीठस्योपरि देवेशि शतपत्रं सरोरुहम् ॥ १९ ॥

लिखापयित्वा खचितन्नवरत्नैस्तु कारयेत् ।
ततस्तूपरि कुड्याभैः फलकैस्स्वर्णनिर्मितैः ॥ २० ॥

अनर्घरत्नखचितैर्विचित्रशिखरान्वितैः ।
पार्श्वयोः पार्ष्णिभागे च घटितङ्कारयेन्नृपः ॥ २१ ॥

एवं सिह्मासनं रम्यङ्कारयित्वा सुशिल्पिभिः ।
पुरोधसं समाहूय सर्वागमविशारदम् ॥ २२ ॥

वदेदेवम्महीपालः प्राञ्जलिर्विनयान्वितः ।
भो भो पुरोहित श्रीमन् सर्वशास्त्रविशारद ॥ २३ ॥

अस्य सिह्मासनस्याद्य प्रतिष्ठान्त्वं यथाविधि ।
कारयस्वेति तं राजा तत्कर्मणि नियोजयेत् ॥ २४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सिह्मासननिर्माणकथनन्नाम
चतुश्चत्वारिंशः पटलः ॥

अथ पञ्चचत्वारिंशः पटलः ॥

सिह्मासनप्रतिष्ठाविधिकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततः पुरोहितो देवि शुभे मासे शुभेऽहनि ।
स्नात्वा धौताम्बरधरः प्राणायामपुरस्सरम् ॥ १ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च धार्मिष्ठस्यास्य भूपतेः ।
कीर्तिप्रतापसिद्ध्यर्थं साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ २ ॥

प्रकल्पितस्य पीठस्य प्रतिष्ठां प्रकरोम्यहम् ।
इति सङ्कल्प्य तत्पीठं विन्यस्यास्थानमण्टपे ॥ ३ ॥

तस्य पश्चिमदिग्भागे स्वगृह्योक्तविधानतः ।
संस्थाप्याग्निन्तदीशानदिशि द्रोणमितैर्नवैः ॥ ४ ॥

कृत्वा राशिं व्रीहिभिस्तु तत्र विन्यस्य नूतनम् ।
मृन्मयङ्कलशन्देवि सुधाधवलितञ्छुभम् ॥ ५ ॥

पञ्चत्वक्पल्लवोपेतङ्गव्यरत्नसमन्वितम् ॥
सकूर्चं सफलं सूक्ष्मशुभ्रतन्तुप्रवेष्टितम् ॥ ६ ॥

पूरितम्पुण्यतीर्थेन गन्धमाल्यैरलङ्कृतम् ।
तत्र वस्त्रं सम्प्रसार्य तस्मिन्विन्यस्य वारुणीम् ॥ ७ ॥

प्रतिमां लक्षणोपेतां सौवर्णीन्नक्रवाहनाम् ।
कृत्वा सुस्थापनन्तस्या मन्त्रैस्तान्त्रिकवैदिकैः ॥ ८ ॥

सम्पूज्य मन्त्रैर्गन्धाद्यैर्वरुणन्तत्प्रकाशकैः ।
वारुणानि च सूक्तानि जपित्वा कानिचित्प्रिये ॥ ९ ॥

ततस्तत्पीठनिकटङ्गत्वा प्राङ्मुखमास्थितः ।
तत्रत्याधारशक्त्यादिदेवतानां यथाक्रमम् ॥ १० ॥

कृत्वा सुस्थापनन्तत्तन्नाममन्त्रैर्यथाक्रमम् ।
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैर्दत्वा धूपञ्च दीपकम् ॥ ११ ॥

बह्वन्नं बहुशाकाढ्यं बहुभक्ष्यफलान्वितम् ।
क्षुद्रध्वजपताकाढ्यन्दीपैर्बहुभिरन्वितम् ॥ १२ ॥

दत्वा बलिं भद्रपीठदेवताभ्यस्ततः परम् ।
गत्वाऽग्निनिकटं पात्रसादनादिकमद्रिजे ॥ १३ ॥

कृत्वा कर्म यथाशास्त्रं प्रधाने होममाचरेत् ।
पालाशैः पायसेनाज्येनाष्टाविंशतिसङ्ख्यया ॥ १४ ॥

प्रतिदैवं प्रतिद्रव्यन्नाममन्त्रैर्नमोऽन्तकैः ।
एवं होमं विनिर्वर्त्य कृत्वा स्विष्टकृदादिकम् ॥ १५ ॥

शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्ब्रह्मघोषैश्च संयुतः ।
जलैर्वारुणकुम्भस्थैरब्लिङ्गैर्वारुणैरपि ॥ १६ ॥

मन्त्रैश्शुचीव इत्याद्यैस्तत्सिंह्मासनमद्रिजे ।
पुरोहितोऽभिषिच्याथ ध्रुवाद्यौरिति मन्त्रतः ॥ १७ ॥

अभिमन्त्र्य प्रतिष्ठासीत्येतन्मन्त्रन्तदासने ।
कुर्वचित्स्वर्णलेखिन्या विलिख्य प्रोक्ष्य तत्पुनः ॥ १८ ॥

जलैर्वारुणकुम्भस्थैस्तत्परं कुसुमाञ्जलिम् ।
तत्राधारशक्त्यादिदेवताभ्यो यथाक्रमम् ॥ १९ ॥

दत्वा सिंह्मासनायाथ वक्ष्यमाणेन पार्वति ।
मन्त्रेण दद्यात्प्रयतः पुष्पाञ्जलिमनेकधा ॥ २० ॥

त्वयि स्थितश्शिवस्साक्षात्त्वयि शक्रस्सुरेश्वरः ।
त्वयि स्थितो हरिर्देव त्वदर्थन्तप्यते तपः ॥ २१ ॥

नमस्ते सर्वतो भद्र भद्रदो भव भूपतेः ।
त्रैलोक्यजयसर्वस्व सिंह्मासन नमोऽस्तु ते ॥ २२ ॥

इति पुष्पाञ्जलिन्दत्वा बहुधा वरवर्णिनि ।
कृत्वा गोभूहिरण्यादिदानान्यपि च कानिचित् ॥ २३ ॥

दीनान्धकृपणादींश्च सन्तर्प्य स्वस्य शक्तितः ।
भोजयित्वा द्विजवरान्सहस्रं सम्यगद्रिजे ॥ २४ ॥

सर्वं विज्ञापयेद्राज्ञे तद्वृत्तान्तं पुरोहितः ।
इत्येवं सिह्मपीठस्य लक्षणं शुभलक्षणे ॥
प्रतिष्ठाकर्म चाप्यस्य मया सम्यक्प्रकीर्तितम् ॥ २५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सिह्मासनप्रतिष्ठास्वरूपनिरूपणन्नाम
पञ्चचत्वारिंशः पटलः ॥

॥ अथ षट्चत्वारिंशः पटलः ॥

॥ सिह्मासनारोहणस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—ततो नृपस्समाकर्ण्य तत्प्रतिष्ठाविधिं प्रिये ।
तत्परं शुभनक्षत्रे शुभवारे शुभे दिने ॥ १ ॥

लग्ने शुभग्रहैर्युक्ते वीक्षिते वा वरानने ।
स्नात्वा धौताम्बरधरो धृत्वा पुण्ड्रं यथोचितम् ॥ २ ॥

नित्यकर्म विनिर्वर्त्य लक्ष्मीं साम्राज्यदायिनीम् ।
सम्पूज्यारुह्य कलभमासाद्यास्थानमण्डपम् ॥ ३ ॥

शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्जयघोषैश्च वन्दिनाम् ।
समाक्रान्ते दिशाचक्रे गृहीत्वा कुसुमाञ्जलिम् ॥ ४ ॥

त्रिःप्रदक्षिणमावृत्य तत्पीठं भूपुरन्दरः ।
पुराधसोक्तमार्गेण मन्त्रैः पुष्पाञ्जलिं क्षिपेत् ॥ ५ ॥

सिंहासन नमस्तुभ्यन्त्वामारुह्य किलाखिलाः ।
मान्धातृप्रमुखा भूपाः प्रापुस्साम्राज्यमूर्जितम् ॥ ६ ॥

इन्द्रोऽपि त्वामधिष्ठाय निर्जित्याखिलदानवान् ।
त्रैलोक्यैश्वर्यमद्यापि भुङ्क्ते शच्या समन्वितः ॥ ७ ॥

त्वामास्थाय किलाद्यापि ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ।
सृष्टिपालनसंहारान्सम्यक्कुर्वन्ति लीलया ॥ ८ ॥

भद्रपीठ त्वदायत्तमखिलं राजकं सदा ।
राजन्यकञ्च साम्राज्यस्थैर्यकाङ्क्षी महीतले ॥ ९ ॥

तस्मादीदृक्प्रभावस्त्वं कुरु मामपि सर्वदा ।
अव्याहतप्रतापाग्निनिर्दग्धाखिलकण्टकम् ॥ १० ॥

श्रीमन्तङ्कीर्तिमन्तञ्च समानेषु महोन्नतम् ।
इति सम्प्रार्थ्य तद्भद्रपीठन्दत्वा सुमाञ्जलिम् ॥ ११ ॥

ततस्तत्पीठसिंहेभ्यः प्रदद्यात्कुसुमाञ्जलिम् ।
प्राचीन्दिशं समारभ्य दिक्ष्वष्टसु यथाक्रमम् ॥ १२ ॥

बाह्यान्विजेतुमखिलानरीनुरुबलानहम् ।
विजयाख्याय सिंहाय दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ॥१३॥

आन्तरानखिलान्जेतुमरीनत्यन्तदारुणान् ।
जयदाख्याय सिद्धाय दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ॥१४॥

बाह्यांश्चैवान्तरान्जेतुमेकदैव रिपूनहम् ।
जेतेति नाम्ने सिद्धाय ददामि कुसुमाञ्जलिम् ॥ १५ ॥

बहिर्मित्राण्यन्तरतश्शत्रून्हन्तुङ्कुपूरुषान् ।
शत्रुघात्याख्यसिद्धाय प्रयच्छामि सुमाञ्जलिम् ॥ १६ ॥

प्रियङ्कराणां वस्तूनां लाभाय मम सर्वदा ।
प्रियङ्कराख्यसिद्धाय दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ॥ १७ ॥

सर्वदुःखक्षयार्थाय दुःखहेति जगत्त्रये ॥
प्रविख्याताय सिद्धाय दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ॥१८॥

समस्तधर्मसिद्ध्यर्थन्धर्मधीरिति भूतले ।
विख्यातनाम्ने सिद्धाय ददामि कुसुमाञ्जलिम् ॥१९॥

सर्वारिष्टविनाशार्थं सर्वारिष्टविनाशकः ।
इति ख्याताय सिद्धाय ददामि कुसुमाञ्जलिम् ॥२०॥

एवं पुष्पाञ्जलिन्दत्वा सिद्धेभ्यस्तदनन्तरम् ।
तत्तत्याधारशक्त्यादि देवताभ्यो यथाक्रमम् ॥ २१ ॥

दद्यात्पुष्पाञ्जलीन्राजा मन्त्रैर्मदिरलोचने ।
आधाराणां समस्तानामप्याधारतया ह्यसि ॥ २२ ॥

आधारशक्तिपूज्या त्वं कुरु त्वामिव मामपि ।
आदिकूर्मावतारस्त्वमादिविष्णो भवानपि ॥ २३ ॥

वोढुं भुवं माञ्च भुवो भारं वोढुं क्षमङ्कुरु ।
अनन्तानन्तकल्याणगुणानन्तां ससागराम् ॥ २४ ॥

परिपालयितुं शक्तं मामद्य कुरु मानद ।
भो भो दिक्करिणस्त्वीयकरोत्ताम्भितभूतलाः ॥ २५ ॥

भूभारं लीलया धर्तुन्दक्षम्माङ्कुरुताधुना ।
भो भोऽष्टदुर्गा ब्राह्मयाद्या गिरिदुर्गादिभेदतः ॥ २६ ॥

दुर्गाणामष्टभेदानामधिपङ्कुरुताद्य माम् ।
हे कालिका मां काल्याद्याः कालकालमिवानिशम्॥२७

सदाऽष्टैश्वर्यसम्पन्नङ्कुरुताद्य महीतले ।
एवं पुष्पाञ्जलिन्दत्वा तत्सिह्मासनमद्रिजे ॥ २८ ॥

त्रिः परिक्रम्य सम्पूज्य ब्राह्मणान्ब्रह्मनिष्ठितान् ।
शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्जयघोषैश्च वन्दिनाम् ॥ २९ ॥

दिशाचक्रे मुखरिते समारुह्य नृपासनम् ।
श्वेतच्छत्रेण महता चामराभ्यां विराजितः ॥ ३० ॥

नमद्विपक्षभूपालकोटिकोटीरकोटिभिः ।
निघृष्टपादपीठस्संश्चिन्तयान्निष्टदेवताम् ॥ ३१ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं हृदये पौनःपुन्येन पार्थिवः ।
द्विसप्तत्यधिकारिभ्यः पुरुषेभ्यो यथोचितम् ॥ ३२ ॥

तद् येभ्यश्च पौरेभ्यो मुहूर्तं वरवर्णिनि ।
स्वदर्शनङ्कल्पयित्वा ततो भूमिपुरन्दरः ॥ ३३ ॥

दृष्ट्वा नानाविधाकारान्विनोदान्विबुधैरसह ।
बहुमान्य ततस्तांस्तान्वस्त्रताम्बूलचन्दनैः ॥ ३४ ॥

नीराजितः पुरन्ध्रीभिर्विप्राशीर्भिर्विवर्धितः ।
ततोऽवरुह्य तद्भद्रपीठादालम्ब्य चाप्तयोः ॥ ३५ ॥

चेलाञ्चलावृतौ हस्तौ बहिर्निर्गत्य भूपतिः ।
आरुह्य कलभं कर्णचामराद्युपशोभितम् ॥ ३६ ॥

पुरतो गीतकलया मिश्रिते वाद्यनिस्वने ।
विजृम्भत्यातिगम्भीरम्मन्दयानेन पार्वति ॥ ३७ ॥

प्रविश्यान्तःपुरं रम्यं स्त्रीरत्नशतसङ्कुलम् ।
पुत्रपौत्रैः परिवृतो लक्ष्मीं साम्राज्यदायिनीम् ॥ ३८ ॥

संपूज्य निवसेत्सर्वाः प्रजा धर्मेण पालयन् ।
एवं समग्रगुणवान्यदि राजाऽन्वहं प्रिये ॥ ३९ ॥

सिह्मासनं समारुह्य पालयेदवनीञ्चिरम् ।
गुणैः कतिपयैर्हीनो यदि स्यात्पृथिवीपतिः ॥ ४० ॥

दिवसेषु विशेषेषु समारुह्य नृपासनम् ।
समस्तैश्वर्यसम्पूर्णः पालयेदखिलाः प्रजाः ॥ ४१ ॥

यदि स्वल्पगुणो राजा स्पृष्ट्वा सिह्मासनं प्रिये ।
करेण पालयेत्पृथ्वीं पृथ्वीं पृथुललोचने ॥ ४२ ॥

एवन्नृपः स्वाधिकारं विचार्य बहुधा प्रिये ।
स्वाधिकारानुरूपेण भद्रपीठं समारुहेत् ॥ ४३ ॥

पुरा मनुर्महीपालो मान्धाता नहुषश्शिबिः ।
ययातिर्धुन्धुमारश्च कार्तवीर्यः पुरूरवाः ॥ ४४ ॥

रघुर्दिलीपो देवेशि पृथुः पृथुयशा नृपः ।
नाभागश्चाम्बरीषश्च गयो रुक्माङ्गदस्तथा ॥ ४५ ॥

शर्यातिर्भरतश्चैव मरुत्तः परवीरहा ।
इक्ष्वाकुस्सर्वधर्मज्ञश्शन्तनुर्गाधिरेव च ॥ ४६ ॥

रामो निमिश्च जनको धर्ममूर्तिर्युधिष्ठिरः ।
एते चान्ये च भूपालास्सिह्मासनमनुत्तमम् ॥ ४७ ॥

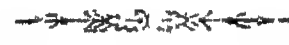
समारुह्याखिलाम्पृथ्वीन्तत्प्रभावेन लीलया ।
पालयामासुरवनीं चिरकालं वरानने ॥ ४८ ॥

तस्मादावश्यकतया धर्मशीलैर्नृपोत्तमैः ।
साम्राज्यलक्ष्मीस्थैर्यार्थं कीर्तिस्फूर्त्यर्थमद्रिजे ॥ ४९ ॥

आव्याहतप्रतापार्थमैश्वर्याष्टकसिद्धये ।
सम्पादनीयं सहसा सिंहपीठं सलक्षणम् ॥ ५० ॥

नवरत्नमयं हैमं पादपीठञ्च पार्वति ।
इत्येवं सिंहपीठस्य समारोहक्रमोऽधुना ।
सम्यङ्मया निगदितस्संक्षेपात्ते वरानने ॥ ५१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्य महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सिंहासनारोहणस्वरूपनिरूपणन्नाम
षट्चत्वारिंशः पटलः ॥

॥ अथ सप्तचत्वारिंशः पटलः ॥

॥ नृपपट्टाभिषेकाङ्गमण्टपस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवञ्श्रुतस्त्वन्मुखपङ्कजात् ।
सिंहासनारोहणस्य विधिर्विधिमतां वर ॥ १ ॥

इदानीं नृपपट्टाभिषेकस्य विधिमुत्तमम् ।
श्रोतुमिच्छामि तत्सर्वं वद मे वदतां वर ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

प्रजापालनशीलस्य कुलीनस्य वरानने ।
विद्याविनयचारित्रसम्पन्नस्य महीपतेः ॥ ४ ॥

पितृपैतामहस्थाने कर्तुं पट्टाभिषेचनम् ।
पुरोहितस्समुद्युक्तस्साकं सम्मन्त्र्यमन्त्रिभिः ॥ ५ ॥

शुभमासे शुक्लपक्षे मलमूढादिवर्जिते ।
प्रशस्ततिथिवारेषु पुष्यर्क्षे श्रवणेऽपि वा ॥ ६ ॥

रोहिण्यां पौष्णभे वाऽपि ह्यभिषेकार्थमद्रिजे ॥
लग्नान्निश्चित्य गुर्वादिसुशुभग्रहवीक्षितम् ॥ ७ ॥

तस्माद्द्वित्रदिनेभ्यस्तु पूर्वमेव शुभे दिने ।
विष्णोरायतने रम्ये मण्टपङ्कारयेच्छुभम् ॥ ८ ॥

दशहस्तप्रमाणेन चतुरश्रं समन्ततः ।
षोडशस्तम्भसंयुक्तश्चतुर्द्वारं सुतोरणम् ॥ ९ ॥

उपर्यत्युन्नतं वर्षवारणार्थन्नवैः कटैः ।
वंशजैर्नारिकेळोत्थैरथ वा मुञ्जसम्भवैः ॥ १० ॥

आच्छादितमधस्तात्तु पारतः पद्मलोचने ।
दर्भमालापरिवृतन्त्यक्त्वा द्वारचतुष्टयम् ॥ ११ ॥

एवं सुशिल्पिभिस्सम्यक्कारयित्वा तु मण्टपम् ।
लोकपालपताकाभिः पञ्चवर्णध्वजेन च ॥ १२ ॥

तोरणैश्चामरादर्शैरलङ्कृत्य ततःपरम् ।
तन्मध्ये कारयेद्वेदिं पञ्चहस्तप्रमाणतः ॥ १३ ॥

विस्तीर्णामायताञ्चैव चतुरश्रां समन्ततः ।
एवं वेदिं विधायाथ तस्यास्तु परितः प्रिये ॥ १४ ॥

कुण्डानि कारयेद्दिक्षु चत्वारि चतसृष्वथ ।
चतुरश्राणि वृत्तानि पद्माकाराणि वाऽद्रिजे ॥ १५ ॥

दिक्कुण्डान्यथ वा हस्तमात्राणि च यथाक्रमम् ।
चतुरश्रं पूर्वदिशि दक्षिणेऽर्धेन्दुसन्निभम् ॥ १६ ॥

वृत्तं पश्चिमदिग्भागे पद्ममुत्तरदिश्युमे ।
मेखलायोनियुक्तानि कुण्डान्येवं यथाविधि ॥ १७ ॥

कारयित्वा गोमयेन लेपयित्वा सवारिणा ।
पञ्चवर्णरजोभिस्तमलङ्कृत्य तु मण्टपम् ॥ १८ ॥

प्रतिद्वारं पार्श्वयुगरचितालिन्दयुग्मके ।
विन्यस्य धान्यपीठेषु पूर्णकुम्भान्सलक्षणान् ॥ १९ ॥

शरावान्साङ्कुरान्धूपपात्राणि विविधानि च ।
तत्र तत्र विनिक्षिप्यालङ्कुर्यात्पुष्पदामभिः ॥ २० ॥

कूर्मासनानि चत्वारि दीपस्तम्भांश्च कांश्चन ।
कारयित्वा तत्र तत्र पुरोधा विनिधापयेत् ॥ २१ ॥

एवं सोपस्करं रम्यं कारयित्वाथ मण्टपम् ।
गुर्वादिवरणं राज्ञा कारयेत्तत्पुरोहितः ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपपट्टाभिषेकाङ्गमण्टपस्वरूपनिरूपणन्नाम
सप्तचत्वारिंशः पटलः ॥

अथाष्टचत्वारिंशः पटलः ॥

नृपपट्टाभिषेकाङ्गाचार्यर्त्विग्वरणस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—ततो राजा स्वाभिषेकादिनात्पूर्वदिने शुभे ।
प्रातरुत्थाय शयनात्पादौप्रक्षाळ्य वाग्यतः ॥ १ ॥

आचम्य प्राङ्मुखो भूत्वा कृत्वा वै दन्तधावनम् ।
जाम्बूनदकटाहस्थैः पुण्यतीर्थैर्वरानने ॥ २ ॥

स्नातश्शुक्लाम्बरधरः फाले धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रकम् ।
कृत्वा तात्कालिकङ्कर्म यथाविधि समाहितः ॥ ३ ॥

पुरोहितं पुरस्कृत्य चतुर्भिर्ब्राह्मणोत्तमैः ।
पुण्याहं वाचयित्वाथ नान्दीश्राद्धं यथाविधि ॥ ४ ॥

स्वयङ्कृत्वाऽभिषेकाङ्गपूजाहोमादिकं प्रिये ।
कर्म कर्तुङ्कारयितुं वेदवेदाङ्गपारगम् ॥ ५ ॥

आचारवन्तन्धर्मज्ञं सत्यसन्धमलोलुपम् ।
कुटुम्बिनङ्कुलीनञ्च दयालुञ्च बहुश्रुतम् ॥ ६ ॥

वृत्वाऽऽचार्यमथाष्टौ च वृणुयादृत्विजः पुनः ।
ब्रह्माणमेकं वृणुयात्पात्रलक्षणलक्षितम् ॥ ७ ॥

एवं वृत्वा तु तान्सर्वानाचार्यादीन्महीपतिः ।
आन्दोलिकासु चारोप्य तूर्यघोषपुरस्सरम् ॥ ८ ॥

प्रापयित्वाऽभिषेकार्थं कल्पितम्मण्टपं शुभम् ।
स्वपुरोहितमानीय वदेदेवं महीपतिः ॥ ९ ॥

भो भो पुरोहित श्रीमन्नाचार्यादीन् यथाविधि ।
मधुपर्केण सम्पूज्य दत्वा धौताम्बरादिकम् ॥ १० ॥

तैस्सर्वमभिषेकाङ्गपूजाहोमजपादिकम् ।
कारयस्व यथाशास्त्रमिति तं प्रेरयेत्प्रिये ॥ ११ ॥

ततः पुरोहितो राज्ञा प्रेरितः प्राप्य मण्टपम् ।
गुर्वादीन्मधुपर्केण पूजयित्वा यथाविधि ॥ १२ ॥

हेमकुम्भैः पुण्यतीर्थैर्जलमानाय्य भूसुरैः ।
शङ्खदुन्दुनिर्घोषैर्ब्रह्मघोषैस्सहाद्रिजे ॥ १३ ॥

ततो देशिकमाहूय होतृन्ब्रह्माणमेव च ।
तान्प्रत्येवं वदेद्राज्ञा चोदितस्स पुरोहितः ॥ १४ ॥

यूयं सर्वे महात्मानो वेदवेदाङ्गपारगाः ।
कृपालवस्सत्यसन्धा राज्ञा धर्मानुवर्तिना ॥ १५ ॥

चिकीर्षितेऽभिषेकाख्ये कर्मण्यस्मिन्यथाविधि ।
दिक्पालपूजां होमञ्च तदन्यद्यच्चकिञ्चन ॥ १६ ॥

कृत्यमस्ति तदप्यद्य कुरुध्वमिति सादरम् ।
विनियुज्य स्वयन्तत्र वसेदालोकयन्क्रियाम् ॥ १७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपपट्टाभिषेकाङ्गाचार्यर्त्विग्ब्रह्मवरणस्वरूपनिरूपणन्नाम
अष्टचत्वारिंशः पटलः ॥

अथैकोनपञ्चाशः पटलः ॥

नृपपट्टाभिषेकाङ्गसम्भारसम्पादनप्रकारः ॥

श्रीशिवः—ततोऽपराह्णे सुश्रोणि होतृभिस्सह देशिकः ।
पुण्याहवाचनङ्कृत्वा वास्तुपूजां यथाविधि ॥ १ ॥

कृत्वा मण्टपमध्यस्थवेदिकायां सितैर्नवैः ।
तण्डुलैर्वेदिकाङ्कृत्वा चतुरश्रां समन्ततः ॥ २ ॥

तन्मध्ये कलशं हैमं राजतं वाऽथ ताम्रजम् ।
सलक्षणं विनिक्षिप्य चतुर्दिक्षु सलक्षणान् ॥ ३ ॥

चतुरस्ताम्रकलशान्विन्यस्य तदनन्तरम् ।
पलपञ्चकमानेन सुवर्णेन विनिर्मिताम् ॥ ४ ॥

प्रतिमाल्लँक्षणोपेतां लक्ष्मीनारायणस्य वै ।
तदर्धपरिमाणेन सुवर्णेन विनिर्मिताः ॥ ५ ॥

चतस्रो दिक्पतीनाञ्च प्रतिमाः पद्मलोचने ।
विन्यस्यैकत्र पूजाया गन्धपुष्पफलादिकाम् ॥ ६ ॥

सामग्रीं होमसामग्रीं समिच्चरुघृतादिकाम् ।
सम्पाद्य तत्र तत्राथ विन्यस्य वरवर्णिनि ॥ ७ ॥

प्रागाद्यासु चतुर्दिक्षु न्यसेत्कुम्भचतुष्टयम् ।
प्राच्यां दधिघटन्देवि याम्यां क्षौद्रघटन्तथा ॥ ८ ॥

वारुण्यां घृतकुम्भञ्च जलकुम्भमुदग्दिशि ।
पीठमौदुम्बरं हस्तमात्रं वेदाश्रमद्रिजे ॥ ९ ॥

प्रादेशोत्सेधमानाप्य रचितं तत्सुशिल्पिना ।
विन्यस्यैकत्र वैयाघ्रञ्चर्म तत्र प्रसार्य तु ॥ १० ॥

शङ्खञ्च दक्षिणावर्तं वृषश्रृङ्गञ्च गोमुखम् ।
पात्रं हिरण्मयं शाखामुदुम्बरतरूद्भवाम् ॥ ११ ॥

सम्पाद्य च प्रतिसरं हैमं हेमविनिर्मिते ।
पात्रे निधाय रुचिरास्सर्वाभरणभूषिताः ॥ १२ ॥

कन्याश्चाष्टावथानाय्य उपवेश्य च कुत्रचित ।
सुवर्णकक्ष्याग्रैवेयमौपवाह्यम्महागजम् ॥ १३ ॥

मण्टपस्य बहिर्देशे निधाय वरवर्णिनि ।
गन्धकर्पूरकस्तूरीपुष्पताम्वूलकादिकम् ॥ १४ ॥

शोभनद्रव्यजातञ्च विन्यस्यैकत्र भामिनि ।
एवं सम्भृतसम्भारः प्राणानायम्य देशिकः ॥ १५ ॥

भूशुद्धिं भूतशुद्धिञ्च मातृकान्यासमेव च ।
कृत्वा कुम्भे प्रतिष्ठाञ्च कृत्वा शास्त्रोक्तमार्गतः ॥ १६॥

पञ्चत्वक्पल्लवादीनि तत्तन्मन्त्रैर्निधाय तु ।
हेमकुम्भाहृतैस्तीर्थजलैरापूर्य तद्घटान् ॥ १७ ॥

तेष्वावाह्य जलाधीशं पूजयित्वा यथाविधि ।
नालिकेरानि कूर्चानि प्रतिकुम्भन्निधाय तु ॥ १८ ॥

गङ्गादिसर्वतीर्थानि समावाह्य ततःपरम् ।
क्षौमानि तेषु वस्त्राणि प्रसार्य कलशेष्वथ ॥ १९ ॥

विन्यस्य मध्यमे कुम्भे लक्ष्मीनारायणस्य तु ।
सुवर्णेन कृतां रम्यां प्रतिमाल्लँक्षणान्विताम् ॥ २० ॥

दिक्कुम्भेष्वथ दिक्पालप्रतिमा लक्षणान्विताः ।
चतुर्षु क्रमशो देवि निधाय तदनन्तरम् ॥ २१ ॥

प्राणप्रतिष्ठाङ्कृत्वाथ मन्त्रैर्वैदिकतान्त्रिकैः ।
ततस्तत्प्रतिमापूजान्देशिकः कर्तुमारभेत ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपपट्टाभिषेकसम्भारसम्पादनप्रकारकथनन्नाम
एकोनपञ्चाशः पटलः ॥

अथ पञ्चाशः पटलः ॥

नृपपट्टाभिषेकाङ्गहोमविधिस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथाचार्यो देशकालौ सङ्कीर्त्यर्त्विक्समन्वितः ।
गोत्रनामविशिष्टेन राज्ञा धर्मानुवर्तिना ॥ १ ॥

चिकीर्षितेऽभिषेकाख्यकर्मण्यस्मिन्यथाविधि ।
लक्ष्मीनारायणस्याहङ्करिष्याम्यर्चनं हरेः ॥ २ ॥

इति सङ्कल्प्य सूक्तेन पौरुषेण वरानने ।
गन्धैः पुष्पैश्च नैवेद्यैः पूजयित्वा यथाविधि ॥ ३ ॥

ऋत्विजावथ देवेन्द्रपूजार्थं विनियोजयेत् ।
ऋग्वेदवेदिनौ द्वौ तु यमपूजार्थमद्रिजे ॥ ४ ॥

यजुर्वेदविदौ द्वौ तु द्वावेव वरुणार्चने ।
सामवेदविदौ सोमपूजार्थन्द्वावथर्वणौ ॥ ५ ॥

ततो द्वौ द्वावृत्विजौ तौ प्राणायामपुरस्सरम् ।
सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च स्वस्ववेदोदितैः प्रिये ॥ ६ ॥

दिक्पालकप्रकाशैश्च तत्तन्मन्त्रैर्यथाक्रमम् ।
सम्पूज्य गन्धैः पुष्पैश्च नैवेद्यैर्विविधैरपि ॥ ७ ॥

तत्तद्दिक्पालसूक्तानि स्वस्ववेदोदितानि वै ।
जपेतां पञ्चवारं वा त्रिवारं वा वरानने ॥ ८ ॥

ततो गुरुर्देशकालौ पुनस्सङ्कीर्त्य वाग्यतः ।
राज्ञा चिकीर्षिते ह्यस्मिन्नभिषेकाख्यकर्मणि ॥ ९ ॥

लक्ष्मीनारायणप्रीत्यै दिक्पालप्रीणनाय च ।
*होमङ्करिष्यमाणोहमग्निं संस्थापयाम्यहम् ॥ १० ॥

इति सङ्कल्प्य पूर्वादिकुण्डेषु च चतुर्ष्वथ ।
अग्निं संस्थाप्य विधिवन्मुखान्तङ्कर्म चस्वयम् ॥११॥

कृत्वा विष्णोर्नुकमिति मन्त्रेण ब्रह्मवृक्षजैः ।
समिद्वरैः पायसेन सर्पिषा च पृथक्पृथक् ॥ १२ ॥

अष्टोत्तरं शतं हुत्वा तत्पश्चात्तत्तदृत्विजौ ।
तत्तद्वेदोक्तदिक्पालमन्त्रैर्होमं यथाविधि ॥ १३ ॥

पलाशसमिदन्नाज्यैरष्टोत्तरशताहुतीः ।
कुरुतं सम्यगित्युक्त्वा तद्धोमन्त्रैर्यथाविधि ॥ १४ ॥

---

*होमङ्करिष्यमाणस्सन्नग्निं इति युक्तः पाठः ॥

कारयित्वा स्वयं पश्चाद्ब्रह्मणा सहितः पुनः ।
प्रायश्चित्ताहुतीः कृत्वा होमशेषं समापयेत् ॥ १५ ॥

एवङ्कृत्वा होमकर्म कारयित्वा च होतृभिः ।
निवेदयेच्च तत्सर्वं यथार्थन्तत्पुरोधसे ॥ १६ ॥

ततः पुरोहितो राजनिकटं प्राप्य सत्वरम् ।
स्वामिन् त्वदीयपट्टाभिषेकाङ्ग हवनादिकम् ॥ १७ ॥

सम्यगाचरितं देव होतृभिर्देशिकेन च ।
श्वः प्रातरभिषेकार्थमागन्तव्यन्त्वयानघ ॥ १८ ॥

इत्युक्त्वा मण्टपम्भूयः प्रविश्य तु पुरोहितः ।
आचार्यर्त्विग्ब्रह्मभिस्तैस्साकन्तद्रात्रिमद्द्विजे ॥ १९ ॥

पुराणपठनेनाथ वेदपारायणेन च ।
नीत्वा परेद्यवि प्रातः स्नात्वा तद्देशिकादिभिः ॥ २० ॥

साकं सन्ध्यादिकङ्कर्म नित्यन्तद्विनिवर्त्य च ।
प्रविश्य मण्टपन्देवि लक्ष्मीनारायणं विभुम् ॥ २१ ॥

इन्द्रादीनपि दिक्पालान्पुनस्संपूज्य पूर्ववत् ।
राजागमनमाकाङ्क्षन्वसेत्तत्र पुरोहितः ॥ २२ ॥

एवन्ते राजपट्टाभिषेकाङ्गं हवनादिकम् ।
कर्म सम्यङ्निगदितं संक्षेपेण मयाधुना ॥ २३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपपट्टाभिषेकाङ्गहोमस्वरूपवर्णनन्नाम
पञ्चाश पटल ॥

॥ अथ एकपञ्चाश पटल ॥

॥ नृपाभिषेकप्रयुक्तनृपकर्तव्यपूजास्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—ततो नृपस्स्वाभिषेकादिने प्रातस्समुत्थितः ।
पादौ प्रक्षाल्य चाचम्य कृत्वा वै दन्तधावनम् ॥ १ ॥

स्नात्वा हेमकटाहस्थैस्सलिलैरतिपावनैः ।
क्षौमे च वाससी धृत्वा पुण्ड्रङ्कृत्वाऽलिकस्थले ॥ २ ॥

नैत्यं सन्ध्यादिकङ्कर्म कृत्वा तात्कालिकं प्रिये ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ॥ ३ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं सम्पूज्य नत्वा गुरुजनानपि ।
बहिर्निर्गत्य भद्रेभमारुह्य स्वकुलागतम् ॥ ४ ॥

शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्जयघोषैश्च वान्दिनाम् ।
साकन्तन्मण्टपम्प्राप्य भद्रेभादवरुह्य तु ॥ ५ ॥

मण्टपान्तः प्रविश्याथ नत्वा देशिकमृत्विजः ।
ब्रह्माणञ्च वरारोहे त्रिःपरिक्रम्य तत्परम् ॥ ६ ॥

आचम्यप्राङ्मुखो भूत्वा प्राणायामपुरस्सरम् ।
पुरोधसोपदिष्टेन मार्गेण मदिरेक्षणे ॥ ७ ॥

देशङ्कालञ्च सङ्कीर्त्य ममारिष्टनिवृत्तये ।
इष्टप्राप्त्यैच साम्राज्यलक्ष्मीस्थैर्यार्थमेव च ॥ ८ ॥

सर्वाः प्रजाः पालयितुं योग्यतासिद्धयेऽपि च ।
मया चिकीर्षिते सम्यक्कर्मण्यस्मिन्यथाविधि ॥ ९ ॥

लक्ष्मीनारायणन्देवन्दिक्पालांश्चतुरोपि च ।
पूजयिष्याम्यहं शश्वदिति सङ्कल्प्य पार्थिवः ॥ १० ॥

पौरुषेण तु सूक्तेन मन्त्रेणाष्टाक्षरेण च ।
तथैव विष्णुगायत्र्या लक्ष्मीनारायणं विभुम् ॥ ११ ॥

सम्पूज्याथ दिगीशांश्च तत्तन्मन्त्रैर्यथाविधि ।
वैदिकैस्तान्त्रिकैश्चैव पुराणोक्तैश्च पूर्ववत् ॥ १२ ॥

सम्पूज्य वक्ष्यमाणैस्तु मन्त्रैः पुष्पाञ्जलिं क्षिपेत् ।
नमस्ते देवदेवेश लक्ष्मीनारायण प्रभो ॥ १३ ॥

महालक्ष्म्याः स्थैर्यसिद्ध्यै साम्राज्यप्राप्तयेऽपि च ।
विजयाय विशेषेण दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ॥ १४ ॥

एवं पुष्पाञ्जलिन्दत्वा लक्ष्मीनारायणाय तु ।
दिक्पालेभ्यस्ततो दद्यात्पार्थिवः कुसुमाञ्जलीन् ॥१५॥

नमस्तेऽस्तु सदा शक्रदैत्यदानवमर्दन ।
पुष्पाञ्जालिमहन्तुभ्यन्दास्यामीष्टार्थसिद्धये ॥ १६ ॥

समवर्तिन्नमस्तुभ्यं सदा सत्पुरुषप्रिय ।
पुष्पाञ्जलिमहन्तुभ्यं प्रयच्छामीष्टसिद्धये ॥ १७ ॥

पाशहस्त नमस्तेऽस्तु सर्वदा शान्तमानस ।
उुष्पाञ्जलिमहन्तुभ्यन्दास्यामीष्टार्थसिद्धये ॥ १८ ॥

सोम सोमाशिरोरत्न नमस्तेऽस्तु सदाशशिन् ।
पुष्पाञ्जलिमहन्तुभ्यन्दास्यामीष्टार्थसिद्धये ॥ १९ ॥

एवं पुष्पाञ्जलिन्दत्वा तत्परङ्गुरुणा नृपः ।
पूर्णाहुतिङ्कारयित्वा कृत्वाचाग्नेः प्रदक्षिणम् ॥
पुरोहितं पुरस्कृत्य स्वयन्तिष्ठेत्तदग्रतः ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपाभिषेके नृपकर्तव्यपूजास्वरूपनिरूपणन्नाम
एकपञ्चाशः पटलः ॥

अथ द्विपञ्चाशः पटलः ॥

नृपाभिषेकप्रकारकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततः पुरोधा गुरुणा होतृभिश्च समन्वितः ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ॥ १ ॥

गायन्तीषु पुरन्ध्रीषु पठत्सु ब्राह्मणेषु च ।
स्वस्तिसूक्तं शाकुनञ्च शान्तिसूक्तानि कानिचित् ॥२॥

नृत्यन्तीषु वरारोहे वारमुख्यासु सङ्घशः ।
नृपमौदुम्बरे पीठे स्वास्तीर्णव्याघ्रचर्मणि ॥ ३ ॥

उपवेश्य प्राङ्मुखन्तं बृहत्सामेति मन्त्रतः ।
हैमं प्रतिसरम्बध्वा ह्यश्मनस्तेज इत्युमे ॥ ४ ॥

अञ्जनन्नेत्रयुगळे विन्यस्य तदनन्तरम् ।
इन्द्रबुद्ध्या नृपन्ध्यात्वा गन्धमाल्यैर्विभूषणैः ॥ ५ ॥

अलङ्कृत्य घटन्दध्ना पूर्णमादाय देशिकः ।
साकं पुरोधसा दक्षिणावर्तेन वरानने ॥ ६ ॥

शङ्खेन तु सुशुभ्रेण तद्दध्ना पूर्वभूभुजः ।
शिरस्युरुयशःप्राप्त्यै ह्यभिषिञ्चेत्प्रदाक्षिणम् ॥ ७ ॥

दधिक्राव्ण इति प्रोच्य मन्त्रम्मधुरभाषिणि ।
प्राचीतिष्ठत्यादधतीत्युक्त्वा तत्परमद्रिजे ॥ ८ ॥

तत्पीठन्दक्षिणे भागे विन्यस्य नृपकुञ्जरम् ।
तत्रोपवेश्य स गुरुर्दक्षिणाभिमुखं प्रिये ॥ ९ ॥

गन्धमाल्यैरलङ्कृत्य ध्यात्वा तं समवर्तिनम् ।
मधुनाऽऽपूर्य वृषभश‍ृङ्गम्मदिरलोचने ॥ १० ॥

मधुवाता इति प्रोच्य मन्त्रन्तद्राजवक्षसि ।
अभिषिञ्चेत्प्रतापार्थन्देशिकस्तदनन्तरम् ॥ ११ ॥

तन्दक्षिणेति मन्त्रञ्च पठेत्प्रयतमानसः ।
तत्परन्तद्भद्रपीठं पश्चिमायान्दिशि प्रिये ॥ १२ ॥

विन्यस्य तत्र राजानमुपवेश्य स देशिकः ।
पश्चिमाभिमुखङ्कृत्वा ह्यलङ्कृत्याम्बरादिभिः ॥ १३ ॥

राजानं वरुणन्ध्यात्वा गोमुख्यादाय वै घृतम् ।
पात्र्या पापप्रशान्त्यर्थं पार्थिवस्योदरे प्रिये ॥ १४ ॥

अभिषिञ्चेच्छुक्रमसीत्येतन्मन्त्रेण तत्परम् ।
तं प्रत्यञ्चमिति प्रोच्य मन्त्रम्मन्त्रस्वरूपिणि ॥ १५ ॥

तत्परन्तद्भद्रपीठं विन्यस्योत्तरदिश्युमे ।
तत्रोपवेश्य राजानमभ्यर्च्य कुसुमादिभिः ॥ १६ ॥

तं सोममेव सञ्चिन्त्य जलकुम्भजलेन तु ।
अभिषिञ्चेद्गुरुस्सम्यक्तमुदुम्बरशाखया ॥ १७ ॥

अब्लिङ्गैर्वारुणैर्मन्त्रैः पावमानीभिरेव च ।
ऋग्भिश्चैव वरारोहे तत्परं समुदीरयेत् ॥ १८ ॥

तमुदीच इति श्रेष्ठम्मन्त्रन्तत्परमाद्रिजे ।
तत्पीठं वेदिकामध्ये निधाय तदुपर्युमे ॥ १९ ॥

उपवेश्य महीपालमलङ्कृत्याम्बरादिभिः ।
जाम्बूनदमयम्पट्टम्फाले बध्वा वदेद्गुरुः ॥
देवि सोमेन राज्ञेति मन्त्रमत्यन्तपावनम् ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपपट्टाभिषेकप्रकारकथनन्नाम
द्विपञ्चाशः पटलः ॥

अथ त्रिपञ्चाशः पटलः ॥

॥ नृपपट्टबन्धस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—स्वरूपं पट्टबन्धस्य वक्ष्यामि तव पार्वति ।
सार्धैकाङ्गुलविस्तारमायतन्तु षडङ्गुलैः ॥ १ ॥

सुशिल्पिना कारयित्वा शुद्धस्वर्णेन तत्र तु ।
वक्ष्यमाणप्रकारेण विलिखेच्छ्लोकपञ्चकम् ॥ २ ॥

सुरैर्महीसुरैश्चैव पुरैवन्निर्णयः कृतः ।
यस्य कस्यापि नृपतेस्साम्राज्यङ्कर्तुमिच्छतः ॥ ३ ॥

यो दुष्टान् शिक्षितुं शिष्टान्परिपालयितुं क्षमः ।
गोदेवद्विजभक्तश्च पालयेत्स वसुन्धराम् ॥ ४ ॥

यो राजा वर्णसाङ्कर्यराहित्यमखिलाः प्रजाः ।
व्यवस्थापयितुं शक्तस्स राज्यङ्कर्तुमर्हति ॥ ५ ॥

यो रक्षणार्थं षष्ठांशमात्रं स्वीकर्तुमिच्छति ।
फलेद्विजक्षेत्रभवे स राज्यङ्कर्तुमर्हति ॥ ६ ॥

प्रजासुखे सुखं यस्य तत्क्लेशे क्लेशितश्च यः ।
योऽमोघक्रोधहर्षश्च स शास्ति हि वसुन्धराम् ॥ ७ ॥

सत्यन्दया दमश्शौचमहिंसौदार्यमार्जवम् ।
सन्ततं वर्तते यस्मिन्स महीम्पातुमर्हति ॥ ८ ॥

एवं सल्लिँख्य तत्पट्टे पुरोधाश्श्लोकपञ्चकम् ।
राज्ञे विज्ञाप्य तद्भाले बध्वा तत्पट्टमद्रिजे ॥ ९ ॥

आमूरजेतिमन्त्रेण ताडयित्वाथ दुन्दुभिम् ।
सलिलैर्हेमकुम्भस्थैः पुण्यतीर्थसमाहृतैः ॥ १० ॥

पुरोधा गुरुणा साकं होतृभिर्ब्रह्मणापि च ।
औदुम्बरार्द्रशाखाभिरेकहेळ्या हिमाद्रिजे ॥ ११ ॥

अब्लिङ्गैर्वारुणैर्मन्त्रैरभिषिच्य ततः परम् ।
दिव्याम्बरैर्दिव्यगन्धैर्दिव्यमाल्यैश्च तन्नृपम् ॥ १२ ॥

अलङ्कृत्यार्चितं विप्रैरानाय्याग्निसमप्रभम् ।
जाम्बूनदमयन्नानारत्नजालपरिष्कृतम् ॥ १३ ॥

किरीटं विन्यसेन्मूर्ध्नि सूक्तमायुष्यमुच्चरन् ।
पूर्णचन्द्रनिभञ्छत्रं हेमदण्डोपशोभितम् ॥ १४ ॥

अच्छमुक्तागुच्छरम्यं कयाचित्कमनीयया ।
कन्यया कञ्जपत्राक्ष्या तस्योपरि निवेशयेत् ॥ १५ ॥

यथाम्बुदा भावयन्तीत्येतन्मन्त्रमुदीरयेत् ।
ततो द्वाभ्याङ्कन्यकाभ्याङ्ग्राहयित्वा तु चामरे ॥ १६ ॥

शशाङ्ककरसङ्काशेत्येतन्मन्त्रमुदीरयन् ।
सम्यग्वीजयतं राज्ञः पार्श्वयोरिति चोदयेत् ॥ १७ ॥

एकया कन्यया रत्नकरण्डं वाहयेत्प्रिये ।
वेत्रखड्गावपरया धारयेद्धरणीभृतः ॥ १८ ॥

अन्यया कन्यया शश्वद्दर्शयेन्मणिदर्पणम् ।
एकान्नियोजयेत्कन्यां वहेतिजलकुण्डिकाम् ॥ १९ ॥

कलाचीन्धारयेत्येकाङ्कन्यकाम्प्रेरयेत्प्रिये ।
इत्येवमष्टकन्याभिः कारयित्वोपचारकान् ॥
ततः पट्टाभिषेकाङ्गत्तत्तद्दानानि कारयेत् ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपपट्टबन्धस्वरूपनिरूपणन्नाम
त्रिपञ्चाशः पटलः ॥

॥ अथ चतुःपञ्चाशः पटलः ॥

॥ नृपपट्टाभिषेकाङ्गदानस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—ततो राजा पुरस्कृत्य पुरोधसमतन्द्रितः ।
प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ॥ १ ॥

ममारिष्टनिरासार्थमिष्टप्राप्त्यै मयाधुना ।
पितृपैतामहपदे स्थातुञ्च सकलार्थदे ॥ २ ॥

ममाधिकारसिद्ध्यर्थम्मया सङ्कल्पिते शुभे ।
अस्मिन्पट्टाभिषेकाख्ये कर्मण्यङ्गतयोदितम् ॥ ३ ॥

दिक्पालप्रतिमादानं लक्ष्मीनारायणस्य च ।
दानङ्गोभूहिरण्यादिदानानि विविधानि च ॥ ४ ॥

करिष्येहमिति प्रोच्य कृत्वा दानानि तानि तु ।
दानसाद्गुण्यसिद्ध्यर्थमृत्विग्भ्यो गुरवेपि च ॥ ५ ॥

सहस्रदक्षिणाङ्ग्रामान्रथानश्वान्गजानपि ।
दासी दासांश्च बहुशो दत्वा तत्परमद्रिजे ॥ ६ ॥

गुरुम्पुरोहितञ्चैव सम्पूज्य बहुमान्य च ।
ततो बहिर्विनिर्गत्य मण्टपात्पृथिवीपतिः ॥ ७ ॥

दीनान्ध कृपणान्देवि तोषयित्वा यथोचितम् ।
पुरोधसोक्तमार्गेण रथसूक्तेन पार्थिवः ॥ ८ ॥

अभिमन्त्र्य रथम्पश्चादश्वसूक्तेन वाजिनम् ।
गजञ्च गजसूक्तेन ह्यभिमन्त्र्य स्वलङ्कृतः ॥ ९ ॥

इभमारुह्यौपवाह्यञ्जयघोषपुरस्सरम् ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ॥ १० ॥

रथैर्ध्वजैस्तोरणैश्च सर्वतस्समलङ्कृतम् ।
पुरं प्रदक्षिणीकृत्य पौरैरालोकितः प्रिये ॥ ११ ॥

अन्तःपुरं प्रविश्याथ महिष्याचाभिषिक्तया ।
साकं रत्नमये पीठे समासीनो हृदम्बुजे ॥ १२ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीमसकृच्चिन्तयन्निष्ट देवताम् ।
कर्पूरदीपैः कनकपात्रस्थैः कामिनीजनैः ॥ १३ ॥

॥ अथ पञ्चपञ्चाशः पटलः ॥

॥ पुरातननृपपट्टाभिषेकस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शम्भो शङ्कर सर्वज्ञ त्वन्मुखाम्भोजतश्शुभम् ।
नृपपट्टाभिषेकस्य विधानं विधिवन्दित ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि येऽभिषिक्ता महीतले ।
पुरा महर्षिभिर्भूपास्तान्वै कथय मेऽनघ ॥ २ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमतन्द्रिता ॥ ३ ॥

ऋग्ब्राह्मणेऽभिविहिता पुराणेषु च केषु चित् ।
अभिषिक्ता महीपाला मुनिभिस्तान्वदामि ते ॥ ४ ॥

येषां श्रुत्वा पुरावृत्तं राज्ञां सकृदगात्मजे ।
आजन्मकृतपापौघैस्सद्यो मुच्येत मानवः ॥ ५ ॥

तुरेण कावषेयेण पुरा पारिक्षितः प्रिये ।
अभिषिक्तो यथाशास्त्रं पार्थिवो जनमेजयः ॥ ६ ॥

जित्वा समन्ततः पृथ्वीं कृत्वा वाजिमखान्बहून् ।
लीलया पालयामास नयेन निखिलाः प्रजाः ॥ ७ ॥

भार्गवेण पुरा देवि च्यवनेन महात्मना ।
शार्यातो मानवो नाम राजा परमधार्मिकः ॥ ८ ॥

अभिषिक्तो विधानेन भुवमाक्रम्य लीलया ।
कृत्वाऽश्वमेधम्परमम्पदं प्राप्त इति श्रुतम् ॥ ९ ॥

वाजिरत्नायनेनाथ मुनिना सोमशुष्मणा ।
सात्राजितश्शतानीकनामा राजा यथाविधि ॥ १० ॥

अभिषिक्तः पुरा देवि पृथिवीं स्ववशन्नयन् ।
साम्राज्यं सत्वरं प्राप्य कृत्वा वाजिमखान्बहून् ॥११॥

सायुज्यम्ब्रह्मणः प्राप्त इति श्रुतमगात्मजे ।
पुराऽम्बष्ठ्यः पर्वतेन नारदेन च भामिनि ॥ १२ ॥

अभिषिक्तो यथाशास्त्रङ्कृत्वा राजन्वतीम्भुवम् ।
जित्वा सपत्नसन्दोहमिष्ट्वा वाजिमखेन च ॥ १३ ॥

देहान्ते ब्रह्मसायुज्यम्मया गत इति श्रुतम् ।
ताभ्यामेव युधां श्रेष्ठिरौग्रसैन्यः प्रतापवान् ॥ १४ ॥

पुराऽभिषिक्तस्सुश्रोणि परिक्रम्यावनीन्नृपः ।
जित्वा सपत्नसन्दोहङ्कृत्वा वाजिमखम्पुनः ॥ १५ ॥

जगामाकुण्ठवैकुण्ठमिति वार्ता श्रुता मया ।
भौवनो विश्वकर्माख्यः कश्यपेन महात्मना ॥ १६ ॥

अभिषिक्तः पुरा देवि परिक्रम्याखिलाम्महीम् ।
जित्वाऽरिनिवहङ्कृत्वा हयमेधं यथाविधि ॥ १७ ॥

सत्यं ज्ञानमनन्तञ्चेत्युदितम्ब्रह्मवादिभिः ।
ध्यायन्ब्रह्महृदम्भोजे तस्मिल्लीन इति श्रुतम् ॥ १८ ॥

सुदाः पैजवनो देवि वसिष्ठेन महर्षिणा ।
अभिषिक्तोऽचिरेणैव परिक्रम्यावनीमरीन् ॥ १९ ॥

विजित्य समरे चेष्ट्वा हयमधेन पार्थिवः ।
कृत्वा ब्रह्मानुसन्धानं स्वरूपङ्गतवानुमे ॥ २० ॥

संवर्तेन पुरा देवि मरुत्तो नाम पार्थिवः ।
अभिषिक्तो महीञ्जित्वा कृत्वा वाजिमखान्बहून् ॥२१

भुक्त्वा बहुविधान्भोगान्गतो लोकाननुत्तमान् ।
आत्रेयेणाभिषिक्तोऽङ्गस्सर्वतः पृथिवीमिमाम् ॥ २२ ॥

जित्वा वाजिमखान्कृत्वा गतो लोकाननुत्तमान् ।
दक्षिणावर्तशङ्खेन श्रीकृष्णेन महात्मना ॥ २३ ॥

अभिषिक्तो यथाशास्त्रन्धर्ममूर्तिर्युधिष्ठिरः ।
कृत्वा बहुविधान्यज्ञान्पालयित्वाऽखिलाः प्रजाः ॥२४॥

सशरीरो गतस्स्वर्गमिति श्रुतमगात्मजे ।
रामोऽपि परमोदारस्सत्यसन्धोऽनसूयकः ॥ २५ ॥

इक्ष्वाकुवंशतिलकस्सर्वभूतहिते रतः ।
वसिष्ठवामदेवाद्यैरभिषिक्तो महात्मभिः ॥ २६ ॥

दशवर्षसहस्राणि दशवर्षशतानि च ।
राज्यं सम्प्राप्य सकलाः प्रजाश्च परिपाल्य वै ॥ २७ ॥

पुनस्स्वं सच्चिदानन्दस्वरूपं रूपमास्थितः ।
इन्द्रोऽपि देवैरखिलैर्बृहस्पतिपुरोगमैः ॥ २८ ॥

अभिषिक्तः पुरा देवि विमुक्तो वृत्रहत्यया ।
सम्प्राप्य सकलैश्वर्याण्यतिवेलमतान्द्रितः ॥ २९ ॥

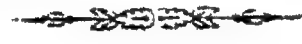
अद्याप्यखिलदेवैस्तु साकं साम्राज्यसम्पदम् ।
अनुभुङ्क्तेऽद्रिसम्भूते शच्या सह पुरन्दरः ॥ ३० ॥

एवमन्ये नृपतयः ययातिनहुषादयः ।
अभिषिक्ताः पुरोधोभिर्मुनिभिश्च महात्मभिः ॥ ३१ ॥

साम्राज्यम्प्राप्य सुचिरं पालयित्वा वसुन्धराम् ।
देहान्ते दिव्यमारुह्य विमानं सूर्यसन्निभम् ॥ ३२ ॥

हंसबर्हिणसंयुक्तं प्राताश्च परमाङ्गतिम् ।
इत्येवन्ते निगादितः पुरातनमहीभुजाम ॥
पट्टाभिषेचनविधिः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशिवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
पुरातननृपपट्टाभिषेकस्वरूपवर्णनन्नाम
पञ्चपञ्चाशः पटलः ॥

॥ अथ षट्पञ्चाशः पटलः ॥

॥ नृपनैमित्तिकाभिषेकार्थङ्कर्तव्यमण्टपकुण्डवेदिकास्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवन्स्त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतः ।
नृपपट्टाभिषेकस्य विधिर्विधिमतां वर ॥ १ ॥

नैमित्तिकाभिषेकस्य विधानमधुनोच्यताम् ।
श्रीशिवः—सम्यगुक्तन्त्वया देवि लोकरक्षणदक्षया ॥ २ ॥

प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमतन्द्रिता ।
प्रतिवर्षम्प्रकर्तव्यं राज्ञो जन्मदिने शुभे ॥ ३ ॥

अभिषेचनकर्मेदम्प्राज्ञेन तु पुरोधसा ।
यदा पुरे वा राष्टे वा दुर्निमित्तसमुद्भवः ॥ ४ ॥

महामारी मसूरी वा यदा वा बाधते प्रजाः ।
यदा वा पीड्यते देशः पुरं वा शत्रुराजभिः ॥ ५ ॥

यदा वा नृपनक्षत्रमाक्रान्तन्दारुणैर्ग्रहैः ।
यदा वा नृपनक्षत्रे ग्रहकूटो वरानने ॥ ६ ॥

यदा वा मालिकाकारग्रहयोगस्तुलादिषु ।
षट्सु राशिषु मेषादिष्वथ वा षट्सु राशिषु ॥ ७ ॥

दशाच्छिद्रो यदा राज्ञः क्रूरग्रहदशा यदा ।
यदा रोगादिपीडा स्यात्पार्थिवस्य भयङ्करी ॥ ८ ॥

यदाऽपमृत्युभीतिर्वा यदा दुस्स्वप्नदर्शनम् ।
तदा पुरोधसा राज्ञः कर्तव्यमभिषेचनम् ॥ ९ ॥

निमित्तानन्तरङ्कार्यन्नैमित्तिकमिति स्मृतम् ।
मलमूढादिरहिते शुभमासे शुभे दिने ॥ १० ॥

मण्टपङ्कारयेद्रम्यमभिषेकार्थमद्रिजे ।
दशहस्तप्रमाणेन चतुरश्रं समस्थलम् ॥ ११ ॥

षोडशस्तम्भगम्भीरञ्चतुर्द्वारं सुतोरणम् ।
वितस्तिमात्रोन्नतया वेद्या सर्वत्र संयुतम् ॥ १२ ॥

परितो दर्भमालाभिर्वेष्टितन्नारिकेलजैः ।
वंशजैर्वा कटैरूर्ध्वमाच्छादितमगात्मजे ॥ १३ ॥

लोकपालपताकाभिर्ध्वजेन च विराजितम् ।
प्रतिद्वारम्प्रविन्यस्तपूर्णकुम्भमनोहरम् ॥ १४ ॥

नानाङ्कुरशरावैश्च सर्वतस्समधिष्ठितम् ।
एवम्प्रकल्पितस्यास्य मण्टपस्य तु मध्यमे ॥ १५ ॥

पञ्चहस्तप्रमाणेन कारयेद्वेदिकां शुभाम् ।
पादाधिककरोत्सेधां स्निग्धामादर्शबिम्बवत् ॥ १६ ॥

तद्वेद्याः पश्चिमे भागे होमार्थं हस्तसम्मितम् ।
कुण्डं प्रकल्पयेद्रम्यम्मेखलात्रयशोभितम् ॥ १७ ॥

अश्वत्थदलसङ्काशद्वादशाङ्गुलयोनिकम् ।
एवङ्कुण्डं वेदिकाञ्च कारयित्वा सुशिल्पिभिः ॥ १८ ॥

लेपयित्वा गोमयेन रजोभिः पञ्चवर्णकैः ।
अलङ्कृत्य पुरोधास्तदाभिषेचनिकन्दिनम् ॥ १९ ॥

प्रतीक्षमाणः प्रयतः पार्थिवस्य शुभं हृदि ।
चिन्तयन्निवसेद्देवि पौनःपुन्येन सादरम् ॥ २० ॥

एवं राजाभिषेकार्थं कर्तव्यस्य तलोदरि ।
मण्टपस्य स्वरूपन्ते सम्यक्सङ्कथितं मया ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपनैमित्तिकाभिषेकार्थङ्कर्तव्यमण्टपकुण्डवेदिकास्वरूपकथनन्नाम
षट्पञ्चाशः पटलः ॥

अथ सप्तपञ्चाशः पटलः ॥

नृपनैमित्तिकाभिषेकार्थमाचार्यर्त्विग्वरणम् ॥

श्रीशिवः—अथ राजा स्वानुकूले दिने स्वस्याभिषेचनम् ।
निश्चित्य तस्मात्पूर्वस्मिन् दिने प्रातस्समुत्थितः ॥ १ ॥

स्नात्वा नद्यां तटाके वा परिधायाथ वाससी ।
धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रमलिके कृत्वा तात्कालिकीं क्रियाम् ॥ २ ॥

आरुह्य शिबिकां राजा प्रविश्य निजमन्दिरम् ।
पुरोहितम्पुरस्कृत्य तस्यानुज्ञामवाप्य च ॥ ३ ॥

प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ।
मम पापक्षयार्थाय सर्वाभीष्टार्थसिद्धये ॥ ४ ॥

साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं श्वः पुण्यदिवसे मया ।
चिकीर्षिताभिषेकस्य ह्यङ्गत्वेन द्विजातिभिः ॥ ५ ॥

पुण्याहं वाचयित्वाऽद्य नान्दीश्राद्धं करोम्यहम् ।
इति सङ्कल्प्य पुण्याहङ्कारयित्वा द्विजन्मभिः ॥ ६ ॥

नान्दीश्राद्धं स्वयङ्कृत्वा वृणुयादृत्विजो गुरुम् ।
ब्रह्माणं वक्ष्यमाणेन प्रकारेण वरानने ॥ ७ ॥

मया सङ्कल्पिते सम्यगभिषेकाख्यकर्मणि ।
पूजाहोमादिकङ्कर्तुम्परैः कारयितुन्द्विज ॥ ८ ॥

विद्याविनयसम्पन्नन्त्वामाचार्यं वृणीमहे ।
अस्मिन्कर्मणि दिक्पालहोमङ्कर्तुन्द्विजोत्तमाः ॥ ९ ॥

भवतोऽष्टावृत्विजश्च वृणीमह इति ब्रुवन् ।
ब्राह्मणं वृणुयात्सर्वकर्मसन्धानासिद्धये ॥ १० ॥

एवं वृत्वा तु तान्विप्रान्भूपगैरम्बरादिभिः ।
तोषयित्वा पूजयित्वा मधुपर्केण तान्द्विजान् ॥ ११ ॥

साकन्तूर्यनिनादेन ह्यारोप्य शिबिकादिषु ।
स्वयम्पश्चाद्गजारूढो जयघोषपुरस्सरम् ॥ १२ ॥

वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्प्रापयित्वाऽथ मण्टपम् ।
पश्चिमद्वारमार्गेण मण्टपान्तः प्रविश्य तु ॥ १३ ॥

आचार्यमृत्विजश्चैव ब्रह्माणञ्च पुरोधसम् ।
त्रिःप्रदक्षिणमावृत्य वदेदेवम्महीपतिः ॥ १४ ॥

भो भो द्विजवरा यूयं वेदशास्त्रविशारदाः ।
कृपालवस्सत्यसन्धा धर्मज्ञाश्च जितेन्द्रियाः ॥ १५ ॥

मया चिकीर्षिते सम्यगभिषेकाख्यकर्मणि ।
मन्त्रलोपः क्रियालोपो यथेदानीन्न सम्भवेत् ॥ १६ ॥

वर्तितव्यन्तथा सर्वैर्युष्माभिरनसूयकैः ।
मयाऽभिषेककर्माङ्गपूजाहोमार्थमादरात् ॥ १७ ॥

सम्पादितं वस्तुजातं फलपुष्पघृतादिकम् ।
तस्यै तस्यै देवतायै न ममेत्युच्चरन्नृपः ॥ १८ ॥

पुनः प्रदक्षिणीकृत्य नत्वा तान्द्विजपुङ्गवान् ।
पुरोहितन्तान्निकटे विनिवेश्य महीपतिः ॥ १९ ॥

निर्गत्य मण्टपात्तस्माद्भद्रेभमधिरुह्य वै ।
तूर्यघोषेण महता जयघोषेण चारुणा ॥ २० ॥

आक्रान्तेषु दिगन्तेषु प्रविश्य निजमन्दिरम् ।
स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन्पौनःपुन्येन पार्थिवः ॥ २१ ॥

पाषण्डपतितम्लेच्छनीचसम्भाषणादिकम् ।
वर्जयित्वा मौनशीलो ध्यानयोगं समाश्रितः ॥ २२ ॥

यावत्तत्कर्मसम्पूर्तिस्तावदेवं वसेन्नृपः ।
एवन्नृपाभिषेकार्थङ्गुर्वादिवरणक्रमः ॥
सम्यङ्मया निगदितस्संक्षेपात्तव भामिनि ॥ २३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां नृपनैमित्तिकाभिषेकाङ्गाचार्यर्त्विग्वरणस्वरूपनिरूपणन्नाम सप्तपञ्चाशः पटलः ॥

॥ अथ अष्टपञ्चाशः पटलः ॥

॥ नैमित्तिकाभिषेकार्थं कलशस्थापनम् ॥

श्रीशिवः—अथाचार्यस्सहर्त्विग्भिर्ब्राह्मणाच हिमाद्रिजे ।
विधाय मण्टपे तस्मिन्वास्तुपूजां यथाविधि ॥ १ ॥

ततः पठन्याः प्रवत इत्येतामृचमुत्तमाम् ।
गत्वा नदीन्तु प्रसुव आप इत्युच्चरन्नृचम् ॥ २ ॥

आपूर्यतन्नदीतोयं हेमकुम्भेषु पञ्चसु ।
तानारोप्य गजस्कन्धेष्वग्रतो वरवर्णिनि ॥ ३ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ।
वारमुख्यासु नृत्यन्तीष्वनेकाभिनयैस्सह ॥ ४ ॥

प्राप्यतन्मण्टपन्देवि ब्रह्मघोषपुरस्सरम् ।
तांस्तीर्थकुम्भानेकत्र विन्यस्य तदनन्तरम् ॥ ५ ॥

वेदीमध्ये भारमात्रैस्सुशुभ्रैश्शालितण्डुलैः ।
चतुरश्रां पुनर्वेदिं रचयित्वा नवान्नव ॥ ६ ॥

ताम्रान्वा मृण्मयान्वाऽपिकुम्भाँल्लक्षणलक्षितान् ।
सुधाधवलितान्सूक्ष्मतन्तुभिः परिवेष्टितान् ॥ ७ ॥

आनीय मध्ये तद्वेद्यासेकं विन्यस्य दिक्षु च ।
अष्टावष्टसु संस्थाप्य प्रागादिषु यथाक्रमम् ॥ ८ ॥

देशिकःप्राङ्मुखो भूत्वा प्राणायामपुरस्सरम् ।
सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च राज्ञा धर्मानुवर्तिना ॥ ९ ॥

नाम गोत्रविशिष्टेन स्वस्यानिष्टनिवृत्तये ।
इष्टप्राप्त्यै च देवेशि साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ १० ॥

सङ्कल्पितेऽभिषेकाख्ये कर्मण्यस्मिन्यथाविधि ।
कलशस्थापनन्तत्तन्मन्त्रैरद्य करोम्यहम् ॥ ११ ॥

इति सङ्कल्प्य तान्कुम्भान्प्रतिष्ठासीति मन्त्रतः ।
प्रतिष्ठाप्य मृदः पञ्चपल्लवाःपञ्च च त्वचः ॥ १२ ॥

रत्नानि पञ्चगव्यानि पञ्च सौगन्धिकानि च ।
पञ्चामृतानि नीवारं वैणवन्धान्यमेव च ॥ १३ ॥

दूर्वाः फलानि निक्षिप्य तत्तन्मन्त्रैर्यथाक्रमम् ।
हेमकुम्भाहृतनदीतोयेन कलशान्नव ॥ १४ ॥

सम्पूर्य तेषु कुम्भेषु इमम्म इति मन्त्रतः ।
गङ्गाञ्च यमुनाञ्चैव शतद्रुञ्च सरस्वतीम् ॥ १५ ॥

असिक्नीञ्चैव कावेरीङ्कृष्णवेणीञ्च नर्मदाम् ।
गोदावरीञ्च तापिञ्च ताम्रपर्णीम्महानदीम् ॥ १६ ॥

सागरान्सप्त चावाह्य तीर्थान्यन्यानि तत्परम् ।
सूर्यमण्डलमध्यस्थान्याकृष्यावाह्य तज्जले ॥ १७ ॥

वरुणन्तेषु कुम्भेषु समावाह्य जलाधिपम् ।
वस्त्रैरावेष्ट्य तान्कुम्भान्सकूर्चान्व्याममालकैः ॥ १८ ॥

फलानि नालिकेरस्य निक्षिप्य कलशेष्वथ ।
पूजाया गन्धपुष्पादिसामग्रीं हवनस्य च ॥ १९ ॥

समिदाज्यस्रुक्स्रुवादिसामग्रीञ्च यथाबलम् ।
सम्पाद्येन्द्रादिदिक्पालप्रतिमा लक्षणान्विताः ॥ २० ॥

पलत्रयप्रमाणेन तदर्धार्धेन वा कृताः ।
सुवर्णेन तथा विष्णोः प्रतिमान्द्विगुणाम्प्रिये ॥ २१ ॥

पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैस्संशोध्य स्वपुरो भुवि ।
निधायैवं विधायाथ पूजासङ्कल्पमाचरेत् ॥ २२ ॥

एवन्नृपाभिषेकार्थङ्कलशस्थापनक्रमः ।
सम्यगुक्तस्तवापर्णे सङ्ग्रहेण मयाऽधुना ॥ २३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपनैमित्तिकाभिषेकप्रयुक्तकलशस्थापनस्वरूपनिरूपणन्नाम
अष्टपञ्चाशः पटलः ॥

॥ अथैकोनषष्टितमः पटलः ॥

॥ नृपनैमित्तिकाभिषेककर्तव्यदिक्पालपूजाहोमस्वरूपम् ॥

श्रीशिवः—अथाचार्यो देशकालौ सङ्कीर्त्यर्त्विक्समन्वितः ।
प्रतिष्ठितेषु कुम्भेषु क्षौमवस्त्राणि पार्वति ॥ १ ॥

प्रसार्य तेषु दिक्पालप्रतिमाश्चाष्ट चाष्टसु ।
विन्यस्य मध्यमे कुम्भे विष्णुमूर्तिन्निधाय तु ॥ २ ॥

राज्ञा सङ्कल्पिते चास्मिन्नभिषेकाख्यकर्मणि ।
दिक्पालप्रतिमापूजाङ्कारयिष्यामि होतृभिः ॥ ३ ॥

इति सङ्कल्प्य दिक्पालप्रतिमानां यथाविधि ।
प्राणप्रतिष्ठाङ्कृत्वाथ विष्णुमूर्तेरनन्तरम् ॥ ४ ॥

कृत्वा सुस्थापनन्देवि मन्त्रैर्वैदिकतान्त्रिकैः ।
पूजयित्वा पौरुषेण सूक्तेन विधिपूर्वकम् ॥ ५ ॥

दिव्यगन्धैर्दिव्यमाल्यैर्नैवेद्यैर्विविधैरपि ।
ततो दिक्पालपूजाञ्च मन्त्रैस्तत्तत्प्रकाशकैः ॥ ६ ॥

वैदिकैस्तान्त्रिकैश्चैव पुराणोक्तैर्हिमाद्रिजे ।
ऋत्विग्भिः कारयित्वाऽथ तत्तत्सूक्तजपानपि ॥ ७ ॥

कारयित्वाऽथ तैरेव जपित्वा स्वयमप्युमे ।
वैष्णवानि च सूक्तानि कानिचिच्छ्रद्धयाऽन्वितः ॥८॥

कुण्डेऽनलम्प्रतिष्ठाप्य स्वगृह्योक्तविधानतः ।
चक्षुरन्तङ्कर्म कृत्वा प्रधानं होममाचरेत् ॥ ९ ॥

ब्रह्मवृक्षसमिद्भिश्च परमान्नेन सर्पिषा ।
तिलैश्चैव प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १० ॥

अष्टोत्तरशतं वाऽपि तद्विष्णोरिति मन्त्रतः ।
हुत्वाऽऽहुतीर्होतृभिश्च साकन्देशिकसत्तमः ॥ ११ ॥

पश्चात्तैरेव तत्कुण्डे द्रव्यैः पूर्वोदितैः प्रिये ।
दिक्पालमन्त्रैः प्रत्येकमष्टोत्तरशताहुतीः ॥ १२ ॥

कारयित्वा ततस्स्विष्टकृदादिकमगात्मजे ।
होमशेषं समाप्याथ पुनःपूजां यथाविधि ॥ १३ ॥

कृत्वा तत्तद्दैवतानाङ्गन्धपुष्पफलादिभिः ।
पूर्णाहुतिं विना सर्वमेवङ्कृत्वा ततःपरम् ॥ १४ ॥

तत्तद्दिक्पालसूक्तानि जपध्वमिति देशिकः ।
ऋत्विजो विनियुज्याथ स्वयं सूक्तानि कानिचित् ॥ १५

वैष्णवानि जपंस्तिष्ठेत्प्रार्थयन्मङ्गळम्प्रभोः ।
ततःपुरोधा होमार्थम्मण्टपे कुत्रचित्स्थले ॥ १६ ॥

प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च भामिनि ।
स्वगृह्योक्तविधानेन प्रतिष्ठाप्यानलन्ततः ॥ १७ ॥

तदग्नेस्तु पुरोदेशे कलशन्नूत्नमव्रणम् ।
प्रतिष्ठाप्याराधनञ्च कृत्वा पूर्ववदादरात् ॥ १८ ॥

तस्मिन्नब्देवतान्देवीं वरुणञ्च यथाक्रमम् ।
अब्लिङ्गैर्वारुणैर्मन्त्रैरावाह्याराध्य तत्परम् ॥ १९ ॥

पुनस्तदग्नेर्निकटे स्थित्वा राजपुरोहितः ।
चक्षुरन्तङ्कर्म कृत्वा प्रधानं होममाचरेत् ॥ २० ॥

स्थालीपाकविधानेन चरुणा पाचिते ततः ।
आपोहिष्ठेति नवभिः ऋग्भिर्हुत्वा हिमाद्रिजे ॥ २१ ॥

पञ्चवारन्त्रिवारं वा ह्युद्दिश्याब्देवताम्प्रिये ।
तत्त्वायामीति मन्त्रेण वरुणाय च तञ्चरुम् ॥ २२ ॥

हुत्वाऽऽज्यमिश्रितन्तद्वदष्टाविंशतिसङ्ख्यया ।
होमशेषं समाप्याथ सूक्तान्यब्दैवतान्युमे ॥ २३ ॥

वारुणानि च सूक्तानि जपंस्तिष्ठेत्समाहितः ॥
एवन्नृपाभिषेकार्थम्पूजाहोमादिकम्मया ॥
कथितङ्कर्म सुश्रोणि संक्षेपेण तवाधुना ॥ २४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपाभिषेककर्तव्यदिक्पालपूजाहोमादिस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकोनषष्टितमःपटलः ॥

अथ षष्टितमः पटलः ॥

नृपाभिषेकसंरम्भस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततः पुरोधास्तद्राज्ञो निकटम्प्राप्य सत्वरम् ।
राज्ञे विज्ञापयेत्सर्वं वक्ष्यमाणक्रमेण तु ॥ १ ॥

भो भूवलारे विजितनिखिलारे त्वयाऽधुना ।
वृतस्सदेशिकस्सर्त्विग्ब्रह्मणा च समन्वितः ॥ २ ॥

श्वःकर्तव्याभिषेकाङ्गपूजाहोमादिकर्म यत् ।
तत्सर्वङ्कृतवान्देव यथाशास्त्रं समाहितः ॥ ३ ॥

श्वः प्रभाते त्वया राजन्नभिषेकार्थमादरात् ।
आगन्तव्यमिति प्रोच्य पुनः प्राप्यतु मण्टपम् ॥ ४ ॥

तां रात्रिमृत्विगाचार्यब्रह्मभिस्सह भामिनि ।
अतिवाह्य पुरोधास्तु पुराणपठनादिभिः ॥ ५ ॥

ततःप्रभाते स्नानादिकर्म कर्तव्यमद्रिजे ।
कृत्वा नृपाभिषेकार्थन्दारुणौदुम्बरेण तु ॥ ६ ॥

निर्मितम्भद्रपीठन्तन्मण्टपे विनिवेश्य तु ।
तस्मिन्प्रसार्य त्वैणेयञ्चर्म वैयाघ्रमेव वा ॥ ७ ॥

प्राग्ग्रीवमूर्ध्वलोमाथ शाखामौदुम्बरीन्तथा ।
शङ्खञ्च दक्षिणावर्तन्दूर्वाङ्गोरोचनन्तथा ॥ ८ ॥

तद्वच्च गोमुखम्पात्रं शुद्धस्वर्णविनिर्मितम् ।
धौतवस्त्रद्वयङ्गन्धान्पुष्पाणि विविधानि च ॥ ९ ॥

ताम्बूलानि च चित्राणि दधि क्षीरं घृतम्मधु ।
अक्षतांश्चैव सम्पाद्य तत्र तत्र निधाय तु ॥ १० ॥

राजागमनमाकांक्षंस्तत्र तिष्ठेत्पुरोहितः ।
ततो राज्ञा स्वानुकूलं लग्नन्निश्चित्य पार्वति ॥ ११ ॥

तल्लग्नात्पूर्वमेवाच्छैर्हैमकुम्भस्थवारिभिः ।
स्नापितो वाससी धृत्वा धौते धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रकम् ॥ १२॥

साम्राज्यलक्ष्मीं सम्पूज्य नत्वा चात्मेष्टदेवताम् ।
शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्जयघोषैश्च वन्दिनाम् ॥ १३ ॥

आलोकशब्दैर्गम्भीरैर्वेत्रहस्तसमीरितैः ।
साकम्बहिर्विनिर्गत्य नगरान्तःसन्निभाकृतिम् ॥ १४ ॥

समारुह्य सहस्रांशुरुदयाद्रिमिव प्रिये ।
तन्मण्टपस्य निकटम्प्राप्य भूमिपुरन्दरः ॥ १५ ॥

अन्तःप्रविश्य तान्विप्रानाचार्यादीन्पुरोहितम् ।
नत्वा प्रदक्षिणीकृत्य दत्वा पुष्पाञ्जलीनपि ॥
हृदि बद्धाञ्जलिपुटो नम्रस्तिष्ठेत्तदग्रतः ॥ १६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपाभिषेकसंरम्भस्वरूपनिरूपणन्नाम
षष्टितम पटल ॥

अथैकषष्टितम पटल ॥

नृपाभिषेककर्मकलापनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथ राजा शुभे लग्ने पुरस्कृत्य पुरोहितम् ।
प्राङ्मुखः प्रयतो भूत्वा प्राणायामपुरस्सरम् ॥ १ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च ममारिष्टनिवृत्तये ।
इष्टप्राप्त्यै च साम्राज्यलक्ष्म्याश्च स्थैर्यसिद्धये ॥ २ ॥

पुरे मदीये राष्ट्रे च क्षामक्षोभनिवृत्तये ।
प्रजानां क्षेमलाभार्थम्मया सङ्कल्पितं शुभे ॥ ३ ॥

अस्मिन्मदीयाभिषेककर्मण्यद्य यथाविधि ।
श्रीविष्णुपूजां दिक्पालपूजाञ्चैव यथाक्रमम् ॥ ४ ॥

करिष्यामीति सङ्कल्प्य पुरोहितमुखोद्गतैः ।
वैदिकैस्तान्त्रिकैर्मन्त्रैः पुराणोक्तैश्च भामिनि ॥ ५ ॥

सम्पूज्य वक्ष्यमाणैस्तु मन्त्रैः पुष्पाञ्जलिं क्षिपेत् ।
सर्वलोकशरण्याय विष्णवे प्रभविष्णवे ॥ ६ ॥

पुष्पाञ्जलिं प्रयच्छामि सर्वाभीष्टार्थसिद्धये ।
इन्द्राय देवराजाय प्राग्दिगीशाय वज्रिणे ॥ ७ ॥

पुष्पाञ्जलिं प्रयच्छामि शौर्यवीर्यविवृद्धये ।
वैश्वानराय वर्याय सर्वैश्वर्यप्रदाय च ॥ ८ ॥

पुष्पाञ्जलिं प्रयच्छामि ममैश्वर्यविवृद्धये ।
यमाय दक्षिणाशाधिपतये दण्डपाणये ॥ ९ ॥

अपमृत्युविनाशार्थन्ददामि कुसुमाञ्जलिम् ।
नमो रक्षोधिपतये नैर्ऋताय च खड्गिने ॥ १० ॥

रक्षोभयनिवृत्यर्थन्दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ।
पश्चिमाशाधिपतये वरुणाय च पाशिने ॥ ११ ॥

पुष्पाञ्जलिम्प्रदास्यामि चित्तनैर्मल्य सिद्धये ।
धाक्द्वारिणसंस्थाय वायवे ध्वजपाणये ॥ १२ ॥

अत्यन्तबलपुष्ट्यर्थन्दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ।
उत्तराशाधिपतये सोमाय च गदाभृते ॥ १३ ॥

अष्टैश्वर्यविवृद्ध्यर्थन्दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ।
ईशानाय वृषस्थाय शूलिने च कपालिने ॥ १४ ॥

ज्ञानविज्ञानसिद्ध्यर्थन्दास्यामि कुसुमाञ्जलिम् ।
एवं पुष्पाञ्जलिन्दत्त्वा तत्परन्देशिकेन तु ॥ १५ ॥

पूर्णाहुतिङ्कारयित्वा कृत्वाऽग्नेश्च प्रदक्षिणम् ।
नत्वा तदन्तिकन्यस्तभद्रपीठे मनोहरे ॥ १६ ॥

अभ्यर्चिते गन्धपुष्पैरास्तीर्णव्याघ्रचर्मणि ।
न्यस्तदृष्टिर्नृपस्तिष्ठेच्चिन्तयन्निष्टदेवताम् ॥ १७ ॥

ततः पुरोहितस्सार्त्विगाचार्यो ब्रह्मणा सह ।
उपवेश्य नृपम्भद्रपीठे रत्नपरिष्कृते ॥ १८ ॥

दिव्याम्बरैर्दिव्यगन्धैर्दिव्यमाल्यैश्च भूषणैः ।
अलङ्कृत्य महीपाले तस्मिन्विष्णुं सनातनम् ॥ १९ ॥

अष्टदिक्पालकांश्चैव समावाह्याथ तत्करे ।
हैमं प्रतिसरं बद्ध्वा बृहत्सामेति मन्त्रतः ॥ २० ॥

भो भो नृपवर श्रीमन् तव सर्वाघशान्तये ।
अलक्ष्मीपरिहारार्थं साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्ये ॥ २१ ॥

सर्वशत्रुक्षयार्थाय सर्वत्र विजयाय च ।
आरोग्यदृढकायत्वसिद्ध्यै चामितायुषे ॥ २२ ॥

अभिषेकङ्करिष्याम इति सङ्कल्प्य तत्परम् ।
शङ्खेन क्षीरमापूर्य मूर्ध्नि तत्पृथिवीपतेः ॥ २३ ॥

आप्यायस्वेति मन्त्रेण ह्यभिषिञ्चेयुरायुषे ।
ततस्तेनैव शङ्खेन दध्यादाय धराभृतः ॥ २४ ॥

उरोदेशे दधिक्राव्ण इति मन्त्रेण ते पुनः ।
अभिषिञ्चेयुरारोग्यसिद्ध्यै बुद्ध्येऽपि च ॥ २५ ॥

ततो गोमुखपात्रेण हैमेनादाय वै मधु ।
नाभिदेशे नरपतेर्मधुवातेति मन्त्रतः ॥ २६ ॥

अभिषिञ्चेयुरणिमाद्यष्टैश्वर्याभिवृद्धये ।
ततस्तेनैव पात्रेण घृतमादाय ते पुनः ॥ २७ ॥

पादयोः पार्थिवेन्द्रस्य घृतमग्नेरिति प्रिये ।
मन्त्रेण त्वभिषिञ्चेयुर्बलपुष्ट्यर्थमादरात् ॥ २८ ॥

ततो दिक्पालकुम्भस्थैर्विष्णुकुम्भस्थितैरपि ।
सलिलैस्सकलाभीष्टसिद्ध्यै तन्महीभृतः ॥ २९ ॥

सर्वाङ्गेषु सरोजाक्षि शाखयौदुम्बरोत्थया ।
दूर्वाभिराम्रशाखाभिराब्लिङ्गैर्वारुणैरपि ॥ ३० ॥

मन्त्रैश्च वैष्णवैस्सूक्तै रक्षोघ्नैश्च विशेषतः ।
दिक्पालसूक्तैरायुष्यसूक्तेन वरवर्णिनि ॥ ३१ ॥

सञ्जीवनाख्यसूक्तेन श्रीसूक्तेन विशेषतः ।
भूसूक्तेन च राजानमभिषिञ्चेयुरादरात् ॥ ३२ ॥

शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्जयघोषैश्च वन्दिनाम् ।
ब्राह्मणब्रह्मघोषैश्च पुरन्ध्रीगीतनिस्वनैः ॥ ३३ ॥

समाक्रान्ते दिशाचक्रे कृत्वैवमभिषेचनम् ।
युवं वस्त्राणीति मन्त्रमुच्चरन् तत्पुरोहितः ॥ ३४ ॥

क्षौमवस्त्रद्वयं दद्यादुपवीतञ्च काञ्चनम् ।
यज्ञोपवीतमित्येतन्मन्त्रेण मदिरेक्षणे ॥ ३५ ॥

दत्वा गन्धैश्च माल्यैश्च भूषणैर्विविधैरपि ।
अलङ्कृत्याथ तद्विष्णुदिक्पालप्रतिमादिकम् ॥ ३६ ॥

दापयित्वा द्विजातिभ्यस्समन्त्रं साक्षतोदकम् ।
गोभूतिलहिरण्यादिदानान्यपि विशेषतः ॥ ३७ ॥

कारयित्वाऽथ गुरवे दानसाद्गुण्यसिद्धये ।
शतनिष्कांस्तदर्धं वा दापयित्वाऽथ दक्षिणाम् ॥ ३८॥

ऋत्विग्भ्यो ब्रह्मणे चैव दापयेदर्थक्लृप्तितः ।
एवं पुरोधा दानानि कारत्विा महीभृता ॥ ३९ ॥

कन्याभिरष्टभिः पश्चाद्राजचिह्नानि कानिचित् ।
धारयेद्राजसिह्मस्य साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ ४० ॥

एका छत्रमतिस्वच्छम्बिभृयात्तस्य मूर्धनि ।
सितचामरधारिण्यौ द्वे कन्ये तस्य पार्श्वयोः ॥ ४१ ॥

कलाचीम्बिभृयादेका ह्येका च जलकुण्डिकाम् ।
भवेदेका वेत्रधरा स्यादेका पादुकाधरा ॥ ४२ ॥

करण्डवाहिन्यप्येका भवेत्तस्य महीभृतः ।
ततश्श्रिये जात इति मन्त्रेण तु महीपतिम् ॥ ४३ ॥

नीराजयित्वा कर्पूरदीपैः कनकपात्रगैः ।
पुरन्ध्रीभिस्ततः पश्चात्साम्राज्यम्भोज्यमित्युमे ॥ ४४ ॥

ऋग्ब्राह्मणेन राजानमभिमन्त्र्य पुरोहितः ।
तत्परं पर्वत इवाविचाचलिरिति प्रिये ॥ ४५ ॥

मन्त्रेण वर्धयित्वा तं ऋध्यास्मेति च मन्त्रतः ।
दत्वाऽऽशीरक्षतात्राज्ञे बन्धुमित्रादिभिस्ततः ॥ ४६ ॥

मन्त्रिभिः कविभिश्चैव विद्वद्भिर्विविधैः प्रिये ।
सामन्तराजपुत्रैश्च कारयित्वाऽक्षतार्पणम् ॥ ४७ ॥

ततस्तदुत्सवे राजदर्शनार्थं समागतान् ।
करासक्तकरान्देवि द्विसप्तत्याधिकारिणः ॥ ४८ ॥

पुरुषान्गन्धताम्बूलचित्रवस्त्रादिभिः पुनः ।
बहुमान्य पुरोधास्तमाशीर्भिर्वर्धयेन्नृपम् ॥ ४९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे सामाज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपाभिषेकादिकर्मकलापस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकषष्टितमः पटलः ॥

॥ अथ द्विषष्टितमः पटलः ॥

॥ नृपनगरप्रवेशकथनम् ॥

श्रीशिवः—तथा नृपो भद्रपीठादवरुह्याप्तयोः करौ ।
अवलम्ब्य शनैस्तस्मान्मण्टपाद्बहिरद्रिजे ॥ १ ॥

निर्गत्यालङ्कृतं भद्रमिभमारुह्य सत्वरम् ।
नानाविधरथैश्चित्रध्वजैः पल्लवतोरणैः ॥ २ ॥

अलङ्कृतेषु रम्येषु राजमार्गेषु सङ्घशः ।
तत्र तत्र स्थितैः पौरजनैस्सन्द्रष्टुमुत्सुकैः ॥ ३ ॥

पुनःपुनर्वीक्ष्यमाणः परिक्रम्य स्वकम्पुरम् ।
शङ्खभेरीनिनादैश्च जयकाहलिकास्वनैः ॥ ४ ॥

रथनेमिनिनादैश्च गजानां बृंहितैरपि ।
अश्वहेषारवैः पत्तिसिंहनादैश्च पार्वति ॥ ५ ॥

प्रतिध्वनति दिक्चक्रे प्रविश्यान्तःपुरन्नृपः ।
कर्पूरदीपैः कनकपात्रस्थैरतिपावनैः ॥ ६ ॥

नीराजितः पुरन्ध्रीभिरासीनः कनकासने ।
ब्राह्मणानां सहस्रस्य दापयित्वाऽन्नमादरात् ॥ ७ ॥

दधिक्षीरगुडोपेतन्तत्परं पृथिवीपतिः ।
पुत्रैः पौत्रैः प्रपौत्रैश्च साकम्मधुरपूर्वकम् ॥ ८ ॥

भुक्त्वा स्वीकृत्य ताम्बूलं स्त्रीभिस्सह सुखी वसेत् ।
एवं यः पृथिवीपालः प्रतिवर्षं वरानने ॥ ९ ॥

वर्धयन्तीदिनेऽन्यस्मिन्दुर्निमित्तेऽपि वा पुनः ।
पुरोधसाऽभिषिक्तश्चेद्यथाशास्त्रं वरानने ॥ १० ॥

स श्रीमान्कीर्तिमान्धीमान्कान्तिमान्स्थैर्यवानपि ।
भूत्वेह सकलाम्पृथ्वीञ्चिरं पालयति ध्रुवम् ॥ ११ ॥

कदाचिदपि साम्राज्यलक्ष्मीस्तन्न विमुञ्चति ।
एवङ्कृताभिषेकस्य विधानं वरवर्णिनि ॥
संक्षेपात्ते निगदितं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृपनगरप्रवेशनिरूपणन्नाम
द्विषष्टितमः पटलः ॥

त्रिषष्टितमः पटलः ॥

॥ द्विसप्ततिराज्याङ्गविनियोगाः ॥

पार्वती—भगवन् भगनेत्रघ्न श्रुतस्त्वन्मुखपङ्कजात् ।
नृपाभिषेकस्य विधिः प्राज्यसाम्राज्यदायकः ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि विनियुक्तान्द्विसप्ततिम् ।
तत्तत्कार्येषु पुरुषान्राजभी राज्यवृद्धये ॥ २ ॥

तान्विस्तरेण वद मे यद्यस्ति करुणा मयि ।
श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ॥ ३ ॥

तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ।
मन्त्री सेनाधिपः पश्चादुपाध्यायः पुरोहितः ॥ ४ ॥

पौराणिका ज्यौतिषिका विद्वांसः कवयस्तथा ।
वैणिका गायकाश्चैव नटाश्च परिहासकाः ॥ ५ ॥

लेखका गणकाश्चैव भिषजः कालसूचकाः ।
देवार्चकाः प्राड्विवाकास्समयाशंसिनस्तथा ॥ ६ ॥

द्वारपालास्सौविदल्लास्सूदाश्च करदीपिनः ।
धनकोशाधिपा धान्यकोष्ठाध्यक्षा वरानने ॥ ७ ॥

वस्त्रकोशाधिपास्तद्वद्गन्धकोशाधिपाः प्रिये ।
नेता चायुधशालायाः यानशालाधिपस्तथा ॥ ८ ॥

अधिपो गजकूटानाम्मन्दुरापरिपालकः ।
गोष्ठाधिपो वरारोहे दिनकृत्यव्ययाधिपः ॥ ९ ॥

पुरपाला यामिकाश्च वनपाला वरानने ।
आरक्षरक्षकाश्चैव मल्लाश्चैवाङ्गरक्षकाः ॥ १० ॥

शिबिकावाहकाश्छत्रधराः फलकपाणयः ।
राजचिह्नध्वजधरा वन्दिनो वाद्यवादकाः ॥ ११ ॥

कलाचिकाधरः पश्चात्कुञ्चिकावीजकः प्रिये ।
करण्डवाहको हेमकुण्डिकाविलसत्करः ॥ १२ ॥

पादुकावाहको रत्नकम्बलादिप्रसारकाः ।
मालाकाराश्चित्रकारास्सुधाकर्मविचक्षणाः ॥ १३ ॥

रुक्मकारास्ताम्रकांस्यकरा लोहकरास्तथा ।
दारुकर्मकराश्चैव तथा पाषाणतक्षकाः ॥ १४ ॥

सौचिकाश्चर्मकाराश्च कुम्भकाराश्च नापिताः ।
निर्मातारो गृहादीनाञ्चाराश्च वरवर्णिनि ॥ १५ ॥

गुलिका कार्मुकधराः पालका मृगपक्षिणाम् ।
दाशाश्च विविधाकाराः कूटमुद्गरपाणयः ॥ १६ ॥

गृहाङ्गणस्थले चर्मभस्त्रिका जलसेचकाः ।
नानाविधा विटाश्चैव गणिकाः पीठमर्दकाः ॥ १७ ॥

एवन्द्विसप्ततिः प्रोक्ता विनियुक्ता वरानने ।
एभिर्विराजते राजा नक्षत्रैरिव चन्द्रमाः ॥ १८ ॥

पुरा मनुर्महीपालो ययातिर्नहुषश्शिबिः ।
मान्धाता धुन्धुमारश्च हरिश्चन्द्रः पुरूरवाः ॥ १९ ॥

एते चान्ये च भूपाला विनियुज्य यथाक्रमम् ।
तत्तत्कार्येषु पुरुषान् तैरेव प्राप्य सत्वरम् ॥ २० ॥

साम्राज्यं सम्पदं लक्ष्मीं सन्ततिं सन्ततं यशः ।
पालयामासुरवनीञ्चिरकालं वरानने ॥ २१ ॥

एवन्द्विसप्ततिर्देवि विनियोगा यथाक्रमम् ।
सम्यङ्मया निगदिताः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
द्विसप्ततिराज्याङ्गविनियोगस्वरूपनिरूपणन्नाम
त्रिषष्टितमः पटलः ॥

॥ अथ चतुष्षष्टितमः पटलः ॥

॥ चतुष्षष्टिकलास्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—मन्नाथ देशिक स्वामिन् शिव सर्वज्ञ शङ्कर ।
श्रुता मया भवद्वक्त्राद्विनियोगा द्विसप्ततिः ॥ १ ॥

साम्राज्यार्हैर्भूमिपालैः साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
अभ्यस्तानाञ्चतुष्षष्टिकलानाम्मे क्रमं वद ॥ २ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि प्रत्युत्तरमगात्मजे ॥ ३ ॥

याभिर्विराजते राजा राजेव वरवर्णिनि ।
ताः कलाः कथयिष्यामि सावधानमनाश्शृणु ॥ ४ ॥

आदिमाक्षरविद्या स्यात्तद्वाचककला वरा ।
तद्विलेखनविद्या च ऋग्विद्याऽथ यजुःकला ॥ ५ ॥

सामविद्याऽथर्वविद्या शिक्षाविद्या ततःपरम् ।
कल्पविद्या व्याकरणकला नैरुक्तिकी कला ॥ ६ ॥

ज्योतिर्विद्या छान्दसी च कला प्रोक्ता ततःपरम् ।
तर्कविद्या समाख्याता तथा वैशेषिकी कला ॥ ७ ॥

मीमांसाख्या कला देवि वेदान्ताख्या कला ततः ।
साङ्ख्यविद्या योगविद्या काव्यविद्या ततः परा ॥ ८ ॥

नानानाटकविद्या च ह्यलङ्कारकला ततः ।
कवित्वविद्या देवेशि मन्त्रयन्त्रकला ततः ॥ ९ ॥

आयुर्विद्या धनुर्विद्या शिल्पविद्या हिमाद्रिजे ।
सङ्ग्रामविद्या भेतालविद्याऽनङ्गकला ततः ॥ १० ॥

सूदविद्या च गान्धर्वविद्या वीणाकला प्रिये ।
वेणुविद्या तालकला तथा मार्दङ्गिकी कला ॥ ११ ॥

नृत्तविद्या गीतविद्या चित्रकर्मकला तथा ।
रथलक्षणविद्या च ह्यश्वलाक्षणिकी कला ॥ १२ ॥

गजलक्षणविद्या च नरलक्षणलक्षिता ।
पक्षिलक्षणविद्या च भूलक्षणकला ततः ॥ १३ ॥

नवरत्नपरीक्षाख्या गतिस्तम्भकरी कला ।
अग्निस्तम्भकरीविद्या जलस्तम्भकरी ततः ॥ १४ ॥

दृष्टिस्तम्भकरी विद्या खड्गस्तम्भनकारिणी ।
जिह्वास्तम्भकरी विद्या शुक्रस्तम्भविधायिनी ॥ १५ ॥

रसवादकरी विद्या धातुवादकरी कला ।
अदृश्यविद्या वश्याख्या परकायप्रवेशिका ॥ १६ ॥

तथा गारुडविद्या च कृषिविद्या ततः परा ।
आकर्षविद्या विद्वेषविद्या मरणकारिणी ॥ १७ ॥

उच्चाटविद्या देवेशि चतुष्षष्टिकलास्स्मृताः ।
यः कश्चन चतुष्षष्टिकलाः कलयते नृपः ॥ १८ ॥

स कलानिधिवल्लोकं सकलं रञ्जयेत्प्रिये ।
तस्मादावश्यकतया भूपालैस्सकलाः कलाः ॥ १९ ॥

अध्येतव्याः प्रयत्नेन साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
अभ्यसेदसमर्थश्चेत्कलाः काश्चिद्धिमाद्रिजे ॥ २० ॥

ताभिरेवैति विख्यातिं सर्वज्ञ इति भूतले ।
तस्मादभ्यस्य नृपतिः कलाः काश्चिद्यथामति ॥ २१ ॥

पालयेदवनीन्धैर्यस्थैर्यवीर्यसमन्वितः ।
इत्येवन्ते चतुष्षष्टिकलाः प्रोक्ता मयाऽधुना ॥
सङ्ग्रहेण वरारोहे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
चतुष्षष्टिकलास्वरूपनिरूपणन्नाम
चतुष्षष्टितमः पटलः ॥

|| अथ पञ्चषष्टितमः पटलः ||

|| राजकृत्यस्वरूपनिरूपणम् ||

पार्वती–भगवन्भगनेत्रघ्न शिव सर्वज्ञ शङ्कर ।
श्रुतञ्चतुष्षष्टिकलास्वरूपन्त्वन्मुखान्मया || १ ||

इदानीं श्रोतुमिच्छामि राजकृत्यानि कानिचित् ।
तानि विस्तरतो मेऽद्य वदस्व वदतां वर || २ ||

श्रीशिवः–साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता || ३ ||

न्यायानुवर्तिनां राज्ञामितरेषाञ्च पार्वति ।
परोपकृतिरेकैव पुण्यमाहुर्महर्षयः || ४ ||

परस्त्रीषु परार्थेषु परिशुद्धिरिति द्वयम् ।
परलोकस्य पाथेयमिति शंसन्ति सज्जनाः || ५ ||

सत्यं शौचमपारुष्यमिति त्रीणि महीभुजाम् ।
त्रिवर्गसाधकान्याहुर्वेदवेदाङ्गपारगाः || ६ ||

शोभाकराणि चत्वारि राज्ञामाहुः पदे पदे ।
क्षौरमभ्यङ्गमच्छानि वस्त्राण्याभरणानि च || ७ ||

पञ्च लक्ष्मीकराण्याहुः पार्थिवानामुरस्स्थले ।
सन्ततञ्चन्दनालेपः कण्ठे हारोऽतिनिर्मलः || ८ ||

कर्पूरवीटिका वक्त्रे कस्तूरीतिलकोऽलिके ।
माला च मालतीपुष्पमालिकाजृम्भणोन्मुखी ॥ ९ ॥

आयुष्कराणि भूपानां षडेतानि विदुर्बुधाः ।
भक्तिस्सर्वोत्तमे विष्णौ विश्वासस्स्वगुरौ सदा ॥ १० ॥

द्विजेषु देवताबुद्धिश्श्रद्धा च पितृकर्मसु ।
शुश्रूषाकरणञ्जेषु सर्वभूतेष्वहिंसनम् ॥ ११ ॥

सप्तारोग्यकराण्याहुस्सन्तस्सर्वमहीभुजाम् ।
प्रत्यहम्भास्करोपास्तिरार्तानामौषधार्पणम् ॥ १२ ॥

भीताभयप्रदानञ्च छेकानाम्मृगपक्षिणाम् ।
विमोचनं विरुद्धानां वस्तूनामपि वर्जनम् ॥ १३ ॥

सेवा च श्रुतवृद्धानां सर्वभूतदयाऽपि च ।
अष्टावैश्वर्यदान्याहुरग्न्याराधनमाद्रिजे ॥ १४ ॥

मत्पूजा च त्रयोदश्यां प्रदोषे प्रत्यहन्तु वा ।
आराधनम्महालक्ष्म्याः प्रतिभार्गववासरम् ॥ १५ ॥

दिवसेषु विशेषेषु सुवासिन्याश्च पूजनम् ।
सत्पात्रदानं सर्वेशि त्वन्माहात्म्यपरिश्रमः ॥ १६ ॥

नवरात्रे शरत्काले नियमेन त्वदर्चनम् ।
रत्नवर्षीन्द्रमन्त्रस्य जपश्च वरवर्णिनि ॥ १७ ॥

अथाभिधास्ये सप्ताङ्गनामानि क्रमशोऽधुना ।
आन्दोलिकाम्बरं हैमं भूषणानि च वाहनम् ॥ १८ ॥

ग्रामाश्च गन्धकस्तूरी ताम्बूलञ्च वरानने ।
सप्ताङ्गानीति विद्वद्भिः कथितान्युत्सवादिषु ॥ १९ ॥

कृतश्रमाणामाप्तानान्दातव्यानि नृपोत्तमैः ।
धनन्धान्यङ्कुमाराश्च बान्धवा वाहनानि च ॥ २० ॥

वस्तूनि दास्यो दासाश्च ह्यष्टैश्वर्याणि पार्वति ।
मृष्टान्नं मृदुवस्त्रञ्च गन्धाः पुष्पाणि कामिनी ॥ २१ ॥

सङ्गीतं पुष्पतल्पञ्च ताम्बूलञ्च यथाक्रमम् ।
अष्टभोगा इति प्रोक्ता मुनिभिस्तत्त्वचिन्तकैः ॥ २२॥

कुलं रूपङ्गुणो विद्या धनञ्च बलमद्रिजे ।
राज्यम्प्रतापो भूपानाम्मदाश्चाष्टौ समीरिताः ॥ २३ ॥

एवन्ते राजकृत्यानि कानिचित्कमलेक्षणे ।
गदितानि मया सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजकृत्यस्वरूपनिरूपणन्नाम
पञ्चषष्टितमः पटलः ॥

॥ अथ षट्षष्टितमः पटलः ॥

॥ सम्राट्शुभलक्षणानि ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवन्भव भक्ताभयप्रद ।
श्रुतानि राजकृत्यानि त्वन्मुखाम्भोजतो मया ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि कीदृग्भूतैश्च लक्षणैः ।
समेतो मनुजस्सम्राड्भवेद्ब्रूहि वृषध्वज ॥ २ ॥

श्रीशिवः—शृणु पार्वति वक्ष्यामि लक्षणानि शुभानि ते ।
सम्राट्त्वहेतुभूतानि समुद्रकथितानि वै ॥ ३ ॥

यस्य पादतले रक्ते पद्ममत्स्यध्वजाङ्किते ।
प्रवालमृदुले स्निग्धे स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ४ ॥

प्रपदे यस्य कूर्माभे लीनङ्गुल्फद्वयं शिवे ।
तूणीरसदृशे जङ्घे स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ५ ॥

ह्रस्वं जानुयुगं यस्य चोरू करिकरोपमौ ।
समम्मुष्कयुगन्दीर्घं स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ६ ॥

यस्य प्रजननं ह्रस्वमृजु स्निग्धङ्कृशाकृति ।
अपर्वरक्तवर्णञ्च स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ७ ॥

पञ्चधारश्चतुर्धारन्त्रिधारं वा पतेद्यदि ।
यस्य प्रदक्षिणम्मूत्रं स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ८ ॥

विस्तीर्णमुन्नतं यस्य कटिद्वन्द्वं समं शिवे।
नाभिः प्रदक्षिणावर्तस्स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ९ ॥

गम्भीरमुदरं यस्य यस्येषत्तनुमध्यमम्।
विस्तीर्णमुन्नतं वक्षः स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १० ॥

युगायतौ यस्य बाहू सूक्ष्मरेखाञ्चितौ करौ।
अतीव कठिनौ रक्तौ स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ ११ ॥

यस्य दीर्घास्सुपर्वाणस्स्निग्धास्साशिखराः प्रिये।
ईषद्रक्ता नखा यस्य स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १२ ॥

अंसौ यस्योन्नतौ स्थूलौ कक्षौ निम्नविवर्जितौ।
गूढौ च जत्रुणी यस्य स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १३ ॥

यस्य पृष्ठं लीनवंशमवक्रं पृथु मांसलम्।
विशिरं पार्श्वयुगळं स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १४ ॥

ग्रीवा शङ्खनिभा यस्य रेखात्रयसमन्विता।
ईषदुच्चः ककुद्देशस्स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १५ ॥

चुबुकन्द्व्यङ्गुलं वृत्तमधरम्बिम्बसन्निभम्।
संरक्ते सृक्विणी यस्य स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १६ ॥

सूक्ष्ममास्यबिलं यस्य शुभ्राश्शिखरिणो रदाः।
जिह्वा दीर्घा पल्लवाभा स सम्राड्भवति ध्रुवम् ॥ १७ ॥

दश द्वादशभिर्हीनो द्वित्रिग्रामाधिपो भवेत् ।
इत्येवन्ते समाख्यातं सम्राजश्शुभलक्ष्मणाम् ॥
स्वरूपन्तव देवेशि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सम्राटछुभलक्षणस्वरूपकथनन्नाम
षटषष्टितमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तषष्टितमः पटलः ॥

॥ राज्यार्हराजगुणस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—देवदेव विरूपाक्ष कीदृग्रूपैर्गुणैर्युतः ।
नरो भवति राज्यार्हो ब्रूहि मे वृषभध्वज ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मात्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

यस्य देवि दृढा भक्तिरैहिकामुष्मिकप्रदे ।
सर्वदेवमये विष्णौ स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ ३ ॥

येन राज्ञा गुरोराज्ञा मनोज्ञा शिरसा धृता ।
विज्ञाय सकलन्देवि स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ ४ ॥

यस्य चित्तं सदायत्तं शुश्रूषार्थमगात्मजे ।
ब्राह्मणानाङ्गवाञ्चैव स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ ५ ॥

सत्यं वचसि नैर्मल्यञ्चेतस्युरसि धृष्टता ।
अनिशं वर्तते यस्य स राज्यार्हो भवेत्प्रिये ॥ ६ ॥

यस्य वित्तान्द्विजेन्द्रेषु चित्तं ब्रह्मणि शाश्वते ।
विनियुज्येत सततं स राज्यार्हो भवेत्प्रिये ॥ ७ ॥

यस्य कोपः प्रसादश्च स्वानुरूपफलप्रदः ।
भवेद्यदि भवत्येव स राज्यार्हो न संशयः ॥ ८ ॥

सुखं परसुखे यस्य तद्दुःखे दुःखमद्रिजे ।
हृदयं सदयं यस्य स राज्यार्हो भवेत्प्रिये ॥ ९ ॥

यस्य चित्तमनायत्तं परार्थे परयोषिति ।
परापवादे देवेशि स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ १० ॥

स्वजने यस्य दाक्षिण्यं शाठ्यं शत्रुजनेऽनिशम् ।
दया परिजने देवि स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ ११ ॥

यस्यानिशं रुचिर्धर्मेऽधर्मे त्वस्वरसाऽनिशम् ।
अस्ति सत्कर्मसु श्रद्धा स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ १२ ॥

मनोऽनुरूपा वाग्यस्य कर्म वागनुरूपकम् ।
कायेन्द्रियकृतन्देवि स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ १३ ॥

सुखे महति दुःखे च सम्पद्यापदि च प्रिये ।
स्वधर्मन्न त्यजेद्यस्तु स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ १४ ॥

देवर्षिपितृकृत्येषु नित्यनैमित्तिकेषु च ।
श्रद्धा यस्यास्ति देवेशि स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ १५ ॥

यस्य दित्सा सदा पात्रे पुण्यक्षेत्रनिषेवणे ।
यियासा सन्ततन्देवि स राज्यार्हो भवेन्नरः ॥ १६ ॥

इत्येवङ्कथितास्सम्यक्साम्राज्यप्राप्तिहेतवः ।
सद्गुणास्तव देवेशि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राज्यार्हराजगुणस्वरूपनिरूपणन्नाम
सप्तषष्टितमः पटलः ॥

॥ अथाष्टषष्टितमः पटलः ॥

॥ सामान्यनृपलक्षण निरूपणम् ॥

श्रीपार्वती—भव भक्तजनाधीन श्रुतन्त्वन्मुखपङ्कजात् ।
श्रोतुश्श्रोत्रानन्दकरं राज्यार्हनृपलक्षणम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि सामान्यनृपलक्षणम् ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—शृणु कल्याणि वक्ष्यामि सामान्यनृपलक्षणम् ।
यस्य श्रवणमात्रेण श्रोत्रानन्दवशो भवेत् ॥ ३ ॥

स धन्यो यस्सुचरितः सर्वविद्याविशारदः ।
सदा सत्सङ्गनिरतस्सत्कथाश्रवणोत्सुकः ॥ ४ ॥

समस्तराजधर्मज्ञस्स्वदोषपरदोषवित् ।
अमोघक्रोधहर्षश्च सम्यक्परपुरञ्जयः ॥ ५ ॥

सर्वशस्त्रास्त्रकुशलोऽदीर्घसूत्रोऽनसूयकः ।
परेङ्गितज्ञस्तेजस्वी गभीरः परधर्मवित् ॥ ६ ॥

सदाऽनुरक्तप्रकृतिः प्रजापालनतत्परः ।
आधारस्सर्वभूतानामप्रकम्प्योऽमरैरपि ॥ ७ ॥

दानक्षात्रसमुत्पन्नकीर्तिव्याप्तदिगन्तरः ।
गुप्तमन्त्रस्स्थिरप्रज्ञस्सर्वलक्षणलक्षितः ॥ ८ ॥

दीर्घनेत्रो दीर्घबाहुर्दीर्घनासो वरानने ।
दीर्घवक्षाश्च दीर्घोरुर्ह्रस्वजानुयुगान्वितः ॥ ९ ॥

ह्रस्वग्रीवो ह्रस्वपृष्ठो ह्रस्वालिङ्गसमान्वितः ।
सूक्ष्माङ्गुलिपरुस्सूक्ष्मकेशस्सूक्ष्मरदावळिः ॥ १० ॥

सूक्ष्मत्वक्सूक्ष्मनखरश्चोन्नतस्कन्धशोभितः ।
तथैवोन्नतवक्षाश्च कुक्षौ घ्राणेऽपि चोन्नतः ॥ ११ ॥

तथोन्नतललाटश्च ह्युन्नतः कक्षमूलयोः ।
उन्नतस्कन्धयुगळो रक्तपाणितलद्वयः ॥ १२ ॥

रक्तनेत्रान्तयुगळो रक्ततालुयुगान्वितः ।
रक्तजिह्वो रक्तनखो रक्तोष्ठो रक्तपद्युगः ॥ १३ ॥

गम्भीरनाभिर्गम्भीरस्वरो गम्भीरसत्त्ववान् ।
विस्तीर्णोरश्शिरोभालो विस्तीर्णकटिपादयुक् ॥ १४ ॥

स्निग्धनेत्रस्स्निग्धदन्तस्स्निग्धत्वक्स्निग्धपादवान् ।
कराङ्गुष्ठोदरभ्राजद्यवरेखोऽङ्कुशेन च ॥ १५ ॥

रेखारूपेण मत्स्येन चक्रेण च दरेण च ।
अङ्कतपाणितलः पादतलश्च वरवर्णिनि ॥ १६ ॥

पञ्चरेखोल्लसत्फालस्त्रिरेखाळिलसद्गळः ।
गूढजत्रुर्गूढगुल्भो मध्योन्नतशिराः प्रिये ॥ १७ ॥

अस्विन्नपाणिरस्विन्नपादः पद्मनिभेक्षणे ।
अश्वारोहेऽतिनिपुणो गजारोहे गभीरधीः ॥ १८ ॥

रथचर्यास्वातिरथस्सन्नद्धो युद्धकर्मणि ।
इन्द्रवद्बलभिद्देवि वह्निवत्पावकस्सदा ॥ १९ ॥

समवर्ती शमनवन्निर्ऋतिः कोणपालवत् ।
प्रचेताः पाशिवन्नित्यं वायुवच्च सदागतिः ॥ २० ॥

श्रीदवद्धनदोऽजस्रमीशान इव शङ्करः ।
विशेषसृष्टौ विधिवद्विष्णुवद्विश्वरक्षणे ॥ २१ ॥

रुद्रवद्दुष्टसंहारे सदोद्युक्तस्तलोदरि ।
विद्वत्प्रियो विशुद्धात्मा कविगायकपोषकः ॥ २२ ॥

गुरुदेवद्विजपरः पुरोहितमतानुगः ।
मन्त्रविन्मन्त्रिचित्तज्ञश्चारचक्षुश्च सन्ततम् ॥ २३ ॥

दयादाक्षिण्यसंयुक्तो ज्ञातिस्वजनबन्धुषु ।
अनर्घरत्नखचितभूषणैर्भूषितस्सदा ॥ २४ ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरो दिव्यगन्धानुलेपनः ।
ललाटपट्टविलसत्कस्तूरीतिलकोऽनिशम् ॥ २५ ॥

कर्पूरवीटिकापूर्णवक्त्रो वारिजलोचने ।
कम्बुकण्ठलसद्धारः कमनीयतराकृतिः ॥ २६ ॥

रथेभवाजिपत्त्याख्य चतुरङ्गबलान्वितः ।
राजचिह्नधरैः कैश्चित्कैश्चिदायुधधारिभिः ॥ २७ ॥

उच्चावचकथाऽभिज्ञैः कैश्चिच्च परिहासकैः ।
नटैश्च नर्तकैः कैश्चिद्वीणावेणुविशारदैः ॥ २८ ॥

गायकैः कविभिर्दोवि योगिभिश्च नियोगिभिः ।
मन्त्रिभिर्मन्त्रकुशलैस्सेव्यमानो दिवानिशम् ॥ २९ ॥

राजा राजेव जगतां नयनानन्ददायकः ।
यस्मिन्देशे प्रजास्सर्वाः पालयन्निवसत्युमे ॥ ३० ॥

स राजन्वानिति सदा प्रोच्यते ब्रह्मवादिभिः ।
इत्येवन्ते समाख्यातं सम्यक्सद्राजलक्षणम् ॥
सङ्ग्रहेण वरारोहे किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सामान्यराजलक्षणस्वरूपनिरूपणन्नाम
अष्टषष्टितमः पटलः ॥

॥ अथ एकोनसप्ततितमः पटलः ॥

॥ राजमहिषीलक्षणनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ सर्वेश त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतम् ।
श्रोतुरानन्दजनकं राज्यार्हनृपलक्षणम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि महिष्या अपि लक्षणम् ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

विशुद्धवंशजा साध्वी शुभलक्षणलक्षिता ।
सम्भृतोपस्करा नित्यं युक्तहस्ता च सद्व्यये ॥ ४ ॥

अन्तःपुरजनानन्दजननी च जगद्धिता ।
शुभव्रतपरा नित्यं शुभाचारा शुभप्रिया ॥ ५ ॥

पतिशुश्रूषणपरा पतिचित्तानुवर्तिनी ।
कुब्जवामनषण्डादिशुद्धान्तजनपोषका ॥ ६ ॥

भूतधात्रीव धात्रीषु क्षमावत्यानिशं प्रिये ।
सपत्नीष्वपि सस्नेहा सदा धर्मपरायणा ॥ ७ ॥

सुललाटा सुकेशाढ्या सुनासाऽतिशुचिस्मिता ।
पूर्णेन्दुरम्यवदना पद्मपत्रनिभेक्षणा ॥ ८ ॥

बिम्बोष्ठी मञ्जुदशना कम्बुसङ्काशकन्धरा ।
कुम्भिकुम्भोपमकुचा तनुवृत्तसुमध्यमा ॥ ९ ॥

आवर्तनाभिरानीलरोमराजिविराजिता ।
तनुदीर्घमृदुस्निग्धभुजवल्लीसमन्विता ॥ १० ॥

पुलिनाकारजघना कटीतटपटीयसी ।
करीन्द्रकरकाण्डाभकमनीयोरुशोभिता ॥ ११ ॥

तनुजङ्घा गूढगुल्फा कमलाभपदद्वया ।
शिञ्जन्मञ्जीरकटककिङ्किण्यञ्चत्पदाम्बुजा ॥ १२ ॥

अनर्घरत्नघटितमेखलादामशोभिता ।
रत्नाङ्गुलीयकटकविचित्राङ्गदभूषिता ॥ १३ ॥

अनर्घरत्नखचितमनोज्ञोरोजबन्धना ।
सुधाकरकराकारहारवारमनोहरा　　॥ १४ ॥

मुक्ताताटङ्कसंशोभिकर्णशष्कुलिकान्विता ।
शुकाकारसमाकारनासामौक्तिकरञ्जिता　　॥ १५ ॥

दिव्याम्बरधरा दिव्यप्रावाराङ्कुरसंवृता ।
मल्लिकामालिकाराजत्सुस्निग्धकबरीभरा　　॥ १६ ॥

कर्पूरवीटीरम्यास्या कस्तूरीतिलकोज्ज्वला ।
प्रकृष्टलीलागमनपराजितमरालिका　　॥ १७ ॥

कलाचीकुञ्चिकामुख्यराजचिह्नानि लीलया ।
बिभ्रतीभिरसंख्याभिः परिचारीभिरन्विता　　॥ १८ ॥

वधूरेवंविधा तादृङ्नृपेण सह पार्वति ।
यथाविध्यभिषिक्ताचेन्महिषीत्युच्यते बुधैः　　॥ १९ ॥

महिष्येवंविधा यस्य राजा भवति शोभने ।
स त्वष्टैश्वर्यसम्पन्नः पुत्रपौत्रसमन्वितः　　॥ २० ॥

अव्याहतप्रतापश्च कीर्तिमान् जनवल्लभः ।
नमत्सामन्तभूपालमौलिमाणिक्यकान्तिभिः　　॥ २१ ॥

नीराजितनिजाङ्घ्रिश्च भवेद्देवि न संशयः ।
यत्र चैवंविधा देवी देवि तिष्ठति शोभना　　॥ २२ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीस्तत्रैव नृत्यत्यैश्वर्यसंयुता ।
तस्मादावश्यकतया सर्वकर्माणि पार्थिवः ॥ २३ ॥

महिष्या सह कुर्वीत साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
इत्येवं राजमहिषीलक्षणं वरवर्णिनि ॥
संक्षेपात्कथितन्देवि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजमहिषीलक्षणस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकोनसप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथ सप्ततितमः पटलः ॥

॥ राजधर्मस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शम्भो शङ्कर सर्वज्ञ त्वन्मुखाम्भोजतः श्रुतम् ।
संक्षेपाद्राजमहिषीलक्षणं शुभलक्षण ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि राजधर्माननुत्तमान् ।
वक्तुमर्हसि देवेश कांश्चित्कामनिपूदन ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु पृष्टन्त्वया देवि लोकरक्षणदक्षया ।
यत्तद्वक्ष्यामि सुश्रोणि सावधानमनाश्शृणु ॥ ३ ॥

सर्वस्य जगतो हेतुर्वृद्धेर्वृद्धाप्रियो नृपः ।
लोचनानन्दजनकः पूर्णचन्द्र इवोदधेः ॥ ४ ॥

धार्मिको नीतिशास्त्रज्ञः पालयन्नृपतिः प्रजाः ।
पुरे जनपदे चापि पुरुहूत इवामरान् ॥ ५ ॥

रक्षेत्प्रजा यदि नृपस्ताः पुनर्वर्धयन्ति तम् ।
तासां प्रणाशे स्वस्यापि नाशस्स्याद्वरवर्णिनि ॥ ६ ॥

राजा प्रथममात्मानं योजयेद्विनयेन तु ।
ततः पुत्रांस्ततोऽमात्यांस्ततो भृत्यांस्ततः प्रजाः ॥ ७ ॥

राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठाः पापे पापास्समे समाः ।
राजानमनुवर्तन्ते यथा राजा तथा प्रजाः ॥ ८ ॥

यथा सस्याङ्कुरास्सूक्ष्माः प्रयत्नेनाभिवर्धिताः ।
भवेयुः फलदाः काले तथा लोकास्सुरक्षिताः ॥ ९ ॥

वाहनानि च वस्तूनि भूषणानि विशेषतः ।
धनधान्यादिकं सर्वं प्रजाभ्यस्स्यान्महीपतेः ॥ १० ॥

नेक्षुवत्पीडयेद्राष्ट्रं स्तनवन्न विकर्षयेत् ।
जलूकावदविज्ञातखेदं रक्तकरो भवेत् ॥ ११ ॥

रोपयन्पुनरुत्खातांश्छिन्वन्कुसुमिताल्लँघून् ।
वर्जयन्नमयन्नुच्चांस्ततान्समुदयन्पुनः ॥ १२ ॥

विश्लेषयन्संहतांश्च क्षुद्रान्कण्टकिनो बहिः ।
विनयन्सेचयन्म्लानान्माल्यकार इवानिशम् ॥ १३ ॥

योलोकाननुवर्तेत तन्नमन्त्यमरा अपि ।
नरेन्द्राणान्नराणाञ्च केवलन्तुल्यमूर्तिता ॥ १४ ॥

दानक्षात्रक्षमाधैर्यैराधिक्यं स्यान्महीभुजाम् ।
नृपेण निजवासार्थन्निर्मातव्यम्पुरम्महत् ॥ १५ ॥

सोत्सेधवप्रप्राकारं खातेन महता वृतम् ।
शतघ्नीशतसम्बाधङ्गजाश्वरथसङ्कुलम् ॥ १६ ॥

नानाशिल्पिजनाकीर्णन्नानाऽऽपणविराजितम् ।
नानावणिग्वरोपेतन्नानावेश्योपशोभितम् ॥ १७ ॥

नानाविधजनैर्जुष्टं हृष्टपुष्टैस्समन्ततः ।
योजनेनायतं रम्यं विस्तृतञ्चार्धमानतः ॥ १८ ॥

तत्पुरस्य वरारोहे परितः पत्तनानि च ।
नानावस्तुसमृद्धानि निर्मातव्यानि भूभुजा ॥ १९ ॥

पत्तनेषु पुरे चैव नानारूपाणि पार्वति ।
गिरिदुर्गादिदुर्गाणि कल्पितव्यानि सर्वतः ॥ २० ॥

तेषु विश्वसनीयास्तु भटवर्याश्चिरन्तनाः ।
स्थापनीयाः प्रयत्नेन स्वाम्यर्थे त्यक्तजीवनाः ॥ २१ ॥

मदहीनो यथा दन्ती विषहीनो यथोरगः ।
सर्वेषां वश्यतां याति दुर्गहीनस्तथा नृपः ॥ २२ ॥

धर्मज्ञो नीतिनिपुणो देशकालविशेषवित् ।
स्वाम्यर्थे स्वात्मनः पुत्रानपि दण्डयितुं क्षमः ॥ २३ ॥

बह्वायोपायनिपुणस्स्वल्पव्ययकृदद्विजे ।
अमात्यः पार्थिवेन्द्रेण सङ्ग्राह्यो राज्यवृद्धये ॥ २४ ॥

पुष्पहीनो यथावृक्षो दीपहीनो यथाऽऽलयः ।
अमात्यहीनो नृपतिस्तथैव वरवर्णिनि ॥ २५ ॥

अमात्यस्त्वप्रियम्ब्रूयात्परिणामसुखावहम् ।
परिणामक्लेशकरन्नब्रूयात्प्रियमप्युमे ॥ २६ ॥

परीक्षितेन बहुधा सुस्निग्धेन सुबुद्धिना ।
मन्त्रिणा धार्यते राज्यं शेषेणेव महीतलम् ॥ २७ ॥

तस्मादमात्यस्सङ्ग्राह्यो राज्ञाऽऽत्महितकाङ्क्षिणा ।
सङ्ग्रामकेलिनिपुणश्चतुरङ्गबलान्वितः ॥ २८ ॥

शूरोऽर्थसिद्धिनिपुणः कार्यस्सेनापतिः प्रिये ।
स च स्वस्वामिकार्यार्थं परसेनाग्रवर्तिनम् ॥ २९ ॥

आत्मजम्भ्रातरं वाऽपि हन्यादेवाविचारयन् ।
नचेदेवङ्कथल्लोके सेनापतिरितीर्यते ॥ ३० ॥

लता यथा निरालम्बा तटहीना यथाऽऽपगा ।
सेनापतिविहीनाऽपि तथा सेना न शोभते ॥ ३१ ।

तस्मादावश्यकतया नृपेण जयमिच्छता ।
कल्पनीयः प्रयत्नेन सेनापतिरगात्मजे ॥ ३२ ॥

वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञो जपहोमपरायणः ।
यथार्थवादी धीरश्च चिरकालङ्कुलागतः ॥ ३३ ॥

प्रवीणस्सर्वभावज्ञो मन्त्रतन्त्रविशेषवित् ।
आशीर्वादपरोऽजस्रङ्कल्पनीयः पुरोहितः ॥ ३४ ॥

पुर एव हितं यस्मादाचरत्यवनीपतेः ।
तस्मान्निगद्यते सद्भिः पुरोहित इति प्रिये ॥ ३५ ॥

पुरोहितोपदिष्टेन मार्गेण पृथिवीपतिः ।
नित्यनैमित्तिकादीनि सर्वकर्माणि साधयेत् ॥ ३६ ॥

क्रमागताः कुलीनाश्च शौर्यवीर्यसमन्विताः ।
ताडिताश्च दुरुक्ताश्च दण्डिताश्चात्मनाऽसकृत् ॥ ३७ ॥

न चिन्तयन्ति ये पापं ते भृत्यास्स्युर्महीभुजः ।
येऽनाहूतास्समभ्येत्य द्वारि तिष्ठन्ति सर्वदा ॥ ३८ ॥

पृष्टास्तु सत्यं ब्रुवते ते भृत्यास्स्युर्महीभुजः ।
अप्रगल्भान्व्यसनिनः क्रूराल्लुब्धांस्तथाऽऽकुलान् ॥ ३९ ॥

असन्तुष्टानभक्तांश्च त्यजेद्भृत्यान्नराधिपः ।
स्वामिभक्ताः प्रवीणाश्च वाग्मिनस्सत्यवादिनः ॥ ४० ॥

येऽलुब्धाश्च प्रिये कुर्युस्तान्भाण्डागारिकान्प्रभुः ।
जितेन्द्रियोऽतिमेधावी धीरो लघुकरः प्रिये ॥ ४१ ॥

दौवारिकः प्रकर्तव्यो राज्ञा शास्त्रार्थतत्त्ववित् ।
कुलीना धर्मशास्त्रज्ञास्सततं सत्यवादिनः ॥ ४२ ॥

समा मित्रेऽप्यमित्रे च कार्या राज्ञा सभासदः ।
बान्धवा बहुधा देवि माननीया महीभुजा ॥ ४३ ॥

न कार्यो ज्ञातिभिस्सार्कं विरोधस्तु कदाचन ।
आश्रिता बहवो राज्ञा सङ्ग्राह्यास्सर्वमङ्गळे ॥ ४४ ॥

नानामतप्रविष्टाश्च नानाविद्याविशारदाः ।
राज्ञाऽपराधः क्षन्तव्योऽप्यल्पज्ञस्याश्रितस्य तु ॥ ४५

न हि सर्वत्र पाण्डित्यं सुलभम्पुरुषे क्वचित् ।
चारा राज्ञा विधातव्याश्शीघ्रगा दीर्घदर्शिनः ॥ ४६॥

यथार्थवादिनो दक्षाः परेङ्गितविदः प्रिये ।
अतिदूरस्थमज्ञातमदृष्टिपथमप्युमे ॥ ४७ ॥

ज्ञातुं शक्यं वस्तुजातं भूभुजा चारचक्षुषा ।
तस्मादावश्यकतया चारचक्षुर्नृपो भवेत् ॥ ४८ ॥

स्थिरचित्तोऽतिगम्भीरः पराविज्ञातचेष्टितः ।
वाक्पटुः कार्यतत्त्वज्ञो दूतः कार्यो महीभुजा ॥ ४९ ॥

आपद्यपि न वै हन्याद्दूतं वध्यमपि प्रिये ।
व्यङ्गन्तं कारयेद्राजा हन्ता चेन्नरकं व्रजेत् ॥ ५० ॥

नियोगिभिर्विना राज्यन्नास्ति राज्ञो हि केवलम् ।
तस्माद्राज्ञा विधातव्यास्ते प्रिये बुद्धिशालिनः ॥ ५१ ॥

भूषणैरम्बरैर्नित्यन्तान्राजा परितोषयेत् ।
नेत्रहीनं यथा वक्त्रं पद्महीनं यथा सरः ॥ ५२ ॥

तथा नियोगिभिर्हीनं राज्यं वै न प्रकाशते ।
अतो नियोगिनो वृद्धास्सत्यसन्धाः क्रमागताः ॥ ५३॥

ऊहापोहविचारज्ञा माननीया महीभुजा ।
कौ देशकालौ विषमास्समा वा मम विद्विषः ॥ ५४ ॥

के मे सहायाः का शक्तिः कोऽभ्युपायः फलं कियत् ।
कीदृशी दैवसम्पच्चेत्येवं सञ्चिन्तयन्सदा ॥ ५५ ॥

असिधारानुवर्तीव प्रजा राजाऽनुपालयेत् ।
सन्धिश्च विग्रहो यानमासनं संश्रयस्तथा ॥ ५६ ॥

द्विधाकरणमित्येते षड्गुणास्स्युर्महीभुजः ।
उत्साहप्रभुमन्त्राणां तिस्रश्शक्तय ईरिताः ॥ ५७ ॥

सामदाने भेददण्डावित्युपायचतुष्टयम् ।
हस्त्यश्वरथपादातं सेनाङ्गं स्याच्चतुष्टयम् ॥ ५८ ॥

मनःप्रसादजननं स्नानमाहुर्महीभुजाम् ।
पापालक्ष्मीप्रशमनञ्चन्दनाद्यनुलेपनम् ॥ ५९ ॥

वक्त्रालङ्कारकरणन्ताम्बूलन्नृपतेस्स्मृतम् ।
दुष्टारिसङ्घभयदन्नृपाणां शस्त्रधारणम् ॥ ६० ॥

राज्यलक्ष्म्यास्स्थैर्यकरम्भूपानाञ्छत्रधारणम् ।
राज्ञां श्रीकरमाख्यातं सितचामरवीजनम् ॥ ६१ ॥

सिंहासनं स्थिरैश्वर्यकरं राज्ञामुदीरितम् ।
सुमनोवररत्नानान्धारणन्दिव्यरूपदम् ॥ ६२ ॥

देवतातिथिविप्राणाम्पूजनम्पापनाशनम् ।
दानन्धर्मप्रदम्प्राहुरार्यास्सर्वमहीभुजाम् ॥ ६३ ॥

माणिक्यभूषणं राज्ञा धार्यमादित्यवासरे ।
मौक्तिकाभरणं सोमवारेऽङ्गारकवासरे ॥ ६४ ॥

विद्रुमाभरणं सौम्यवारे मरकतोद्भवम् ।
गुरुवारे पुष्परागमयम्भार्गववासरे ॥ ६५ ॥

वज्ररत्नमयन्देवि भूषणन्धारयेन्नृपः ।
नीलरत्नमयन्देवि भूषणम्मन्दवासरे ॥ ६६ ॥

सूर्यादिग्रहवारेषु तत्तद्रत्नविधारणम् ।
ग्रहपीडाहरम्प्राहुः प्राज्ञा राज्ञां वरानने ॥ ६७ ॥

यस्मिन्नेवाधिकञ्चक्षुरारोपयति पार्थिवः ।
सुतेऽमात्येऽप्युदासीने स लक्ष्म्या ध्रियते नरः ॥ ६८ ॥

धवलान्यातपत्राणि वाजिनश्च मनोरमाः ।
सदा मत्ताश्च मातङ्गाः प्रसन्ने सति भूपतौ ॥ ६९ ॥

तस्मादेवि महीभागे राजा प्रत्यक्षदैवतम् ।
स हि श्वसनसंयुक्तन्नात्र कार्या विचारणा ॥ ७० ॥

इत्येवं राजनीतिस्ते कथिता सम्यगद्रिजे ।
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ७१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजधर्मस्वरूपनिरूपणन्नाम
सप्ततितमः पटलः ॥

अथैकसप्ततितमः पटलः ॥

॥ राज्ञउषःकालकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—भव भक्तजनाधीन शिव शाश्वत शङ्कर ।
मयाऽखिला राजधर्माश्श्रुतास्त्वद्वदनाम्बुजात् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि राज्ञो धर्मानुवर्तिनः ।
कर्तव्यङ्किमुषःकाले कर्म तद्वक्तुमर्हसि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि श‍ृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

अन्तःपुरेऽतिविस्तीर्णे सारैश्चन्दनदारुभिः ।
कल्पिते काञ्चनमयैः कुड्यैरुच्चैस्समावृते ॥ ४ ॥

मौक्तिकस्तम्भगम्भीरे माणिक्यवलभीपुटे ।
प्रवालमयसोपाने वैडूर्यमयवेदिके ॥ ५ ॥

प्रतिस्तम्भोल्लसच्छातकुम्भरम्भापरिष्कृते ।
सर्वत्रालङ्कृते रत्नतोरणैश्शुभकारणैः ॥ ६ ॥

कालागरुरजःक्लृप्तधूपधूममनोहरे ।
अनर्घरत्नघटितकवाटद्वारशोभिते ॥ ७ ॥

चतुश्शाले चकोराक्षि मध्ये मन्दरश‍ृङ्गवत् ।
सुधाऽनुलिप्ते सुग्रीवकपिसैन्यवदाद्रिजे ॥ ८ ॥

सगवाक्षे द्वारपार्श्वन्यस्तचापशरासिभिः ।
दुर्निरीक्षेऽतिविपुले शुभे शयनमन्दिरे ॥ ९ ॥

महार्हहेमपर्यङ्के हंसतूलपरिच्छदे ।
शयितं परितस्स्त्रीभिस्स्वपन्तीभिस्सह प्रभुम् ॥ १० ॥

प्राबोधयेदुषःकाले धात्र्येवंवादिनी सती ।
प्राप्तुन्त्वन्नेत्रयोस्साम्यमिव त्वद्गृहकल्पिते ॥ ११ ॥

सरोवरे सरोजानि विकसन्ति महीतले।
त्वच्छय्यास्तीर्णपुष्पाणि तव देहस्य मार्दवम् ॥ १२ ॥

सौरभ्यञ्च प्राप्तुमिव त्वद्वावासज्ञितान्यहो।
हीरकुट्टिममध्यस्थमुक्तापर्यङ्कमध्यमे ॥ १३ ॥

शयानश्शेषशायीव क्षीराब्धौ त्वं हि लक्ष्यसे।
इतीरयन्त्या नृपतिस्तथा धात्र्या प्रबोधितः ॥ १४ ॥

उत्थाय शयनात्तूर्णन्निमील्यैव तु लोचने।
स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन्पौनःपुन्येन पार्थिवः ॥ १५ ॥

श्रोत्रचित्तकरं स्वस्य चरित्रन्त्वचित्स्थले।
कीर्तयत्स्वतिगम्भीरं सूतमागधवन्दिषु ॥ १६ ॥

वीणावेणुमृदङ्गादिनानावाद्यानि कानिचित्।
वधूषु वादयन्तीषु क्वचिद्गीतकलान्वितम् ॥ १७ ॥

विप्रेषु भगवद्भक्तेष्वेकत्र स्वेष्टदेवताम्।
स्तुवत्सु नानाश्लोकौघैर्नानारागरसान्वितम् ॥ १८ ॥

क्वचिद्दुग्धघटादर्शशुकगन्धसुमादिकम्।
कान्ताजने करतलैः कलयत्यतिसम्भ्रमम् ॥ १९ ॥

श्रोत्रियं सुभगान्धेनुमाग्निमग्निचितान्द्विजम्।
सौखशायनिकौ द्वौ च विप्रौ पश्येद्विभूतये ॥ २० ॥

ततः काचित्सरोजाक्षी धृत्वाऽऽदर्शं कराब्जयोः।
देव त्वद्रूपसदृशरूपो ना नास्ति भूतले ॥ २१ ॥

मृषा ते यदि मद्वाक्यं पश्यादर्शे त्वदाकृतिम्।
इत्येवमीरयन्तीव दर्शयेत्तस्य दर्पणम् ॥ २२ ॥

अन्या पुष्पस्रजम्पात्रादुद्धृत्य स्वकरस्थितात्।
त्वमप्येतादृशीं वृद्धिम्भजस्वाचन्द्रतारकम् ॥ २३ ॥

इति संसूचयन्तीव राज्ञे तां दर्शयेत्स्रजम्।
अपरा शुकमादाय नृपतेः पुरतस्स्थिता ॥ २४ ॥

स्वामिंस्त्वदन्तःपुरिका वाञ्छाधुर्यहरोऽप्ययम्।
त्वत्पादमूलमानीतो माननीयश्शुकस्त्वया ॥ २५ ॥

इति तन्नाथयन्तीव तस्मै तं दर्शयेच्छुकम्।
काचिद्दुग्धघटङ्कान्ता धृत्वाऽऽत्मकरयोस्तथा ॥ २६॥

देव त्वत्कीर्तिकामिन्या लङ्घितः कलशाम्बुधिः।
लज्जयैव स्वमत्यन्तं सङ्कुच्यैतद्घटान्तरे ॥ २७ ॥

सल्लीनस्त्वावमानन्तद्वक्तुकाम इवागतः।
इति विज्ञापयन्तीव तस्मै तं दर्शयेद्घटम् ॥ २८ ॥

ततस्स राजा पर्यङ्कादवरुह्यासयोः करम्।
अवलम्ब्य शनैर्गत्वा महीपो मज्जनालयम् ॥ २९ ॥

पादौ करौ च प्रक्षाळ्य दन्तान्संशोध्य तत्परम् ।
ब्राह्मे मुहूर्ते च पुनः कुर्यात्स्नानादिकन्नृपः ॥ ३० ॥

ब्राह्मे मुहूर्ते नृपतिर्यो निद्राङ्कुरुते प्रिये ।
स सर्वदाऽशुचिर्भूत्वा सर्वकर्मसु नार्हति ॥ ३१ ॥

ब्राह्मे मुहूर्ते नृपतिस्त्यजेन्निद्रां विशेषतः ।
पद्मं प्रातःप्रबुद्धं हि श्रयते श्रीगुणाश्रयम् ॥ ३२ ॥

तस्मादावश्यकतया साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
त्यजेन्निद्राम्महीपालो मुहूर्ते ब्राह्मसंज्ञके ॥ ३३ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातमुषःकालोचिताम्प्रिये ।
नृपाणाङ्कर्म संक्षेपात्किमन्यच्छ्रोतुमर्हसि ॥ ३४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राज्ञउषःकालकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकसप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथ द्विसप्ततितमः पटलः ॥

॥ ब्राह्ममुहूर्तेनृपकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शितिकण्ठ शिव स्वामिंस्त्वद्वक्त्राम्भोजतश्श्रुतम् ।
कर्मोषःकालकर्तव्यं राज्ञा धर्मानुवर्तिना ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि यत्कर्तव्यम्महीभुजा ।
ब्राह्मे मुहूर्ते सुशुभे तत्कर्माद्य वदस्व मे ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

ब्राह्मे मुहूर्ते नृपतिर्लक्ष्मीनारायणं हृदि ।
सञ्चिन्त्य गरुडारूढन्दिव्यपीताम्बरावृतम् ॥ ४ ॥

अनर्घरत्नमकुटकुण्डलाङ्गदभूषितम् ।
श्रीवत्सकौस्तुभधरं वनमालाविभूषितम् ॥ ५ ॥

शङ्खचक्रगदापद्मराजद्भुजचतुष्टयम् ।
कोटिसूर्यप्रतीकाशङ्कोमलावयवोज्ज्वलम् ॥ ६ ॥

सनकादिमुनीन्द्रौघैः स्तूयमानात्मवैभवम् ।
ततो मयाऽद्य कर्तव्यन्दानधर्मव्रतादिकम् ॥ ७ ॥

एतावन्मात्रमित्यात्मन्यालोच्य समनन्तरम् ।
आसनाद्रत्नखचिताद्धैमादुत्थाय सत्वरम् ॥ ८ ॥

दिव्यनारीकरधृतदीपिकाभिः पुरो भुवि ।
*प्रकाशितायाञ्जय जय जीव जीवेति वादिनि ॥ ९ ॥

सतारनिस्वनं सम्यग्वेत्रधारी वधूजने ।
पदक्लृप्तस्वर्णमयपादुकः कनकाम्बरम् ॥ १० ॥

---

* प्रकाशायां इति युक्तः पाठः

आजानुलम्बमाकण्ठादादधानश्शनैश्शनैः ।
समालम्ब्य सरोजाक्ष्याः कस्याश्चित्करपङ्कजम् ॥ ११ ॥

किञ्चिद्विश्लथधम्मिल्लवेष्टितोष्णीषरञ्जितः ।
किञ्चिद्विशीर्णकस्तूरीतिलकोल्लसदाननः ॥ १२ ॥

लक्ष्यालक्ष्याङ्गरागश्रीरमणीयभुजान्तरः ।
प्राप्याभिषेकसदनमारुह्य कनकासनम् ॥ १३ ॥

भूषणान्यपनीयातवधूकरविधारिते ।
निवेश्य भाजने हैमे नानारत्नविराजिते ॥ १४ ॥

प्राङ्मुखः प्रयतो भूत्वा स्नातुकामो नृपो भवेत् ।
एतस्मिन्नन्तरे काचिदपसार्य सुमस्रजम ॥ १५ ॥

नारीनखमुखैः कुर्यात्सरलांश्चिकुरान्प्रभोः ।
काचिद्धेमकटाहस्थैर्घनसारसुगन्धिभिः ॥ १६ ॥

वारिभिर्वनजाताक्षी पुण्यतीर्थसमाहृतैः ॥
शातकुम्भमयैस्सूक्ष्मकुम्भैस्तन्नृपकुञ्जरम् ॥ १७ ॥

अभिषिञ्चेत्करधृतकङ्कणस्वनमञ्जुळम् ॥
अपरा चापनुद्याम्बु तनुलग्नसुमध्यमा ॥ ॥ १८ ॥

मूर्ध्नि मूर्धावसिक्तस्य तस्य वस्त्र विवेष्टयेत् ।
परिधानन्धृतवति राज्ञि राजीवलोचना ॥ १९ ॥

काचिदग्रेऽगरुभवन्धूपं सम्यक्प्रचारयेत् ।
नतमध्या नखमुखैः काचित्तस्य शिरोरुहान् ॥ २० ॥

विधाय विततान्यङ्कुमदपङ्कविभावितान् ।
कृत्वा नह्येतवदनसौरभालोलषट्पदा ॥ २१ ॥

अन्या विदध्याच्चिकुरबन्धन्तस्य महीभृतः ।
बन्धुरं विमलैः पुष्पदामभिः काचिदङ्गना ॥ २२ ॥

ततो महीभृत्तरुणतरणिद्युतिसन्निभम् ।
कयाचिदर्पितन्दध्यात्तरुण्या कनकाम्बरम् ॥ २३ ॥

काचित्तस्य विभोः कान्ता दर्शयेन्मणिदर्पणम् ।
भवतस्तु तुला लोके भवानेवेति वादिनी ॥ २४ ॥

ततो महार्हमकुटकुण्डलाङ्गदनूपुरैः ।
हारैर्मनोहरैस्सम्यगलङ्कृततनुर्नृपः ॥ २५ ॥

आस्थानकूटमासाद्य भद्रपीठोपरिस्थितः ।
पुरोहितमुखाच्छ्रुत्वा पञ्चाङ्गङ्कालनिर्णयम् ॥ २६ ॥

दक्षिणावर्तशङ्खस्थैस्तोयैर्विप्रकरार्पितैः ।
अवोक्ष्याङ्गानि सर्वाणि हरिस्मरणपूर्वकम् ॥ २७ ॥

ततः पुरोहितकरेणार्पितश्वेतमृत्स्नया ।
गोपीचन्दनतो वाऽपि केवलञ्चन्दनेन वा ॥ २८ ॥

धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रं विधिवत्कृत्वा कर्म यथोचितम् ।
अर्घ्यदानादिकं सर्वमासीनाश्चित्रकम्बले ॥ २९ ॥

प्राणानायम्य चर्ष्यादींस्तत्तदङ्गे निधाय तु ।
विधाय न्यासभेदांस्तु मुद्राभेदांश्च कांश्चन ॥ ३० ॥

मन्त्राधिदेवतान्ध्यायन्नर्धोन्मीलितलोचनः ।
मुक्ताक्षमालावलयन्दधानः करपङ्कजे ॥ ३१ ॥

आसीनस्स्वोचितम्मन्त्रञ्जपेदासूर्यदर्शनात् ।
एवन्ते कथितम्ब्राह्मे मुहूर्ते नृपपुङ्गवैः ॥
कर्तव्यङ्कर्म सुश्रोणि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
ब्राह्मे मुहूर्ते नृपकर्तव्यकृत्यस्वरूपनिरूपणन्नाम
द्विसप्ततितमः पटलः ॥

अथ त्रिसप्ततितमः पटलः ॥

॥ प्रातःकालकर्तव्यराजकृत्यस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—त्वयीमय त्रिलोकेश त्रिपुरारे त्रिलोचन ।
ब्राह्मे मुहूर्ते कर्तव्यङ्कर्म राज्ञा श्रुतम्मया ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि कर्म सूर्योदयात्परम् ।
प्रातःकाले प्रकर्तव्यं राजभिस्तद्वदस्व मे ॥ २ ॥

श्रीशिवः—सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं सान्ध्यङ्कर्म यथोचितम् ॥ ३ ॥

निर्वर्त्य सूर्योदयतः प्रागेव वरवर्णिनि ।
पश्चान्महीपतिः कुर्याद्वक्ष्यमाणक्रमेण वै ॥ ४ ॥

आदित्योपासनां सर्वाभीष्टकार्यार्थसिद्धये ।
तपनोऽसि त्वमादित्य भक्तानान्तापमान्तरम् ॥ ५ ॥

हरसे भवतस्तस्माद्वेत्ति कस्त्वत्र गौरवम् ।
वदादित्य दुराराध्यदेवताः फलदाः किमु ॥ ६ ॥

सकृत्प्रणामात्फलदस्त्वमेकोऽसि जगत्त्रये ।
कथं हरेर्हरस्यापि त्वमादित्यासि लोचनम् ॥ ७ ॥

एकदैव तदाचक्ष्व विचित्रन्तव कौशलम् ।
समस्तामरसन्दोहतिलकन्त्वामहस्करम् ॥ ८ ॥

लोकोऽयम्पूर्वदिक्कान्तातिलकम्प्रवदत्यहो ।
देवाः परश्शतं सन्तु भजनीयस्त्वमेव मे ॥ ९ ॥

त्रिमूर्तयोऽपि त्वद्रूपभजनं हि वितन्वते ।
त्वं कैश्चिदुस्रैस्तपसि कैश्चिद्वर्षस्यहस्करः ॥ १० ॥

कैश्चित्पासि जलं यस्मात्तस्मात्ते चित्रभानुता ।
यस्मात्त्वम्भजताल्लोँके प्रददास्यमितं वसु ॥ ११ ॥

तस्मात्सहस्रधा वृद्धिमेति त्वद्वसुसन्ततिः ।
सदाऽहमुदयम्भक्तसंहतेः प्रतिपादये ॥ १२ ॥

इति सञ्चिन्त्य हृदये किमुदेषि दिनेदिने ।
एवं स्तुवन्बहुविधं शिरस्याधाय चाञ्जलिम् ॥ १३ ॥

सौरान्मन्त्रान्पुराणोक्तान्वैदिकांश्च यथोचितम् ।
त्रिवारमेकवारं वा जपित्वा प्रयतो नृपः ॥ १४ ॥

दण्डवत्प्रणिपत्योर्व्यां साष्टाङ्गं समनन्तरम् ।
आसने सम्यगासीनः प्राणायामपुरस्सरम् ॥ १५ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च ममारिष्टनिवृत्तये ।
इष्टप्राप्तयै समस्तारिसंक्षयाय जयाय च ॥ १६ ॥

अरोगदृढकायत्वसिद्धये चामितायुषे ।
प्रीत्यर्थं स्वेष्टदेवस्य यथाशक्ति यथाविधि ॥ १७ ॥

पूजाङ्करिष्य इत्युक्त्वा हरिं हरमथापि वा ।
ध्यात्वा हृदम्बुजे देवन्दक्षनासापुटाद्बहिः ॥ १८ ॥

अपसार्य तमारोप्य कुसुमं तत्प्रसूनकम् ।
निधाय हैम्यां राजत्याम्प्रतिमायान्ततः परम् ॥ १९ ॥

अवाह्यावाहनीमुद्रां स्थापनीं सन्निधापनीम् ।
सन्निरोधकरीञ्चैव सम्मुखीञ्च प्रसादिनीं ॥ २० ॥

दर्शयित्वाऽऽसनन्तस्मै दत्वा पाद्यमनन्तरम् ।
अर्घ्यमाचमनीयञ्च मधुपर्कं यथाविधि ॥ २१ ॥

पञ्चामृतैश्च स्नपनम्पुण्यतीर्थजलैरपि ।
कारयित्वांऽशुकं शुभ्रमुपवीतञ्च चन्दनम् ॥ २२ ॥

समर्प्य मालतीपुष्पैः कोमलैस्तुलसीदळैः ।
करवीरैर्जातिपुष्पैश्चम्पकैर्वकुळैश्शुभैः ॥ २३ ॥

नीलाम्बुजैर्बिल्वदळैः पुष्पमाल्यैश्च शोभनैः ।
सहस्रनामभिर्दिव्यैरष्टोत्तरशतैस्तु वा ॥ २४ ॥

पुरोहितोपदिष्टेन मार्गेणाभ्यर्च्य पार्थिवः ।
धूपन्दीपञ्च दत्वाऽथ नैवेद्यं विविधं प्रिये ॥ २५ ॥

समर्प्य ताम्बूलमपि दत्वा कृत्वा प्रदक्षिणम् ।
नत्वा बहुविधैस्स्तोत्रैस्स्तुत्वा नीराजनादिकान् ॥ २६ ॥

राजोपचारानखिलान्कृत्वा तत्तीर्थमद्रिजे ।
तुलसीदलसम्मिश्रं पीत्वा चुळुकमात्रकम् ॥ २७ ॥

तत्पादलग्नन्तुलसीदळन्धृत्वा स्वमूर्धनि ।
सम्पूज्य कपिलान्धेनुङ्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ २८ ॥

तान्दत्वा विप्रवर्याय सोदकञ्च सदक्षिणम् ।
तिलान्सालग्रामशिलान्दत्वा दक्षिणया सह ॥ २९ ॥

गन्धप्रसूनताम्बूलान्यर्पयित्वा यथोचितम् ।
द्विजेभ्यस्तैः पुनर्दत्तानाशीर्वादाक्षतान्नृपः ॥ ३० ॥

धृत्वा स्वमूर्ध्नि तान्विप्रान्प्रस्थाप्य समनन्तरम् ।
पुराणश्रवणोद्युक्तो भवेन्नृपतिरद्रिजे ॥ ३१ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातं प्रातःकालोचितम्मया ।
संक्षेपात्कर्म सुश्रोणि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
प्रातःकालकर्तव्यराजकृत्यस्वरूपनिरूपणन्नाम
त्रिसप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथ चतुस्सप्ततितमः पटलः ॥

॥ राज्ञां पुराणश्रवणस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—कथं पुराणश्रवणङ्कर्तव्यन्नृपपुङ्गवैः ।
पौराणिको वा देवेश सङ्ग्राह्यः कीदृशो वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—प्रातर्मुहूर्तद्वितयादुपर्यद्रीन्द्रकन्यके ।
श्रोतव्यं भारतं राज्ञा नानानियमपूर्वकम् ॥ २ ॥

कैश्चिच्च वृद्धैर्विद्वद्भिस्सहान्तःपुरिकाजनैः ।
साकमाकल्पममरलोकवासाय केवलम् ॥ ३ ॥

पुराणन्यायमीमांसावेदवेदाङ्गवेदिनम् ।
सुरूपं सुस्वरन्धीरन्नानारागविशारदम् ॥ ४ ॥

शृङ्गारवीरप्रमुखरसाभिनयकोविदम् ।
सदा स्मितानन्देवि पौराणिकमकल्मषम् ॥ ५ ॥

उपवेश्योन्नते पीठे प्राङ्मुखः पार्थिवर्षभः ।
तं व्यासमेव सञ्चिन्त्य गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ६ ॥

सम्पूज्य तस्य पुरतो दारुयन्त्राकृतौ शुभे ।
पीठे सारस्वते न्यस्तं पुस्तकं पुष्पदामभिः ॥ ७ ॥

अलङ्कृत्यामलैर्धूपन्दीपन्दत्वा फलान्यपि ।
नैवेद्यार्थङ्कल्पयित्वा दत्वा ताम्बूलमप्युमे ॥ ८ ॥

स्वयन्नीचासनस्थस्सन्तस्मात्पौराणिकान्नृपः ।
श्रुत्वा द्वित्रानथाध्यायान्तस्मै दत्वा च दक्षिणाम् ॥९॥

तं प्रस्थाप्यानलं सम्यगुपास्य तदनन्तरम् ।
दिव्यमाल्याम्बरधरो दिव्याभरणभूषितः ॥ १० ॥

हरिचन्दनलिप्ताङ्गो हारवारमनोहरः ।
लसन्बालातपव्याप्तस्सनिर्झर इवाद्रिराट् ॥ ११ ॥

मुखसौरभसंप्राप्तनिश्चलभ्रमरभ्रमम् ।
कलयन्तमिवात्यन्तङ्कस्तूरीतिलकं वहन् ॥ १२ ॥

स्वशस्त्रकृत्तशत्रुश्रीवेणीप्रज्ञाकरीङ्करे ।
कलयन्खड्गलतिकामरीणामतिभीषणम् ॥ १३ ॥

करं कस्यचिद्दासस्य वामेनालम्ब्य पाणिना ।
आस्थानशालामासाद्य हैमं सिंहासनन्नृपः ॥ १४ ॥

समारुह्याचलप्रस्थं सिंहशाब इवाद्रिजे ।
अच्छमौक्तिकगुच्छेन श्वेतच्छत्रेण शोभितः ॥ १५ ॥

सेवार्थमागतेनेव सतारेण सुधांशुना ।
वधूविधूयमानाभ्याञ्चामराभ्यां स्वपार्श्वयोः ॥ १६ ॥

स्रवन्निर्झरपूराभ्यामन्वितोऽद्रिरिवाद्रिजे ।
विद्वद्गोष्ठीसमुद्युक्तो भवेद्भूमिपुरन्दरः ॥ १७ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातः पुराणश्रवणस्य तु ।
विधिर्विधुसमानास्ये किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
गङ्गां पुराणश्रवणस्वरूपनिरूपणन्नाम
चतुस्सप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चसप्ततितमः पटलः ॥

॥ राज्ञः कविबुधगायकैस्सह सम्भाषणम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ पुराणश्रवणात्परम् ।
किङ्कर्तव्यं नृपालेन कथं विस्तरतो वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—विद्वत्प्रसङ्गः कर्तव्यः पुराणश्रवणात्परम् ।
पार्थिवेन प्रसिद्ध्यर्थङ्घटिकामात्रमद्रिजे ॥ २ ॥

कैश्चिद्व्याकरणाभिज्ञैः कैश्चित्तर्कविशारदैः ।
कैश्चिद्वैशेषिकैः प्रौढैः कैश्चिन्मीमांसकैः प्रिये ॥ ३ ॥

कैश्चिदद्वैतराद्धान्तपारावारस्य पारगैः ।
कैश्चिच्च योगशास्त्रज्ञैः कैश्चित्सांख्याविचक्षणैः ॥ ४ ॥

भाषमाणोऽतिगम्भीरमुक्तिप्रत्युक्तिपूर्वकम् ।
सभास्तारेषु सर्वेषु सशिरःकम्पमद्रिजे ॥ ५ ॥

श्लाघयत्सु स्वस्य बुद्धिचातुर्यं साधु साध्विति ।
कथाश्च कथयन्कांश्चिच्चिरन्तनमहीभुजाम् ॥ ६ ॥

एवं विधाय विद्वद्भिरस्सह गोष्ठीम्महीपतिः ।
तत्परङ्घटिकामात्रं वर्तेत कविभिस्सह ॥ ७ ॥

कैश्चिच्च षड्भिर्भाषाभिः प्रबन्धकरणक्षमैः ।
कैश्चिच्चतुर्विधस्यापि कवित्वस्य च पारगैः ॥ ८ ॥

कैश्चिदेवैकघटिका शतश्लोकविधायिभिः ।
कैश्चित्सकृल्लेखनिनां शतस्य समये समे ॥ ९ ॥

नानाविधसमस्याभिश्श्लोकान्नानाविधानपि ।
रचयित्वा वक्तुमुमे दक्षैः कविवरैरपि ॥ १० ॥

कैश्चिदेकद्वित्रिपादसमस्यापूरकैरपि ।
कैश्चित्प्रहेलिकाकारैः कैश्चिज्जातिप्रकाशकैः ॥ ११ ॥

कैश्चित्क्रियाकर्मकर्तृगुप्तश्लोकप्रवर्तकैः ।
कैश्चिदन्तर्लापिबहिर्लापि श्लोककैररपि ॥ १२ ॥

कैश्चिच्छ्लेषविशेषज्ञैः कैश्चिद्ध्वनिविचक्षणैः ।
सन्धिगुप्तिकरैः कैश्चित्कविभिर्विविधैः प्रिये ॥ १३ ॥

गद्यपद्यादिरचनां कृत्वा काश्चिच्चवै कथाः ।
पुरातनकवीनाञ्च कथयन्तत्परन्नृपः ॥ १४ ॥

वैणिकैस्सह वर्तेत घटिकामात्रमद्रिजे ।
कैश्चित्प्रवीणैर्वीणासु सुधास्यन्दिनिजस्वरैः ॥ १५ ॥

स्वरमण्डलतत्वज्ञैः कैश्चित्सुस्वरमण्डितैः ।
किन्नरस्वनवद्रम्यस्वनैः किन्नरपाणिभिः ॥ १६ ॥

कैश्चिद्रावणहस्तास्तकरैः कैश्चिच्च गायकैः ।
सहसङ्गीतसर्वस्वं विवृण्वन्निव पार्थिवः ॥ १७ ॥

दर्शयन् रुद्रवीणायान्द्वात्रिंशद्गीतचातुरीम् ।
स्वरानुकूल्यं विविधं स्फुटयन्स्वरमण्डले ॥ १८ ॥

स्वतानमानङ्कलयन्किन्नरे किन्नरस्वनम् ।
यन्त्रे रावणहस्ताख्ये रञ्जयन्नक्तिपाटवम् ॥ १९ ॥

एवं बहुविधं सम्यक्सङ्गीतङ्गायकैस्सह ।
प्रपञ्चयन्परं पश्चान्मन्त्रयन्मन्त्रिभिस्सह ॥ २० ॥

इत्येवन्ते समाख्यातं विद्वत्सुकविगायकैः ।
साकं सम्भाषणं राज्ञः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राज्ञः कविबुधगायकैः सह सम्भाषणन्नाम
पञ्चसप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथ षट्सप्ततितमः पटलः ॥

॥ राजमन्त्रिमन्त्रविचारनिरूपणम् ॥

पार्वती—[illegible] राज्ञा न्यायानुवर्तिना ।
कथम्मन्त्रः प्रकर्तव्यो मन्त्रिभिस्सह मे वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—विद्वद्गोष्ठीं विधायाथ नृपतिर्मन्त्रिभिस्सह ।
मन्त्रयेन्मन्त्रतत्त्वार्थङ्घटिकामात्रमद्रिजे ॥ २ ॥

ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वाऽपि नीतिशास्त्रविशारदैः ।
नृपोऽष्टभिश्चतुर्भिर्वा मन्त्रिभिस्स्वकुलागतैः ॥ ३ ॥

समन्वितैस्सरोजाक्षि मरुद्भिरिव वासवः ।
तान्प्रत्येवं वदेद्राजा भवन्तस्सर्वे एव हि ॥ ४ ॥

नीतिशास्त्रेषु निपुणाः प्रार्थयन्तश्च मे सदा ।
श्रेयःपरम्पराङ्कीर्तिं श्रियञ्चैवानपायिनीम् ॥ ५ ॥

मयोपचारो वक्तव्यो भवद्भ्योऽस्ति किमद्य वै ।
कथम्मया वर्तितव्यं राज्यरक्षणकर्मणि ॥ ६ ॥

निर्दाक्षिण्यम्भवन्तोऽद्य वदन्तु मम वै हितम् ।
इति ब्रुवन्तं राजानं सर्वे ते सचिवाः प्रिये ॥ ७ ॥

कृताञ्जलिपुटा भूत्वा विनयानतकन्धराः ।
विज्ञापयेयुर्देवेशि तस्मै गम्भीरया गिरा ॥ ८ ॥

भवत्समो भवानेव बुद्ध्या नास्त्यपरो भुवि ।
अस्माभिरस्ति चावेद्यङ्किमिहाद्य वदस्व नः ॥ ९ ॥

विज्ञापयामो यत्किञ्चिन्नयतत्त्वन्तथाऽपि ते ।
तद्भवच्चित्तसदृशं यद्यङ्गीक्रियतां विभो ॥ १० ॥

यो देवतान्यस्तभरो धीरोदात्तो दयापरः ।
शौर्यवान्सत्यसन्धश्च पूज्यते स नृपो भुवि ॥ ११ ॥

यस्त्यागी दीनरक्षायां धुरीणोऽतीव कोविदः ।
विनयी नयतत्वज्ञस्स नृपः पूज्यते जनैः ॥ १२ ॥

चतुर्षु चाप्युपायेषु चतुरो यो महीपतिः ।
पराक्रमबलोपेतस्सोऽरीन्विदलयेत्क्षणात् ॥ १३ ॥

बहुयत्नार्जितन्द्रव्यं वितीर्य तृणवन्नृपः ।
क्रीणीयात्कीर्तिहारं वै वश्यार्थन्तु जयश्रियः ॥ १४ ॥

अन्यो जनो रक्षितश्चेत्समयेऽन्यत्र गच्छति ।
ध्वांक्षेण वर्धितो राजन्कलकण्ठशिशुर्यथा ॥ १५ ॥

प्रतापवानपि नृपो बलञ्चेन्न प्रकाशयेत् ।
शत्रुर्न शाम्यति तमः सूर्योस्रैरस्तगैरिव ॥ १६ ॥

स्पृहणीयगुणं सर्वे भजन्ते नृपतिं जनाः ।
भ्रमरा इव संहृष्टाः सहकारं ससौरभम् ॥ १७ ॥

राज्ञि युद्धेऽतिसन्नद्धे प्रसन्नास्स्युर्भटा भृशम् ।
सूर्ये दिनमुखे राजत्यम्बुजौघा इवाखिलाः ॥ १८ ॥

आत्मबुद्ध्यनुसारेण मन्त्रिभिर्यन्निवेदितम् ।
तस्मिन्साधु प्रगृह्णीयाद्यथा मणिपरीक्षकः ॥ १९ ॥

एवं सुमन्त्रिभिस्सम्यग्बोधितो नृपसत्तमः ।
तत्तत्कार्याणि कुर्वीत साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ २९ ॥

यो राजा मन्त्रिभिस्साकमनालोच्य निजेच्छया ।
पालयत्यवनीम्मौर्ख्यात्सोऽरिभिः परिभूयते ॥ ३० ॥

तस्मादावश्यकतया साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
मन्त्रिभिर्मन्त्रयित्वैवं प्रत्यहं पार्थिवर्षभः ॥ ३१ ॥

पालयेदवनीं सर्वान्धैर्यस्थैर्यसमन्वितः ।
इत्येवन्ते समाख्यातस्सचिवैस्सह भूपतेः ॥
आलोचनक्रमस्सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजमन्त्रिमन्त्रविचारस्वरूपनिरूपणन्नाम
षट्सप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तसप्ततितमः पटलः ॥

॥ राज्ञाऽऽमध्याह्नकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—देवदेव दयासिन्धो सर्वज्ञ भवतो मुखात् ।
मन्त्रस्वरूपमखिलं श्रुतन्नृपतिमन्त्रिणाम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि कथं राज्ञा नियोगिभिः ।
ऊहापोहविचारस्तु कर्तव्यः कमलेक्षण ॥ २ ॥

वक्तुमर्हस्यशेषेण यद्यस्ति मयि ते कृपा ।
श्रीशिवः—नृपो नियोगिभिर्वृद्धैः प्रज्ञया वयसाऽपि च ॥ ३ ॥

कुलक्रमागतैस्साकङ्घटिकामात्रमद्रिजे ।
देशकालप्रसङ्गांस्तु कांश्चित्कृत्वा ततः परम् ॥ ४ ॥

पौराः कीदृग्विधाचारा जना जानपदा अपि ।
इति चारमुखाच्छ्श्वद्विचार्य समनन्तरम् ॥ ५ ॥

नाना दिग्भ्यस्समानीता नानादेशमहीभुजाम् ।
पत्रिका दिनचर्याणां वाचयद्भ्योऽतिनिर्भरम् ॥ ६ ॥

लेखकेभ्यः पुनस्तत्तद्राजवृत्तान्तमञ्जसा ।
विज्ञाय तत्परन्नानादिनकृत्यपरान्नरान् ॥ ७ ॥

भौरिकान्नैष्किकान्धान्यकोष्ठाध्यक्षानपि प्रिये ।
आह्वापयित्वा चादायव्ययौ पृष्ट्वा ततः परम् ॥ ८ ॥

आनाय्य कुञ्जरानश्वान्सहास्तिपकसादिनः ।
पल्याणानि कुथाश्चैव मोचयित्वाथ तान्पुनः ॥ ९ ॥

दृष्ट्वा सम्यग्गदार्तानाङ्कल्पयित्वौषधादिकम् ।
कृशानाङ्ग्रासममितन्दीयतामिति पार्थिवः ॥ १० ॥

नियोज्य मन्दुराधीशान्गजकूटाधिपानपि ।
तत्परं रथिकान्योधान्नानायुद्धविशारदान् ॥ ११ ॥

आनाययित्वा तान्दृष्ट्वा तेभ्यो दत्वाथ वेतनम् ।
आमध्याह्नप्रदेयञ्च तत्परम्भूपुरन्दरः ॥ १२ ॥

सामन्तराजसङ्घानामितरेषाञ्च भूभुजाम् ।
स्वदर्शनङ्कारयित्वा घटिकामात्रमद्रिजे ॥ १३ ॥

तत्परन्तैस्समेतस्सन्खुरलीम्प्राप्य चोन्नताम् ।
स्वायताञ्च सुविस्तीर्णां सगवाक्षां समन्ततः ॥ १४ ॥

कुत्रचिद्रक्तमृद्राशिसंयुतां क्वचिदप्युमे ।
आश्लेषस्तम्भगम्भीरां क्वचिच्चैव स्थलान्तरे ॥ १५ ॥

क्षुद्रपाषाणसम्पूर्णमहाघोणीसमन्विताम् ।
क्वचिच्च शैलकटकसङ्घसंशोभितान्तराम् ॥ १६ ॥

ततस्तस्यां समाराध्य भेतालम्प्रमथम्मम ।
गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपनैवेद्यकैरपि ॥ १७ ॥

ततस्स्वयं रक्तकक्ष्यानद्धमध्यो महीपतिः ।
शीर्ष्ण्यामुक्तकुलायश्च रक्तमृत्पांसुलेपितः ॥ १८ ॥

दक्षे साधनखड्गञ्च करे वामे च खेटकम् ।
दधानस्तत्परं यातायातैस्सव्यापसव्यतः ॥ १९ ॥

गोमूत्रवक्रगतिभिर्मण्डलभ्रमणैरपि ।
मल्लैस्सह श्रमं कृत्वा मुष्टामुष्टि ततः परम् ॥ २० ॥

राजपुत्रैर्महावीर्यैस्सवयोभिस्सहाद्रिजे ।
आलोकका‌श्चर्यकरं खड्गाखड्गि गदागदि ॥ २१ ॥

कृत्वा श्रमं बहुविधं पश्चाद्राजकुमारकान् ।
प्रस्थाप्य मल्लैस्सहितो गत्वा मज्जनमन्दिरम् ॥ २२ ॥

नमज्जनशताकीर्णन्तत्र पीठे हिरण्मये ।
निषण्णस्सलिलैस्स्वर्णकटाहस्थैस्सुनिर्मलैः ॥ २३ ॥

नृपस्संस्नापितो मल्लैर्धृत्वा शुक्लाम्बरद्वयम् ।
धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रं विधिवत्कृत्वा माध्याह्निकीं क्रियाम् ॥२४

स्वेष्टदेवं समाराध्य लक्ष्मीं साम्राज्यदायिनीम् ।
शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैस्साकं सम्पूज्य तत्परम् ॥ २५ ॥

शुद्धान्तं प्रविशेद्राजा तूर्यघोषपुरस्सरम् ।
इत्येवन्ते समाख्यातम्मध्याह्नोचितमद्रिजे ॥
राजकृत्यं समासेन किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
आमध्याह्नकालकर्तव्यराजकृत्यस्वरूपनिरूपणन्नाम
सप्तसप्ततितमः पटलः ॥

॥ अथाष्टसप्ततितमः पटलः ॥

॥ नृपभोजनवैभवनिरूपणम् ॥

पार्वती—शम्भो शङ्कर सर्वज्ञ मध्याह्नसमये नृपैः ।
कर्म कर्तव्यमखिलं श्रुतन्त्वद्वदनाम्बुजात् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि राज्ञो भोजनवैभवम् ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति मयि ते कृपा ॥ २ ॥

श्रीशिवः—मध्याह्नसमयेऽतीते काचिद्वक्त्रार्पिताञ्जलिः ।
भोजनावसरं राज्ञे कान्ता विज्ञापयेत्प्रिये ॥ ३ ॥

ततो नानाविधैस्स्वर्णभाजनैः कदलीदलैः ।
अन्वितम्भोजनागारम्प्रविश्य नृपपुङ्गवः ॥ ४ ॥

रत्नपीठे समासीनः कटाक्षकलनेन वै ।
वरासनेषु वनिताः पङ्क्तिशो विनिवेशयेत् ॥ ५ ॥

एकत्र पुत्रान्पौत्रांश्च दौहित्रान्दुहितॄस्तथा ।
जामातॄंश्च विशेषेण स्वास्तीर्णेषूपवेशयेत् ॥ ६ ॥

रत्नपीठेषु देवेशि स्वयमेव महीपतिः ।
अत्रान्तरेऽबला काचिदादाय व्यजनं शनैः ॥ ७ ॥

चालयेत्कारिणीव स्वङ्कर्णन्तन्नृपपार्श्वगा ।
अथापरा करधृतगळन्ती कमलेक्षणा ॥ ८ ॥

निवसेत्तस्य निकटे विनयानतमध्यमा ।
कन्याऽन्या पार्ष्णिभागस्था मनोज्ञाम्पटपाळिकाम् ॥९॥

वीजयेत्पार्श्वयोस्तस्य विभोर्विधुमुखी तदा ।
महानसादथागम्य काश्चित्कमललोचनाः ॥ १० ॥

शंसन्त इव तद्राज्ञे रत्नाभरणशिञ्जितैः ।
उत्कर्षम्भोज्यवस्त्वादेर्हेमपात्रकराः प्रिये ॥ ११ ॥

कलयेयुर्भाजनेषु परिवेषणमादरात् ।
शाल्यन्नं विविधं सूपं शाकानि विविधानि च ॥ १२ ॥

उच्चावचानि भक्ष्याणि भोज्यान्यन्यादृशानि च ।
नानाविधानि चोष्याणि लेह्यान्यपि विशेषतः ॥ १३॥

नानाफलानि स्वादूनि पानीयान्यप्यगात्मजे ।
कान्ताजनेन तु परिवेषितानि पृथक्पृथक् ॥ १४ ॥

सह प्रियाभिश्चतुरश्चतुरोक्तिपुरस्सरम् ।
भुक्त्वा गलन्ती मुखतो विगलद्गन्धवारिणा ॥ १५ ॥

प्रमृज्य वक्त्रं प्रक्षाल्य हस्तौ पादौ च तत्परम् ।
आचम्य धूपितो धूपैर्दिव्यस्त्रीभिस्तदा नृपः ॥ १६ ॥

भुक्तभोज्यादिजीर्णार्थङ्करेण स्वोदरं स्पृशन् ।
सञ्चिन्त्यागस्त्यमव्यग्रङ्कृत्वा शतपदक्रमम् ॥ १७ ॥

स्वासने सम्यगासीनश्श्रुत्वा रामायणन्द्विजात् ।
द्वित्रान्सर्गान्प्रतिदिनङ्कृतपापविमुक्तये ॥ १८ ॥

मुक्तये च वरारोहे तत्परन्तुळसीदळम् ।
विष्णुपादार्पिताङ्किञ्चिदास्वाद्य नियतव्रतः ॥ १९ ॥

ततो महार्हमारुह्य मञ्चम्मणिमयन्नृपः ।
मूर्तिमानिव कन्दर्पस्तत्र तिष्ठेत्प्रियाऽन्वितः ॥ २० ॥

करङ्कवाहिनी काचित्तत्परन्तन्महीभृते ।
वितीर्य पूगखण्डानि कर्पूरोन्मिश्रितानि वै ॥ २१ ॥

कनिष्ठिकायामावेष्ट्य मार्ष्टि शाटीम्मनोहराम् ।
नखाग्रपाटितन्नागवल्लरीदळमद्विजे ॥ २२ ॥

सुधानुलिप्तन्धवलं वेष्टितम्प्रतिपादयेत् ।
अन्या संवाहयेत्पादं पादपीठे निषेदुषी ॥ २३ ॥

नमत्सामन्तमकुटसङ्घर्षादिव पाटलम् ।
कन्येऽन्ये तदपाङ्गांशुसुधाऽब्ध्यूर्मिषु हंसकौ ॥ २४ ॥

चारयन्त्याविव द्वौ तु वीजयेताम्प्रकीर्णके ।
काचित्कमलपत्राक्षी नृपास्यासक्तलोचना ॥ २५ ॥

करे कलाचिकान्धृत्वा निवसेत्स्तम्भपार्श्वगा ।
काचिद्दलन्तिकान्दध्यात्काञ्चनीं हंसरूपिणीम् ॥ २६ ॥

सूचयन्तीव हंसोऽयङ्गृहीतो गतिचोरकः ।
काश्चित्कान्ताः कलाः काश्चिद्दर्शयेयुर्महीभृते ॥ २७ ॥

विलासविभ्रमोपेतास्तदा तत्समयोचिताः ।
ततश्शयानश्शय्यायाम्मुहूर्तम्पृथिवीपतिः ॥ २८ ॥

विनिद्र एव विश्रम्य शयनादुत्थितः पुनः ।
सखड्गस्सशिरस्त्राणस्सर्वाभरणभूषितः ॥ २९ ॥

बहिर्निर्गत्य भद्रेभमारुह्य स्वकुलागतम् ।
चतुरङ्गबलोपेतस्सामन्तनृपसम्युतः ॥ ३० ॥

बन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ।
पूर्यमाणे पुरोदेशे शङ्खदुन्दुभिनिस्वनैः ॥ ३१ ॥

रथ्यासु राजमार्गेषु विपणीषु विशेषतः ।
रम्यहर्म्यान्तरचरल्ललनानयनोत्पलैः ॥ ३२ ॥

अलङ्कृत इवापणे विचरेद्भूपुरन्दरः ।
इत्येवन्ते समाख्यातङ्किञ्चिद्भोजनवैभवम् ॥
तत्परं राजकर्तव्यङ्कर्म चाद्रीन्द्रकन्यके ॥ ३३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया
राज्ञा भोजनवैभवस्वरूपनिरूपणन्नाम
अष्टसप्ततितम पटल ॥

अथैकोनाशीतितमः पटलः ॥

॥ सायन्तनात्परं राजकर्तव्यकर्मनिरूपणम् ॥

पार्वती—देवदेव महादेव राज्ञा सायन्तनात्परम् ।
कर्तव्यङ्कर्म मे ब्रूहि मय्यस्ति यदि ते कृपा ॥ १ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमतन्द्रिता ॥ २ ॥

धर्मानुवर्ती नृपतिः पुरसञ्चारतः परम् ।
सायन्तनाख्ये समये प्रदीप इव पार्वति ॥ ३ ॥

पतत्पतङ्गसदिव सङ्कुचत्कमले प्रिये ।
उपास्य पश्चिमां सन्ध्यां समाराध्यानलन्द्विजात् ॥ ४ ॥

श्रुत्वा भागवतङ्किञ्चित्पश्चात्साम्राज्यदायिनीम् ।
सम्पूज्य लक्ष्मीं साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थमद्रिजे ॥ ५ ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरो दिव्याभरणभूषितः ।
ललाटपट्टरचितकस्तूरीतिलकोज्ज्वलः ॥ ६ ॥

कान्तकान्ताजनधृतकरदीपशतांशुभिः ।
प्रकाशिते पुरोदेशे विजृम्भत्यतिसम्भ्रमम् ॥ ७ ॥

तूर्यस्वने गीतकलामिश्रितेऽतिमनोहरे ।
आस्थानकूटमासाद्य रत्नसिंहासने शुभे ॥ ८ ॥

समासीनस्सरोजाक्षि सामन्तनृपपुङ्गवान् ।
विबुधान्कविमुख्यांश्च गायकान्परिहासकान् ॥ ९ ॥

नटांश्च वैणिकांश्चैव तथा वैणविकानपि ।
ह्वाययित्वाऽथ तैस्साकन्दिव्यवेषधरैर्नरैः ॥ १० ॥

अनेकशतसङ्ख्याकैर्धृतानान्तु पुरो भुवि ।
सस्नेहानां सरोजाक्षि सदा सज्जनचित्तवत् ॥ ११ ॥

प्रणम्य करदीपानान्तत्परं वारयोषितः ।
दिव्यमाल्याम्बरधरो मनोज्ञमणिभूषणाः ॥ १२ ॥

विलासविभ्रमैस्सौम्यैर्विजिताप्सरसः प्रिये ।
सेना इव कपीन्द्राणां सुग्रीवाङ्गदशोभिताः ॥ १३ ॥

अलकोद्भासिता यक्षनायकस्येव सम्पदः ।
मुष्टिग्राह्यविलग्नाढ्या यष्टीरिव च धन्विनाम् ॥ १४ ॥

समागतास्स्वसेवार्थमङ्गीकृत्य कटाक्षतः ।
ताः प्रस्थाप्य ततो राजा विद्वद्भिः कविभिस्सह ॥ १५ ॥

देशकालोचिताः काश्चित्कथास्तु कथयन्पुनः ।
तत्तद्देशान्तरानीततत्तत्सन्देशपात्रिकाः ॥ १६ ॥

वाचयद्भ्यो लेखकेभ्यश्श्रुत्वा तत्तन्महीभुजाम् ।
वृत्तान्तन्तैस्समेतस्सन्नाट्यशालाम्मनोहराम् ॥ १७ ॥

नटनर्तकसंबाधाम्प्रविशेद्भूपुरन्दरः ।
इत्येवन्ते समाख्यातङ्कर्म सायन्तनात्परम् ॥
कर्तव्यं राजभिर्देवि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राज्ञा सायन्तनानन्तरकर्तव्यकर्मस्वरूपकथनन्नाम
एकोनाशीतितमः पटलः ॥

अथाशीतितमः पटलः ॥

॥ राज्ञो लास्यावलोकनम् ॥

पार्वती—भव भक्तजनाधीन शिव शाश्वत शङ्कर ।
कथं लास्यकला राज्ञा द्रष्टव्याऽद्य वदस्व मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमगात्मजे ॥ २ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
साम्राज्यलक्ष्म्यास्स्थैर्यार्थं सर्वसौभाग्यसिद्धये ॥ ३ ॥

पश्येल्लास्यकलां रम्यान्नटीभिरभिसूचिताम् ।
आलोककाश्चर्यकरीम्मनोनयननन्दिनीम् ॥ ४ ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरो दिव्याभरणभूषितः ।
मूर्तिमानिव कन्दर्पः प्रेक्षणीयतराकृतिः ॥ ५ ॥

नाट्यशालां समासाद्य विशालां स्वायतां शुभाम् ।
अत्युन्नतां समतलां सुवितानां सुतोरणाम् ॥ ६ ॥

कालागरुरजःक्लृप्तधूपगन्धमनोहराम् ।
सुमनोदामसौरभ्यभ्रमद्भ्रमरसङ्कुलाम् ॥ ७ ॥

कुट्टिमान्तः प्रतिफलन्नटीभिर्लास्यवैभवम् ।
आगताभिरिव द्रष्टुम्पातालादिह सादरम् ॥ ८ ॥

धन्याभिर्नागकन्याभिरन्यादृग्देहकान्तिभिः ।
शोभमानां सरोजाक्षि तत्परम्पृथिवीपतिः ॥ ९ ॥

सिंहासने समासीनश्श्वेतच्छत्रेण चारुणा ।
वधूविधूयमानाभ्याञ्चामराभ्याञ्च शोभितः ॥ १० ॥

अङ्गवङ्गकलिङ्गान्ध्रचोलनेपालमाळवान् ।
पाण्ड्यसौवीरसौराष्ट्रनृपानन्यांश्च पार्थिवान् ॥ ११ ॥

आह्वाययित्वा पुरुषैर्वेत्रहस्तैस्ससम्भ्रमम् ।
अपाङ्गसंज्ञया सर्वानासनेषूपवेश्य तान् ॥१२॥

विबुधांश्च कवीन्मुख्यान्गायकान्वन्दिनस्तथा ।
उपवेश्योचितस्थानेष्ववलोकनसंज्ञया ॥ १३ ॥

स्वयं भरतशास्त्रार्थं विवृण्वन्विबुधैस्सह ।
लास्यावलोकनपरो भवेद्भूमिपुरन्दरः ॥ १४ ॥

अथ लास्यालोकनेच्छोर्नृपस्यापाङ्गसंज्ञया ।
पुरुषैर्नाट्यशालायां सज्जितायान्तु कैश्चन ॥ १५ ॥

सहतालधरस्त्रीभिः काश्चित्कमललोचनाः ।
वंशादिध्मानचातुर्यङ्कलयन्ति नृपाग्रतः ॥ १६ ॥

पुनः काश्चन कामिन्यः कङ्कणस्वनमांसलान् ।
रचयन्ति प्रभोस्तस्य पुरस्तान्मर्दलस्वनान् ॥ १७ ॥

काश्चिद्यवनिकां बद्ध्वा द्वे तु काञ्चनचित्रिताम् ।
पुरस्ताद्राजसिंहस्य वहतोऽतिमनोहरे ॥ १८ ॥

ततो बिरुदवाद्यानान्निस्वनोऽतिमनोहरः ।
प्रभवेत्प्रभवे पात्रप्रागल्भ्यङ्कथयन्निव ॥ १९ ॥

तत्परम्प्रतिशी[सी]रान्तर्मञ्जुमञ्जीरनिस्वनाः ।
प्रभवन्ति प्रशंसन्तः इव पात्रप्रवेशनम् ॥ २० ॥

तत्परम्प्रतिशीरायामाहतायान्तु काचन ।
दृश्यते चन्द्रलेखेव विश्लिष्टा सन्ध्यया नटी ॥ २१ ॥

अथ सा नाट्यविद्याधिदेवतायै पुरो भुवि ।
कङ्कणप्रभया साकन्ददाति कुसुमाञ्जलिम् ॥ २२ ॥

ततोऽवलोकनात्तस्य सा भवेदतिविभ्रमा ।
लता वसन्तसान्निध्याद्तिरम्येव माधवी ॥ २३ ॥

ततस्तस्यापाङ्गसंज्ञा प्रेषिता सा नटी प्रभोः ।
स्फुटीकरोत्यभिनयानतिविस्मयदायिनः ॥ २४ ॥

अथ नाट्योचितैरङ्गहारैरसा नर्तकी पुनः ।
विविधैर्हृदये तस्य करोति रुचिरां रुचिम् ॥ २५ ॥

ततो नटति तद्बुध्वा मनोज्ञे नयनाञ्चले ।
मानसन्तन्महीभर्तुर्दद्याद्रागमहो नवम् ॥ २६ ॥

ततः परश्शता वध्वो रूपविद्यागुणैस्समाः ।
नटन्ति देशीमुख्याद्यैरहंपूर्विकयाऽऽदरात् ॥ २७ ॥

पयोदवदपाङ्गस्य तस्योज्जृम्भति तेजसि ।
मयूरीव लसल्लास्या काचिद्भवति लासिका ॥ २८ ॥

काचिद्यदि विभोरग्रे नृत्यन्त्यात्मभुवा जिता ।
चलद्धारैस्तयाच्छाद्यास्सात्विकस्वेदबिन्दवः ॥ २९ ॥

चञ्चत्पुटाद्यैर्मद्वक्त्रजनितैर्नटनम्पुनः ।
कार्यम्पञ्चविधैर्मार्गतालैः कैश्चिद्वधूजनैः ॥ ३० ॥

जयमङ्गलतालेन सिंहलीलाभिधेन च ।
लीला जयाख्यतालेन रतिलीलाह्वयेन च ॥ ३१ ॥

तुरङ्गलीलाऽभिख्येण रङ्गाभरणकेन च ।
नन्दिनन्दनतालाद्यैः कर्तव्यन्नटनं प्रिये ॥ ३२ ॥

कयाचिन्नटनङ्कार्यङ्करचातुर्ययुक्तया ।
स्थायिसञ्चारिरसयुग्भावदृष्टिभिरादरात ॥ ३३ ॥

ततस्तल्लास्यशालायामूर्ध्वभागप्रकल्पितैः ।
प्रतिमानिवहैर्नाट्यकलान्द्रष्टुमिहागतैः ॥ ३४ ॥

त्रिदिवादप्सरस्सङ्घैरिव मञ्जुलमूर्तिभिः ।
आपादयेत्पुष्पवृष्टिमवनीपतिरादरात् ॥ ३५ ॥

श्लाघयत्स्वथ सर्वेषु सभास्तारेषु नर्तनम् ।
नटीनाङ्कारयेद्राजा कनकेनाभिषेचनम् ॥ ३६ ॥

ततोऽभिषेचनद्रव्यङ्कविगायकवान्दिनाम् ।
दत्वा गन्धादिकञ्चापि पुनः प्रस्थाप्य तान्प्रिये ॥ ३७ ॥

नटीभिस्सह शुद्धान्तं प्रविशेद्भूपुरन्दरः ।
एवमाचरितं पूर्वङ्ककुत्स्थेन ययातिना ॥ ३८ ॥

सगरेण दिलीपेन कार्तवीर्येण गाधिना ।
तस्मादावश्यकतया साम्राज्यस्थैर्यकांक्षिभिः ॥ ३९ ॥

राजास्ये राजभिस्सम्यक्कार्यन्नाट्यावलोकनम् ।
इत्येवन्ते समाख्यातल्लाँस्यदर्शनवैभवम् ॥

सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
लास्यदर्शनस्वरूपकथनन्नाम
अशीतितमः पटलः ॥

अथैकाशीतितमः पटलः ॥

॥ राज्ञो ज्योत्स्नाविहारस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—त्रिनेत्र त्रिपुराराते त्रिशूलधर शङ्कर ।
लास्यावलोकनाविधिस्त्वया सम्यङ्निरूपितः ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि चतुरेण महीक्षिता ।
ज्योत्स्नाविहारःकर्तव्यः कथङ्कथय मेऽनघ ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

पार्थिवस्स्फाटिकतले निवसन्नतिशीतले ।
विधुं वीक्ष्य सहस्त्रीभी रन्तुमुत्कमना भवेत् ॥ ४ ॥

विशालोरस्स्फुरद्धारश्चन्द्रयुक्चन्दनाङ्कितः ।
पुष्पस्रगुल्लसन्मौलिर्भूत्वा भूपतिरद्रिजे ॥ ५ ॥

अतिरम्येषु हर्म्येषु क्रीडाशैलेषु चारुषु।
दीर्घेषु दीर्घिकातीरेष्वाक्रीडेषु महत्सु च ॥ ६ ॥

लतागृहेषु मूलेषु नानापुष्पमहीरुहाम्।
करेणुभिः परिवृतः करीन्द्र इव कानने ॥ ७ ॥

मुहूर्तमात्रङ्क्रीडित्वा प्रविश्यान्तःपुरम्पुनः।
वीथीषु च विशालासु सञ्चरंस्तत्र तत्र तु ॥ ८ ॥

प्रविश्य गेहङ्कस्याश्चिद् धूपगन्धमनोहरम्।
लज्जयाऽवनतग्रीवामात्मानमभिवीक्ष्य तु ॥ ९ ॥

सखीसमक्षं पर्यङ्के तामारोप्यावनीपतिः।
सखीजने विनिर्याते कटाक्षाकलनेन तु ॥ १० ॥

रिरंसुस्तामतिप्रौढां वचनैर्भावगर्भितैः।
वशीकुर्याद्वक्ष्यमाणक्रमेण सरसो नृपः ॥ ११ ॥

त्वद्गात्रमार्दवस्पर्धीन्यमून्यत्राधरीकुरु।
पुष्पाणीति वदन्पुष्पतल्पे तामुपवेशयेत ॥ १२ ॥

कान्ते त्वद्वक्त्रसौरभ्यं वीटिकाऽप्यभिकांक्षति।
मनोज्ञसौरभेत्युक्त्वा तस्मै दद्यात्स वीटिकाम् ॥ १३ ॥

पद्मे सौरभ्यमधिकमुत त्वद्वदनेऽधिकम्।
वदेत्युदीर्य तद्वक्त्रमाजिघ्रेत्स महीपतिः ॥ १४ ॥

प्रकाशते कोकयुग्मन्दिवैव न तु रात्रिषु ।
प्रकाशयामि तद्रात्रौ पश्य मत्करचातुरीम् ॥ १५ ॥

इत्युदीर्याथ कञ्चुल्याश्श्लथयेद्बन्धनन्नृपः ।
कपोतेभ्यस्तथाऽभ्यस्ता रम्याः किलकिलस्वनाः ॥१६॥

तान्प्रकाशय शुश्रूषोर्ममेति प्रवदेन्नृपः ।
अलकाकुलितं वक्त्रम्भ्रमद्भ्रमरपद्मवत् ॥ १७ ॥

मनोज्ञमिति मन्येऽहं साधयास्मन्मनोरथम् ।
इत्युदीर्य सरोजाक्षीन्तां समरोप्य चोपरि ॥ १८ ॥

चलाचलालककिङ्किञ्चिद्विलगमानकुचद्वयम् ।
सम्यक्सञ्जातरोमाञ्चमर्धोन्मीलितलोचनम् ॥ १९ ॥

कुर्यादनङ्गविद्याया हृद्यायाः पारगान्नृपः ।
अथ तत्कुचयुग्मावमर्दनावाप्तचन्दनम् ॥ २० ॥

वस्त्राञ्चलेन सञ्छाद्य वक्षोन्याम्प्राप्नुयान्नृपः ।
तथायान्तन्तदा कान्तं विलोक्याथ तदङ्गना ॥ २१ ॥

वदेदेवङ्कलुषिता प्रगल्भा भावगर्भितम् ।
शृङ्गारस्य रसस्यानुभूतिमाचक्षते तव ॥ २२ ॥

कान्तान्यङ्गानि हे कान्त हेतुरत्र हि चन्द्रिका ।
इतीरयन्तीन्तां राजा समाश्वास्य तलोदरीम् ॥ २३ ॥

तया सह रमित्वाथ पुनरन्यामवाप्नुयात् ।
लुप्ताङ्गरागं विगलन्माल्यमायान्तमन्तिकम् ॥ २४ ॥

कान्तमालोक्य सा कान्ता वदेदेवं सदा प्रिये ।
त्वरया किमिहायातस्त्यक्त्वा कार्यपरम्पराम् ॥ २५ ॥

अवैमि मयि दाक्षिण्यमस्तीति तव सर्वदा ।
इति ब्रुवाणान्तां कान्तां हसन्नालिङ्ग्य सत्वरम् ॥२६॥

तया सह रमेताद्रिकन्ये नृपतिसत्तमः ।
अथ काचित्प्रियाऽऽयान्तं बिलम्ब्य सुचिरन्नृपम् ॥

दृष्ट्वा मया विलम्बस्ते भवद्भालस्थलाञ्चितात् ।
लाक्षारसात्त विदित इति निष्ठुरभाषिणीम् ॥ २८ ॥

सान्त्वयन्मधुरैर्वाक्यैः प्रणयेद्रतिविभ्रमैः ।
अथापराधमात्मीयम्प्रच्छाद्यासाद्य काञ्चन ॥ २९ ॥

दृश्यसे कुपितेव त्वमपराधोऽस्ति चेन्मयि ।
वदेति वादिनम्भूपम्प्रगल्भैवं वदेद्वधूः ॥ ३० ॥

कलामेकां विधोर्बिभ्रच्छिवस्सर्वज्ञतामगात् ।
तवाखिलकलाढ्यस्य नास्ति सर्वज्ञता कथम् ॥ ३१ ॥

भवानेव भवत्कृत्यं सर्वं वेत्सि न संशयः ।
इति ब्रुवाणान्निश्चित्य प्रगल्भान्ताम्महीपतिः ॥ ३२ ॥

तोषयेन्मञ्जुवचनभूषणालिङ्गनादिभिः ।
अथात्मनोऽभ्यागमनम्मत्वा वेश्म सखीजनैः ॥ ३३ ॥

आकल्पयन्तीमपरामासाद्यैवं वदेन्नृपः ।
त्वय्यत्राकल्पभूतायं त्रिलतायां रमणीमणौ ॥ ३४ ॥

किमर्थमयमायासस्सद्नाकल्पकल्पने ।
इतीरयंस्तया साकं रमेत नृपतिश्चिरम् ॥ ३५ ॥

ततो निसर्गरम्याणि निजाङ्गानि विभूषणैः ।
अलङ्कर्तुं समुद्युक्ताङ्काञ्चित्प्राप्य प्रियान्नृपः ॥ ३६ ॥

त्रैलोक्यभूषणान्यङ्गान्यतिरम्याणि ते कथम् ।
अलङ्करोषि भूषाणाम्भूषाः किं सन्ति भूतले ॥ ३७ ॥

इत्युदीर्य नृपः कान्तां कुर्यादात्तमनोरथाम् ।
अमर्षादवधीर्य स्वम्पश्चात्तापसमन्विताम् ॥ ३८ ॥

पार्थिवः प्राप्नुयादन्याम्प्रार्थितस्तत्सखीजनैः ।
कुलशीलादिरूपाद्यैरपरामात्मनस्समाम् ॥ ३९ ॥

अलङ्कृतामतिप्रौढाम्भजेद्विधुमुखीन्नृपः ।
ततस्संवेशसदनमवाप्य मणिडोलिकाम् ॥ ४० ॥

समारुह्य सरोजाक्ष्या कयाचित्सह पार्थिवः ।
कर्णामृतङ्गायनीषु गायन्तीष्वभितः प्रिये ॥ ४१ ॥

संवेशसौख्यं संप्राप्य पुनश्चोषसि शोभने ॥
श्रोत्रचित्रकरैस्स्तोत्रैस्सूतमागधवन्दिनाम् ॥ ४२ ॥

वीणावेणुमृदङ्गानान्निस्वनैश्च प्रबोधितः ।
स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायेत्पौनःपुन्येन पार्थिवः । ॥ ४३ ॥

एवञ्ज्योत्स्नाविहारस्ते मया सम्यङ्निरूपितः
संग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
ज्योत्स्नाविहारस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकाशीतितमः पटलः ॥

॥ अथ द्व्यशीतितमः पटलः ॥

॥ संवत्सरारम्भोत्सवस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती–शिव संवत्सरारम्भदिवसे पृथिवीभृता ।
किङ्कर्तव्यन्द्विजातिभ्यः किन्दातव्यं वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः–साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वम्परिपृच्छसि ।
तत्तेहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

अलक्ष्मीपरिहारार्थँल्लक्ष्मीस्थैर्यार्थमद्रिजे ।
अष्टैश्वर्यसमृद्ध्यर्थं राज्यरक्षार्थमञ्जसा ॥ ३ ॥

स्वस्य दीर्घायुषे शत्रुक्षयाय विजयाय च ।
वर्षे वर्षे चैत्रशुक्लप्रतिपद्दिवसे प्रिये ॥ ४ ॥

कुर्यान्महोत्सवं सम्राड्राजावा मण्डलेश्वरः ।
तथा कतिपयग्रामनायकोवापि मानवः ॥ ५ ॥

चैत्रमासे शुक्लपक्षे प्रातस्तु प्रतिपद्दिने ।
स्वस्योचितन्नित्यकर्म निर्वर्त्य तु यथाविधि ॥ ६ ॥

ब्राह्मणाञ्छ्रुतसम्पन्नान्पुत्रपौत्रवतीस्तथा ।
पुरन्ध्रीश्च समाहूय ह्यभ्यर्च्य कुसुमादिभिः ॥ ७ ॥

दत्वा दक्षिणया सार्धन्ताम्बूलानि फलानि च ।
कृत्वाप्रदक्षिणन्नत्वा तदाशीरक्षतान्शिवे ॥ ८ ॥

धृत्वा शिरसि तद्दत्तन्निम्बपत्रं सशर्करम् ।
आस्वाद्य पुत्रमित्राद्यैः कलत्रैश्च समन्वितः ॥ ९ ॥

ब्राह्मणेभ्यः पुरन्ध्रिभ्यो ह्यभ्यङ्गार्थं हिमाद्रिजे ।
दत्वा तैलं हेमपीठे मनोज्ञेधिष्ठितस्स्वयम् ॥ १० ॥

पुरतो गीतकलया मिश्रिते वाद्यनिस्वने ।
विजृम्भितेतिगम्भीरं सङ्गवे समुपस्थिते ॥ ११ ॥

अश्वत्थामबलिव्यासप्रमुखांश्चिरजीविनः ।
उद्दिश्य भूपतिर्भूमौ तैलबिन्दून्निधाय च ॥ १२ ॥

क्वणत्कङ्कणया कान्तदेहकान्त्याथ कान्तया ।
अभ्यक्तो गन्धतैलेन स्नापितः कोष्णवारिभिः ॥ १३ ॥

पुण्यैर्हेमकटाहस्थैर्धृत्वा धौताम्बराणि च ।
धृतोर्ध्वपुण्ड्रस्सम्पूज्य गन्धाद्यैस्स्वेष्टदेवताम् ॥ १४ ॥

लक्ष्मीनारायणप्रीत्यै द्विजेभ्यो दक्षिणान्वितम् ॥
कर्पूरदीपत्रितयन्दत्वा तदनु भूपतिः ॥ १५ ॥

आयुष्कराणि कतिचित्कृत्वा दानानि सादरम् ।
पुरोहितमुखाच्छ्रुत्वा संवत्सरफलम्शुभम् ॥ १६ ॥

तस्मै दिव्याम्बरन्दत्वा बहुमान्य ततःपरम् ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ॥ १७ ॥

सिंहासने समारूढो जयघोषपुरस्सरम् ।
श्वेतछत्रेण महता चामराभ्यां विराजितः ॥ १८ ॥

उद्बाहुभिरुदाराङ्गैर्मागधैर्मधुरस्वनैः ।
मनोज्ञकण्ठाभरणैर्नन्द्यमानात्मवैभवः ॥ १९ ॥

आलोकशब्दैर्गम्भीरैर्वेत्रहस्तसमीरितैः ।
सामन्तराजपुत्राणाम्मंत्रिणाञ्च पुरोधसाम् ॥ २० ॥

कवीनाङ्गायकानाञ्च विबुधानां विशेषतः ।
परराष्ट्रनृपव्रातप्रेषितानान्नियोगिनाम् ॥ २१ ॥

वैणिकानां विशेषेण वारमुख्याजनस्य च ।
तस्मिन्महोत्सवे देवि कल्पयित्वात्मदर्शनम् ॥ २२ ॥

स्तूयमानस्ततस्तैस्तैरर्पितान्यम्बराणि च ।
पश्यन्स लीलया स्थित्वा मुहूर्तन्तत्र तत्परम् ॥ २३ ॥

गन्धकुङ्कुमकस्तूरीताम्बूलानि यथोचितम् ।
दत्वा च दापयित्वा च ततो भूमिपुरन्दरः ॥ २४ ॥

अवरुह्यासनात्तस्मादवलम्ब्याप्तयोः करौ ।
शुद्धान्तम्प्रविशेद्राजा सामात्यस्सपुरोहितः ॥ २५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
संवत्सरारम्भदिनमहोत्सवस्वरूपकथनन्नाम
द्व्यशीतितमः पटलः ॥

॥ अथ त्र्यशीतितमः पटलः ॥

॥ संवत्सरारम्भे मल्लयुद्धलास्यादिदर्शनम् ॥

श्रीशिवः—अन्तःपुरम्प्रविश्याथ हेमपीठे मनोहरे ।
आसीनो गुरुणा साकम्मन्त्रिभिश्च पुरोहितैः ॥ १ ॥

रमणीमणिभिर्हेमपात्रमध्यप्रकल्पितैः ।
कर्पूरदीपैर्देवेशि दिव्यैर्नीराजितोऽद्रिजे ॥ २ ॥

गुरोश्च मन्त्रिमुख्यानाम्पुरोहितजनस्य च ।
दत्वा सुवर्णचित्राणि वसनानि महान्ति वै ॥ ३ ॥

प्रेषयित्वाऽथ तान्देवि स्त्रीरत्नपरिवेषितम् ।
अन्नं षड्रससंयुक्तम्भुक्त्वा मधुरपूर्वकम् ॥ ४ ॥

पुत्रैः पौत्रैस्तथा मित्रैः कलत्रैस्सह पार्थिवः ।
ताम्बूलानि ततो दत्वा स्वयं स्वीकृत्य च प्रिये ॥ ५ ॥

पश्चात्सायन्तने देवि सर्वैः परिजनैस्सह ।
मल्लयुद्धन्नृपः पश्येदुल्लसन्मुष्टिताडनम् ॥ ६ ॥

तत्परन्नाट्यशालायान्निशायाम्पृथिवीपतिः ।
नियोगिभिर्योगिभिश्च कविभिर्गायनैर्बुधैः ॥ ७ ॥

वैणिकैर्विविधैर्देवि वारमुख्याजनेन च ।
साकं सरससल्लापचतुरैर्नर्तकैः प्रिये ॥ ८ ॥

सुशिक्षितं नटीलास्यं वीणामुरजनादितम् ।
मनोज्ञनानाभिनयन्दृष्ट्वा भूमिपुरन्दरः ॥ ९ ॥

नानारत्नैर्नर्तकीनाङ्कारयित्वाऽभिषेचनम् ।
बहुमान्य सभास्तारान्सर्वांस्तान्वस्त्रभूषणैः ॥ १० ॥

ततः प्रविश्य शुद्धान्तं स्त्रीरत्नशतसङ्कुलम् ।
सर्वं तन्नाट्यवृत्तान्तं शंसन्शुद्धान्तवासिने ॥ ११ ॥

जनाय जगतीनाथो जयशब्दैस्तदीरितैः ।
हृष्टस्स्मरन्स्वेष्टदेवं सर्वन्तस्मै समर्पयेत् ॥ १२ ॥

योऽनेन विधिना वत्सरारम्भोत्सवमाचरेत् ।
स हत्वा समरे शत्रून्विजयम्प्राप्य लीलया ॥ १३ ॥

आयुष्मान्पुत्रवान्धीमाञ्छ्रीमान्सत्कीर्तिमानपि ।
भूत्वाऽथ सुचिरङ्कालम्पालयेदवनीन्नृपः ॥ १४ ॥

इत्येवं वत्सरारम्भमहोत्सवविधिक्रमः ।
संक्षेपतस्ते गदितः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
संवत्सरारम्भे मल्लयुद्धलास्यादिदर्शनस्वरूपकथनन्नाम
त्र्यशीतितमः पटलः ॥

॥ अथ चतुरशीतितमः पटलः ॥

॥ श्रीरामनवमीव्रतस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ लोकरक्षणतत्पर ।
उत्सवो वत्सरारम्भकर्तव्यो नृपपुङ्गवैः ॥ १ ॥

श्रुतस्त्वद्वदनाम्भोजात्सरहस्यस्सुरेश्वर ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि प्रतिवर्षन्नृपोत्तमैः ॥ २ ॥

कर्तव्यानि व्रतान्यत्र नित्यानि वद मे प्रभो ।
श्रीशिवः—शृणु वक्ष्यामि राजेन्द्रैरनुष्ठेयानि कानिचित् ॥ ३ ॥

व्रतानि चैत्रमासादिमासेषु वरवर्णिनि ।
चैत्रमासे सिते पक्षे श्रीरामनवमीदिने ॥ ४ ॥

पुनर्वस्वृक्षसंयुक्ते केवले वा हिमाद्रिजे ।
राजा प्रातस्समुत्थाय स्नात्वा धौताम्बरश्शुचिः ॥ ५ ॥

धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रं निर्वर्त्य नित्यकर्म यथोचितम् ।
पवित्रपाणिराचम्य प्राणायामपुरस्सरम् ॥ ६ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च पावने पापहारिणि ।
अस्मिन्श्रीरामनवमीदिवसेऽहं समाहितः ॥ ७ ॥

सर्वपापविशुद्ध्यर्थं सर्वाभीष्टफलाप्तये ।
शत्रुक्षयाय विजयसिद्ध्यै रामतुष्टये ॥ ८ ॥

उपोष्याष्टसु यामेषु करिष्ये रामपूजनम् ।
इति सङ्कल्प्य नृपतिस्स्वशक्त्या स्वर्णनिर्मिताम् ॥ ९ ॥

श्रीरामप्रतिमां सर्वपरिवारसमन्विताम् ।
पञ्चामृतैः पञ्चगव्यैरभिषिच्य जलैरपि ॥ १० ॥

पीठे निधाय रुचिरे पट्टवस्त्रपरिष्कृते ।
तस्याः प्राणप्रतिष्ठाञ्च कृत्वा शास्त्रोक्तमार्गतः ॥ ११ ॥

आवाह्य मुद्राषट्कञ्च दर्शयित्वा यथाविधि ।
कल्पोक्तमन्त्रैस्तं रामम्पुरोहितमुखोद्गतैः ॥ १२ ॥

सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैः परिवारसमन्वितम् ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु महानैवेद्यमद्रिजे ॥ १३ ॥

समर्प्य पूजाशेषञ्च समाप्य समनन्तरम् ।
अर्घ्यन्दत्वा विधानेन पश्चान्नीलोत्पलैर्नवैः ॥ १४ ॥

पुण्डरीकैर्विकसितैर्नवैर्बिल्वदलैरपि ।
कुन्दैः कुरबकैर्देवि कोमलैस्तुलसीदलैः ॥ १५ ॥

सहस्रनामभिर्देवं श्रीरामं पूजयेन्नृपः ।
एवमष्टसु यामेषु पूजा कार्या प्रयत्नतः ॥ १६ ॥

रात्रौ जागरणङ्कार्यं पुराणश्रवणादिभिः ।
एवङ्कर्तुमशक्तश्चेन्मध्याह्ने कर्कटाभिधे ॥ १७ ॥

लग्ने रामं पूजयित्वा परेद्युः प्रातरुत्थितः ।
स्नात्वा तत्कालकर्तव्यन्नित्यकर्म समाप्य च ॥ १८ ॥

सम्पूज्य पूर्ववद्रामं विप्रमाहूय सादरम् ।
वेदवेदान्ततत्वज्ञङ्कुटुम्बिनमलोलुपम् ॥ ॥१९ ॥

पादौ प्रक्षाल्य संपूज्य रामबुद्ध्याऽम्बरादिभिः ।
तस्मै ताम्प्रतिमान्दत्वा साकन्दक्षिणया नृपः ॥ २० ॥

भोजयित्वा द्विजान्पश्चात्स्वयमाप्तजनैस्सह ।
कुर्यात्तद्व्रतसम्पूर्त्यै पारणां नृपकुञ्जरः ॥ २१ ॥

एवं श्रीरामनवमीव्रतङ्कृत्वा यथाविधि ।
आजन्मसञ्चितात्पापान्मुक्तो भवति मानवः ॥ २२ ॥

सूर्यग्रहे कुरुक्षेत्रे महद्भिरसकृत्कृतैः ।
दानैर्यत्फलमाप्नोति तदेतद्व्रतकृल्लभेत् ॥ २३ ॥

यस्तु रामनवम्यान्तु नरः कुर्यादुपोषणम् ।
मातुर्गर्भं स नाप्नोति राम एव भवेत्स वै ॥ २४ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन श्रीरामनवमीव्रतम् ।
वर्षे वर्षे महीपालैः कर्तव्यमितरैरपि ॥ २५ ॥

इत्येवं रामनवमीव्रतं सम्यङ्निरूपितम् ।
आयुरारोग्यसौभाग्यसम्पत्सारस्वतप्रदम् ॥ २६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
श्रीरामनवमीव्रतस्वरूपकथनन्नाम
चतुरशीतितमः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चाशीतितमः पटलः ॥

॥ अक्षय्यतृतीयाकर्तव्यदानविधिः ॥

श्रीशिवः—अथ वैशाखमासस्य शुक्लपक्षे शुचिस्मिते ।
तृतीयायामक्षयाभिधानायान्नृपपुङ्गवैः ॥ १ ॥

ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्यैश्शूद्रैश्चैव तथाऽपरैः ।
कर्तव्यानि प्रवक्ष्यामि दानानि विविधानि वै ॥ २ ॥

उपानहौ पादुके च छत्रन्दध्योदनन्तथा ।
व्यजनङ्करकानन्नजलपूर्णान् फलानि च ॥ ३ ॥

उदकुम्भांश्च विप्रेभ्यो वस्त्रमाल्यविभूषितान् ।
धर्मराजं समुद्दिश्य दत्वा दक्षिणया सह ॥ ४ ॥

श्रीमानरोगी तेजस्वी छत्रचामरशोभितः ।
दिव्यं विमानमारुह्य नृत्तगीतमनोहरम् ॥ ५ ॥

दिव्याङ्गनासमाकीर्णं विष्णुलोकमवाप्नुयात् ।
नरश्चन्दनदानेन प्रीणयेत्कञ्जसम्भवम् ॥ ६ ॥

अक्षतानां प्रदानेन ह्यक्षतां श्रियमश्नुते ।
यवगोधूमचणकदानेन प्रीणयेद्धरिम् ॥ ७ ॥

सक्तुदानेन वाग्देवीन्त्वाज्ञेक्षुरसदानतः ।
रमां क्षीरविकारस्य दानेन प्रीणयेत्प्रिये ॥ ८ ॥

तिलोदकप्रदानेन पितृन्सन्तर्पयेन्नरः ।
मिष्टान्नेन द्विजवरान्भोजयेत्स्वस्य शक्तितः ॥ ९ ॥

यत्किञ्चित्कुरुते दानं स्वल्पं वा यदि वा बहु ।
तत्सर्वमक्षयं स्याद्वै तेनेयञ्चाक्षया स्मृता ॥ १० ॥

आदिः कृतयुगस्येयं युगादिस्तेन कथ्यते ।
रोहिण्या बुधवारेण युक्ता चेत्स्यान्महाफला ॥ ११ ॥

पुरा महोदयाभिख्यपुरवासी वणिग्वरः ।
प्रियंवदाख्यस्सुश्रोणि निर्धनस्सत्यवाक्छुचिः ॥ १२ ॥

भार्यया वार्यमाणोपि कृत्वा दानान्यमूनि वै ।
अस्यान्तिथाविह चिरम्भुक्त्वा भोगाननेकधा ॥ १३ ॥

ततः पञ्चत्वमापन्नः कुशावत्याम्पुरि प्रिये ।
कस्मिंश्चित्क्षत्रियकुले जातो जगति विश्रुतः ॥ १४ ॥

नाम्ना चित्रध्वज इति प्रेक्षणीयतराकृतिः ।
समग्रैश्वर्यसम्पन्नः कृत्वा बहुविधान्मखान् ॥ १५ ॥

दत्वा गोभूहिरण्यादीन्भुक्त्वा भोगपरम्पराम् ।
देहान्ते दिव्यमारुह्य विमानं सूर्यसन्निभम् ॥ १६ ॥

सम्प्राप्तो विष्णुभवनमिति वार्ता श्रुता मया ।
तस्मादस्यान्तिथौ देवि यद्दत्तं स्वस्य शक्तितः ॥ १७ ॥

तदक्षय्यम्भक्त्यैव नात्र कार्या विचारणा ।
इत्येवमक्षयाख्यायास्तृतीयाया वरानने ॥
माहात्म्यं सङ्ग्रहेणाद्य मया सम्यङ्निरूपितम् ॥१८॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
अक्षय्यतृतीयाकर्तव्यदानस्वरूपकथनन्नाम
पञ्चाशीतितमः पटलः ॥

॥ अथ षडशीतितमः पटलः ॥

॥ नृसिंहजयन्तीस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यत्तव वक्ष्यामि व्रतन्त्रैलोक्यविश्रुतम् ।
श्रीनृसिंहजयन्त्याख्यं सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ १ ॥

ब्रह्महत्यादिपापघ्नञ्चित्तनैर्मल्यदायकम् ।
सर्वशत्रुक्षयकरं राज्ञां विजयदं सदा ॥ २ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
साम्राज्यलक्ष्मीस्थैर्यार्थमात्मनश्चामितायुषे ॥ ३ ॥

अष्टैश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं व्रतमेतत्समाचरेत् ।
वैशाखे मासि शुक्लायाञ्चतुर्दश्यां वरानने ॥ ४ ॥

स्वातीनक्षत्रयुक्तायाङ्केवलायामथापि वा ।
प्रातस्स्नात्वा नित्यकर्म निर्वर्त्य समनन्तरम् ॥ ५ ॥

सायाह्ने समनुप्राप्ते सन्ध्याकाले समाहितः ।
गृहस्येशानदिग्भागे कृत्वा कुसुममण्डपम् ॥ ६ ॥

तदन्तरे सरोजाक्षि राशिङ्कृत्वा सिताक्षतैः ।
तत्र संस्थाप्यकलशमव्रणन्तीर्थपूरितम् ॥ ७ ॥

सुधाधवलितं सूक्ष्मतन्तुजालप्रवेष्टितम् ।
पञ्चत्वक्पल्लवोपेतङ्गव्यरत्नसमन्वितम् ॥ ८ ॥

तस्मिन्नावाह्य वरुणम्पूजयित्वोपचारकैः ।
तस्मिन्क्षौमं सम्प्रसार्य तत्तन्मूर्तिं हिरण्मयीम् ॥ ९ ॥

संस्थाप्य श्रीनृसिंहस्य कृत्वा सुस्थापनन्ततः ।
उपचारैष्षोडशभिर्मन्त्रेणानुष्टुभेन तु ॥ १० ॥

सम्पूज्यार्घ्यञ्च विधिवद्दत्वा सम्प्रार्थ्य तम्पुनः ।
रात्रौ जागरणङ्कृत्वा पुराणपठनादिभिः ॥ ११ ॥

परेद्यव्युषसि स्नात्वा पूजयित्वाऽथ पूर्ववत् ।
ब्राह्मणाय सुशीलाय श्रोत्रियाय कुटुम्बिने ॥ १२ ॥

दत्वा ताम्प्रतिमान्देवि भोजयित्वा द्विजोत्तमान् ।
स्वयञ्च पारणाङ्कुर्याद्बन्धुभिस्सह पार्वति ॥ १३ ॥

अनेन विधिना यस्तु जयन्तीव्रतमाचरेत् ।
स ब्रह्महा सुरापो वा स्तेयो वा गुरुतल्पगः ॥ १४ ॥

स्त्रीबालघातको वाऽपि तस्करो गुरुनिन्दकः ।
विमुक्तस्सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नृसिह्मजयन्तीस्वरूपनिरूपणन्नाम
षडशीतितमः पटलः ॥

॥ अथ सप्ताशीतितमः पटलः ॥

॥ वैशाखकर्तव्यदानस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथ वैशाखमासस्य पूर्णिमायान्नृपोत्तमैः ।
कर्तव्यानि प्रवक्ष्यामि दानानि कतिचित्प्रिये ॥ १ ॥

वैशाखस्य समो मासो नास्ति पुण्यतमो भुवि ।
तत्रापि पूर्णिमा देवि कोटिसूर्यग्रहाधिका ॥ २ ॥

विशाखर्क्षयुता सा चेत्फलं वक्तुं न शक्यते ।
योऽस्याम्माधवमुद्दिश्य जपं होमं सुरार्चनम् ॥ ३ ॥

कारयेन्नृपतिर्देवि तत्सर्वं स्यादिहाक्षयम् ।
योऽस्यान्तिथौ पितृणान्तु कुरुते तिलतर्पणम् ॥ ४ ॥

एतत्पुण्यप्रभावेन पितरो मोक्षमाप्नुयुः ।
योऽस्यान्तिथौ नरपतिर्ब्राह्मणान्भोजयेच्छिवे ॥ ५ ॥

भक्ष्यैरुच्चावचैरन्नैः पायसेन फलैरपि ।
घृतक्षीरजला यत्र नद्यः पायसकर्दमाः ॥ ६ ॥

यत्रान्नशैलाः पृथुलास्स तत्र निवसेद्ध्रुवम् ।
अस्याञ्छत्रन्नृपो दत्वा शास्त्येकच्छत्रतो महीम् ॥७॥

चामरस्य प्रदानेन धूयते दिव्यचामरैः ।
तालवृन्तप्रदानेन दिव्यैस्तैरन्वितो भवेत् ॥ ८ ॥

द्विजाय व्यजनन्दत्वा वायुलोके महीयते ।
फलानि दत्वा विप्रेभ्यो मनोरथफलल्लँभेत् ॥ ९ ॥

ताम्बूलदानादाप्नोति मानवो महतीं श्रियम् ।
गोपीचन्दनदो ब्रह्मप्रतिष्ठाफलमाप्नुयात् ॥ १० ॥

याति चन्दनदानेन सान्द्रानन्दः पदं हरेः ।
कर्पूरदानादाप्नोति चन्द्रलोकं वरानने ॥ ११ ॥

दत्वा कुङ्कुममाप्नोति तावकल्लोँकमद्रिजे ।
कस्तूरीदानतो लक्ष्मीलोकमाप्नोति शाश्वतम् ॥ १२ ॥

दत्वा पुष्पाणि मनुजो लोकमाप्सरसं व्रजेत् ।
लवङ्गदानादाप्नोति लोकमैन्द्र हिमाद्रिजे ॥ १३ ॥

एलादानादवाप्नोति लोकमानन्ददं शिवे ।
शय्यान्दत्वा शेषशायी भवेन्मर्त्यो न संशयः ॥१४॥

दत्वोशीरं सदा देवैश्शिरोभिश्श्लाघितो भवेत्।
चाम्पेयकोरकान्दत्वा प्राप्नुयात्सर्वसम्पदः ॥ १५ ॥

उपानद्युगलन्दत्वा दिव्यं रथमवाप्नुयात्।
मनुजः पादुके दत्वा यममार्गन्नपश्यति ॥ १६ ॥

पायसम्फलसम्मिश्रन्दत्वा गोलोकमाप्नुयात्।
दध्यन्नदानादाप्नोति स्वर्गमत्यन्तसौख्यदम्॥ १७ ॥

नरः पानकदानेन ब्रह्मलोकं व्रजेत्प्रिये।
दत्वैक्षवं रसल्लँक्ष्म्या लोकमाप्नोति शाश्वतम्॥ १८ ॥

उदकुम्भप्रदानेन यमलोकन्न पश्यति।
नवनीतप्रदो नित्यन्नरोऽत्यन्तं सुखी भवेत् ॥ १९ ॥

दधिदानेन मनुजः कीर्तिमानिह जायते।
क्षीरन्दत्वा द्विजेन्द्राय पदमाप्नोति वैष्णवम् ॥ २० ॥

सक्तुदानेन लभते नरस्सारस्वतम्महत्।
नरः करकदानेन यमम्प्रीणयाति प्रिये ॥ २१ ॥

तस्मान्नरपतिस्सम्राड्राजा वा मण्डलेश्वरः।
तस्यान्तिथौ समुत्थाय प्रातस्स्नात्वा विधानतः ॥२२॥

नद्यां ह्रदे वा देवेशि धृत्वा धौताम्बराणि च।
ऊर्ध्वपुण्ड्रधरो नित्यकर्म कृत्वा यथोचितम्॥ २३ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च मम दीर्घायुषे श्रिये ।
सर्वशत्रुक्षयार्थाय सर्वत्र विजयाय च ॥ ॥ २४ ॥

वसन्तमाधवप्रीत्यै करिष्येऽहं यथाविधि ।
छत्रदानादिदानानीत्येवं सङ्कल्प्य तत्परम् ॥ २५ ॥

तत्तद्वस्तूनि दत्वाऽथ तत्तन्मन्त्रैः पृथक्पृथक् ।
स्वेष्टदेवाय तत्सर्वमर्पयेद्वरवर्णिनि ॥ २६ ॥

एवन्तस्यान्तिथौ कृत्वा दानानि विविधानि वै ।
राजा निर्जित्य समरे शत्रून्विजयमाप्नुयात् ॥ २७ ॥

रूपवान्धनवान्वाग्मी श्रीमान्सत्कीर्तिमानपि ।
भूत्वेह तत्परल्लोँकं वैष्णवं समवाप्नुयात् ॥ २८ ॥

इत्येवन्देवि वैशाख्याङ्कर्तव्यानि नृपोत्तमैः ।
दानानि तव संक्षेपात्कथितानि मयाऽधुना ॥ २९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
वैशाखकर्तव्यदानस्वरूपनिरूपणन्नाम
सप्ताशीतितमः पटलः ॥

पुरोहितेरितैर्देवि मन्त्रैस्तान्त्रिकवैदिकैः ।
सम्पूज्य तान्बलीवर्दान्प्रार्थयेत्तदनन्तरम् ॥ ९ ॥

भो भो यूयं बलीवर्दा धर्मरूपा महाबलाः ।
भवद्भिरेव सस्यानि प्रभवन्ति महीतले ॥ १० ॥

ध्रियते च महान्भारः प्राणिसंरक्षणाय वै ।
दयालुत्वं सहिष्णुत्वं भवत्स्वेव हि वर्तते ॥ ११ ॥

यतस्तस्माज्जनपदम्मदीयमखिलं सदा ।
नानासस्यसमृध्द्याढ्यङ्कुरुध्वङ्कुशलञ्च मे ॥ १२ ॥

धनवृद्धिन्धान्यवृद्धिं पुत्रवृद्धिञ्च शाश्वतीम् ।
इति सम्प्रार्थ्य नृपतिर्दत्वा पुष्पाञ्जलिं प्रिये ॥ १३ ॥

धान्यकोष्ठेषु तान्सर्वान्बलीवर्दान्निधापयेत् ।
एवङ्कृत्वा नरपतिर्वृषभव्रतमद्रिजे ॥ १४ ॥

धनधान्ययुतश्श्रीमान्पुत्रपौत्रसमन्वितः ।
रूमवान्भाग्यसम्पन्नः पालयेदवनीञ्चिरम् ॥ १५ ॥

एवन्नृपैरनुष्ठेयं वृषभव्रतमुत्तमम् ।
ज्येष्ठे मासि वरारोहे मया सम्यङ्निरूपितम् ॥ १६॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
ज्येष्ठमासकर्तव्यवृषभव्रतस्वरूपकथनन्नाम
अष्टाशीतितमः पटलः ॥

॥ अथैकोननवतितमः पटलः ॥

॥ सहस्रकलशाभिषेकस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथाषाढाह्वये मासि कर्तव्यङ्कर्म राजभिः ।
वक्ष्यामि वारिजमुखे संग्रहेण तवाधुना ॥ १ ॥

आजन्मकृतपापानां प्रायश्चित्तमिदम्परम् ।
सर्वशत्रुक्षयकरं विशेषेण जयप्रदम् ॥ २ ॥

दीर्घायुष्यकरं राज्ञां पुत्रपौत्राभिवृद्धिदम् ।
सर्वसम्पत्करं पुण्यं प्राज्यसाम्राज्यदं सदा ॥ ३ ॥

भुक्तिप्रदमिहान्यत्र मुक्तिप्रदमगात्मजे ।
आषाढे मासि शुक्लायामेकादश्याम्महीपतिः ॥ ४ ॥

ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय कृतशौचक्रियश्शुचिः ।
पुण्यतीर्थजलैस्स्नात्वा धौतवस्त्रधरश्शुचिः ॥ ५ ॥

धृतोर्ध्वपुण्ड्रस्तत्कालकर्तव्यन्नित्यकर्म वै ।
समाप्य प्राङ्मुखो भूत्वा प्राणानायम्य भूपतिः ॥ ६ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च मम पापौघशान्तये ।
दीर्घायुषे देहपुष्ट्यै सर्वशत्रुक्षयाय च ॥ ७ ॥

विजयाय महाविष्णोः प्रीत्यर्थं ब्राह्मणोत्तमैः ।
सहस्रकलशस्नानङ्कारयिष्ये यथाविधि ॥ ८ ॥

इति सङ्कल्प्य पयसा दध्नाऽऽज्येन फलैरपि ।
पञ्चामृतेन देवेशि मधुनेक्षुरसेन च　　॥ ९ ॥

जम्बीरफलसारेण गन्धतोयेन चारुणा ।
अभिषेकङ्कारयित्वा मन्त्रैर्विष्णुप्रकाशकैः　　॥ १० ॥

ततस्सहस्रकलशपूरितैः पुण्यवारिभिः ।
अभिषेकङ्कारयित्वा सूक्तैर्वैष्णवसंज्ञितैः　　॥ ११ ॥

दिव्याम्बराण्यर्पयित्वा भूषणानि समर्प्य च ।
दिव्यगन्धेनानुलिप्य देवल्लँक्ष्मीसमन्वितम　　॥ १२ ॥

सहस्रनामभिर्मुख्यैर्गौणैर्वा सम्यगर्च्चयेत् ।
मालतीजातिपुन्नागचाम्पेयवकुलादिभिः　　॥ १३ ॥

पद्मेन्दीवरकल्हारकेतकीदमनादिभिः ।
सम्पूज्याथ महापूजाप्रकारोक्तेन वर्त्मना　　॥ १४ ॥

महानैवेद्यममितमर्पयित्वा ततःपरम् ।
ताम्बूलं मुखवासञ्च दत्वा कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥ १५ ॥

नत्वा स्तुत्वा च तत्सर्वमर्पयित्वा महात्मने ।
विष्णवेऽथ वदेदेवं प्राञ्जलिः प्रयतो नृपः　　॥ १६ ॥

अद्यप्रभृति देवेश योगनिद्रां समाश्रितः ।
क्षीराब्धौ शेषशय्यायाल्लँक्ष्म्युत्सङ्गाश्रिताङ्घ्रिकः ॥ १७ ॥

वार्षिकांश्चतुरो मासान्शेष्व स्वामिन्यथासुखम् ।
एवमुक्त्वा महाविष्णुं स्वापयेत्तम्महीपतिः ॥ १८ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ।
गीतैर्नानाविधैर्देवि चित्ताह्लादविधायकैः ॥ १९ ॥

इत्याषाढाह्वये मासि कर्तव्यङ्कर्म साम्प्रतम् ।
मया निगदितं सम्यक्संक्षेपात्तव पार्वति ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सहस्रकलशाभिषेकस्वरूपकथनन्नाम
एकोननवतितमः पटलः ॥

॥ अथ नवतितमः पटलः ॥

॥ वरलक्ष्मीव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथ ते संप्रवक्ष्यामि वरलक्ष्मीव्रतं प्रिये ।
श्रावणे मासि कर्तव्यं पुरन्ध्रीभिर्नृपैस्तथा ॥ १ ॥

सर्वसम्पत्करं सर्वव्रतानामुत्तमोत्तमम् ।
साम्राज्यदं विशेषेण राज्ञां साम्राज्यकांक्षिणाम् ॥ २ ॥

पुरा चारुमती येन व्रतेनाचरितेन वै ।
ऐश्वर्यममितं पुत्रपौत्रानपि च सद्गुणान् ॥ ३ ॥

संप्राप्य सर्वान्भोगौघान्बुभुजे पतिसम्मता ।
अन्ये चैतद्व्रतङ्कृत्वा केचिदिष्टार्थमाप्नुयुः ॥ ४ ॥

तस्मादावश्यकतया कार्यमेतद्व्रतन्नृपैः ।
श्रावणे पूर्णिमापूर्वभाविभार्गववासरे ॥ ५ ॥

गृहस्येशानदिग्भागे नृपतिः पुष्पमण्टपम् ।
कारयित्वा विधानेन भद्रपीठन्तदन्तरे ॥ ६ ॥

निधाय तस्मिन्कलशन्नवं तण्डुलपूरितम् ।
सुधाधवलितञ्चूतवटपल्लवसंयुतम् ॥ ७ ॥

विन्यस्य तस्मिन्नावाह्य वरलक्ष्मीं यथाविधि ।
पत्नीभिः पुत्रपौत्राद्यैरन्वितः पृथिवीपतिः ॥ ८ ॥

देशङ्कालञ्च सङ्कीर्त्य प्राणायामपुरस्सरम् ।
ममाष्टैश्वर्यसिद्ध्यर्थल्लँक्ष्मीस्थैर्यार्थमेव च ॥ ९ ॥

आयुरारोग्यसिद्ध्यर्थमरिपक्षक्षयाय च ।
वरलक्ष्मीव्रतमहङ्करिष्य इति सादरम् ॥ १० ॥

सङ्कल्प्य तत्परन्देवि वाद्यघोषपुरस्सरम् ।
कल्पोक्तविधिनाऽभ्यर्च्य वरलक्ष्मीं वरप्रदाम् ॥ ११ ॥

श्रीसूक्तेन च सम्पूज्य दत्वोपायनमद्विजे ।
नवसूत्रङ्करे धृत्वा नवग्रन्थिसमन्वितम् ॥ १२ ॥

दत्वा पुष्पाञ्जलिं श्रुत्वा कथां विप्रमुखान्नृपः ।
प्रार्थयेद्वरलक्ष्मीन्तां वक्ष्यमाणविधानतः ॥ १३ ॥

वरलक्ष्मि नमस्तेऽस्तु सर्वेषाञ्च वरप्रद ।
साम्राज्यसम्पदन्देहि सततं सन्ततिञ्च मे ॥ १४ ॥

इति संप्रार्थ्य भद्रेभानश्वांश्च वरवर्णिनि ।
राजचिह्नानि सर्वाणि कोशागाराणि चाद्रिजे ॥ १५ ॥

संपूज्य लक्ष्मीनिकटे हविष्याशी भवेन्नृपः ।
एवं व्रतमिदङ्कृत्वा राजा शत्रून्रणाजिरे ॥ १६ ॥

हत्वा विजयमासाद्य पालयेदवनीञ्चिरम् ।
इत्येवं श्रावणे मासि कर्तव्यन्नृपपुङ्गवैः ॥
वरलक्ष्मीव्रतन्देवि संक्षेपेण मयेरितम् ॥ १७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
वरलक्ष्मीव्रतस्वरूपकथनन्नाम
नवतितमः पटलः ॥

॥ अथैकनवतितमः पटलः ॥

॥ खुरळीव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यदपि वक्ष्यामि खुरळीव्रतमाद्रिजे ।
सर्वसम्पत्करं राज्ञां बलपुष्टिविवर्धनम् ॥ १ ॥

सार्वभौमैर्नृपतिभिर्मण्डलस्याधिपैरपि ।
श्रमकर्मरतैर्मर्त्यैरस्त्रशस्त्रधरैरपि ॥ २ ॥

यैश्च कैश्चित्प्रकर्तव्यं खुरळीपूजनं प्रिये ।
नभोमासे चतुर्दश्यामारभ्य तु दिनत्रयम् ॥ ३ ॥

कर्तव्या खुरळीपूजा सर्वैश्शस्त्रधरैर्नरैः ।
स्वगृहस्य तु पश्चिम्याङ्कक्ष्यायाङ्कमलेक्षणे ॥ ४ ॥

निर्मितां शिल्पिना विश्वकर्मणेव महोन्नताम् ।
स्वायताञ्च सुविस्तार्णां सगवाक्षां समन्ततः ॥ ५ ॥

कुत्रचिद्रक्तमृद्राशिसंयुतां क्वचिदप्युमे ।
आश्लेषस्तम्भगम्भीरां क्वचिच्चैव स्थलान्तरे ॥ ६ ॥

क्षुद्रपाषाणसम्पूर्णमहाघोणासमन्विताम् ।
क्वचिच्च शैलकटकसङ्घसंशोभितान्तराम् ॥ ७ ॥

मल्लैर्मत्तगजप्रख्यैर्डिण्डिमाडम्बरान्वितैः ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानैश्च सर्वतस्समधिष्ठिताम् ॥ ८ ॥

खुरळीं प्राप्य नृपतिस्साकं सामन्तपार्थिवैः ।
श्रमकर्मविधानज्ञैः कैश्चिच्चैव भटैरपि ॥ ९ ॥

तन्मध्ये रक्तमृद्राशिमलङ्कृत्य सुमादिभिः ।
तत्र काञ्चिच्छस्त्रशक्तिं भेतालं प्रमथञ्च मे ॥ १० ॥

समावाह्य सरोजाक्षि दत्वा दीपञ्च धूपकम् ।
नानाफलानि भक्ष्याणि कल्पयित्वा निवेदनम् ॥ ११ ॥

तद्राशिमूले विन्यस्य तन्तुजालं शशिप्रभम् ।
ततस्स्वयं रक्तकक्ष्यानद्धमध्यो महीपतिः ॥ १२ ॥

मूर्ध्न्यामुक्तकुलायश्च रक्तमृत्पांसुरूषितः ।
सञ्चिन्त्य हृदये कृष्णम्मल्लयुद्धविशारदम् ॥ १३ ॥

संपूजितान्सितान्तन्तून्धृत्वा यज्ञोपवीतवत् ।
धृत्वा कङ्कणवद्देवि करयोः पुष्पमालिकाः ॥ १४ ॥

दक्षे साधनखड्गन्तु करे वामे च खेटकम् ।
दधानस्तुळैस्साकाङ्क्षिञ्चिदानम्रकन्धरः ॥ १५ ॥

यातायातैश्च सव्यापसव्यैर्गतिविशेषकैः ।
गोमूत्रवक्रगतिभिर्मण्डलभ्रमणैरपि ॥ १६ ॥

श्रमं कृत्वा बहुविधन्तत्परं पृथिवीपतिः ।
मल्लैस्सह श्रमं कुर्यान्मुष्टामुष्टि ततःपरम् ॥ १७ ॥

आस्फोट्योरू तथोरश्च नियुद्धन्नृपसत्तमः ।
कुर्याद्बहुविधन्देवि पश्यतामतिभीषणम् ॥ १८ ॥

उत्क्षेपं समविक्षेपमुपेक्षणमनन्तरम् ।
आनायवच्च भ्रमणमूर्ध्वाधोवीक्षणम्मुहुः ॥ १९ ॥

आस्फोटनमविस्फोटन्तर्जनङ्गर्जनन्तथा।
निर्निमेषेक्षणङ्किञ्चित्पतनोत्पतनन्तथा ॥ २० ॥

हाहा हाहेति चाक्रन्दं साधु साध्वित्युदीरणम्।
मुष्ट्यरत्निप्रहारैश्च शिरोजानुप्रवल्गनैः ॥ २१ ॥

कृत्वा श्रमं बहुविधं पश्चाद्राजकुमारकैः।
आलोकचाश्चर्यकरङ्खड्गाखड्गि गदागदि ॥ २२ ॥

काश्चिल्लीला विरचयन्पश्चाद्भूमिपुरन्दरः।
श्रमविद्योपदेष्टारङ्गुरुम्मल्लांश्च कांश्चन ॥ २३ ॥

राजपुत्रान्सवयसो बहुमान्याम्बरादिभिः।
बहिर्निर्गत्य तेनैव वेषेण नृपपुङ्गवः ॥ २४ ॥

वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्शङ्खदुन्दुभिनिस्वनैः।
साकमास्थानशालायां क्षणमात्रमगात्मजे ॥ २५ ॥

विश्रम्य राजपुत्रादीन्प्रस्थाप्य समनन्तरम्।
नीराजितो निजस्त्रीभिर्लक्ष्मीं साम्राज्यदायिनीम् ॥२६॥

नत्वा महीपतिः कुर्याद्व्रतमेवान्दिनत्रयम्।
अशक्तश्चेत्पूर्णिमायाङ्कुर्यात्खुरळिकोत्सवम् ॥ २७ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातं खुरळीपूजनव्रतम् ।
सर्वसम्पत्करं राज्ञां विशेषेण जयप्रदम् ॥ २८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
खुरळीपूजनस्वरूपनिरूपणन्नाम
एकनवतितमः पटलः ॥

अथ द्विनवतितमः पटलः ॥

॥ श्रीकृष्णजयन्तीव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यदपि वक्ष्यामि कृष्णजन्माष्टमीव्रतम् ।
श्रावणे मासि कर्तव्यन्नृपैरन्यैश्च पार्वति ॥ १ ॥

सगरेण ककुत्स्थेन दिलीपेन महात्मना ।
नाभागेनाम्बरीषेण हरिश्चन्द्रेण गाधिना ॥ २ ॥

एतैरन्यैश्च राजेन्द्रैर्धर्मज्ञैस्सत्यवादिभिः ।
तुष्ट्यर्थन्देवकीसूनोर्व्रतमेतत्कृतं शिवे ॥ ३ ॥

प्राजापत्यर्क्षसंयुक्ता नभोमास्यसिताष्टमी ।
जयन्तीति समाख्याता महापातकनाशिनी ॥ ४ ॥

श्रीकृष्णपूजनात्तस्यां क्षणेन विलयं व्रजेत् ।
धर्ममर्थञ्च कामञ्च मोक्षञ्च वरवर्णिनि ॥ ६ ॥

ददात्याचरितन्नृणाङ्कृष्णजन्माष्टमीव्रतम् ।
कपिलानां सहस्रस्य प्रदानाद्यत्फलं भवेत् ॥ ७ ॥

तत्फलं समवाप्नोति जयन्त्यां समुपोषणात् ।
स्वर्णभारसहस्रन्तु कुरुक्षेत्रे विधानतः ॥ ८ ॥

दत्वा यत्फलमाप्नोति तदेतद्व्रतकृल्लभेत् ।
शूद्रस्यान्नं शवस्यान्नं भुञ्जतो यदघं भवेत् ॥ ९ ॥

तदघं समवाप्नोति जयन्त्यामन्नभुङ्नरः ।
यो वै नराधमो भुङ्क्ते कृष्णजन्माष्टमीदिने ॥ १० ॥

गृध्रक्रौञ्चखरश्वानकाकमांसं स भुक्तवान् ।
ये कुर्वन्ति नरा देवि जयन्तीव्रतमुत्तमम् ॥ ११ ॥

तेषाङ्गृहे महालक्ष्मीरष्टैश्वर्यैस्सहावसेत् ।
द्विजातिभिर्नृपैर्वैश्यैश्शूद्रैस्स्त्रीभिश्च सङ्करैः ॥ १२ ॥

वैष्णवैश्शिवभक्तैश्च तथा पाशुपतैरपि ।
राष्ट्रेशैस्तु विशेषेण ह्यनुष्ठेयमिदं व्रतम् ॥ १३ ॥

तस्मान्नरपतिः पूर्वदिने नियमपूर्वकम् ।
कृत्वैकभक्तं सुश्रोणि ब्रह्मचर्यपरायणः ॥ १४ ॥

परेद्युः प्रातरुत्थाय व्रतसङ्कल्पमाचरेत् ।
अद्य स्थित्वा निराहारस्संपूज्य त्वां सुरेश्वर ॥ १५ ॥

कृत्वा जागरणं रात्रौ श्वः प्रातः प्रतिमान्तव ।
दत्वा विप्राय तत्पश्चात्करिष्ये पारणामहम् ॥ १६ ॥

इति सङ्कल्प्येशदिशि स्वगृहे पृथिवीपतिः ।
पुष्पमण्टपिकां सम्यक्कारयित्वा तदन्तरे ॥ १७ ॥

निक्षिप्य भद्रपीठं वै तस्मिन्सम्यग्विनिक्षिपेत् ।
सुवर्णेनाथ रूप्येण मृदा वोत विनिर्मिताम् ॥ १८ ॥

बालरूपधराङ्कृष्णप्रतिमां लक्षणान्विताम् ।
देवकीवसुदेवाभ्यामन्वितां वस्त्रवेष्टिताम् ॥ १९ ॥

निधाय फलपुष्पादिपूजोपस्करमद्भिजे ।
संपाद्य सकलन्नित्यकर्म कृत्वा यथोचितम् ॥ २० ॥

सायं सन्ध्यादिकं पश्चादर्धरात्र उपस्थिते ।
प्राणानायम्य सङ्कल्प्य पत्नीपुत्रसमन्वितः ॥ २१ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च सर्वपापक्षयाय वै ।
आयुरारोग्यसिद्ध्यर्थं सत्सन्तानाभिवृद्धये ॥ २२ ॥

श्रीबालकृष्णप्रीत्यर्थङ्कृष्णजन्माष्टमीव्रतम् ।
तदङ्गङ्कृष्णपूजाञ्च ह्यर्घ्यदानं यथाविधि ॥ २३ ॥

करिष्य इति सङ्कल्प्य जातकर्मादिकाः क्रियाः ।
कृत्वा कल्पोक्तविधिना पूजयित्वोपचारकैः ॥ २४ ॥

दिव्यगन्धैर्दिव्यमाल्यैर्नैवेद्यैर्विविधैरपि ।
ततो दत्वाऽर्घ्यमष्टाङ्गञ्चन्द्रायार्घ्यं यथाविधि ॥ २५ ॥

क्षीरेण कल्पयित्वाऽथ दत्वा पुष्पाञ्जलिं प्रिये ।
परेद्युः प्रतिमान्दत्वा कृत्वा प्रातस्तु पारणाम् ॥ २६॥

राजा सर्वं व्रतफलन्ततो भगवतेऽर्पयेत् ।
अनेन विधिना यस्तु व्रतमेतत्समाचरेत् ॥ २७ ॥

स विधूयाशु पापानि लीलया नृपपुङ्गवः ।
निहत्य समरे शत्रून्विजयम्प्राप्य सत्वरम् ॥ २८ ॥

रूपसौभाग्यसंपन्नः पालयित्वाऽवनीञ्चिरम् ।
देहान्ते दिव्यमारुह्य विमानं सूर्यसन्निभम् ॥ २९ ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरो दिव्यगन्धानुलेपनः ।
वैष्णवल्लोँकमासाद्य तत्रैव वसति ध्रुवम् ॥ ३० ॥

इत्येवन्ते समाख्यातञ्जयन्तीव्रतमद्रिजे ।
कर्तव्यं श्रावणे मासि नृपैर्विजयकांक्षिभिः ॥ ३१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
श्रीकृष्णजयन्तीव्रतस्वरूपकथनन्नाम
द्विनवतितमः पटलः ॥

अथ त्रिणवतितमः पटलः ॥

॥ श्रीसिद्धिविनायकव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथ भाद्रपदे मासि कर्तव्यन्नृपपुङ्गवैः ।
व्रतं वक्ष्याम्यहं सिद्धिविनायकसमाह्वयम् ॥ १ ॥

पुरा रामेण कृष्णेन साम्बेन च हनूमता ।
भगीरथेन पार्थेन गरुडेन सुमध्यमे ॥ २ ॥

सर्वविघ्ननिवृत्त्यर्थं स्वस्वकार्यार्थसिद्धये ।
अनुष्ठितं व्रतमिदन्तदन्यैः पृथिवीश्वरैः ॥ ३ ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन नृपैरेतद्व्रतोत्तमम् ।
अनुष्ठेयं विशेषेण वर्षे वर्षे जयेच्छुभिः ॥ ४ ॥

मासि भाद्रपदे शुक्लचतुर्थ्यां पृथिवीपतिः ।
प्रातः शुक्लतिलैस्स्नात्वा नित्यकर्म यथोचितम् ॥ ५ ॥

कृत्वा गृहे कारयित्वा पुष्पमण्टपमद्रिजे ।
तदन्तरे भद्रपीठन्निधाय तदुपर्यथ ॥ ६ ॥

स्वर्णेन वाऽथ रौप्येण मृदा वा परिकल्पितम् ।
लम्बोदरङ्गजमुखन्नागयज्ञोपवीतिनम् ॥ ७ ॥

पाशाङ्कुशौ मोदकञ्च दन्तञ्च दधतङ्करैः ।
ह्रस्वजानूरुयुगलं सर्वाभरणभूषितम् ॥ ८ ॥

संस्थाप्य राजा विघ्नेशन्ततो मध्याह्न आगते ।
पत्नीभिः पुत्रपौत्रैश्च समेतो नृपकेसरी ॥ ९ ॥

प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ।
सर्वविघ्ननिवृत्त्यर्थङ्कार्यारम्भेषु वै सदा ॥ १० ॥

शत्रुक्षयार्थं सर्वत्र विजयार्थञ्चिरायुषे ।
सर्वसंपत्समृद्ध्यर्थं विघ्ननायकतुष्टये ॥ ११ ॥

करिष्येऽहं व्रतं सिद्धिविघ्नेशस्य महात्मनः ।
इति सङ्कल्प्य विधिना कृत्वा संस्थापनं शिवे ॥ १२॥

कल्पोक्तेन विधानेन संपूज्य कुसुमादिभिः ।
एकविंशतिपत्रैश्च संपूज्य तदनन्तरम् ॥ १३ ॥

नैवेद्यङ्कल्पयेद्राजा एकविंशतिमोदकैः ।
ततस्संपूज्य विघ्नेशन्दूर्वायुग्मैः पृथक्पृथक् ॥ १४ ॥

नैवेद्यार्थङ्कल्पितेषु मोदकेषु वरानने ।
आहृत्य दश विप्राय दत्वोपायनमादरात् ॥ १५ ॥

एकङ्गणाधिपे दत्वा कथां श्रुत्वा पुरोहितात् ।
दश नैवेद्यशिष्टांस्तान्मोदकान्प्राश्य च स्वयम ॥ १६ ॥

तस्मिन्दिने सरोजाक्षि भुञ्जीयात्तैलवर्जितम् ।
औपवाह्यान्गजान्सर्वान्पूजयेदुपचारकैः ॥ १७ ॥

अनेन विधिना यस्तु विघ्नेशव्रतमाचरेत् ।
नास्ति विघ्नभयन्तस्य सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ १८ ॥

न शात्रवभयन्तस्य न तस्करभयन्तथा ।
नगरे वाऽपि राष्ट्रे वा न दुर्भिक्षभयं भवेत् ॥ १९ ॥

एवं भाद्रपदे मासि कर्तव्यं राजभिः प्रिये ।
मया निगदितं सिद्धिविघ्नेशव्रतमुत्तमम् ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां भाद्रपदमासकर्तव्यसिद्धिविनायकव्रतस्वरूपकथनन्नाम त्रिणवतितमः पटलः ॥

अथ चतुर्णवतितमः पटलः ॥

॥ श्रीमहालक्ष्मीव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यदपि वक्ष्यामि लक्ष्मीव्रतमनुत्तमम् ।
येन वाऽरीनुरुबलान्निर्जित्य समरे जयम् ॥ १ ॥

सम्प्राप्य प्राप्नुयुः प्राज्यं साम्राज्यं सन्ततिं यशः ।
येन नृत्येयुरणिमाद्यष्टैश्वर्याणि सन्ततम् ॥ २ ॥

रमया सह राजेन्द्रसदनाङ्गणभूमिषु ।
येन राजगृहद्वारदेशेषु मदवारणाः ॥ ३ ॥

वसेयुस्स्वर्णरचितकक्ष्याग्रैवेयभूषिताः ।
अश्वाश्च विश्वविख्याता योषा भूषाभिरुज्वलाः ॥ ४ ॥

भवेयुर्येन राजानस्समरेषूत्तमा नृषु ।
भवेद्येन महालक्ष्मीस्सन्तुष्टा सर्वदाऽपि च ॥ ५ ॥

पुरा विराटनगरस्योपकण्ठवनान्तरे ।
कृत्वा व्रतमिदं सर्वकामानापाप्सरोगणः ॥ ६ ॥

तस्माल्लँब्ध्वा तत्पुरस्थः कश्चिद्ब्राह्मणपालकः ।
कृत्वा व्रतमिदं सर्वसम्पदां पात्रताङ्गतः ॥ ७ ॥

तस्मात्तन्नगराधीशश्शिवदास इति प्रिये ।
राजा लब्ध्वा व्रतमिदं कृत्वा सम्यग्यथाविधि ॥ ८ ॥

जित्वा सपत्नसन्दोहं समरे लीलया भृशम् ।
संप्राप्य सकलां पृथ्वीमैश्वर्यञ्चाणिमादिकम् ॥ ९ ॥

पालयामास निखिलाः प्रजा धर्मेण पार्वति ।
तस्माद्व्रतमिदं सर्वैः कर्तव्यं राजसत्तमैः ॥ १० ॥

भद्रे भाद्रपदे मासि शुक्लाष्टम्यां समाहितः ।
राजा वा राजपत्नी वा प्रातरुत्थाय नैत्यकम् ॥ ११ ॥

कृत्वा कर्म यथाशास्त्रन्तत्कालोचितमद्रिजे ।
स्वेन सङ्कल्पितमहालक्ष्मीव्रतमहोत्सवे ॥ १२ ॥

अङ्गत्वेन तु कर्तव्यकलशाराधनादिकम् ।
कर्तुं पुरोधसं स्वस्य वृत्वा वै समनन्तरम् ॥ १३ ॥

आरोप्य शिबिकामध्ये तूर्यघोषपुरस्सरम् ।
प्रेषयेत्तन्नदीतीरे कर्तुं वै कलशार्चनम् ॥ १४ ॥

ततःपुरोहितः प्राप्य नदीं वा ह्रदमद्रिजे ।
सौवर्णं राजतन्ताम्रम्मृन्मयं वाऽतिशोभनम् ॥ १५ ॥

पूरयित्वा पुण्यजलैः पल्लवैः पुष्पदामभिः ।
अलङ्कृत्यावाह्य नदीर्गङ्गाद्याः पापनाशिनीः ॥ १६ ॥

क्षौमवस्त्रेण सञ्छाद्य कलशं तं पुरोहितः ।
विन्यस्य शिबिकामध्ये स्वपुरोभुवि संयतः ॥ १७ ॥

प्रविश्य राजभवनन्तूर्यघोषपुरस्सरम् ।
गृहस्येशानदिग्भागे रचिते पुष्पमण्टपे ॥ १८ ॥

पद्मेऽष्टदलसंयुक्ते कल्पिते श्वेततण्डुलैः ।
प्रतिष्ठाप्य क्षौमवस्त्रं प्रसार्य कलशोपरि ॥ १९ ॥

पलत्रयप्रमाणेन तदर्धार्धेन वा पुनः ।
स्वर्णेन निर्मिताल्लँक्ष्मीं प्रतिमाल्लँक्षणान्विताम् ॥ २० ॥

चतुर्भुजाङ्गजस्कन्धास्थितां शुक्लाम्बरावृताम् ।
पद्मयुग्मञ्चाक्षमालां करञ्च दधतीङ्करैः ॥ २१ ॥

पद्मासनस्थितां पद्ममुखीं पद्मनिभेक्षणाम् ।
दिग्गजैस्स्नाप्यमानाञ्च काञ्चनैः कलशोत्तमैः ॥ २२ ॥

अनर्घरत्नमकुटताटङ्काङ्गदभूषिताम् ।
कर्पूरवीटिकापूर्णकमनीयमुखाम्बुजाम् ॥ २३ ॥

संस्थाप्यानुस्थापनञ्च कृत्वा राज्ञे न्यवेदयेत् ।
ततो नृपालः पूर्वाह्ने महिष्या सह संयुतः ॥ २४ ॥

पूजास्थानं समासाद्य धूपगन्धमनोहरम् ।
प्राङ्मुखः प्रयतो भूत्वा महिष्या सह सुस्थितः ॥२५॥

देशङ्कालञ्च सङ्कीर्त्य मम राष्ट्रस्य वृद्धये ।
जनानां क्षेमलाभार्थं पुरराष्ट्रनिवासिनाम् ॥ २६ ॥

सर्वशत्रुक्षयार्थाय विजयाय विशेषतः ।
महालक्ष्म्यास्स्थैर्यसिद्ध्यै तस्याः प्रीत्यर्थमेव च ॥२७॥

अष्टैश्वर्यसमृद्ध्यर्थम्मासि भाद्रपदाभिधे ।
शुक्लाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णाष्टमीदिनम् ॥ २८ ॥

पूजयाम्यन्वहन्देवीम्महालक्ष्मीं यथाविधि ।
इति सङ्कल्प्य सहसा महिष्या सह पार्थिवः ॥ २९ ॥

हस्ते प्रतिसरं बध्वा शुद्धस्वर्णविनिर्मितम् ।
दिव्यगन्धैर्दिव्यमाल्यैः पुरोहितमुखोद्गतैः ॥ ३० ॥

मन्त्रैः पुराणसंसिद्धैश्श्रीसूक्तेनाथ संयतः ।
पूजयित्वाऽङ्गपूजाञ्च कृत्वा धूपञ्च दीपकम् ॥ ३१ ॥

दत्वा नैवेद्यममितं फलभक्ष्यसमन्वितम् ।
समर्प्य मुखवासादि पूजाशेषं समाप्य तु ॥ ३२ ॥

व्रतोपदेष्ट्रे विप्राय दत्वोपायनमाद्विजे ।
सुवासिनीश्च संपूज्य तस्यै चोपायनं प्रिये ॥ ३३ ॥

दत्वाऽर्घ्यन्तु महालक्ष्म्यै फलयुक्तेन वारिणा ।
कृत्वा क्षीरेण चन्द्रार्घ्यन्दत्वा बध्वा सुदोरकम् ॥ ३४ ॥

बाहुदण्डे कथां श्रुत्वा धृत्वा शिरसि चाक्षतान् ।
संप्रार्थ्य तां महालक्ष्मीन्दद्यात्पुष्पाञ्जलिं नृपः ॥ ३५ ॥

एवं प्रतिदिनं कृत्वा लक्ष्मीपूजाम्महीपतिः ।
कृष्णाष्टम्यामर्धरात्रे मध्याह्ने वा समाहितः ॥ ३६ ॥

नद्यामवभृथस्नानं कृत्वा तूत्सवमाचरेत् ।
नित्यपूजां यथापूर्वं विनिर्वर्त्य ततःपरम् ॥ ३७ ॥

पुनस्संपूज्यतान्देवीमुपचारैर्यथाक्रमम् ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ॥ ३८ ॥

व्रतोपदेष्ट्रे विप्राय सभार्यायार्चिताय च ।
दत्वा तां प्रतिमां लक्ष्म्या दक्षिणाञ्च स्वशक्तितः ॥३९॥

समर्प्य दीनानन्धांश्च कृपणांश्च विशेषतः ।
तोषयित्वान्नपानाद्यैर्ब्राह्मणांश्च सुवासिनीः ॥ ४० ॥

प्रीणयित्वा स्वयं पुत्रमित्राद्यैस्सह पार्थिवः ।
भुक्त्वा तस्मिन्दिने ब्रह्मचर्यादिनियमी भवेत् ॥ ४१ ॥

एवं षोडश वर्षाणि कृत्वैतद्व्रतमद्रिजे ।
इह प्राप्याखिलान्कामानन्ते लक्ष्मीपदं व्रजेत ॥ ४२ ॥

एवन्ते कथितम्भूपैः कर्तव्यन्तद्वधूजनैः ।
महालक्ष्मीव्रतन्देवि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
महालक्ष्मीव्रतस्वरूपकथनन्नाम
चतुर्णवतितमः पटलः ॥

अथ पञ्चनवतितमः पटलः ॥

॥ वामनजयन्तीव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यदपि वक्ष्यामि व्रतानामुत्तमोत्तमम् ।
श्रीवामनजयन्त्याख्यं व्रतं सर्वार्थदं शिवे ॥ १ ॥

पुत्रदं भाग्यदं राज्ञां विशेषेण जयप्रदम् ।
मासि भाद्रपदे शुक्ले द्वादश्यां रविवासरे ॥ २ ॥

नक्षत्रे श्रवणाभिख्ये मध्याह्ने वृश्चिकोदये ।
अदित्यां वामनो जातो बलिनिग्रहणोत्सुकः ॥ ३ ॥

उपोष्या सा महापुण्या द्वादशी केवलाऽपि वा ।
नैररन्यैश्च विधिवदन्यथा रौरवं व्रजेत् ॥ ४ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
प्रातरुत्थाय विधिवत्स्नात्वा नद्यास्तु सङ्गमे ॥ ५ ॥

नदीतीरे गृहे वाऽपि शुद्धदेशे स्वलङ्कृते ।
कुम्भं सलिलसम्पूर्णं स्थापयित्वा विचक्षणः ॥ ६ ॥

पञ्चत्वक्पल्लवोपेतङ्गव्यरत्नसमन्वितम् ।
तस्मिन् प्रसार्य वसनन्तत्र देवं हिरण्मयम् ॥ ७ ॥

वामनङ्कालमेघाभं शुक्लयज्ञोपवीतिनम् ।
कृष्णाजिनधरञ्छत्रकुण्डिकाविलसत्करम् ॥ ८ ॥

मौञ्जीमेखलयोपेतं शुभ्रकौपीनधारिणम् ।
शुक्लवस्त्रयुगच्छन्नं संस्थाप्य समनन्तरम् ॥ ९ ॥

कृत्वा सुस्थापनं सम्यग्ध्यात्वाऽऽवाह्यागमोदितैः ।
मन्त्रैर्वेदोदितैर्वाऽपि पूजाङ्कृत्वा यथाविधि ॥ १० ॥

मूर्धादिपादपर्यन्तमङ्गपूजाङ्क्रमात्सुधीः ।
कृत्वा पादादिमूर्धान्तम्पुनस्सम्पूज्य च प्रिये ॥ ११ ॥

कृत्वाऽर्घ्यदानन्तद्रात्रिम्पुराणश्रवणादिभिः ।
नीत्वा प्रभाते विमले नित्यकर्म यथाविधि ॥ १२ ॥

निर्वर्त्य दत्वा प्रतिमां वामनस्य द्विजातये ।
दत्वा दध्योदनन्तस्य प्रीतये दक्षिणान्वितम् ॥ १३ ॥

दशावतारानुद्दिश्य मत्स्यादींश्च यथाक्रमम् ।
दत्वा दध्यन्नदानानि पश्चात् भुञ्जीत मानवः ॥ १४ ॥

एवं कृत्वा व्रतमिदं वामनप्रियकारकम् ।
चतुर्युगानि राजेन्द्र ह्येकविंशतिसंख्यया ॥ १५ ॥

उषित्वा वैष्णवे लोके भुक्त्वा भोगान्यथेप्सितान् ।
पुनस्संप्राप्य भूलोकम्प्रतिपक्षभयङ्करः ॥ १६ ॥

हस्त्यश्वरथपादातैरसंख्यैरन्वितस्सदा ।
रूपसौभाग्यसम्पन्नो जीवेच्च शरदां शतम् ॥ १७ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातं सङ्ग्रहेण वरानने ।
श्रीवामनजयन्त्याख्यं व्रतन्त्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ १८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
वामनजयन्तीव्रतस्वरूपनिरूपणन्नाम
पञ्चनवतितमः पटलः ॥

॥ अथ षण्णवतितमः पटलः ॥

॥ अनन्तव्रतस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यत्सम्प्रवक्ष्यामि मासि भाद्रपदे नृपैः ।
अनुष्ठेयं व्रतं श्रीमदनन्तस्य महात्मनः ॥ १ ॥

धन्यं यशस्करं पुण्यं पुत्रपौत्रप्रदायकम् ।
विशेषतो विजयदं राज्ञां विजयकांक्षिणाम् ॥ २ ॥

यद्व्रताचरणात्पूर्वङ्कौण्डिन्यो भाग्यवानभूत् ।
केचिन्नृपतयो देवि नाभागनहुषादयः ॥ ३ ॥

आचरित्वा व्रतमिदम्पुण्याङ्गतिमवाप्नुयुः ॥
तस्मादेतद्व्रतङ्कार्यमवश्यं राजपुङ्गवैः ॥ ४ ॥

मासि भाद्रपदे शुक्लचतुर्दश्याङ्गृहाङ्गणे ।
कारयित्वा पुष्पमयम्मण्टपं सुमनोहरम् ॥ ५ ॥

तदन्तरे सरोजाक्षि गोमयेन सवारिणा ।
सल्लिँप्य सर्वतोभद्रं रङ्गवल्ल्या विलिख्य तु ॥ ६ ॥

तत्र धान्यम्प्रस्थमात्रं विन्यस्य तदुपर्यथ ।
सुधाधवलितन्नूत्नङ्कलशम्पल्लवान्वितम् ॥ ७ ॥

निधाय तत्कुम्भजले यमुनादिमहानदीः ।
समावाह्य समाराध्य सर्वैरेवोपचारकैः ॥ ८ ॥

ततस्तत्कलशे पट्टवस्त्रमास्तीर्य तत्र तु ।
कृत्वा दर्भमयन्देवम्फणैस्सप्तभिरन्वितम् ॥ ९ ॥

अनन्ताख्यं विनिक्षिप्य दोरन्निक्षिप्य नूतनम ।
तदग्रभागे देवेशि गन्धपुष्पफलादिकान् ॥ १० ॥

सम्पाद्योपस्करान्सर्वान्पूजार्थम्पुष्करेक्षणे ।
ततो मध्याह्नसमये वाद्यघोषपुरस्सरम ॥ ११ ॥

प्राणानायम्य सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ।
मम पत्नीसमेतस्य पुत्रपौत्रान्वितस्य च ॥ १२ ॥

सराष्ट्रस्य सकोशस्य सामात्यस्यायुषे श्रियै ।
सर्वपापविशुद्ध्यर्थं सर्वशत्रुक्षयाय च ॥ १३ ॥

विजयाय विशेषेण देहान्ते मुक्तयेऽपि च ।
अनन्तरूपिश्रीविष्णुप्रीत्यर्थं सर्वकामदम् ॥ १४ ॥

व्रतमेतत्करिष्येऽहमिति सङ्कल्प्य सादरम् ।
कल्पोक्तेन विधानेन द्वादशाक्षरविद्यया ॥ १५ ॥

उपचारैष्षोडशभिस्सम्पूज्य तदनन्तरम ।
कृत्वा दोरग्रन्थिपूजां धृत्वा दोरं समन्त्रकम् ॥ १६ ॥

स्वस्य दक्षिणदोर्दण्डे दत्वोपायनमद्विजे ।
तत्परन्तत्कथां श्रुत्वा धृत्वा मूर्ध्नि कथाक्षतान् ॥ १७॥

समर्प्य तद्व्रतफलं विष्णवे परमात्मने ।
भुक्त्वा हविष्यन्नृपतिस्सुखी तिष्ठेत्स्वमन्दिरे ॥ १८

एवङ्कृत्वा नरपतिरनन्तव्रतमुत्तमम् ।
नव पञ्च च वर्षाणि पश्चादुद्यापनं प्रिये ॥ १९ ।

कृत्वास्य व्रतमुख्यस्य नित्यत्वाज्जीविताविधि ।
आचरेत्पुत्रपौत्राद्यैस्सह तद्व्रतमद्रिजे ॥ २० ॥

एवम्भाद्रपदे मासि कर्तव्यम्पृथिवीक्षिता ।
मया सम्यङ्निगादितमनन्तव्रतमुत्तमम् ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
भाद्रपदमासिकर्तव्यानन्तव्रतस्वरूपकथनन्नाम
षण्णवतितमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तनवतितमः पटलः ॥

॥ नवरात्रव्रतस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथाश्विनाह्वये मासि कर्तव्यं राजवल्लभैः ।
नवरात्रव्रतन्देवि वक्ष्यामि शृणु सादरम् ॥ १ ॥

वर्षे वर्षे शरद्दताश्विने मासि शोभने ।
शुक्लपक्षे प्रतिपदमारभ्याऽदशमीदिनम् ॥ २ ॥

नवरात्रमिति ख्यातम्महापातकनाशनम् ।
उपरागसहस्रेण व्यतीपातायुतेन च ॥ ३ ॥

रविसङ्क्रान्तिलक्षेण सममित्युदितम्बुधैः ।
योऽस्मिन्करोत्येकभुक्तव्रतन्नियमपूर्वकम् ॥ ४ ॥

स दिव्येन विमानेन प्राप्नोति ब्रह्मणः पदम् ।
योऽस्मिन्नक्तव्रतङ्कुर्याच्छास्त्रोक्तविधिना नरः ॥ ५ ॥

स याति विष्णुभवनं योगिगम्यं सनातनम् ।
योऽस्मिन्नयाचितङ्कुर्याद्व्रतमुक्तविधानतः ॥ ६ ॥

स नरो याति कैलासं विलासम्मम पार्वति ।
योऽस्मिन्कुर्यात्फलाहारन्नवरात्रे जितेन्द्रियः ॥ ७ ॥

स दिव्येन विमानेन किङ्किणीजालमालिना ।
हंसबर्हिण्युक्तेन कामगेन हिमाद्रिजे ॥ ८ ॥

अमन्दानन्ददल्लोकम्परमं याति मानवः ।
योऽस्मिञ्जपेत गायत्रीमामध्याह्नं समाहितः ॥ ९ ॥

स सप्तकोटिमन्त्राणाञ्जपस्य फलमाप्नुयात् ।
वेदपारायणं यस्तु करोत्यस्मिन्सुमध्यमे ॥ १० ॥

स सप्तजन्मसु भवेद्धनाढ्यो वेदपारगः ।
योऽस्मिन्पठति माहात्म्यन्देव्यास्तु सरहस्यकम् ॥ ११ ॥

स भूत्वा सम्पदाम्पात्रमन्ते मोक्षञ्च विन्दति ।
योऽस्मिन्नष्टाक्षरं विष्णोर्जपेद्वा द्वादशाक्षरम् ॥ १२ ॥

रामस्य वाऽथ कृष्णस्य मन्त्रान्वा वामनस्य च ।
गायत्रीं वा नृसिंहस्य मन्त्रं सौदर्शनन्तु वा ॥ १३ ॥

गारुडं वा महामन्त्रञ्जपेद्यस्तु समाहितः ।
फलङ्कोटिगुणं प्राप्य भुक्त्वा भोगान्सपुष्कलान् ॥१४॥

सर्वपापविनिर्मुक्तो देहान्ते मणिभास्वरम् ।
दिव्यं विमानमारुह्य प्राप्नोति परमम्पदम् ॥ १५ ॥

योऽस्मिन्पञ्चाक्षरन्देवि मदीयं पापनाशनम् ।
शैवानि वा पुराणानि श्रीरुद्रन्न्यासपूर्वकम् ॥ १६ ॥

पठेत्प्रतिदिनं शुद्धस्स लोकम्मामकं व्रजेत् ।
यो मन्त्रो यस्य देवस्य तञ्जप्त्वा तस्य तुष्टये ॥ १७ ॥

तद्देवलोकमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।
भवत्यास्तु विशेषेण मन्त्रान्माहात्म्यमेव च ॥ १८ ॥

जप्त्वैश्वर्यमवाप्नोति प्रेत्य मोक्षञ्च विन्दति ।
एवञ्जपविधिस्सम्यङ्नराणां मनीषिभिः ॥

कर्तव्यस्ते निगदितः किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे सामान्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरात्रकर्तव्यजपस्वरूपकथननाम
सप्तनवतितमः पटलः ॥

॥ अथाष्टनवतितमः पटलः ॥

॥ नवरात्रहोमविधिस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव दयासिन्धो कर्तव्यो नवरात्रके ।
श्रुतो जपविधिस्सम्यग्घोमभेदान्वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ २ ॥

योऽस्मिन्प्रतिदिनङ्कुर्यात्तिलहोमं समाहितः ।
त्रैयम्बकेण मन्त्रेण ह्यपमृत्युहरेण वै ॥ ३ ॥

कारयेद्ब्राह्मणैर्वाऽपि मत्प्रीत्यै मदिरेक्षणे ।
स मृत्युभीतिरहितो जीवेच्च शरदां शतम् ॥ ४ ॥

योऽस्मिन्त्रिमधुसिक्ताभिर्दूर्वाभिर्होममाचरेत ।
मृत्युञ्जयम्मामुद्दिश्य स मृत्युञ्जयति ध्रुवम् ॥ ५ ॥

योऽस्मिन्नरोऽमृताकांडैः क्षीराक्तैः प्रतिवासरम् ।
अष्टोत्तरेण जुहुयाद्विष्णुमुद्दिश्य मानवः ॥ ६ ॥

अयुतं वा सहस्रं वा शतं वा शक्तितः प्रिये ।
सर्वरोगविनिर्मुक्तो मुक्तिमन्ते व्रजेन्नरः ॥ ७ ॥

योऽस्मिन् तृचविधानेन कुर्यात्सूर्यार्चनन्नरः ।
आरोग्यभाग्यसम्पन्नो जीवेत्स शरदां शतम् ॥ ८ ॥

योऽस्मिन्तिलाक्षतैः कुर्यात्तर्पणं प्रतिवासरम् ।
देवान्पितॄन्समुद्दिश्य तत्तन्मन्त्रैर्विधानतः ॥ ९ ॥

तेन प्रीता भवेयुस्ते कल्पमेकन्न संशयः ।
योऽस्मिन्प्रतिदिनं विप्रान्भोजयेन्मृष्टमादरात् ॥ १० ॥

स याति दिव्ययानेन देवेन्द्रभवनन्नरः ।
यस्तु देवीम्भवद्रूपां दुर्गामुद्दिश्य भोजयेत् ॥ ११ ॥

सुवासिनीः प्रतिदिनङ्क्रीडते सोऽप्सरोगणैः ।
चण्डिकाञ्च भवद्रूपां समुद्दिश्य कुमारिकाः ॥ १२ ॥

भोजयेत्प्रत्यहन्देवि सर्वभाग्यमवाप्नुयात् ।
योऽस्मिन्मौनव्रतङ्कुर्यान्नवरात्रे समाहितः ॥ १३ ॥

गद्यपद्यमयीं विद्यान्तस्मै दद्यात्सरस्वती ।
योऽस्मिन्नरो रमाप्रीत्यै गन्धाम्बरसुमानि च ॥ १४ ॥

दद्यात्तस्य गृहे लक्ष्मीर्वसेदाचन्द्रतारकम् ।
योऽस्मिन्गोभूहिरण्यादि दानानि प्रतिवासरम् ॥ १५ ॥

करोति तस्य तद्दानफलङ्कोटिगुणम्भवेत् ।
एवम्प्रशस्तं सुश्रोणि नवरात्रञ्जगत्त्रये ॥ १६ ॥

देवैश्च दानवैर्मर्त्यैर्यक्षकिन्नरराक्षसैः ।
चीर्णम्मुनिगणैरन्यैः पार्थिवैर्जयकांक्षिभिः ॥ १७ ॥

एतास्मिन्यत्तु कर्तव्यन्तत्कुरु त्वं समाहिता ।
यद्यत्ते मनसोऽभीष्टन्तत्तत्प्राप्स्यसि पुष्कलम् ॥ १८ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातं नवरात्रस्य भामिनि ।
माहात्म्यन्देवि संक्षेपात्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरात्रकर्तव्यहोमविधिस्वरूपकथनन्नाम
अष्टनवतितमः पटलः ॥

॥ अथैकोनशततमः पटलः ॥

॥ मेरुनिर्माणस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ पञ्चकृत्यपरायण ।
माहात्म्यं नवरात्रस्य त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि यत्कर्तव्यम्महीभुजाम् ।
नवरात्रे विशेषेण तत्सर्वं वद मे प्रभो ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
सर्वलोकस्य रक्षार्थन्तद्वक्ष्यामि तव प्रिये ॥ ३ ॥

वर्षे वर्षे शरदृतावाश्विने मासि पार्वति ।
शुक्लपक्षे प्रतिपदमारभ्यादशमीदिनम् ॥ ४ ॥

यक्षकिन्नरगन्धर्वदेवदानवरक्षसाम् ।
भूतप्रेतपिशाचानान्तृप्त्यर्थं राष्ट्रगुप्तये ॥ ५ ॥

कुर्यान्महोत्सवन्देवीन्दुर्गामुद्दिश्य पार्थिवः ।
सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्याधिपोऽपि वा ॥ ६ ॥

देशस्य नगरस्यापि नायको वा महीपतिः ।
सम्मन्त्र्य मन्त्रिभिस्साकमुत्सवार्थं हिमाद्रिजे ॥ ७ ॥

स्वगृहस्य पुरोभागे सुविस्तीर्णे समस्थले ।
आस्थानमण्टपं रम्यङ्कल्पयित्वा महोन्नतम् ॥ ८ ॥

प्रवालमयसोपानं वैडूर्यमयवेदिकम् ।
मौक्तिकस्तम्भगम्भीरम्माणिक्यवलभीपुटम् ॥ ९ ॥

चित्रध्वजपताकाढ्यं सुवितानं सुतोरणम् ।
ईदृग्रूपस्य पुरतो मण्टपस्य तलोदरि ॥ १० ॥

नटगायकसञ्चारयोग्यन्दत्वा स्थलम्महत् ।
दीपवृक्षान्दीपरथान्कल्पयित्वा समन्ततः ॥ ११ ॥

तत्परम्पङ्क्तिशो मेरुमन्दराभान्रथान्नव ।
पिशाचवदनाकारशिखरैरुपशोभितान् ॥ १२ ॥

चित्रध्वजपताकाढ्यान्हेमरत्नपरिष्कृतान् ।
ध्वजाग्रबद्धकनकघण्टारवमनोहरान् ॥ १३ ॥

उत्सवार्थङ्कल्पयित्वा सम्मुखे पृथिवीपतिः ।
स्वगृहे तूत्तरे भागे कारयेत्पुष्पमण्टपम् ॥ १४ ॥

दुर्गारमादिपूजार्थन्दिव्यधूपादिवासितम् ।
एवं सम्भृतसम्भारस्तस्मिंस्तु प्रतिपद्दिने ॥ १५ ॥

ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय कृतशौचक्रियश्शुचिः ।
पुरोहितमथाहूय सर्वागमविशारदम् ॥ १६ ॥

पुण्यतीर्थजलैस्स्वर्णघटस्थैरतिपावनैः ।
स्नातश्शुक्लाम्बरधरश्शुक्लमाल्यानुलेपनः ॥ १७ ॥

धृतोर्ध्वपुण्ड्रस्सकलं कृत्वा कर्म यथोचितम् ।
महिष्या सहितो राजा पूजयित्वा पुरोहितम् ॥ १८ ॥

वृद्धान्द्विजान्पुरन्ध्रीश्च पूजयित्वा यथाविधि ।
स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन्स वसेत्पृथिवीपतिः ॥ १९ ॥

ततःपुरोधास्सौवर्णपात्रे विन्यस्य शोभनम् ।
हैमम्प्रतिसरं रम्यं सम्पूज्य कुसुमादिभिः ॥ २० ॥

सिह्मासने महीपालमुपवेश्य शुभाकृतिम् ।
आदाय तत्प्रतिसरन्धूपगन्धमनोहरम ॥
मन्त्रेण वक्ष्यमाणेन बध्नीयाद्दक्षिणे करे ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरात्रोत्सवकर्तव्यमेरुनिर्माणादिस्वरूपकथनन्नाम
एकोनशततमः पटलः ॥

॥ अथ शततमः पटलः ॥

॥ साम्राज्यलक्ष्म्यावाहनम् ॥

श्रीशिवः—अथ प्रतिसरम्बद्धुम्मन्त्रं वक्ष्यामि पार्वति ।
अनुष्ठेयं व्रतं येन सफलम्भवति प्रिये ॥ १ ॥

इमं प्रतिसरं राजन्हस्ते बध्नामि तेऽनघ ।
यावद्व्रतस्य सम्पूर्तिस्तावत्त्वं विजितेद्रियः ॥ २ ॥

एकभक्तपरो मानी ध्यानयोगं समाश्रितः ।
वर्तय त्वं महाप्राज्ञ सावधानेन चेतसा ॥ ३ ॥

एवम्प्रतिसरम्बध्वा पुरोधास्तदनन्तरम् ।
साम्राज्यलक्ष्मीन्तद्गात्रे सम्यगावाहयेत्सुधीः ॥ ४ ॥

मन्त्रेण वक्ष्यमाणेन यथाशास्त्रं समाहितः ।
सर्वज्ञ सर्वदेवात्मन्सर्वभूताहिते रत ॥ ५ ॥

आवाह्यामि साम्राज्यलक्ष्मीन्त्वयि जनेश्वर ।
समुद्रमेखलाम्पृथ्वीम्परिपालयितुन्त्वयि ॥ ६ ॥

आवाह्यामि साम्राज्यलक्ष्मीं राजेन्द्र सादरम् ।
परिपालयितुं शिष्टान्दुष्टान्संहर्तुमञ्जसा ॥ ७ ॥

आवाह्यामि साम्राज्यलक्ष्मीन्त्वयि नृपोत्तम ।
एवमावाहनाल्लक्ष्म्यास्तेजोबलपराक्रमैः ॥ ८ ॥

अधिकं शोभते राजा शाणोल्लीढो मणिर्यथा ।
यथा स्वल्पफलो वृक्षो दोहदेन फलाधिकः ॥ ९ ॥

साम्राज्यलक्ष्म्यास्त्वावाहाद्राजा चैश्वर्यवान्भवेत् ।
यथा काष्ठगता ज्वाला गुणतैलात्प्रभाऽधिका ॥ १० ॥

तथा लक्ष्मीसमायोगाद्भूपोऽपि स्यात्प्रभाऽधिकः ।
श्रीवल्लीमूलिकायोगादयस्स्वर्णं यथा भवेत् ॥ ११ ॥

तथा योगाद्राज्यलक्ष्म्या राजा लोकेश्वरो भवेत् ।
स्थाली गुणरसाक्ताऽपि भ्राजते नाग्निना विना ॥ १२ ॥

तथा श्रिया विना भूपो राष्ट्रैश्वर्यैर्न भासते ।
तस्मादावाहनं लक्ष्म्याः कार्यं राज्ञि पुरोधसा ॥ १३ ॥

प्रतिमासु यथाऽऽवाह्य देवतां पूजयेद्गुमे ।
भूपालेषु तथाऽऽवाह्य राज्यलक्ष्मीं प्रपूजयेत् ॥ १४ ॥

तस्माल्लक्ष्मीं समावाह्य पुरोधास्तदनन्तरम् ।
आशीर्भिर्वर्धयेद्राज्यलक्ष्मीयुक्तम्महीपतिम् ॥ १५ ॥

अभूत्स्वस्थञ्जगत्सर्वमखिलाधीश्वर त्वया ।
चिरञ्जीव जगन्नित्यन्धर्मेण परिपालय ॥ १६ ॥

सर्वागमसमस्वान्त सर्वलोकसुखावह ।
सर्वदुष्टप्रशमन चिरञ्जीव सुखी भव ॥ १७ ॥

साम्राज्यतन्त्रविज्ञानसम्पादितयशोधन ।
प्रणताभीष्टवरद चिरञ्जीव सुखी भव ॥ १८ ॥

चतुष्षष्टिकलालक्ष्मीसेव्य सिंह्मासनेश्वर ।
प्रतापचक्रव्यूहस्थ चिरञ्जीव सुखी भव ॥ १९ ॥

महतामाशिषामोघैरनर्घैरघहारिभिः ।
चिरञ्जीव चिरञ्जीव सुखी भव सुखी भव ॥ २० ॥

इत्याशीर्भिर्महीपालं वर्धयित्वा पुरोहितः ।
राजधर्मानुपदिशेत्कांश्चित्कमललोचने ॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरात्रप्रशंसायां साम्राज्यलक्ष्म्यावाहनस्वरूपकथनन्नाम
शततमः पटलः ॥

॥ अथैकशततमः पटलः ॥

॥ राजधर्मोपदेशस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—स्वामिंस्त्रिनेत्र सर्वज्ञ लोकरक्षणतत्पर ॥
केवा लोके राजधर्मा उपदेशक्रमः कथम् ॥ १ ॥

तत्सर्वं वद देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ।
श्रीशिवः—कल्याणि राजधर्माणामुपदेशक्रमं प्रिये ॥ २ ॥

तत्स्वरूपञ्च सकलन्तव वक्ष्यामि सांप्रतम् ।
साम्राज्यलक्ष्म्या संयुक्तमाशीर्भिरभिवर्धितम् ॥ ३ ॥

राजानं प्रत्युपदिशेद्राजधर्मान्पुरोहितः ।
नानाजनमुखोद्गीर्णवचोऽर्थानुभवात्तधीः ॥ ४ ॥

श्रुत्वोपलाल्य पृष्ट्वा तानजानन्निव साधय ।
प्रत्यर्थिसर्वहरणप्रवीणोपायतन्त्रतः ॥ ५ ॥

गुप्तकृत्योन्यदुद्दिश्य तत्सर्वं हर भूवर ।
समस्तमतसिद्धान्तस्थापनव्याजतः प्रभो ॥ ६ ॥

सारस्य तरुमुद्धृत्य शत्रुतन्त्रं विभेदय ।
गुरुदेवद्विजपितृमातृपूजापरायण ॥ ७ ॥

नारायणात्मकतया नयतन्त्रं प्रचारय ।
नानामायाकलाज्ञानगर्वितानभिमानिनः ॥ ८ ॥

कुलीनान्सर्वशास्त्रज्ञान्धर्ममार्गैकवर्तिनः ।
सिद्धामृतकरान्सिद्धविद्यान्सिद्धार्थवादिनः ॥ १८ ॥

सत्यसन्धान्सदाचारान्सर्वलोकहितैषिणः ।
भिषग्वरान्परामृश्य प्रेम्णा त्वं परिपालय ॥ १९ ॥

निग्रहानुग्रहकरान्नित्यकृत्यविशारदान् ।
निरन्तरात्मदैवैक्यभाग्यसंसिद्धमानसान् ॥ २० ॥

मन्त्रयन्त्ररहस्यज्ञांस्तन्त्रविद्याविशारदान् ।
चतुष्षष्टिकलाऽभिज्ञान्ज्ञानैश्वर्यमहोदयान् ॥ २१ ॥

अश्रान्तमन्त्रमनननिगृहीताखिलेन्द्रियान् ।
उपशान्तान्सदाचारान्नित्यं तान्परिपालय ॥ २२ ॥

साङ्गवेदार्थविज्ञानान्षडध्वगतिदर्शिनः ।
सर्वसिद्धान्तशुद्धान्तःकरणान्ब्रह्मनिष्ठितान् ॥ २३ ॥

कृतसोमाहुतीन्श्रेष्ठानविच्छिन्नाग्निहोत्रिणः ।
सत्यसन्धान्समदृशो नित्यं तान्परिपालय ॥ २४ ॥

कार्याकार्यविशेषज्ञान्कांक्षितार्थोपदेशकान् ।
शैवविष्ण्वागमज्ञानकुशलानात्मवेदिनः ॥ २५ ॥

अष्टादशपुराणार्थसारसङ्ग्रहपाठकान् ।
शब्दार्थचित्रगम्भीरपदबन्धविशारदान् ॥ २६ ॥

अत्याशु चित्रमधुररचनाचतुरान्कवीन् ।
भूषणैरम्बरैस्स्वर्णैर्नित्यं तान् परिपालय ॥ २७ ॥

गान्धर्वौषधसंशुद्धकण्ठगीतागमोज्ज्वलान् ।
नादब्रह्मैकरसिकान्नित्यं तान्बहुमानय ॥ २८ ॥

नानानाट्यगतिज्ञानकुशलांश्शास्त्रवेदिनः ।
तालमर्मविशेषज्ञान्नित्यं तान् बहुमानय ॥ २९ ॥

धनुर्वेदमहामन्त्रतन्त्रविद्याविशारदान् ।
दृष्टिलक्ष्यपदोद्भेदपटुबाणगतिक्रमान् ॥ ३० ॥

मुष्टियुद्धखनत्कायजयपादावतारकान् ।
पुरदेशाखिलग्रामपालकान् बलवत्तरान् ॥ ३१ ॥

धीरांश्शूरान्महावीरान् सङ्गृह्य परिपालय ।
क्षत्रियांश्शरविद्धाङ्गान् पुण्यलोकोपकारकान् ॥ ३२ ॥

दुर्वारवीरकलहनिर्वापणविचक्षणान् ।
सायुधान्हृष्टपुष्टाङ्गान् दृढगम्भीरमानसान् ॥ ३३ ॥

वर्धमानवयोलक्ष्यानशेषान्परिपालय ।
विश्ववस्तुविशेषज्ञानशीत्यंशार्द्धजीविनः ॥ ३४ ॥

विश्वोपकारसन्तुष्टान्वैश्यांस्त्वं परिपालय ।
सकलोपायकुशलान्दृढाङ्गान्सस्यवर्धकान् ॥ ३५ ॥

शुश्रूषासक्तचित्तांस्ताञ्शूद्रांस्त्वं परिपालय ।
अन्यान्स्वकृत्यनिरताननन्यपरिपन्थिनः ॥ ३६ ॥

अशेषजनदूरस्थानन्त्यांस्त्वं परिपालय ।
सर्वाचारसमाञ्शान्तान्सर्वत्र प्रियवादिनः ॥ ३७ ॥

सर्वकर्मविनिर्मुक्तान्योगिनः परिपालय ।
ज्ञानवृद्धांश्छास्त्रवृद्धान्वयोवृद्धान्द्विजन्मनः ॥ ३८ ॥

तारतम्यक्रमं ज्ञात्वा तांस्तांस्त्वं परिपालय ।
जात्युत्कर्षापकर्षौ च विमृश्य च मुहुर्मुहुः ॥ ३९ ॥

जातिसाङ्कर्यराहित्यं कुरु साम्राज्यशासनम् ।
जात्या श्रेष्ठोऽथ वा हीनो यः कश्चित्स्वीयवर्त्मनि ॥ ४० ॥

सञ्चरेत्तं सदा शोध्य तत्रैव परिपालय ।
व्यत्यस्ताचारभेदे तु यःकश्चिदनुवर्तते ॥ ४१ ॥

तं संशिक्ष्य यथापूर्वं संस्थाप्य परिपालय ।
चतुर्वर्णाश्रमस्थानान्तारतम्यमवेक्ष्य च ॥ ४२ ॥

तत्तद्वर्णानुगुण्येन परामृश्यैव पालय ।
गोगजाश्वोष्ट्रमुख्येषु क्लिष्टान्गणान्विमृश्य च ॥ ४३ ॥

जीवनौषधभेदैस्तान्नित्यन्त्वं परिपालय ।
नानाप्रकारभवनवीथिकापरिपालकान् ॥ ४४ ॥

सावधानेन मनसा परिपालय तान् सदा ।
धान्यैर्बहुविधैरन्यैर्मरीचादिकवस्तुभिः ॥ ४५ ॥

परिपूर्णं यथा नित्यन्तद्वत्कोशं विमर्शय ।
आदाय व्ययभेदेषु तुषान्तं परिमृश्य च ॥ ४६ ॥

अन्यूनाधिकमात्मेष्टमशेषं परिपालय ।
हैमादिसर्वव्यापारिभेदान्स्वस्वाधिकारिणः ॥ ४७ ॥

समस्तजनधीवृत्तिसूचकान् विश्वकारकान् ।
प्रशस्तकीर्तिलक्ष्मीशस्वामिकार्यधुरन्धरान् ॥ ४८ ॥

सङ्गृह्य सरसं सम्यक्पालय त्वं सुहृत्तम ।
एवं नानाविधं कृत्यमकृत्यं परिहृत्य च ॥ ४९ ॥

साधयन्बोधयन्सर्वान्पालयंस्त्वं सुखी भव ।
एवं पुरोधा देवेशि राजधर्मान्महीभृतः ॥
उपदिश्य ततःकुर्यात्तत्त्वबोधनमादरात् ॥ ५० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजधर्मोपदेशस्वरूपकथनन्नाम
एकशततमः पटलः ॥

॥ अथ द्विशततमः पटलः ॥

॥ तत्वोपदेशस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—भगवन् देव देवेश सर्वज्ञ करुणानिधे ।
तत्वबोधक्रमं सम्यग्वद मे वदतां वर ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तदहं ते प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ २ ॥

ततस्त्वेनैवोपादिष्टराजधर्मस्य भूपतेः ।
पुरोधाः क्षुब्धचित्तस्य धर्मव्यत्ययशङ्कया ॥ ३ ॥

पुनश्चोपदिशेत्तत्वाश्चित्तनैर्मल्यसिद्धये ।
जन्म मानुषमास्थाय मायाकल्पितवस्तुषु ॥ ४ ॥

वृथा न मुह्यतु भवान्शृणोत्वद्य मयेरितम् ।
शरीरमास्थिरं सप्तधातुवैचित्र्यसञ्चितम् ॥ ५ ॥

शुद्धात्मनस्तवाप्यस्य शरीरस्यापि सङ्गमः ।
सङ्कल्पजन्यो विज्ञेयस्त्वया सर्वात्मना दृढम् ॥ ६ ॥

अनुग्रहाय भूतानामवतीर्णोऽसि भूतले ।
त्वं विश्वमासि सत्वन्त्वं मद्वचः परिपालय ॥ ७ ॥

त्वमेव सर्वभूतेषु ज्ञानाकारः पृथक्कृतिः ।
मायासङ्कल्पवैचित्र्यान्नानेवाद्य विभाससे ॥ ८ ॥

वियद्वत्परिपूर्णस्य लीलाहन्ताविशेषिणः।
तव स्वरूपन्त्वं विद्धि त्वं विश्वमसि तत्वतः ॥ ९ ॥

चित्तमद्य समाधाय पश्य विश्वं सुहृत्तम।
न श्रूयते दृश्यते च त्वदन्यदपि किञ्चन ॥ १० ॥

यदेनमव्ययं शान्तमादिमध्यान्तवर्जितम्।
तस्मिन् सदा समारूढः कृतकृत्यो भवाधुना ॥ ११ ॥

एवं पुरोधास्सर्वज्ञो राज्ञस्तत्वं विशेषतः।
उपदिश्याथ राजानम्बहुधा त्वभिमन्त्रयेत् ॥ १२ ॥

इत्येवन्देवि तत्वोपदेशक्रम उदीरितः।
संक्षेपेण मया सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
तत्वोपदेशस्वरूपनिरूपणन्नाम
द्विशततमः पटलः ॥

॥ अथ त्रिशततमः पटलः ॥

॥ राजाभिमन्त्रणस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ कर्तव्यमभिमन्त्रणम्।
कथं पुरोधसा राज्ञस्तन्मे विस्तरतो वद ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्रं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि सावधानमनाश्शृणु ॥ २ ॥

सत्सभाचक्रमध्यस्थम्मान्त्रिदीपैस्समावृतम् ।
महादीपमिव श्रीशान्ध्यात्वा सम्मन्त्रयेच्छ्रियै ॥ ३ ॥

एकोदयोदितानेकदिवाकरसमप्रभम् ।
आस्थानचक्रमध्यस्थं प्रतापायाभिमन्त्रयेत् ॥ ४ ॥

राकाहिमकरानेकसमानोदयसन्निभम् ।
प्रभुं सम्मन्त्रयेद्ध्यात्वा सर्वसाम्राज्यसिद्धये ॥ ५ ॥

शत्रूच्चाटाय नृपतिश्चण्डवायुमिव स्मरेत् ।
कालमेघमिव ध्यायेद्वर्षसिद्ध्यै महीपतिम् ॥ ६ ॥

कुलाचलमिव ध्यात्वा स्थैर्यार्थमभिमन्त्रयेत् ।
तं वेधसमिव ध्यात्वा सृष्टिकार्येऽभिमन्त्रयेत् ॥ ७ ॥

विष्णुवद्द्विजरक्षार्थं संहारे रुद्रवत्प्रिये ।
ध्यात्वाऽभिमन्त्रयेत्सम्यक्पुरोधास्तम्महीपतिम् ॥ ८ ॥

शौर्यार्थमिन्द्रवद्ध्यात्वा दाहकर्मणि वह्निवत् ।
भावयित्वोग्रकार्येषु वैवस्वतमिवाद्रिजे ॥ ९ ॥

आमन्त्रयेन्महीपालं रक्षोभयनिवृत्तये ।
तान्निर्ऋतिमिव ध्यात्वा मन्त्रयेद्वै पुरोहितः ॥ १० ॥

जलसंतरणे ध्यायेत्तन्नृपं वरुणाकृतिम् ।
मलयानिलवद्ध्यात्वा तमाह्लादाय मन्त्रयेत ॥ ११ ॥

ध्यात्वा धनदवत्सम्पत्सिद्ध्यै तमभिमन्त्रयेत् ।
ईशानवज्ज्ञानसिद्ध्यै ध्यात्वा त्वावाहयेन्नृपम् ॥१२॥

एवं नानाप्रभेदैस्तन्तत्तत्कर्मानुसारतः ।
अभिमन्त्र्य सहस्रेण ब्राह्मणानाम्महात्मनाम् ॥ १३ ॥

जापयेद्वैदिकान् मन्त्रान् पुराणोक्तांश्च तान्त्रिकान् ।
इत्येवं ते समाख्यातमभिमन्त्रणमाद्रिजे ॥
दीक्षान्विते महीपाले किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
राजाभिमन्त्रणस्वरूपनिरूपणन्नाम
त्रिशततमः पटलः ॥

॥ अथ चतुश्शततमः पटलः ॥

॥ नवरात्रकर्तव्यसूक्तजपस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव दयासिन्धो सर्वलोकहिते रत ।
कियन्ति चात्र सूक्तानि किन्दैवत्यानि शङ्कर ॥ १ ॥

फलं किं वा जपात्तेषान्तत्सर्वङ्कथयाद्य मे ।
श्रीशिवः—सम्यगुक्तं त्वया देवि सर्वलोकहितेच्छया ॥ २ ॥

जपस्वरूपं सूक्तानान्नामानि च वदामि ते ।
नवरात्रे प्रतिपदि पुरोधाः पृथिवीपातम् ॥ ३ ॥

तत्तत्कार्यानुगुण्येनाभिमन्त्र्य बहुधा ततः ।
ब्राह्मणाञ् श्रुतसम्पन्नान्स्वाचारान्संयतेन्द्रियान् ॥ ४ ॥

सहस्रं वा तदर्धं वा शतं वा शक्तितः प्रिये ।
आसनेषूपवेश्यैतान्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ ५ ॥

सम्पूज्य देशङ्कालञ्च सङ्कीर्त्य तदनन्तरम् ।
दुर्गालक्ष्मीभारतीनां विष्ण्वादीनामगात्मजे ॥ ६ ॥

सर्वेषामपि देवानां प्रीत्यर्थं राष्ट्रवृद्धये ।
श्रियै दीर्घायुषे राज्ञः क्षेमाय विजयाय च ॥ ७ ॥

पुत्रपौत्राभिवृद्ध्यर्थं संवत्सरसुखाय च ।
तत्तद्दैवत्यसूक्तानाङ्कारयिष्ये जपन्द्विजैः ॥ ८ ॥

इति सङ्कल्प्य विप्रेन्द्रैः पुरोधाः कारयेज्जपम् ।
दुर्गासूक्तन्तथा लक्ष्मीसूक्तं सारस्वतन्तथा ॥ ९ ॥

रेवन्तसूक्तमश्वानां सूक्तं सूक्तङ्गजस्य च ।
गोसूक्तमृषभस्यापि सूक्तं सूक्तङ्गणेशितुः ॥ १० ॥

स्तवराजञ्च दौर्गञ्च जातवेदससूक्तकम् ।
वायुसूक्तन्तथाऽऽकाशसूक्तञ्चाश्विनमेव च ॥ ११ ॥

सौरं सूक्तन्तथा चान्द्रं भौमसूक्तं बुधस्य च ।
सूक्तं बृहस्पतेस्सूक्तं शुक्रसूक्तन्तथा शनेः ॥ १२॥

सूक्तं राहोस्तथा केतोः ऐन्द्रमाग्नेयमेव च ।
याम्यञ्च नैर्ऋतञ्चैव वारुणं वायवीयकम् ॥ १३ ॥

कौबेरञ्च तथैशान्यं ब्राह्ममानन्तमेव च ।
सूक्तञ्चैवास्त्रशस्त्राणां रक्षोघ्नं सूक्तमुत्तमम् ॥ १४ ॥

सूक्तन्तथाऽप्रतिरथम्मन्युसूक्तञ्च दौन्दुभम् ।
सौमङ्गलन्तथा सूक्तं सूक्तं शाकुनमेव च ॥ १५ ॥

स्वस्तिसूक्तं तथा रौद्रं वैष्णवं सौरमेव च ।
पावमानं तथा सूक्तं शान्तिसूक्तमनन्तरम् ॥ १६ ॥

संग्रामसूक्तमायुष्यं सूक्तं यक्ष्महरन्तथा ।
घृतसूक्तं रात्रिसूक्तं वास्तुसूक्तमनन्तरम् ॥ १७ ॥

मृतसञ्जीविनीसूक्तं सूक्तं वामनसंज्ञकम् ।
नारायणाख्यसूक्तञ्च पौरुषं सूक्तमेव च ॥ १८ ॥

तथाष्टऽवसुसूक्तञ्च सप्तानाम्मरुतान्तथा ।
द्वादशादित्यसूक्तञ्च मातृणां सूक्तमेव च ॥ १९ ॥

तथैकादशरुद्राणा सूक्तं सूक्तं वनस्पतेः ।
शत्रुक्षयकरं सूक्तं तत्पलायनकारकम् ॥ २० ॥

सूक्तमैन्द्रावैष्णवञ्च हरिसूक्तमनन्तरम् ।
नामत्रयन्तथा देवीमाहात्म्यमतिपावनम् ॥ २१ ॥

सहस्रनामस्तोत्रे द्वे शैवं पञ्चाक्षरं तथा ।
अष्टाक्षरं वैष्णवञ्च द्वादशाक्षरमेव च ॥ २२ ॥

कवचञ्च तथा शैवं श्रीरुद्रं न्यासपूर्वकम् ।
शिवसङ्कल्पमन्त्रांश्च रामानमसहस्रकम् ॥ २३ ॥

कवचं राघवेन्द्रस्य हनूमत्कवचं तथा ।
सौदर्शनं तथा मन्त्रङ्गारुडन्नारसिंह्मकम् ॥ २४ ॥

कार्तवीर्यस्य कवचमन्यानि कवचानि च ।
रक्षाकराणि देवेशि पञ्चशान्तिमनंन्तरम् ॥ २५ ॥

महाशान्तिञ्च विप्रेन्द्रैर्जापयित्वा यथाविधि ।
तन्मान्त्रिताक्षतान् देवि राज्ञे दत्वा ततःपरम् ॥ २६॥

आशीर्भिर्वर्धयित्वा तं दुर्गालक्ष्म्यादिपूजने ।
नियोजयेन्नृपं सर्वमन्त्रार्थज्ञः पुरोहितः ॥ २७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरात्रकर्तव्यसूक्तजपविधिस्वरूपकथनन्नाम
चतुश्शततमः पटलः ॥

|| अथ पञ्चशततमः पटलः ||

|| नवरात्रकर्तव्यदुर्गालक्ष्म्यादिपूजा ||

पार्वती—देवदेव महादेव वृषभध्वज शङ्कर ।
दुर्गालक्ष्म्यादिपूजाया विधानङ्कीदृशं विभो || १ ||

तस्याः किंवा फलं सर्वं वक्तुमर्हसि सांप्रतम् ।
श्रीशिवः—पुरोधसा नियुक्तोऽथ राजा सन्तुष्टमानसः || २ ||

सखड्गचर्मकवचस्सर्वाभरणभूषितः ।
विप्रयुग्मे पठत्यग्रे स्वस्तिसूक्तञ्च शाकुनम् || ३ ||

स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन् प्राप्य तत्पूर्वकल्पितम् ।
पुष्पमण्टपमत्यच्छचामरादर्शभास्वरम् || ४ ||

स्वासने सम्यगासीनः प्रणानायम्य वाग्यतः ।
सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च पुरोहितमुखोद्गतैः || ५ ||

मन्त्रैः पौराणिकैर्देवि तान्त्रिकैर्वैदिकैश्च वा ।
स्वर्णकुम्भेषु चावाह्य सपिधानेषु पार्थिवः || ६ ||

राजतेष्वथ वा ताम्रेष्वभावे मृन्मयेषु वा ।
हरिद्रया तण्डुलैश्च पूरितेषु सुमध्यमे || ७ ||

सम्पूज्य दुर्गांल्लक्ष्मीञ्च वाग्देवीञ्च क्रमान्नृपः ।
रेवन्तमश्वाधिपतिम्पूजयेत्प्रयतश्शुचिः || ८ ||

दिव्यगन्धैर्दिव्यमाल्यैर्नैवेद्यैर्विविधैरपि ।
प्रदक्षिणैश्च नतिभिस्स्तुतिभिश्च महीपतिः ॥ ९ ॥

आयुधानि ततो राजा द्वात्रिंशत्परिपूजयेत् ।
आद्यश्चापोऽत्र कथितन्तद्भेदस्स्याच्चतुर्विधः ॥ १० ॥

कोदण्डन्त्रिणतञ्चैव गुलिकास्त्रं भिदोचितम् ।
द्वितीयन्तु शरः प्रोक्तस्तद्भेदः पञ्चधा भवेत् ॥ ११ ॥

अर्धचन्द्रः क्षुरप्रश्च करीराङ्कुरसन्निभः ।
करवीरदलाकारस्तथाऽधोमुखकण्टकः ॥ १२ ॥

असिस्तृतीयङ्कथितन्तद्भेदस्तु चतुर्विधः ।
खड्गस्साधनखड्गश्च पट्टसः करवालकः ॥ १३ ॥

चतुर्थं क्षुरिका प्रोक्तम्पञ्चमम्परशुर्भवेत् ।
षष्ठन्तु चक्रमाख्यातं सप्तमं शूलमुच्यते ॥ १४ ॥

अष्टमं शक्तिराख्यातन्नवमम्भिण्डिवालकम् ।
दशमम्परिघः प्रोक्तो वज्रमेकादशं स्मृतम् ॥ १५ ॥

द्वादशल्लँगुडम्प्रोक्तमयश्शङ्कुभिराचितम् ।
त्रयोदशङ्गदा प्रोक्तङ्खेटकन्तु चतुर्दशम् ॥ १६ ॥

भल्लः पञ्चदशम्प्रोक्तन्तद्भेदस्त्रिविधस्स्मृतः ।
भल्लो वराहभल्लश्च तोत्रश्च परिकीर्तितः ॥ १७ ॥

सप्तषोडशमाख्यातम्मुद्गरस्तदनन्तरम् ।
कुन्तमष्टादशम्प्रोक्तङ्कुठारन्तदनन्तरम् ॥ १८ ॥

मुसलं विंशमाख्यातं सृणिस्स्यादेकविंशकम् ।
द्वाविंशं यष्टिराख्यातन्तद्भेदस्त्रिविधो मतः ॥ १९ ॥

यष्टिश्च फणियष्टिश्च ह्यवलम्बनयष्टिका ।
त्रयोविंशन्नालिकास्त्रं स्वस्तिकन्तदनन्तरम् ॥ २० ॥

पञ्चविंशन्तु टङ्कं स्यात्षड्विंशं हलमीरितम् ।
सप्तविंशन्तु वेत्रं स्यादष्टाविंशङ्कुशोरिता ॥ २१ ॥

एकोनत्रिंशः प्रासस्स्यात्सादिहस्तोचितः प्रिये ।
त्रिंशन्तोमरमाख्यातमेकत्रिंशन्तु कम्पणम् ॥ २२ ॥

कूटमायुधतत्वज्ञैर्द्वात्रिंशं परिकीर्तितम् ।
द्वात्रिंशदायुधान्येवं सम्पूज्य कुसुमादिभिः ॥ २३ ॥

प्रभूतं विनिवेद्याथ नैवेद्यम्भक्ष्यसम्युतम् ।
वैदिकैस्तान्त्रिकैश्चैव पुराणोक्तैर्मनूत्तमैः ॥ २४ ॥

नत्वा पुष्पाञ्जलिन्दत्वा कोशागारन्ततः परम् ।
पूजयित्वा विधानेन राजचिह्नानि षोडश ॥ २५ ॥

पूजयेत् प्रयतो मन्त्रैस्तान्त्रिकैर्वाऽथ वैदिकैः ।
सिंहासनन्तु प्रथमं श्वेतच्छत्रमनन्तरम् ॥ २६ ॥

तत्परञ्चामरद्वन्द्वङ्कलाचीं कुञ्चिकामपि ।
कुण्डिकां व्यजनं रत्नकम्बलं शिबिकान्तथा ॥ २७ ॥

आन्दोलिकान्ध्वजञ्चैव पताकान्दुन्दुभिन्तथा ।
पल्याणञ्च खलीनञ्च कशाञ्चैव यथाक्रमम् ॥ २८ ॥

उपचारैष्षोडशाभिः पूजयित्वा पृथक्पृथक् ।
सम्प्रार्थ्य राजचिह्नानि दद्यात्पुष्पाञ्जलिन्ततः ॥ २९ ॥

एवङ्कृत्वा नरपतिर्दुर्गापूजादिकङ्गृहे ।
बहिर्निर्गत्य भद्रेभानश्वांश्चैव प्रपूजयेत् ॥ ३० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नवरात्रकर्तव्यदुर्गालक्ष्म्यादिपूजास्वरूपकथनन्नाम
पञ्चशततमः पटलः ॥

॥ अथ षट्छततमः पटलः ॥

॥ गजादिपूजास्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—ततः परम्महीपालो जयघोषपुरस्सरम् ।
नागान्नगनिभानश्वान्विश्वविख्यात लक्षणान् ॥ १ ॥

उपचारैष्षोडशाभिस्सम्पूज्य तदनन्तरम् ।
बध्वा प्रतिसरन्तेषाङ्कण्ठेषु पृथिवीपतिः ॥ २ ॥

नत्वा प्रदक्षिणीकृत्य गजानश्वान्सुपूजितान् ।
ततः परं वारमुख्यालास्यमालोकयेन्नृपः ॥ ३ ॥

उद्बाहुभिरुदाराङ्गैर्मागधैर्मधुरस्वरैः ।
वन्द्यमानस्स्वसेवार्थमागतान् नृपपुङ्गवान् ॥ ४ ॥

सामन्तराजसंघाश्च कवींश्च विबुधानपि ।
गायकांश्च नटान्वीणावेणुवादनकोविदान् ॥ ५ ॥

शिरोवधूननात्कांश्चित्कांश्चिन्मन्दस्मितेन च ।
कटाक्षवीक्षणैः कांश्चिद्वेत्रिभिस्समुदाहृतैः ॥ ६ ॥

आलोकशब्दैरपरानङ्गीकुर्वन्ननन्तरम् ।
तूर्णमारुह्य भद्रेभमुदयाद्रिमिवोडुराट् ॥ ७ ॥

आस्थानमण्टपाभ्याशं सम्प्राप्याथ महीपतिः ।
भद्रेभादवरुह्याप्तकरमालम्ब्य पाणिना ॥ ८ ॥

आस्थानमण्टपे वेदिमारुह्याप्तजनैस्सह ।
प्राङ्मुखः प्रयतस्स्थित्वा चिन्तयन्निष्टदेवताम् ॥ ९ ॥

दिव्यस्त्रीवीज्यमानाभ्याञ्चामराभ्यां विराजितः ।
स्रवन्निर्झरपूगाभ्यामन्वितो नगराडिव ॥ १० ॥

अच्छमौक्तिकगुच्छेन श्वेतच्छत्रेण शोभितः ।
सेवार्थमागतेनेव सतारेण सुधांशुना ॥ ११ ॥

मुहूर्तत्रितयन्नानाविनोदालोकनोत्सुकः ।
सामन्तराजसङ्घैश्च समेतस्सज्जनैरपि ॥ १२ ॥

विद्वद्भिः कविभिश्चैव गायकैः परिहासकैः ।
नटैश्च नर्तकैश्चैव लेखकैः कालसूचकैः ॥ १३ ॥

गणकैर्गणिकाभिश्च मागधैर्मधुरस्वरैः ।
वीणावेणुप्रवीणाभिरेणाक्षीभिश्च संयुतः ॥ १४ ॥

स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन्पौनःपुन्येन पार्थिवः ।
पुरोधसा मन्त्रिभिश्च कृतकौतुकमङ्गळः ॥ १५ ॥

विनोददर्शनं यावत्तावत्तिष्ठेन्महीपतिः ।
एवन्दत्वा महीपालस्सर्वेषां स्वस्य दर्शनम् ॥ १६ ॥

आयुरारोग्यमैश्वर्यं सम्प्राप्य विजयी भवेत् ।
पुत्रपौत्रैः परिवृतस्सर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ १७ ॥

इत्येवन्ते समाख्यातङ्गजाश्वार्चनमाद्रिजे ।
राज्ञश्च स्थितिरास्थाने किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥१८॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
गजाश्वपूजादिस्वरूपकथनन्नाम
षट्छततमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तशततमः पटलः ॥

॥ नानाविनोदस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—मन्नाथ देशिक स्वामिन् शिव सर्वज्ञ शङ्कर ।
गजपूजादिकं सर्वं श्रुतन्तत्फलमेवच ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि विनोदानामनुक्रमम् ।
विनोदाः केऽपि वा राज्ञा द्रष्टव्याः कथयस्व तान् ॥२

श्रीशिवः—भवत्या लोकरक्षार्थं यत्पृष्टञ्चारुहासिनि ।
तदहन्ते प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

गभीरभेरीनिनदैर्मेघस्तनितनिस्वनैः ।
बृम्हितैर्गन्धनागानान्दिक्चक्रेतीव बन्धुरे ॥ ४ ॥

आस्थानमण्टपे रम्ये सुमेरुशिखरोपमे ।
सिह्मासने समारूढस्सर्वाभरणभूषितः ॥ ५ ॥

श्वेतच्छत्रेण महता चामराभ्यां विराजितः ।
नमत्सामन्तभूपालमौलिमाणिक्यकान्तिभिः ॥ ६ ॥

नीराजितपदद्वन्द्वश्चिन्तयन्निष्टदेवताम् ।
सैन्यावलोकनमुखान्विनोदान्त्रिबुधैस्सह ॥ ७ ॥

पश्यन्नरपतिस्सम्राड्राजा वा मण्डलेश्वरः ।
आदौ पश्येद्रथानीकं हेमरत्नपरिष्कृतम् ॥ ८ ॥

स्थितञ्चलत्केतुपटैश्श्लाघयन्तामिवोत्सवम् ।
ततः पश्येद्गजानीकङ्कल्पयन्ताङ्गिरिभ्रमम् ॥ ९ ॥

कुम्भैः पृथुतरैर्दन्तैः कदलीभिर्हिमाद्रिजे ।
ततोऽश्वनिवहं पश्येद्धर्मीभिर्वसुधां भृशम् ॥ १० ॥

जित्वोत्प्लुतीभिश्च दिवञ्जेतुमुत्कमिव स्थितम् ।
ततः पदातिनिवहम्पाथोधिमिव पार्थिवः ॥ ११ ॥

पश्येन्मुखरिताशेषभुवनन्तुमुलस्वनैः ।
ततः पश्येत्करान्दिव्यानधिकारिजनार्पितान् ॥ १२ ॥

नानाकरागतान्दिव्यरत्नौघानपि पार्थिवः ।
ततः पश्येद्वारमुख्यालास्यमास्योल्लसत्स्मितः ॥ १३ ॥

मनोज्ञनानाभिनयं वीणामुरजवादितम् ।
ततस्त्वत्युन्नतस्तम्भप्रोतशूलाग्रवर्तिनीम् ॥ १४ ॥

पश्येन्नानाविधाकारां विद्यामाश्चर्यकारिणीम् ।
ततः पश्येन्नाटकीयभूमिका विविधाकृतीः ॥ १५ ॥

याभिस्सर्वम्पुरावृत्तम्प्रत्यक्षमिव दृश्यते ।
ततो यवनिकावीतकायमानान्तरस्थिताः ॥ १६ ॥

पश्येत्पाञ्चालिकाः पूर्वकथाभिनयसूचिकाः ।
तत्परं विकटाटोपभाषाभूषणभूषितान् ॥ १७ ॥

नानावेषविशेषाढ्यान्कवीन्पश्येन्महीपतिः ।
ततो द्वीपान्तरजनप्रतिबिम्बैरधिष्ठिताम् ॥ १८ ॥

नावन्नरपतिः पश्येद्विकाराकारभीषणैः ।
ततस्तां विविधाश्चर्यकरीं विद्यां विलोकयेत् ॥ १९ ॥

वेधसस्सृष्टिवैचित्र्यं यया स्फुरति फल्गुवत् ।
ततः पश्येज्जलस्तम्भविद्यान्ताम्पृथिवीश्वरः ॥ २० ॥

यया दुर्योधनस्येदङ्कर्म संस्मर्यतेऽद्भुतम् ।
पश्येदग्निस्तम्भविद्यान्ततस्ताम्पृथिवीपतिः ॥ २१ ॥

यया स्याद्बाललग्नाग्नेर्लङ्कायाम्मारुतेस्स्मृतिः ।
मल्लयुद्धन्ततः पश्येदुल्लसन्मुष्टिताडनम् ॥ २२ ॥

युद्धम्मौष्टिकचाणूरं येनाल्पमनुमीयते ।
ततः क्रोधान्मिषन्मेषयुद्धं पश्येज्जनेश्वरः ॥ २३ ॥

शृङ्गसङ्घट्टनोद्भूतस्फुलिङ्गशतसङ्कुलम् ।
तत्परन्नृपतिः पश्येद्युद्धं वनलुलाययोः ॥ २४ ॥

आनम्य मस्तकौ क्रोधात्खुरैर्दारयतो महीम् ।
ततः खगान्मृगान्दारुचेलचर्मादिभिः कृतान् ॥ २५ ॥

पश्येन्नानाविधाकारान्नानाश्चर्यविधायिनः ।
तत्परन्तन्नृपः पश्येत्प्रतिरूपं हनूमतः ॥ २६ ॥

सिन्धूल्लँङ्घनजङ्घालस्स्मर्यते येन मारुतिः ।
भूतद्वन्द्वन्ततः पश्येद् दृष्टिदोषोपशान्तये ॥ २७ ॥

दंष्ट्राग्रद्वयसल्लँग्नैरान्त्रैरतिभयङ्करम् ।
ततो दीपरथान् पश्येद्वज्रिवज्रभियाऽऽगतान् ॥ २८ ॥

आत्मानं शरणम्प्राप्तुं सज्योतिष इवाचलान् ।
ततः पश्येदारुयन्त्रविशेषान् स्यन्दनाकृतीन् ॥ २९ ॥

दिवाभ्रान्तिङ्कल्पयतः केनचित्तेजसा निशि ।
उच्चावचान् बाणवृक्षांस्ततः पश्येज्जनेश्वरः ॥ ३० ॥

स्फुलिङ्गांश्चामराकारांस्तिर्यगुद्गिरतो बहून् ।
ततःप्रलयकालोद्यद्घनगर्जितभीषणम् ॥ ३१ ॥

शृणुयाद्बाणनिनदं विनोदावधि सूचकम् ।
एवं प्रतिदिनं राजा विनोदान्पञ्चविंशतिम् ॥ ३२ ॥

दृष्ट्वा मनसि सञ्चिन्त्य स्वेष्टदेवं हृदम्बुजे ।
समर्प्य तस्मै तत्सर्वन्ततपरपृथिवीश्वरः ॥ ३३ ॥

आस्थानवर्तिनां राज्ञाम्मन्त्रिणाञ्च पुरोधसाम् ।
विबुधानाङ्कवीनाञ्च गायकानां विनोदिनाम् ॥ ३४ ॥

नटानान्नर्तकानाञ्च वारमुख्याजनस्य च ।
गन्धकस्तूरिकादीनि दत्वा द्रव्याण्यनन्तरम् ॥ ३५ ॥

ताम्बूलानि यथायोग्यन्दत्वा भूमिपुरन्दरः।
सिह्मासनात्समुत्थाय करद्वन्द्वेन चारुणा ॥ ३६ ॥

अवलम्ब्य करद्वन्द्वमातयोरम्बरावृतम्।
आस्थानमण्टपाद्रम्यादवरुह्य शनैश्शनैः ॥ ३७ ॥

आरुह्य कलभङ्कर्णचामराद्युपशोभितम्।
पुरतो गीतकलया मिश्रिते वाद्यनिस्वने ॥ ३८ ॥

विजृम्भत्यतिगम्भीरं मन्दयानेन पार्वति।
प्रविश्यान्तःपुरं रम्यं स्त्रीरत्नशतसङ्कुलम् ॥ ३९ ॥

सर्वमास्थानवृत्तान्तं शुद्धान्तस्त्रीजनाय तत्।
शंसन्कनकपात्रस्थदीपैः कर्पूरनिर्मितैः ॥ ४० ॥

नीराजितस्सुखी तिष्ठेत्स्त्रीरत्नैस्सह पार्थिवः।
एवं प्रतिदिनं सायन्नवरात्रे महोत्सवम् ॥ ४१ ॥

कृत्वा नरपतिस्सम्राट् राजा वा मण्डलेश्वरः।
विजित्य समरे सर्वानरीनुरुबलानपि ॥ ४२ ॥

समुद्रमेखलां पृथ्वीं लीलया स्ववशन्नयेत्।
आयुरारोग्यसौभाग्यरूपकान्तिसमन्वितः ॥ ४३ ॥

पुत्रपौत्रैः परिवृतः पालयेदखिलाः प्रजाः।
एतदाचरितं पूर्वन्देवदानवराक्षसैः ॥ ४४ ॥

यक्षकिन्नरगन्धर्वैस्सिद्धविद्याधरोरगैः ।
सगरेण दिलीपेन ककुत्स्थेन ययातिना ॥ ४५ ॥

नहुषेण च रामेण कार्तवीर्येण गाधिना ।
एतैरन्यैश्च भूपालैः कृतमेतत्सुमध्यमे ॥ ४६ ॥

एवं महोत्सवं कृत्वा नवरात्रे महीपतिः ।
दशम्यामरिमुद्दिश्य शरमोचनमाचरेत् ॥ ४७ ॥

इत्येवं ते समाख्यातङ्कर्तव्यन्नवरात्रके ।
यत्तत्सर्वं पृथुश्रोणि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
नानाविनोददर्शनन्नाम
सप्तशततमः पटलः ॥

॥ अथाष्टशततमः पटलः ॥

॥ विजयदशमीस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव विरूपाक्ष सर्वज्ञ करुणानिधे ।
श्रुतं नानाविनोदानां स्वरूपन्त्वन्मुखान्मया ॥ १ ॥

इदानीं विजयाख्यायान्दशम्यां यन्महीभुजाम् ।
कर्तव्यं ब्रूहि तत्सर्वं त्वदन्यो नास्ति वेदिता ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तदहं ते प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

आश्विने मासि या शुक्लदशमी पापनाशिनी ।
यस्माद्विजयदा राज्ञान्तस्मात्सा विजयाभिधा ॥ ४ ॥

योऽस्यामरिं समुद्दिश्य नृपतिश्शरमुत्सृजेत् ।
एतत्तिथिप्रभावेन स जय्यस्स्याद्भृशं रिपुः ॥ ५ ॥

अस्यां याऽऽरभ्यते विद्या सा भवेत्पारगा भृशम् ।
आरभ्यते यद्यदस्यान्तत्तत्साङ्गं भवेत्प्रिये ॥ ६ ॥

तस्मादस्यान्तिथौ सर्वकार्यारम्भः प्रशस्यते ।
विजयार्थी नरपतिरस्यां विजयसिद्धये ॥ ७ ॥

अरीन् प्रति चतुर्दिक्षु शरानुत्स्रष्टुमुद्यतः ।
स्वगृहस्योत्तरे भागे पूर्वभागेऽपि वाऽन्तरम् ॥ ८ ॥

क्रोशमात्रं परित्यज्य समभूमौ हिमाद्रिजे ।
कल्पयित्वा चतुश्शालं सुविस्तीर्णं समुन्नतम् ॥ ९ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तं परितः कुड्यसंवृतम् ।
विचित्रस्तम्भगम्भीरं मनोज्ञवलभीपुटम् ॥ १० ॥

मध्येऽन्तरालसहितं सुवितानं सुतोरणम् ।
चित्रध्वजपताकाढ्यञ्चामरादर्शभास्वरम् ॥ ११ ॥

विमानमिव सिद्धानां विलोचनमनोहरम् ।
मध्येऽन्तराले त्वेतस्य कल्पयेत् कूटमुत्तमम् ॥ १२ ॥

चतुस्तम्भसमायुक्तम्मनोज्ञम्मेरुशृङ्गवत् ।
तस्यान्तर्मध्यमे देशे रोपयित्वा शमीतरुम् ॥ १३ ॥

तस्य वृक्षस्य परितः कल्पयित्वा तु वेदिकाम् ।
अलङ्कृत्य शमीवृक्षं विविधैः पुष्पदामभिः ॥ १४ ॥

चतुश्शालस्य परितश्चतुर्दिक्षु हिमाद्रिजे ।
रथान्निर्माय चतुरो हेमरत्नध्वजादिभिः ॥ १५ ॥

अलङ्कृत्य द्विजवरैर्वाचयेत् स्वस्तिवाचनम् ।
एवं राजा कल्पयित्वा पूर्वमेवोत्सवात्प्रिये ॥ १६ ॥

दशम्यां प्रातरुत्थाय कृतशौचक्रियश्शुचिः ।
[*पुण्यतीर्थजलैस्स्नात्वा यतवाक्कायमानसः ॥ १७ ॥

धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रं सुश्रोणि कृतसन्ध्यादिसत्क्रियः ।
इष्टदेवं समाराध्य गुरुं संपूज्य सादरम् ॥ १८ ॥

तन्मुखेनाखिला विद्यास्समारभ्य यथाक्रमम् ।
ततो राजा स्वानुकूले मुहूर्ते प्रयतश्शुचिः ॥ १९ ॥]

* अयं पाठः प्राक्तनमातृकायां न दृश्यते ।

पुरोहितं पुरस्कृत्य तस्यानुज्ञामवाप्य च ।
जयदुर्गां वक्रतुण्डङ्गणेशं वटुकाभिधम् ॥ २० ॥

भैरवङ्कार्तवीर्यञ्च नृसिह्मङ्गरुडन्तथा ।
हनूमन्तञ्च कोदण्डपाणिं राममहाबलम् ॥ २१ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशेन्द्रान् तथात्मकुलदेवताम् ।
यथाशक्ति सुवर्णेन कृतान् सम्पूज्य यत्नतः ॥ २२ ॥

दत्वा द्विजेभ्यस्सन्तुष्टमानसो दक्षिणाऽन्वितान् ।
तत्परं पूजितञ्चापं शरान् खड्गञ्च निर्मलम् ॥ २३ ॥

संप्रार्थ्य मह्यन्देहीति प्रेरयित्वा पुरोहितम् ।
इष्टदेवं हृदि ध्यायन्वसेत्तन्निकटे नृपः ॥ २४ ॥

ततःपुरोहितस्तानि प्रार्थयेद्राजचोदितः ।
तीक्ष्णधार दुराधर्ष रणे शूरारिमर्दन ॥ २५ ॥

असे विशसनारातीन्भिन्धि पालय मत्प्रभुम् ।
सर्वायुधमहामात्र सर्वदैवारिसूदन ॥ २६ ॥

चाप शत्रून्रणे छिन्धि विजयन्देहि मत्प्रभोः ।
सायकेश नमस्तुभ्यं वैरिमर्मविभेदिने ॥ २७ ॥

सङ्ग्रामे सायुधाञ्छत्रून्भिन्धि पालय मत्प्रभुम् ।
इति संप्रार्थ्य तच्चापं शरान् खड्गं पुरोहितः ॥

राज्ञे दत्वा जयजयेत्याशिषा वर्धयेन्नृपम् ॥ २८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
विजयदशमीस्वरूपकथनन्नाम
अष्टशततमः पटलः ॥

॥ अथ नवशततमः पटलः ॥

॥ शमीपूजास्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—ततो राजा नमस्कृत्य तान्यस्त्राणि समाहितः ।
दत्वा पुरोधसो हस्ते त्वं विन्यस्य शमीतरौ ॥ १ ॥

पूजयस्वेति नृपतिः प्रेरयेत्स्वपुरोहितम् ।
ततःपुरोहितोऽस्त्राणि निधाय शिबिकान्तरे ॥ २ ।

महावाद्यरवैस्साकं शमीवृक्षं समाश्रितः ।
तस्मिन्निधाय तच्चापं शरान्खड्गं पुरोहितः ॥ ३ ॥

गन्धपुष्पैर्धूपदीपैः पूजयित्वाऽऽयुधत्रयम् ।
लक्ष्मीनारायणन्तत्र पूजयित्वोपचारकैः ॥ ४ ॥

पुनर्नृपस्य निकटङ्गत्वा तिष्ठेत्पुरोहितः ।
ततो राजा स्वेष्टदेवसन्निधौ प्रयतश्शुचिः ॥ ५ ॥

पठेच्छ्लोकात्मकं सम्यक्पुरोहितमुखोद्गतम् ।
अमृताहरणोद्युक्तचित्तस्य यदभूत् पुरा ॥ ६ ॥

मङ्गळं वैनतेयस्य तन्मे भवतु मङ्गळम् ।
अमृतोत्पादने दैत्यान् जिघांसोर्यदभूत् पुरा ॥ ७ ॥

मङ्गळं वज्रहस्तस्य तन्मे भवतु मङ्गळम् ।
त्रीन्विक्रमान्प्रक्रमतो यद्बलिध्वंसकर्मणि ॥ ८ ॥

पुराऽऽसीन्मङ्गळं विष्णोस्तन्मे भवतु मङ्गळम् ।
क्रूरत्रिपुरसंहारे महादेवस्य शूलिनः ॥ ९ ॥

यदासीन्मङ्गळं पूर्वन्तन्मे भवतु मङ्गळम् ।
सृष्टिस्थित्यन्तकर्तारो ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ १० ॥

जययात्राप्रसक्तस्य जयन्ददतु मे भृशम् ।
सवाहनायुधास्सर्वे दिक्पाला दिग्गजान्विताः ॥ ११ ॥

जययात्राप्रसक्तस्य जयन्ददतु मे सदा ।
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेऽश्विमरुतस्तथा ॥ १२ ॥

जययात्राप्रसक्तस्य जयन्ददतु मे सदा ।
देवदानवगन्धर्वयक्षराक्षसकिन्नराः ॥ १३ ॥

जययात्राप्रसक्तस्य जयन्ददतु मे सदा ।
एवं श्लोकाष्टकं सम्यक्पठित्वा पृथिवीपतिः ॥ १४ ॥

याति यान्दिशमुद्दिश्य तद्दिगीशं हृदि स्मरन् ।
गृहान्निर्गत्य शिबिकामारुह्य कतिचित्पदम् ॥ १५ ॥

मार्गन्नीत्वा समारुह्य पुनरान्दोलिकां शुभाम् ।
नीत्वा मार्गं यथापूर्वन्ततः क्रीडारथन्नृपः ॥ १६ ॥

आरुह्य पूर्ववन्मार्गन्नीत्वाऽश्वं पुनरुत्तमम् ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ॥ १७ ॥

सशिरस्त्राणकवचस्सर्वाभरणभूषितः ।
ततो भद्रेभमारुह्य सुशीलं स्वकुलागतम् ॥ १८ ॥

युद्धोपस्करसन्नद्धमुदयाद्रिमिवांशुमान् ।
तूर्णं यायान्नरपतिर्मोक्तुं शरमरीन् प्रति ॥ १९ ॥

उत्प्लुत्योत्प्लुत्य धावत्सु खड्गखेटकपाणिषु ।
अग्रतो युद्धसन्नद्धयोधमुख्येषु सत्वरम् ॥ २० ॥

पार्श्वतः प्रासहस्तेषु पर्यटत्सु च सादिषु ।
परितो राजपुत्रेषु गच्छत्सु घनसिन्धुरैः ॥ २१ ॥

पुरतो वाद्यघोषेण दिक्चक्रेऽतीव बन्धुरे ।
पश्चाद्दुन्दुभिसन्दोहे ताड्यमानेऽल्पदन्तिषु ॥ २२ ॥

अश्वहेषारवैर्दन्तिबृंहितैरतिभीषणैः ।
पदातिसिंहनादैश्च कम्पिते भुवनत्रये ॥ २३ ॥

जैत्रस्ततो नृपः प्राप्य शमीवृक्षान्तिकं प्रिये ।
लक्ष्मीनारायणन्देवन्तस्मिन् संपूज्य सादरम् ॥ २४ ॥

गन्धैः पुष्पैर्दीपधूपैः नैवेद्यैर्विविधैरपि ।
प्रदक्षिणैश्च नतिभिस्स्तुतिभिश्चाद्रिकन्यके ॥ २५ ॥

प्रीणयित्वा शमीञ्चैव संपूज्यास्त्रत्रयन्तथा ।
मन्त्रैः पौराणिकैर्देवि तान्त्रिकैर्वाऽथ वैदिकैः ॥ २६ ॥

आदाय खड्गं सशरञ्चापन्तापकरं रिपोः ।
बहिर्निर्गत्य नृपतिस्स्थितः प्राग्दिशि सत्वरम् ॥ २७ ॥

तद्दिगीशं हृदि ध्यायंस्तत्रत्यानप्यरीन् प्रति ।
विसृजेच्छरमाकर्णमाकृष्य वसुधोपरि ॥ २८ ॥

एवमेवावशिष्टासु दिक्षु मुक्त्वा शरत्रयम् ।
पुनर्भद्रेभमारुह्य जयघोषपुरस्सरम् ॥ २९ ॥

पार्श्वद्वयस्थितं राजा चतुरङ्गबलम्महत् ।
पङ्क्तिशः प्रविभक्तन्तत्पश्यन्पाथोधिसन्निभम् ॥ ३० ॥

प्रविश्य नगरम्भूयस्समास्थाय महोन्नतम् ।
आस्थानमण्टपं रम्यं सर्वतस्समलङ्कृतम् ॥ ३१ ॥

मुहूर्तं तत्र तु स्थित्वा मान्त्रिणश्च पुरोहितम् ।
बहुमान्याम्बरैर्दिव्यैर्ग्रैवेयैः कुण्डलैरपि ॥ ३२ ॥

ततोऽन्तःपुरमाविश्य रमणीमणिभिस्सह ।
सल्लापान् सरसान् कुर्वन् वसेत्तत्र हिमाद्रिजे ॥ ३३ ॥

रात्रौ सह सभास्तारैर्नाट्यमालोक्य पार्थिवः ।
नटीनटान् दिव्यवस्त्रैर्भूषणैश्चापि तोषयेत् ॥ ३४ ॥

एवं यः कुरुते राजा दशम्यां विजयोत्सवम् ।
स सर्वैश्वर्यसम्पन्नो विजयी सर्वदा भवेत् ॥ ३५ ॥

अकालयात्राजनितदोषस्तत्र न जायते ।
इत्येवं विजयाख्यायान्दशम्यान्नृपपुङ्गवैः ॥
यत्कर्तव्यन्तदाख्यातं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
विजयदशम्युत्सवस्वरूपकथनन्नाम
नवशततमः पटलः ॥

॥ अथ दशशततमः पटलः ॥

॥ कुमारीपूजाविधिस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव विरूपाक्ष सर्वज्ञ करुणानिधे ।
कुमारीपूजनविधिं ब्रूहि विस्तरतोऽद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मान्त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ २ ॥

मासि चाश्वयुजे शुक्लपक्षे प्रतिपदादिषु ।
राजा दिनेषु नवसु कुमारीः पूजयेत् क्रमात् ॥ ३ ॥

सर्वकामफलावाप्त्यै पुरराष्ट्रविवृद्धये ।
सर्वशत्रुविनाशाय सर्वत्र विजयाय च ॥ ४ ॥

एकवर्षान्त्यजेत्कन्यां पूजार्थं वरवर्णिनि ।
प्रीतिर्नास्ति यतस्तस्या गन्धपुष्पफलादिषु ॥ ५ ॥

द्विहायनीं समारभ्य कन्यामादशवत्सराम् ।
पूजयेत् प्रत्यहं राजा तत्तत्कार्यस्य सिद्धये ॥ ६ ॥

द्विहायनी कुमारी स्यात् त्रिमूर्तिस्स्यात् त्रिवत्सरा ।
चतुरब्दा तु कल्याणी पञ्चवर्षातु रोहिणी ॥ ७ ॥

षट्समा कालिका प्रोक्ता सप्तवर्षा तु चण्डिका ।
अष्टवर्षा शाम्भवी स्याद् दुर्गा स्यान्नववत्सरा ॥ ८ ॥

दशवर्षा भवेद्भद्रानामतः परिकीर्तिताः ।
अत ऊर्ध्वन्तु रजसः प्रादुर्भावाद्व्रतेऽत्र तु ॥ ९ ॥

आवाहने न योग्या स्यात्कन्या कमललोचने ।
दुःखदारिद्र्यनाशाय शत्रूणां नाशनाय च ॥ १० ॥

आयुष्यबलवृद्ध्यर्थङ्कुमारीं पूजयेन्नृपः ।
धनधान्यसमृद्ध्यर्थं पुत्रपौत्राभिवृद्धये ॥ ११ ॥

त्रिमूर्तिं पूजयेत्कन्यां राजा शत्रुक्षयाय च ।
अपमृत्युव्याधिपीडादुःखदारिद्र्यशान्तये ॥ १२ ॥

कल्याणीं पूजयेद्राजा नित्यङ्कल्याणदायिनीम् ।
आयुष्काम्यन्नकामी च श्रीकामी च विशेषतः ॥१३॥

यशःकामी धनार्थी च रोहिणीं पूजयेन्नृपः ।
विद्यार्थी च धनार्थी च राज्यार्थी च विशेषतः ॥ १४॥

शत्रूणाञ्च विनाशार्थङ्कालिकां पूजयेत्प्रिये ।
सङ्ग्रामे जयकामी च राज्यकामी विशेषतः ॥ १५ ॥

चण्डिकां पूजयेन्नित्यं चण्डविक्रमसिद्धये ।
दुःखदारिद्र्यनाशाय पितृणान्तृप्तयेऽपि च ॥ १६ ॥

महापापप्रणाशाय शाम्भवीम्पूजयेन्नृपः ।
प्रबलोत्कटशत्रूणान्दुर्गसाधनकर्मणि ॥ १७ ॥

दुर्गान्दुर्गतिनाशाय पूजयेत्पृथिवीपतिः ।
सौभाग्यधनधान्यादिवाञ्छितार्थफलाप्तये ॥ १८ ॥

भद्रां सम्पूजयेद्राजा दासीदासाभिवृद्धये ।
कन्यामेकाम्पूजयित्वा महदैश्वर्यमाप्नुयात् ॥ १९ ॥

कन्याद्वयम्पूजयित्वा भुक्तिं मुक्तिञ्च विन्दति ।
कन्यात्रयम्पूजयित्वा त्रिवर्गफलमाप्नुयात् ॥ २० ॥

चतस्रोऽभ्यर्च्य लभते पुरुषार्थचतुष्टयम् ।
पञ्चकन्याः पूजयित्वा नापमृत्युमवाप्नुयात् ॥ २१ ॥

कन्याषट्कम्पूजयित्वा लभेदैश्वर्यमुत्तमम् ।
सप्त सम्पूज्य लभते राजा मानोन्नतिं सदा ॥ २२ ॥

कन्याष्टकम्पूजयित्वा लभेदैश्वर्यमष्टधा ।
नवकन्याः पूजयित्वा राजा लोकेश्वरो भवेत् ॥ २३ ॥

हीनाधिकाङ्गीङ्कृष्णाङ्गीन्नार्चयेद् दुष्कुलोद्भवाम् ।
एकवंशसमुद्भूताङ्कन्यां सम्यक्प्रपूजयेत् ॥ २४ ॥

ब्राह्मणीं सर्वकार्यार्थी जयार्थी नृपसम्भवाम् ।
लाभार्थी वैश्यवंशोत्थां क्षेमार्थी शूद्रसम्भवाम् ॥ २५॥

दारुणे चान्त्यजाङ्कन्यां पूजयेद्विधिना नृपः ।
एकां संपूजयेत्कन्यामन्वहं वैकवृद्धितः ॥ २६ ॥

द्विगुणान्त्रिगुणं वाऽपि प्रत्यहन्नवकं तु वा ।
एकयाऽन्वहमाप्नोति कन्यया मङ्गळम्महत् ॥ २७ ॥

एकवृद्ध्याऽन्वहन्देवि कुलवृद्धिर्ल्लभेन्नृपः ।
द्विगुणेनान्वहं राजा द्विगुणां सम्पदल्लँभेत ॥ २८ ॥

त्रिगुणेन त्रिगुणितमैश्वर्यं प्राप्नुयान्नृपः ।
प्रत्यहन्नवकन्याभिस्साम्राज्यं समवाप्नुयात् ॥ २९ ॥

एवं सम्पूज्य भक्त्या तां कुमारीन्देवताऽत्मिकाम् ।
तत्तत्फलमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥ ३० ॥

कञ्चुकैर्दिव्यवस्त्रैश्च गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ।
सम्पूज्य भक्ष्यभोज्यैश्च भोजयेद् द्विजकन्यकाः ॥३१॥

मधुमांसादिभिः पुष्पगन्धधूपादिभिश्शिवे ।
पूजयित्वा कुमारीन्तां शूद्रवंशसमुद्भवाम् ॥ ३२ ॥

ऐश्वर्यन्धनलाभञ्च विजयञ्च लभेन्नरः ।
प्रतिमासन्नवम्यां वा राजा पर्वणि पर्वणि ॥ ३३ ॥

वृषोत्सर्गे कामराजदर्शने वा महीपतिः ।
कुमारीं पूजयेत्सम्यक्ब्राह्मणीं वाऽन्यजातिजाम् ॥३४॥

सर्वाभीष्टफलप्राप्त्यै सन्ताङ्गानाञ्च वृद्धये ।
अथ वा स्थानभङ्गे वा राजदण्डे समागते ॥ ३५ ॥

देशभङ्गे समायाते शत्रुभ्यो भय आगते ।
मन्त्रभेदे च सञ्जाते दुर्भिक्षे समुपस्थिते ॥ ३६ ॥

अनावृष्टिभये प्राप्ते जनमारेऽथ वाऽऽगते ।
पूर्वोक्तविधिना राजा कुमारीं पूजयेत्प्रिये ॥ ३७ ॥

उक्तेष्वेषु निमित्तेषु सम्पूज्य तु कुमारिकाम् ।
ब्रह्मविष्णुशिवादीनां दिक्पालानां तथैव च ॥ ३८ ॥

ग्रहाणां वसुरुद्राणां पितणाञ्च यदर्चनात् ।
फलमस्ति वरारोहे तत्फलं समवाप्नुयात् ॥ ३९ ॥

एवं कुमारीपूजाया विधानं सम्यगीरितम् ।
सङ्ग्रहेण मया देवि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां नवरात्रिकर्तव्यकुमारीपूजास्वरूपकथनन्नाम दशशततमः पटलः ॥

॥ अथैकादशशततमः पटलः ॥

॥ कुमारीपूजामन्त्रादिनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवन्सर्वलोकहिते रत ।
कुमारीपूजने मन्त्रान्वद मन्त्रविदां वर ॥ १ ॥

श्रीशिवः—वक्ष्ये कुमारीपूजायाः मन्त्रांश्चैवासनानि च ।
तिलकानि च सुश्रोणि श्रृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

ब्राह्मण्याश्चतुरश्रन्तु तिलकञ्चन्दनेन तु ।
क्षत्रियायास्त्वर्धचंद्रतिलकं कुङ्कुमेन वै ॥ ३ ॥

वैश्यायाश्चोर्ध्वतिलकञ्चन्दनागरुमिश्रितम् ।
शूद्राया वर्तुलङ्कार्यं कस्तूरीचन्दनेन तु ॥ ४ ॥

अन्त्यजाया वेदिमध्यं रक्तचन्दनसम्भवम् ।
अष्टास्रं षडश्रञ्च त्रिकोणञ्च चतुर्दलम् ॥ ५ ॥

चतुरश्रं स्वस्तिकाङ्कङ्क्रमशो मण्डलानि वै ।
कल्पयेदासनार्थं वै शालितण्डुलचूर्णतः ॥ ६ ॥

अभ्यङ्गस्नानमादौ तु कर्ता कृत्वा समाहितः ।
आवाहयेत्ततः कन्यां मन्त्रेणानेन पार्थिवः ॥ ७ ॥

मन्त्राक्षतमयीँल्लक्ष्मीं मातॄणां रूपधारिणीम् ।
नवदुर्गात्मिकां साक्षात् कन्यामावाहयाम्यहम् ॥ ८ ॥

जगत्पूज्ये जगद्वन्द्ये सर्वशक्तिस्वरूपिणि ।
पूजाङ्गृहाण कौमारि जगन्मातर्नमोऽस्तु ते ॥ ९ ॥

त्रिपुरान्त्रिपुराधारान्त्रिवर्गज्ञानरूपिणीम् ।
त्रैलोक्यमोहिनीन्देवीन्त्रिमूर्तिं पूजयाम्यहम् ॥ १० ॥

कलात्मिकाङ्कलातीताङ्कारुण्यहृदयां शिवाम् ।
कल्याणजननीन्देवीङ्कल्याणीम्पूजयाम्यहम् ॥ ११ ॥

अणिमादिगुणाधारामकाराद्यक्षरात्मिकाम् ।
शक्तिभेदात्मिकाँल्लक्ष्मीं रोहिणीं पूजयाम्यहम् ॥ १२॥

कालात्मिकाङ्कालरूपाङ्कालनाथस्वरूपिणीम् ।
कामदां वरदान्देवीङ्कालीं सम्यग्यजाम्यहम् ॥ १३ ॥

पूजयामि महादेवीञ्चण्डिकाञ्चण्डविक्रमाम् ।
सुन्दरीं स्वर्णवर्णाङ्गीं पूजयाम्यखिलार्थदाम् ॥ १४ ॥

सर्वशत्रुक्षयकरङ्गङ्गास्नानफलप्रदम् ।
आश्विने मासि कृष्णायाश्चतुर्दश्यान्नृपोत्तमः ॥ ३ ॥

ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय कृतशौचक्रियश्शुचिः ।
प्रक्षाल्य पादावाचम्य दन्तधावनपूर्वकम् ॥ ४ ॥

पुरोहितं पुरस्कृत्य सभार्यान् द्विजपुङ्गवान् ।
कांश्चिदाहूय सम्पूज्य तान् गन्धकुसुमादिभिः ॥ ५ ॥

दत्वा तद्द्विजवर्येभ्यस्ताम्बूलानि फलानि च ।
तैराशीरक्षतान् दत्तानादायाञ्जलिना नृपः ॥ ६ ॥

धृत्वा शिरसि चाभ्यङ्गनिमित्तन्तैलमुत्तमम् ।
दत्वा तद्द्विजमुख्येभ्यो नत्वा कृत्वा प्रदक्षिणम्॥७॥

पुनः प्रस्थाप्य तान् विप्रान् तत्परं पृथिवीपतिः ।
हेमपीठे समासीनः प्राङ्मुखः प्रयतश्शुचिः ॥ ८ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु बाह्यकक्ष्यान्तरे ततः ।
क्वणत्कङ्कणया वध्वा दरवल्गदुरोजया ॥ ९ ॥

अभ्यक्तः स्नापितो मल्लैः कैश्चित्कोष्णेन वारिणा ।
धृत्वा धौताम्बरन्दिव्यं स्वर्णतन्त्वञ्चिताञ्चलम् ॥ १० ॥

इत्येवं मङ्गळस्नानङ्कृत्वा प्रागुदयाद्रवेः ।
पश्चात्सूर्योदयादूर्ध्वपुण्ड्रन्धृत्वा महीपतिः ॥ ११ ॥

कर्म तत्कालकर्तव्यन्नित्यं निर्वर्त्य तत्परम् ।
स्वेष्टदेवं समभ्यर्च्य गन्धपुष्पैर्यथाविधि ॥ १२ ॥

अलक्ष्मीपरिहारार्थन्दत्वा दीपत्रयन्नृपः ।
सदक्षिणं द्विजातिभ्यस्तेन नीराजितः पुनः ॥ १३ ॥

सखड्गस्सशिरस्त्राणस्सर्वाभरणभूषितः ।
आस्थानकूटमासाद्य सर्वतस्समलङ्कृतम् ॥ १४ ॥

सपुत्रपौत्रस्सामात्यस्सभृत्यपरिचारकः ।
सिंहासने समासीनश्श्वेतच्छत्रेण चारुणा ॥ १५ ॥

वधूविधूयमानाभ्याञ्चामराभ्यां विराजितः ।
आस्थानवर्तिनां राज्ञां मन्त्रिणाञ्च पुरोधसाम् ॥ १६॥

सामन्तराजपुत्राणां विबुधानां विनोदिनाम् ।
कवीनाङ्गायकानाञ्च योगिनाञ्च नियोगिनाम् ॥ १७ ॥

नटानान्नर्तकानाञ्च गणकानां हिमाद्रिजे ।
तथैव गणिकानाञ्च तत्तदुद्योगवर्तिनाम् ॥ १८ ॥

शिरःकम्पेन केषाञ्चित्केषाञ्चिदवलोकनैः ।
मन्दस्मितेन केषाञ्चित्केषाञ्चिद्वाग्विलासतः ॥ १९ ॥

आलोकशब्दैः केषाञ्चिद्वेत्रपाणिसमीरितैः ।
सम्भावयन् यथायोग्यमात्मदर्शनमाद्रिजे ॥ २० ॥

मुहूर्तमात्रमासीनस्तस्मिन् सिंहासने नृपः ।
तत्परन्तैस्सभास्तारैरर्पितान्यम्बराणि वै ॥ २१॥

अङ्गीकृत्य पुनस्तेभ्यो दत्वा प्रत्यम्बराणि च ।
गन्धकुङ्कुमकस्तूरीताम्बूलानि यथोचितम् ॥ २२ ॥

दापयित्वासनात्तस्मादवरुह्याप्तयोः करौ ।
अवलम्ब्य प्रविश्यान्तःपुरं स्त्रीरत्नसङ्कुलम् ॥ २३ ॥

पुत्रपौत्रैः परिवृतो भुक्त्वाऽन्नममृतोपमम् ।
ततस्स्वीकृत्य ताम्बूलमवरोधजनैस्सह ॥ २४ ॥

नीत्वा सरससल्लापैस्तदहश्शेषमद्रिजे ।
ततस्सेवार्थमागत्य बाह्यकक्ष्यान्तरस्थितान् ॥ २५ ॥

सामन्तराजपुत्रादीन् समाहूयाथ तैस्सह ।
निशामुखे बाणविद्यां हृद्यामालोक्य तत्परम् ॥ २६ ॥

विशालां प्राप्य नृपतिर्नाट्यशालाञ्च तैस्सह ।
नाट्यनटीभिरारब्धनानाऽभिनयमञ्जुळम् ॥ २७ ॥

वीणामुरजनिस्साणमुख्यवाद्यनिनादितम् ।
दृष्ट्वा प्रस्थाप्य तान्सर्वान्प्रविश्यान्तःपुरन्नृपः ॥ २८॥

पुत्रपौत्रान्वितश्श्रीमान् भुक्त्वा मधुरपूर्वकम् ।
हंसतूलीविरचितशय्यायां शयितस्सुखम् ॥ २९ ॥

कुर्वन् सरससल्लाँपान् महिष्या सह पार्थिवः ।
तदर्पितानि ताम्बूलीदलान्याकुञ्चितानि वै ॥ ३० ॥

आददानस्तया साकमानन्दानुभवी भवेत् ।
इत्येवं देवि नरकचतुर्दश्यान्नृपोत्तमैः ॥
कर्तव्यङ्कर्म कथितं मया सङ्ग्रहतस्तव ॥ ३१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां नरकचतुर्दशीकर्तव्यमहोत्सवस्वरूपकथनन्नाम द्वादशशततमः पटलः ॥

॥ अथ त्रयोदशशततमः पटलः ॥

॥ दीपावलीमहोत्सवनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथ तत्कार्तिके मासि दीपावल्यां महीभुजा ।
यत्कर्तव्यम्पृथुश्रोणि वक्ष्यामि तव सांप्रतम् ॥ १ ॥

कार्तिकस्य सिते पक्षे या तिथिः प्रतिपत्स्मृता ।
दीपावलीति विज्ञेया सा सर्वशुभदायिनी ॥ २ ॥

तस्यां तिथौ नृपः प्रातरुत्थाय शयनात् प्रिये ।
कृतशौचक्रियस्सम्यक्कृत्वा वै दन्तधावनम् ॥ ३ ॥

नित्यकर्म विनिर्वर्त्य तत्कालोचितमाद्रिजे ।
उपास्य भास्करं राजा ततस्सङ्गव आगते ॥ ४ ॥

पुरोहितं पुरस्कृत्य तदाशीर्भिर्विवर्धितः ।
स्वेष्टदेवं हृदि ध्यायन् पीठे रत्नमये शुभे ॥ ५ ॥

स्वासीनः प्राङ्मुखो देवि वाद्यघोषपुरस्सरम् ।
अभ्यक्तो गन्धतैलेन स्नापितः कोष्णवारिणा ॥ ६ ॥

धौताम्बरधरः फालदेशे धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रकम् ।
निर्वर्त्य नित्यकर्माथ तत्कालोचितमद्रिजे ॥ ७ ॥

स्वेष्टदेवं समाराध्य गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ।
अलक्ष्मीपरिहारार्थं लक्ष्म्याश्च स्थैर्यसिद्धये ॥ ८ ॥

लक्ष्मीनारायणप्रीत्यै दत्वा दीपत्रयन्नृपः ।
सदक्षिणं द्विजातिभ्यस्तेन नीराजितः पुनः ॥ ९ ॥

सपुत्रपौत्रस्सामात्यस्सर्वाभरणभूषितः ।
आस्थानशालामासाद्य राज्ञामास्थानवर्तिनाम् ॥ १० ॥

सर्वेषान्दर्शनन्दत्वा यथोचितमगात्मजे ।
गन्धकस्तूरिकादीनि दत्वा भूमिपुरन्दरः ॥ ११ ॥

मुहूर्तमात्रमासीनो भूपतिः कनकासने ।
तत्परं तान्नृपवरान् प्रस्थाप्यान्तःपुरं नृपः ॥ १२ ॥

प्रविश्य देवि साम्राज्यलक्ष्मीं सम्पूज्य सादरम् ।
कान्ताजनेन कर्पूरदीपैर्नीराजितोऽद्रिजे ॥ १३ ॥

मुक्त्वा मुहूर्तं सुप्त्वाऽथ सायङ्काले समागते ।
मल्लयुद्धादिकं दृष्ट्वा तत्परं तु निशामुखे ॥ १४ ॥

नगरे देवतागारेष्वालयेषु सभासु च ।
चत्वरेषु तु रम्येषु गोपुराट्टालकेषु च ॥ १५ ॥

हर्म्येषु चातिरम्येषु सौधेष्वत्युन्नतेषु च ।
विशालासु वरारोहे चन्द्रशालासु सर्वतः ॥ १६ ॥

भूपालास्थानकूटेषु कक्ष्यासु विविधासु च ।
नाट्यशालासु रम्यासु वीथीषु च विशेषतः ॥ १७ ॥

विन्यस्य विविधान् दीपान् किङ्करांस्तु कृतश्रमान् ।
गन्धताम्बूलवस्त्राद्यैर्बहुमान्य महीपतिः ॥ १८ ॥

तत्सर्वं दीपनिवहं श्रिये जातेति मन्त्रतः ।
महालक्ष्म्यै नरपतिस्समर्प्य तदनन्तरम् ॥ १९ ॥

सिंहासने स्वकीयानि भूषणानि निधाय च ।
जलपूर्णं स्वर्णकुम्भं पल्लवाद्यैरलङ्कृतम् ॥ २० ॥

तण्डुलोपरि विन्यस्य तत्रावाह्य बलिं प्रभुम् ।
वक्ष्यमाणप्रकारेण ध्यायेद्राजा महाबलिम् ॥ २१ ॥

ध्यायेद्बलिं महाकायं सर्वाभरणभूषितम् ।
तपसा हृतदेवेन्द्रवैभवं विष्णुवल्लभम् ॥ २२ ॥

खड्गचर्मधरं स्वर्णकान्तिकान्तासमन्वितम् ।
शुक्राद्यमात्यसहितन्दैत्यदानवसेवितम् ॥ २३ ॥

एवन्ध्यात्वार्चयेत्सम्यङ्नाममात्रेण तं बलिम् ।
ततः पुष्पाञ्जलिन्दद्याद्वक्ष्यमाणैस्तु नामभिः ॥ २४ ॥

बलीन्द्रः प्रह्लादपौत्रो विरोचनसुतस्ततः ।
महेन्द्रमर्दनो दानवाधीशो विष्णुभक्तकः ॥ २५ ॥

विभवप्रद इत्येतैर्दत्वा पुष्पाञ्जलिन्ततः ।
प्रार्थयेत्स्वाभिलषितं मन्त्रेणानेन पार्थिवः ॥ २६ ॥

यथा त्वं सर्वलोकानामधिपोऽस्यसुरेश्वर ।
तथा मे कुरु सौभाग्यं यावदाभूतसंप्लवम् ॥ २७ ॥

इति संप्रार्थ्य विप्रेभ्यो दद्याद्वित्तानुसारतः ।
सुवर्णं रजतं मुक्तामणींश्च विविधानपि ॥ २८ ॥

मित्रासबन्धुमुख्येभ्यो दद्याद्धर्षसमन्वितः ।
कर्पूरशकलैस्सार्धन्ताम्बूलानि विशेषतः ॥ २९ ॥

एवं कृत्वा नरपतिर्दीपावल्युत्सवं प्रिये ।
सर्वदानैश्च यत्पुण्यं यत्पुण्यमखिलाध्वरैः ॥ ३० ॥

तत्पुण्यं समवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।
एवं ते देवि कथितो दीपावल्युत्सवो महान् ॥

आयुरारोग्यविजयसम्पत्सारस्वतप्रदः ॥ ३१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
दीपावल्युत्सवस्वरूपकथनन्नाम
त्रयोदशाधिकशततमः पटलः ॥

॥ अथ चतुर्दशाधिकशततमः पटलः ॥

॥ विष्णुध्वजव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यत्कार्तिके मासि कर्तव्यं राजभिः प्रिये ।
ध्वजव्रतं प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ १ ॥

कुलोच्छ्रायकरं राज्ञामितरेषाञ्च पार्वति ।
सर्वपापक्षयकरन्तापत्रयनिवारकम् ॥ २ ॥

साम्राज्यदं विजयदं विशेषेण महीभुजाम् ।
मासेषु कार्तिको मासो धर्मपुञ्जस्सनातनः ॥ ३ ॥

सर्वदेवप्रियकरस्सर्वसम्पत्प्रदायकः ।
तत्रापि द्वादशी पुण्या शुक्लपक्षस्य भामिनि ॥ ४ ॥

प्रबोधिनीति विख्याता सर्वपापापहारिणी ।
यस्यां प्रबोधितो विष्णुर्वाञ्छितार्थान् प्रयच्छति ॥ ५ ॥

उपरागसहस्राणि व्यतीपातायुतानि च ।
प्रबोधिन्या वरारोहे कलान्नार्हन्ति षोडशीम् ॥ ६ ॥

व्रतानि सन्त्यनेकानि दानानि विविधानि च ।
विष्णुध्वजव्रतस्यास्य न समानि शतांशतः ॥ ७ ॥

तस्माद्विधानं वक्ष्यामि व्रतस्यास्य वरानने ।
कार्तिके शुक्लपक्षस्य दशम्यामेकभुङ्नृपः ॥ ८ ॥

एकादश्यां शुचिर्भूत्वा प्रातःकाले यथाविधि ।
नित्यकर्म विनिर्वर्त्य प्राणायामपुरस्सरम् ॥ ९ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च व्रतसङ्कल्पमाचरेत् ।
मम पापक्षयार्थाय सर्वकार्यार्थसिद्धये ॥ १० ॥

कुलोच्छ्रायाय पुष्ट्यर्थं सर्वशत्रुक्षयाय च ।
साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं विष्णुप्रीत्यर्थमेव च ॥ ११ ॥

ध्वजव्रतङ्करिष्येऽहमिति सङ्कल्प्य देशिकम् ।
कुटुम्बिनं कुलीनञ्च वेदशास्त्रविशारदम् ॥ १२ ॥

सभार्यं सत्यवचसं वृत्वा वै द्वावथर्त्विजौ ।
ब्रह्माणञ्च वरित्वा ? तैर्वाचयित्वा यथाविधि ॥ १३ ॥

पुण्याहं तत्परं नान्दीश्राद्धं कृत्वा नृपस्स्वयम् ।
ध्वजं हस्तत्रयायामं तदर्धेन च विस्तृतम् ॥ १४ ॥

सुसूक्ष्मक्षौमवस्त्रेण रचितल्लँक्षणान्वितम् ।
मध्यभागे विलिखितशङ्खचक्रविराजितम् ॥ १५ ॥

षट्करयामसुस्निग्धवंशदण्डेन योजितम् ।
आरोप्य शिबिकामध्ये वाद्यघोषपुरस्सरम् ॥ १६ ॥

आचार्यमृत्विजौ चैव ब्रह्माणञ्च पुरोहितम् ।
आन्दोलिकासु चारोप्य स्वयं तत्पार्ष्णिभागतः ॥ १७॥

गजारूढस्ततो यायाज्जयघोषपुरस्सरम् ।
देवालयं समासाद्य भद्रेभादवरुह्य सः ॥ १८ ॥

आचार्यप्रमुखैर्विप्रैस्साकन्तद्विष्णुसन्निधिम् ।
सम्प्राप्याचार्यऋत्विग्भ्याम्ब्रह्मणा च समन्वितम् ॥१९

नत्वा प्रदक्षिणीकृत्य तं प्रत्येवं वदेन्नृपः ।
भो भो देशिक सर्वज्ञ मयेदानीञ्चिकीर्षिते ॥ २० ॥

ध्वजव्रतेऽस्मिन् श्रीविष्णुपूजा कार्या त्वयाऽनघ ।
ध्वजपूजा च होमश्च सावधानेन चेतसा ॥ २१ ॥

इत्युच्चार्य ध्वजं तस्य निकटे विनिधाय च ।
कृत्वोपवाससङ्कल्पं भूपतिर्विष्णुसन्निधौ ॥ २२ ॥

सहस्रनामभिर्देवमोङ्कारपुटितैश्शुभैः ।
सम्पूज्य च महीपालः कोमलैस्तुलसीदलैः ॥ २३ ॥

पुनर्भद्रेभमारुह्य प्रविशेन्निजमन्दिरम् ।
अथाचार्यस्त्विराचम्य प्राणायामपुरस्सरम् ॥ २४ ॥

सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च पूजयेद्विष्णुमव्ययम् ।
पौरुषेण च सूक्तेन ह्युपचारैः पृथक्पृथक् ॥ २५ ॥

अथवा विष्णुगायत्र्या पूजयित्वोपचारकैः ।
ओङ्कारसम्पुटैर्दिव्यैर्विष्णुसाहस्रनामभिः ॥ २६ ॥

सम्पूज्य देवदेवेशङ्कोमलैस्तुलसीदलैः ।
देवदेवं तथा स्तुत्वा कृत्वा जागरणन्निशि ॥ २७ ॥

ततः प्रभाते बोधिन्यां स्नातश्शुक्लाम्बरश्शुचिः ।
नित्यकर्म विनिर्वर्त्य गत्वा तद्विष्णुमन्दिरम् ॥ २८ ॥

पूर्ववद्देवमभ्यर्च्य ध्वजञ्च समनन्तरम् ।
स्वगृह्योक्तविधानेन प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् ॥ २९ ॥

देवस्य सन्निधौ पात्रासादनादि मुखान्तकम् ।
कृत्वा कर्म यथाशास्त्रं प्रधानं होममाचरेत् ॥ ३० ॥

परमान्नेनाष्टशतमाहुतीर्जुहुयात् प्रिये ।
तद्विष्णोरिति मन्त्रेण तद्गायत्र्याऽथ वा गुरुः ॥ ३१ ॥

ऋत्विग्भ्यां ब्रह्मणा साकं कृत्वैवं देशिकोत्तमः ।
होमशेषं समाप्याथ विष्णुमन्त्रान् जपन् वसेत् ॥ ३२

ततो राजा समागम्य देवदेवस्य सन्निधिम् ।
सम्पूज्य पूर्ववद्विष्णुं महानैवेद्यमद्रिजे ॥ ३३ ॥

समर्प्य ध्वजपूजाञ्च कृत्वाऽऽचार्यं सभार्यकम् ।
कुण्डलैरङ्गुलीयैश्च पट्टवस्त्रेण चारुणा ॥ ३४ ॥

सम्पूज्य शय्यां श्रीमूर्तिमष्टसौभाग्यसंयुताम् ।
सालङ्कारां सवत्सां गां दक्षिणाञ्च स्वशक्तितः ॥ ३५ ॥

दत्वा तत्पादमानेन होतृभ्यां ब्रह्मणे पृथक् ।
दत्वा सर्वं तैश्च साकं बहिर्निर्गत्य भूमिपः ॥ ३६ ॥

मङ्गलानि च सूक्तानि वैष्णवानि विशेषतः ।
पुरतो विप्रमुख्येषु पठत्सु वरवर्णिनि ॥ ३७ ॥

ध्वजं गृहीत्वा नृपतिर्वाद्यघोषपुरस्सरम् ।
प्रदक्षिणत्रयं कृत्वा देवि तद्विष्णुमन्दिरम् ॥ ३८ ॥

पुनः प्रविश्य तद्देवमन्दिरं गुरुणा सह ।
विमानशिखरे वामभागे दक्षेऽथ वा नृपः ॥ ३९ ॥

मन्त्रेण विष्णोर्नुकमित्यभिमन्त्र्य तु तद्ध्वजम् ।
बध्नीयाद्वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण मदिरेक्षणे ॥ ४० ॥

देवदेव जगन्नाथ विमानशिखरे तव ।
बध्नामीमन्ध्वजन्दिव्यं वैनतेयेन चिह्नितम् ॥ ४१ ॥

पापक्षयार्थं सकलशत्रुसंक्षयसिद्धये ।
विजयार्थं विशेषेण साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ ४२ ॥

इह दीर्घायुषेऽमुत्र मुक्तये मम माधव ।
एवमुक्त्वा विमानाग्रे बध्वा तद्ध्वजमद्रिजे ॥ ४३ ॥

आचार्यमृत्विजौ चैव ब्रह्माणं दक्षिणादिभिः ।
तोषयित्वा देवदेवं प्रणम्य मधुसूदनम् ॥ ४४ ॥

पुनस्स्वभवनं प्राप्य जयघोषपुरस्सरम् ।
पुरोहितञ्च सम्पूज्य पुत्रमित्रादिभिस्सह ॥ ४५ ॥

भुञ्जीयाद्भूपतिर्देवि विष्णुध्यानपरायणः ।
एवं व्रतं यः कुरुते वैष्णवध्वजनामकम् ॥ ४६ ॥

फलं सर्वस्वदानेन तुलापुरुषदानतः ।
यदस्ति तदवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥ ४७ ॥

हंसबर्हिणयुक्तेन विमानेन विराजता ।
देहान्ते पदमाप्नोति शाश्वतं वैष्णवं प्रिये ॥ ४८ ॥

इत्येवं ते समाख्यातं ध्वजव्रतविधिः प्रिये ।
सङ्ग्रहेण मया सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
विष्णुध्वजव्रतस्वरूपकथनन्नाम
चतुर्दशशततमः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चदशशततमः पटलः ॥

॥ विष्णुध्वजव्रतमाहात्म्यम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवन् लोकरक्षणतत्पर ।
व्रतेषु सत्स्वनेकेषु नानाभीष्टार्थदायिषु ॥ १ ॥

ध्वजव्रतमिदंल्लोके प्रशस्तमभवत् कथम् ।
इति ब्रुवाणां तां दृष्ट्वा प्रहस्योवाच शङ्करः ॥ २ ॥

देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
अत्रेतिहासं वक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

मेरुमन्दरयोर्मध्ये सौवीर इति कश्चन ।
व्याधोऽस्त्यत्यन्तपापिष्ठो देवब्राह्मणहिंसकः ॥ ४ ॥

स कदाचित् पर्यटता दिलीपेन यदृच्छया ।
सक्तो भाग्योदयाद्देवि ब्राह्मणानाङ्गवामपि ॥ ५ ॥

तं बद्ध्वा दारुणैः पाशैरयोध्यां प्राप्य पार्थिवः ।
भटानाहूय तं व्याधङ्कृत्वा तद्वशगं प्रिये ॥ ६ ॥

श्वः प्रभाते प्रबोधिन्यां प्रापयध्वं मदन्तिकम् ।
इत्यादिश्य भटान्राजा प्रविश्यान्तःपुरं ततः ॥ ७ ॥

प्रबोधिन्युत्सवपरो बभूव वरवर्णिनि ।
तद्रात्रावेव स व्याधो निद्राणेषु भटेष्वथ ॥ ८ ॥

पाशांश्छित्वा क्षणेनैव सालमारुह्य लीलया ।
बहिर्विमाने कस्मिंश्चिद्वैष्णवे पतितो भृशम् ॥ ९ ॥

उपवासकृशो दीनो हरितश्चावलोकयन् ।
दूरस्थं स्वजनन्दृष्ट्वा संज्ञापयितुमद्रिजे ॥ १० ॥

स्वस्य चेलाञ्चलन्दूरमूर्ध्वमुत्क्षिप्तवान्सकृत् ।
तच्छायैव विमानाग्रे ध्वजच्छायाऽभवत्प्रिये ॥ ११ ॥

ततो भटाः प्रबुद्धास्ते तमदृष्ट्वा भयाकुलाः ।
मार्गमाणास्तत्र तत्र व्याधन्दृष्ट्वा विमानगम् ॥ १२ ॥

आकृष्य पाशैस्तं बद्ध्वा प्राप्य राजान्तिकं भटाः ।
राज्ञे न्यवेदयन् सर्वं तद्व्याधस्य विचेष्टितम् ॥ १३ ॥

तच्छ्रुत्वा नृपतिः क्रुद्धो दुरात्मा हन्यतामयम् ।
इत्यादिश्य ततो दूतान् शुद्धान्तं प्रविवेश सः ॥ १४ ॥

अथ राजाज्ञया व्याधञ्जघ्नुरत्यन्तदारुणम् ।
ततस्तद्देहमुत्सृज्य दिव्यदेहधरः क्षणात् ॥ १५ ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरो दिव्याभरणभूषितः ।
जाम्बूनदमयं दिव्यं विमानं विष्णुकिङ्करैः ॥ १६ ॥

समानीतं समारुह्य वैष्णवल्लोकमव्ययम् ।
प्राप्तवान् विष्णुभवनं विमानैस्सार्धमद्रिजे ॥ १७ ॥

स्वचेलाञ्चलमुत्क्षिप्य प्रबोधिन्यामनिच्छया ।
तस्मात् प्रशस्तमभवद्ध्वजव्रतमिदं प्रिये ॥ १८

अथान्यदपि वक्ष्येऽहमितिहासं तवाद्रिजे ।
शम्बरो नाम दुर्धर्षो मांसादः क्रूरचेष्टितः ॥ १९ ।

पक्षिणाङ्ग्रहणार्थाय विष्णोरायतनं शुभम् ।
आरुह्य च प्रसार्याथ स्वकीयं वस्त्रमादरात् ॥ २० ।

तान् गृहीत्वा तु शबरः पुनराकर्षयत् पटम् ।
तद्वस्त्रलेशं तल्लग्नं मुहूर्तत्रितयं दिवि ॥ २१ ॥

विमाने वायुना खेलत्तत्पुण्यस्य प्रभावतः ।
तत्क्षणेनैव देवेशि स मुक्तस्सर्वपातकैः ॥ २२ ॥

शबरस्स्वकुलैस्साकं स्वर्गं यात इति श्रुतिः ।
अथान्यदपि वक्ष्यामि इतिहासं पुरातनम् ॥ २३ ॥

शीला सुशीला सुद्युम्ना सुनन्दा नन्दिनी तथा ।
पञ्चकन्यास्तु वस्त्राणि वियत्पथि यदृच्छया ॥ २४ ॥

विमानोपरि धून्वन्त्यस्सरजस्कानि पार्वति ।
ता ययुश्श्रेष्ठसिद्धिं वै विष्णुलोकञ्च शाश्वतम् ॥ २५ ॥

इति विष्णुध्वजाख्यस्य व्रतस्य वरवर्णिनि ।
माहात्म्यं सङ्ग्रहेणैव कथितं ते मयाऽधुना ॥ २६.॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
विष्णुध्वजव्रतमाहात्म्यस्वरूपकथनन्नाम
पञ्चदशशततमः पटलः ॥

॥ अथ षोडशशततमः पटलः ॥

॥ धनुर्मासकर्तव्यदेवताराधनस्वरूपकथनम् ॥

शिवः— अथ वक्ष्ये मार्गशीर्षे मासि पूषणि च्चापगे ।
यत्कर्तव्यं नृपैः कर्म तच्छृणुष्व वरानने ॥ १ ॥

मार्गशीर्षसमो मासो नास्ति पुण्यतमो भुवि ।
उपरागसहस्रेण सम इत्युच्यते बुधैः ॥ २ ॥

तस्मिन्नुषस्यनुदिनं यत्किञ्चित्क्रियते यदि ।
देवार्चनं वरारोहे तदनन्ताय कल्पते ॥ ३ ॥

कोदण्डस्थे सवितरि प्रत्यहं पूजनाद्धरेः ।
सहस्रवर्षपूजायाः फलं प्राप्नोति मानवः ॥ ४ ॥

यस्तु चापगते सूर्ये विष्णुं सम्पूजयेन्नरः ।
कुलकोटिसमायुक्तस्स गच्छेद्वैष्णवं पदम् ॥ ५ ॥

पत्रं पुष्पं फलं वाऽपि योऽर्पयेद्विष्णवेऽन्वहम् ।
चापस्थिते सवितारि स धन्यो वरवर्णिनि ॥ ६ ॥

सुवर्णरूप्यताम्रादिनिर्मितायां शुभाकृतौ ।
प्रतिमायां हरेर्देवि सालग्रामेऽथ वा नरः ॥ ७ ॥

सम्पूज्य लक्ष्म्या संश्लिष्टं नारायणमनामयम् ।
मास्यस्मिन्नन्वहं सम्यग्याति विष्णोः परं पदम् ॥ ८ ॥

अथवा मां मदङ्कस्थां त्वां च सम्पूज्य पार्वति ।
नरः प्राप्नोति कैलासं विलासावासमन्दिरम् ॥ ९ ॥

पुरा स्थिते धनुष्यर्के नाभागनहुषादयः ।
सम्पूज्योषसि गोविन्दं प्राप्नुयुः परमाङ्गतिम् ॥ १० ॥

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सार्वभौमो महीपतिः ।
देशाध्यक्षः पुराध्यक्षो द्वित्रिग्रामाधिपोऽपि वा ॥ ११ ॥

ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः पादजस्सङ्करोऽपि वा ।
योषिद्वाऽस्मिन् धनुर्मासे कुर्याद्देवार्चनं प्रिये ॥ १२ ॥

यानि कान्यतिघोराणि पापानि बहुजन्मसु ।
कृतानि मनुजैस्तानि नश्येयुर्हरिपूजनात् ॥ १३ ॥

चापमासे वरारोहे नात्र कार्या विचारणा ।
तस्मान्महीपतिस्स्वस्य पापसङ्घनिवृत्तये ॥ १४ ॥

सर्वशत्रुक्षयार्थाय क्षेमाय विजयाय च ।
साम्राज्यलक्ष्म्यास्स्थैर्याय विष्णुसायुज्यसिद्धये ॥ १५ ॥

उषसि प्रत्यहं स्नात्वा धौताम्बरधरश्शुचिः ।
धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रं सङ्कीर्त्य देशङ्कालञ्च तत्परम् ॥ १६ ॥

ध्यात्वा देवं तथाऽऽवाह्य पूजयित्वोपचारकैः ।
मुद्गान्नं विनिवेद्याथ नानाभक्ष्यसमन्वितम् ॥ १७ ॥

नानाशाकविशेषाढ्यं फलैश्च बहुभिर्युतम् ।
दध्यन्नान्तिन्त्रिणीमिश्रमोदनञ्चित्रमोदनम् ॥ १८ ॥

समर्प्य वक्ष्यमाणेन श्लोकेन प्रार्थयेद्धरिम् ।
नारायण जगन्नाथ नलिनायतलोचन ॥ १९ ॥

मयोषसि धनुर्मासे कृतया पूजयाऽनया ।
आयुरारोग्यममितमैश्वर्यमणिमादिकम् ॥ २० ॥

सौभाग्यं सन्ततिं देव मम दत्वेह जन्मनि ।
पश्चाद्देहात्यये देव दद मे तावकं पदम् ॥ २१ ॥

इति सम्प्रार्थ्य तत्पूजाफलं सर्वं समर्पयेत् ।
तस्मिन् मासे व्यतीपाते कांस्यपात्रं सुविस्तृतम् ॥२२॥

सस्वर्णपायसं देवि नीलवस्त्रेण वेष्टितम् ।
प्रदद्यात्तद्व्यतीपातपुरुषप्रीणनाय च ॥ २३ ॥

सदक्षिणं द्विजाग्र्याय सन्तुष्टेनान्तरात्मना ।
* [सहस्रं भोजयेद्विप्रान् मृष्टान्नेन सुमध्यमे] ॥ २४ ॥

एवं कृत्वा नरपतिर्धनुर्मास्यर्चनं हरेः ।
मम वा पृथुलश्रोणि निवार्य भुवि लीलया ॥ २५ ॥

पापानि बहुरूपाणि जित्वाऽरीन् समराङ्गणे ।
विजयं प्राप्य साम्राज्यं प्राप्यं प्राप्याखिलाः प्रजाः ॥२६

पालयेत् सुचिरं कालं नात्र कार्या विचारणा ।
एवं चापाह्वये मासि कर्तव्यं राजवल्लभैः ॥
कथितं कर्म कल्याणि सदा कल्याणदायकम् ॥ २७॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
धनुर्मासकर्तव्यदेवताराधनस्वरूपकथनन्नाम
षोडशशततमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तदशशततमः पटलः ॥

॥ पौषमासकर्तव्यकर्मकलापनिरूपणम् ॥

अथ वक्ष्ये पौषमासे सङ्क्रान्तौ मकराह्वये ।
कर्तव्यं कर्म राजेन्द्रैः शृणु देवि समाहिता ॥ १ ॥

---

* अय पाठः प्राक्तनमातृकायां न विद्यते ।

सङ्क्रान्तेः पूर्वदिवसे सुशुभे भोगिनामके ।
प्रातरुत्थाय नृपतिर्धृत्वा धौताम्बरादिकम् ॥ २ ॥

तत्कालस्योचितङ्कर्म नित्यं निर्वर्त्य तत्परम् ।
पुरोहितं पुरस्कृत्य सङ्गवे समुपस्थिते ॥ ३ ॥

दाक्षिणायनसञ्जातसर्वपीडाऽपनुत्तये ।
नदत्सु पञ्चवाद्येषु रत्नपीठस्थितो नृपः ॥ ४ ॥

अभ्यक्तस्नापितो दिव्यवस्त्रगन्धानुलेपनैः ।
पूजयित्वा स्वेष्टदेवं कृत्वा दानञ्च नैत्यकम् ॥ ५ ॥

विप्रैस्सुवासिनीभिश्च दत्तानादाय चाक्षतान् ।
आरोप्य शिरसि स्वच्छं सिह्मासनमनुत्तमम् ॥ ६ ॥

समारूढस्समाहूय मन्त्रिणश्च पुरोधसः ।
विबुधान् विविधान् देवि कवीनपि च गायकान् ॥ ७ ॥

नियोगिनो योगिनश्च नटानपि च नर्तकान् ।
गणकान् गणिकांश्चैव तथाऽन्यानपि सेवकान् ॥ ८ ॥

तेषां यथोचितं दत्वा स्वदर्शनमहोत्सवम् ।
मुहूर्तमात्रं स्थित्वैवं क्ष्माभृदास्थानमण्टपे ॥ ९ ॥

ततस्तैस्तु सभास्तारैस्साकमत्यन्तविस्तृते ।
चतुश्शालेऽतिगम्भीरे परितः पद्मलोचने ॥ १० ॥

कल्पिता नूतनैर्वस्तुविशेषैरुपदाः प्रिये ।
आलोक्य विबुधादींस्तान् ताम्बूलादिभिरादरात् ॥११॥

बहुमान्य यथायोग्यं प्रस्थाप्यास्थानमण्टपात् ।
तान् सर्वान् प्राप्य शुद्धान्तं स्त्रीरत्नशतसङ्कुलम् ॥१२

भुक्त्वा मधुरपूर्वन्तु पुत्रपौत्रसमन्वितः ।
सायन्तनेऽतिगम्भीरन्दृष्ट्वा युद्धं भयङ्करम् ॥१३॥

मल्लानां तत्परं बाणविद्यां हृद्यां विलोक्य च ।
नाट्यशालां ततो गत्वा दृष्ट्वा नाट्यं मनोहरम् ॥ १४

ततो बालैः पुरन्ध्रीभ्यः विप्रेभ्यश्च नमस्क्रियाः ।
कारयित्वा दापयित्वाऽपूपांस्तेभ्यश्च तैर्नृपः ॥ १५ ॥

पुनः प्रविश्य शुद्धान्तं रमणीमणिभिस्सह ।
सल्लाँपान् सरसान् कुर्वन् नीत्वा तां रात्रिमद्रिजे ॥१६॥

प्रातः परेद्यवि स्नात्वा सङ्क्रान्तौ मकराभिधे ।
धृतधौताम्बरश्शुद्धः फाले धृत्वोर्ध्वपुण्ड्रकम् ॥ १७ ॥

स्वेष्टदेवं समाराध्य लक्ष्मीं साम्राज्यदायिनीम् ।
सम्प्रार्थ्य देशङ्कालञ्च कूश्माण्डानि बहूनि च ॥१८॥

सतिलाज्याक्तपिष्टानि पृथूनि स्वस्य शक्तितः ।
दत्वा दक्षिणया सार्धन्द्विजेभ्यश्श्रद्धयान्वितः ॥ १९ ॥

गोभूतिलादिदानानि कृत्वाऽन्यानि स्वशक्तितः ।
राजा तत्कालयोग्यानि तत्परं सातपस्थले ॥ २० ॥

अङ्कणे विपुले हेमपीठं विन्यस्य शोभनम् ।
तस्योपरि प्रतिष्ठाप्य सौवर्णं कलशं शुभम ॥ २१ ॥

पूरितं पुण्यतीर्थेन पञ्चपल्लवशोभितम् ।
दिव्यपीताम्बरावीतं दिव्यचन्दनचर्चितम् ॥ २२ ॥

दिव्यमाल्ययुतं कृत्वा तस्मिन्नावाह्य भास्करम् ।
सम्पूज्य गन्धपुष्पाद्यैस्तत्पुरोभुवि तत्परम् ॥ २३ ॥

स्थालीष्वनलतप्तासु क्षीरवृद्धिं यथाविधि ।
कारयित्वा पुरन्ध्रीभिस्तासु स्थालीषु तण्डुलान् ॥ २४ ॥

प्रक्षिप्य परमान्नं तु कारयित्वा सशर्करम् ।
तास्थालीस्तस्य देवस्य स्थापयित्वा पुरोभुवि ॥ २५ ॥

नवानि कन्दमूलानि फलानि विविधानि च ।
पूगानां नारिकेलानां पालीर्विन्यस्य चाङ्कुरान् ॥ २६ ॥

नानाविधान् सुपात्रस्थान् विन्यस्य परितः प्रिये ।
सूर्याय कृत्वा नैवेद्यं नत्वा कृत्वा प्रदक्षिणम् ॥ २७ ॥

स्तुत्वा स्तुतिभिरग्र्याभिस्तत्समर्पितमद्रिजे ।
आदाय किञ्चित्तद्वस्तुजातं नत्वा पुनश्च तम् ॥ २८ ॥

पुरतो गीतकलया मिश्रिते वाद्यनिस्वने ।
विजृम्भत्यतिगम्भीरं मन्दयानेन पार्वति ॥ २९ ॥

अन्तःपुरं प्रविश्याथ सुखी तिष्ठेन्महीपतिः ।
इत्येवं ते समाख्यातं मासे पौषाह्वये नृपैः ॥
कर्तव्यङ्कर्म सुश्रोणि कांक्षितार्थफलप्रदम् ॥ ३० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
पौषमासि कर्तव्यकर्मकलापस्वरूपकथनन्नाम
सप्तदशशततमः पटलः ॥

॥ अथाष्टादशशततमः पटलः ॥

॥ शिवरात्रीव्रतस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथ ते मासि माघाख्ये कर्तव्यं नृपपुङ्गवैः ।
शिवरात्रिव्रतं वक्ष्ये मत्सायुज्यप्रदं शिवे ॥ १ ॥

आर्द्राणामपि शुष्काणामल्पानां महतामपि ।
प्रायश्चित्तैरभेद्यानामंहसां क्षयकारणम् ॥ २ ॥

माघमासे कृष्णपक्षे वर्तते या चतुर्दशी ।
शिवरात्रिरिति ख्याता ममातिप्रियकारिणी ॥ ३ ॥

तस्यां तिथौ मनुष्याणामुपवासोऽतिदुर्लभः ।
ततोऽपि दुर्लभं मन्ये रात्रौ जागरणं प्रिये ॥ ४ ॥

तस्माच्च दुर्लभं देवि मल्लिङ्गस्य च दर्शनम्।
अनेकजन्मसंसिद्धपुण्यराशिविपाकतः ॥ ५ ॥

लभ्यते कोमलैर्बिल्वदलैर्मत्पूजनं नरैः।
यानि कानि च पुण्यानि कथितानि युगे युगे ॥ ६ ॥

माघकृष्णचतुर्दश्यां तानि तिष्ठन्ति कृत्स्नशः।
एतामेव प्रशंसन्ति साधुकृष्णचतुर्दशीम् ॥ ७ ॥

ब्रह्मादयस्सुरास्सर्वे वसिष्ठाद्या मुनीश्वराः।
तस्मादावश्यकतया साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ ८ ॥

कर्तव्यं व्रतमेतत्तु पार्थिवैरितरैरपि।
विधानमस्य वक्ष्यामि व्रतस्य वरवर्णिनि ॥ ९ ॥

ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय कृतस्नानक्रियो नृपः।
प्रातःकालोचितं नित्यकर्म निर्वर्त्य पार्वति ॥ १० ॥

पुरोहितं पुरस्कृत्य तस्यानुज्ञामवाप्य च।
देशङ्कालञ्च सङ्कीर्त्य व्रतसङ्कल्पमाचरेत् ॥ ११ ॥

अद्योपोष्य शिव स्वामिन् रात्रौ यामचतुष्टये।
त्वां सम्पूज्यार्घ्यदानञ्च कृत्वा श्रुत्वा भवत्कथाः॥१२॥

परेद्युः प्रातरेव त्वां पुनस्सम्पूज्य तावकम्।
लिङ्गं दत्वा द्विजेन्द्राय सदक्षिणमतःपरम् ॥ १३ ॥

पारणां व्रतपूर्त्यर्थं करिष्येऽहं वृषध्वज ।
इति सङ्कल्प्य पतितपाषण्डाभाषणं विना ॥ १४ ॥

आसाद्यं मत्कथां शृण्वन् मां ध्यायन् मत्परायणः ॥
ततस्सायाह्निकं कृत्वा विनिवर्त्य यथाविधि ॥ १५ ॥

गृहस्येशानदिग्भागे निर्मिते पुष्पमण्टपे ।
मध्यमे सर्वतोभद्रं रङ्गवल्ल्या विलिख्य तु ॥ १६ ॥

तस्मिन् प्रसार्य सुश्वेतं क्षौमवस्त्रं मनोहरम् ।
मल्लिङ्गं तत्र संस्थाप्य सौवर्णं राजतं तु वा ॥ १७ ॥

तथा मरकतोत्थं वा स्फाटिकं वाऽतिनिर्मलम् ।
अथवा मृन्मयं शुद्धं पञ्चवक्त्रपरीक्षितम् ॥ १८ ॥

तस्मिन्नावाह्य मां देवि त्वां मदङ्कस्थितामपि ।
ध्यात्वाऽऽवाह्यासनाद्यैस्तु पूजयित्वोपचारकैः ॥ १९ ॥

कृत्वाऽर्घ्यदानं सुश्रोणि दत्वा पुष्पाञ्जलीनपि ।
सम्प्रार्थ्य देवदेवेशं फलं तस्मै समर्पयेत् ॥ २० ॥

एवं कल्पोक्तविधिना कृत्वा यामचतुष्टये ।
मत्पूजां मत्कथां मध्येमध्ये शृण्वन् मनोहराम् ॥ २१ ॥

कृत्वा जागरणं सम्यक्प्रभाते मां पुनः प्रिये ।
सम्पूज्य दत्वा मल्लिङ्गं दिव्यं विप्राय सादरम् ॥ २२ ॥

सदक्षिणं ततो दीनानन्धान् सन्तर्प्य पार्थिवः ।
पूजयित्वा द्विजान् कांश्चिद्भोजयित्वा ततःपरम् ॥२३॥

पुत्रपौत्रकलत्राद्यैः व्रतपूर्त्यर्थमद्रिजे ।
साकङ्कृत्वा पारणान्तु सर्वम्भगवतेऽर्पयेत् ॥ २४ ॥

एवं कृत्वा विधानेन शिरात्रिव्रतं नृपः ।
महापातकयुक्तो वा युक्तो वा चातिपातकैः ॥ २५ ॥

देवद्रव्यापहर्ता वा गुरुद्रोहरतोऽपि वा ।
विमुक्तस्सर्वपापेभ्यो राहुमुक्त इवोडुराट् ॥ २६ ॥

रूपवान् कान्तिमान् धीमानष्टैश्वर्य समन्वितः ।
भूत्वा भुवं पालयित्वा चिरकालं यथासुखम् ॥ २७ ॥

भोगान् भुक्त्वा शरीरान्ते विमानं सूर्यसन्निभम् ।
हंसबर्हिणसंयुक्तमप्सरोगणसङ्कुलम् ॥ २८ ॥

गन्धर्वैर्गीतकुशलैस्सर्वतस्समाधिष्ठितम् ।
देदीप्यमानमारुह्य कुलकोटिभिरन्वितः ॥ २९ ॥

कैलासं प्राप्य मे सर्वविलासावासमन्दिरम् ।
तत्रानुभूय सकलान् भोगानप्राकृतांश्चिरम् ॥ ३० ॥

प्राप्नोति मम सायुज्यं योगिनामपि दुर्लभम् ।
इत्येवं ते समाख्यातं शिवरात्रिव्रतं शिवे ॥

संक्षेपादायुरारोग्यविजयैश्वर्यदायकम् ॥ ३१ ॥

' इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया
शिवरात्रिव्रतस्वरूपनिरूपणन्नाम
अष्टादशशततम. पटल. ॥

॥ अथैकोनविंशतिशततमः पटल ॥

॥ षोडशोपचारपूजाफलस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ लोकरक्षणतत्पर ।
शिवरात्रिव्रतविधिस्त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतः ॥ १ ॥

इदानीमुपचाराणां ध्यानादीनां फलं मम ।
वक्तुमर्हसि देवेश शिवरात्रिव्रतेऽनघ ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

पञ्चवक्त्रं वृपारूढं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ।
कपालशूलखट्वाङ्गवराङ्कितचतुर्भुजम् ॥ ४ ॥

मदुत्सङ्गगतां त्वां च दर्पणेन्दीवरान्विताम् ।
ध्यात्वाऽखिलजगद्ध्यानफलमाप्नोति मानवः ॥ ५ ॥

मामावाह्य महादेवं व्रतेऽस्मिन् मत्समो भवेत् ।
दत्वा सिह्मासनं दिव्यं सिह्मासनपतिर्भवेत् ॥ ६ ॥

दत्वाऽर्घ्यं मम सुश्रोणि नरोऽनर्घगुणो भवेत् ।
* [पाद्यं दत्वाऽरिभूपालमौलिघृष्टपदो भवेत् ॥ ७ ॥

समर्प्याचमनीयं मे कीर्त्या चान्तोदधिर्भवेत् ॥]
मधुपर्कप्रदानेन मधुघ्नेन समो भवेत् ॥ ८ ॥

पञ्चामृतैर्मां संस्नाप्य पञ्चत्वं नाप्नुयान्नरः ।
संस्नाप्य मां शुद्धजलैस्सर्वतीर्थाप्लुतो भवेत् ॥ ९ ॥

दत्वा वस्त्रं मम प्रीत्यै दिग्वासास्स भवेत् प्रिये ।
गन्धान् मत्प्रीतये दत्वा दिव्यगन्धयुतो भवेत् ॥ १० ॥

पुष्पाणि दत्वा मत्प्रीत्यै चन्द्रापीडो भवेन्नरः ।
धूपप्रदानाद्दोधूयमानचामरवान् भवेत् ॥ ११ ॥

दीपप्रदानाद्देवेशि दिव्यज्ञानी नरो भवेत् ।
नैवेद्यं विविधं दत्वा दिव्यभोगयुतो भवेत् ॥ १२ ॥

ताम्बूलं विविधं दत्वा मुखसौगन्ध्यमाप्नुयात् ।
मां स्यात् प्रदक्षिणीकृत्य सर्वकार्येषु दक्षिणः ॥ १३ ॥

मां नमस्कृत्य देवेशि नमस्कार्यस्सुरैर्भवेत् ।
मां संप्रार्थ्य विधीन्द्राद्यैः प्रार्थनीयो भवेत् सदा ॥१४॥

---

* अयं श्लोकः प्राक्तनमातृकासु न दृश्यते ।

दत्वा पुष्पाञ्जलिं पुष्पैः पूज्यस्स्यात् कल्पवृक्षजैः ।
एवं कृत्वोपचारान् मे व्रतेऽस्मिन् वरवर्णिनि ॥ १५ ।

तत्तत्फलमवाप्यान्ते मत्सायुज्यं व्रजेन्नरः ।
एवं ते देवि कथितमुपचारफलं प्रिये ॥
सङ्ग्रहेण मया सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १६ ।

इत्याकाशभैरवाख्येमहाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकाया
षोडशोपचारपूजाफलस्वरूपकथनन्नाम
एकोनविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ विंशतिशततम पटल ॥

॥ शिवरात्रिमाहात्म्यकथनम् ॥

पार्वती–शिव शङ्कर सर्वज्ञ लोकनाथ दयानिधे ।
शिवरात्रिव्रतस्यास्य माहात्म्यमतिपावनम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि विस्तरेण वदाद्य मे ।
श्रीशिवः–देवि सम्यक्त्वया पृष्टं लोकरक्षणदक्षया ॥ २ ॥

यत्त्वया तदहं वक्ष्ये शृणुष्व सुसमाहिता ।
यानि व्रतानि लोकेऽस्मिन् सन्ति पुण्यानि भामिनि ॥३॥

तानि देवि व्रतस्यास्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् ।
शतजन्मकृतं पापं ज्ञानतोऽज्ञानतोऽपि वा ॥ ४ ॥

क्षणेन नाशमायाति व्रतस्यास्य प्रभावतः ।
अत्रेतिहासं वक्ष्यामि शृण्वतां सर्वकामदम् ॥ ५ ॥

पुराऽऽसीत् सौमिनीनाम काचिद्ब्राह्मणकन्यका ।
केकयाख्यस्य विप्रस्य तनया विनयोज्ज्वला ॥ ६ ॥

वर्धमाना पितुर्गेहे शनैस्सा प्राप यौवनम् ।
कस्मैचिद्विधिना दत्ता पित्रा सा ब्रह्मसूनवे ॥ ७ ॥

कञ्चित् कालं शुभाचारा रेमे स्वपतिना सह ।
अथ काले बहुतिथे पतिः पञ्चत्वमागतः ॥ ८ ॥

मृते भर्तरि सा कान्ता जारमार्गरताऽभवत् ।
तां ज्ञात्वा जारिणीं सर्वे तत्यजुः पतिसोदराः ॥ ९ ॥

अथ शूद्रस्य भार्याऽभूत् कस्यचित् सा द्विजाङ्गना ।
लेभे सुतञ्च शूद्रेण रममाणा दिवानिशम् ॥ १० ॥

कदाचित् भर्तरि कापि याते पीत्वाऽऽसवञ्च सा ।
मेषबुद्ध्या च गोवत्सं निजघान व्रजे निशि ॥ ११ ॥

भीता शिव शिवेत्याह दृष्ट्वा गोवत्सकं मृतम् ।
गोवत्सार्धशरीरेण कृत्वाऽऽहारन्तदङ्गना ॥ १२ ॥

शिष्टमर्धं विनिक्षिप्य बहिश्चुक्रोश कैतवात् ।
अहो व्याघ्रेण भग्नोयं गोवत्सोऽसौ जनाव्रजे ॥ १३ ॥

इति तस्यास्समाक्रोशं श्रुत्वा सर्वे शुचं ययुः ।
तद्भर्ता गृहमागत्य तद्वत्सार्थं शुशोच ह ॥ १४ ॥

सा केनचित्तु कालेन मृताऽगच्छद्यमालयम् ।
यमोऽपि पूर्वकर्मास्याः पृष्ट्वा तं चित्रगुप्तकम् ॥ १५ ॥

भवेति भुवि चण्डालीत्यवोचद्यमराट् ततः ।
सा चण्डाल्यभवद्भूमौ सञ्जाता कुष्ठरोगिणी ॥ १६ ॥

जात्यन्धा दुर्भगा कञ्चिच्चण्डालं समुपाश्रिता ।
तेन बाल्ये पोषिता सा परित्यक्ता तु वार्धके ॥ १७ ॥

ततः क्षुधार्दिता दीना सञ्चचार सयष्टिका ।
पट्टणेषु च सर्वेषु याचमाना गृहे गृहे ॥ १८ ॥

निरन्नपानवसना कदाचित् सा महाजनान् ।
आयास्यन्त्यां शिवतिथौ गोकर्णङ्गच्छतो द्विजान् ॥ १९

मत्वेयमपि चण्डाली वसनाशनतृष्णया ।
दिनैः कतिपयैर्यत्नाद्गोकर्णक्षेत्रमाययौ ॥ २० ॥

ततो विदूरे मार्गस्य निषण्णाऽपि कृताञ्जलिः ।
याचमाना मुहुः पान्थान् बभाषे कृपणं वचः ॥ २१ ॥

प्राग्जन्मार्जितपापौघैः पीडितायाश्चिरं मम ।
आहारमात्रदानेन दयां कुरुत भो जनाः ॥ २२ ॥

एवमभ्यर्थयन्त्यास्तु चण्डाल्याः प्रसृतेञ्जलौ ।
एकः पुण्यतमः पान्थः प्राक्षिपद्बिल्वमञ्जरीम् ॥ २३ ॥

तामभक्ष्यां विनिश्चित्य प्राक्षिपत् दूरमातुरा ।
पपात कस्यचिद्दिष्टया शिवलिङ्गस्य मूर्धनि ॥ २४ ॥

एवं शिवचतुर्दश्यां रात्रौ पान्थान् मुहुर्मुहुः ।
याचमानाऽपि यत्किञ्चित् न लेभे दैवयोगतः ॥२५ ॥

उपवासकृशा दीना तत्र नीत्वा तु तां निशाम् ।
ततः प्रभाते भ्रष्टाशा स्वन्देशम्भृशदुःखिता ॥ २६ ॥

यियासुः क्षुधिताऽत्यन्तम्मध्येमार्गं ममार सा ।
अथ विश्वपतेश्शम्भोः करुणामृतवारिधेः ॥ २७ ॥

अनिच्छया मम शिवचतुर्दश्यां महातिथौ ।
लिङ्गे क्षिप्ताद्बिल्वदलात् जातपुण्यप्रभावतः ॥ २८ ॥

चण्डाली तत्क्षणात्क्षिप्त्वा कुत्सितान्तत्तनुम्प्रिये ।
दिव्यदेहधरा दिव्यकान्तिकान्तहरिन्मुखा ॥ २९ ॥

दिव्यमाल्याम्बरधरा दिव्याभरणभूषिता ।
*दिव्यं विमानमारुह्य ह्यानीतम्मम किङ्करैः ॥ ३० ॥

मल्लोकम्प्राप्य भुङ्क्ते सा भोगानद्यापि भामिनी ।
इत्येवं शिवरात्रेस्तु माहात्म्यमुदितन्तव ॥ ३१ ॥

---

* दिव्यं विमानमारोप्य ह्यानीता मम किङ्करैः । इति युक्तःपाठः

अथान्यदपि वक्ष्येऽहमितिहासं वरानने ।
पुरा मित्रसहश्चेति राजाऽसीद्वरवर्णिनि ॥ ३२ ॥

इक्ष्वाकुवंशजश्श्रीमान् श्रेष्ठस्सर्वधनुष्मताम् ।
कदाचिद्गुरुशापेन राक्षसत्वमुपेत्य सः ॥ ३३ ॥

विचरन् विपिने विप्रञ्जग्ध्वा तद्ब्रह्महत्यया ।
पीड्यमानो गौतमर्षिम्प्राप्य तस्योपदेशतः ॥ ३४ ॥

तूर्णङ्गोकर्णमासाद्य तत्र मल्लिङ्गमद्रिजे ।
शिवरात्रौ बिल्वदलैस्सम्पूज्योपोष्य जागरम् ॥ ३५ ॥

कृत्वा निशि यथाशास्त्रं स मुक्तो विप्रहत्यया ।
स्वपुरं प्राप्य पृथिवीं लीलयाऽपालयच्चिरम् ॥ ३६ ॥

एवं शिवचतुर्दश्या माहात्म्यमतिशोभनम् ।
अथान्यदपि वक्ष्येऽहमितिहासं पुरातनम् ॥ ३७ ॥

पुरा कश्चित् सारमेयः पम्पानगरमाश्रितः ।
तस्मिञ्छिवचतुर्दश्यां वर्तमाने शिवार्चने ॥ ३८ ॥

स्थितश्शिवालयद्वारि बलिपिण्डादिलोभतः ।
ततस्स धन्विभिस्तीक्ष्णैश्शरैर्विद्धोऽतिदारुणैः ॥ ३९ ॥

तत्रैव च शिवद्वारि गतासुरभवत् प्रिये ।
तेन पुण्यप्रभावेन विमर्शन इति प्रिये ॥ ४० ॥

आसीत् किरातदेशेषु जातिस्मरणवान् नृपः ।
अथान्यच्छिवरात्र्यास्ते रहस्यं कथयाम्यहम् ॥ ४१ ॥

पुराऽऽसीदङ्किलो नाम लुब्धकश्शाकले पुरे ।
स कदाचिद्धनुष्पाणिः प्रविश्य विपिनं महत् ॥ ४२ ॥

उपायान् विविधांस्तत्र कृत्वा मृगजिघृक्षया ।
स न लेभे मृगं कञ्चित् पक्षिणं वा स लुब्धकः ४३

ततोऽस्तङ्गत आदित्ये बिल्ववृक्षमुपाश्रितः ।
आरुह्य तत्तरुं पक्षिदर्शनार्थं महानिशि ॥ ४४ ॥

छित्वा छित्वा तद्दलानि प्राक्षिपद्दैवयोगतः ।
तानि तत्तरुमूलस्थशिवलिङ्गस्य मूर्धनि ॥ ४५ ॥

न्यपतंस्तेन कृत्येन कृतं बिल्वदलार्चनम् ।
मृगग्रहणलुब्धेन कृतो लुब्धेन जागरः ॥ ४६ ॥

उपवासः कृतस्तेन मांसाभावाद्वरानने ।
एवं कर्मत्रयं तेन प्राप्तं वै दैवयोगतः ॥ ४७ ॥

काकतालीयवद्देवि शिवरात्रौ विशेषतः ।
तत्पुण्यस्य प्रभावेन देहान्ते मणिभास्वरम् ॥ ४८ ॥

दिव्यं मत्किङ्करानीतं विमानमधिरुह्य सः ।
दिव्यदेहो दिव्यमाल्यो दिव्याभरणभूषितः ॥ ४९ ॥

मल्लोकं समनुप्राप्य मत्सायुज्यमवाप्तवान् ।
इत्येवं शिवरात्रेस्तु माहात्म्यमुपवर्णितम् ॥
संग्रहेण सरोजाक्षि त्वयि स्नेहान्मयाऽधुना ॥ ५० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
शिवरात्रिमाहात्म्यकथनन्नाम
विंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ एकविंशत्युत्तरशततमः पटलः ॥

॥ शिवरात्रीमाहात्म्यकथनम् ॥

अथान्यदपि वक्ष्यामि माहात्म्यमतिपावनम् ।
शिवरात्र्या विशेषेण सर्वपापापहं शिवे ॥ १ ॥

पुरा मायापुरे कश्चिद्ब्राह्मणो धनगर्वितः ।
वेश्यायां मञ्जुभाषिण्यां सक्तस्सम्मोहनाभिधः ॥ २ ॥

रममाणश्चिरङ्कालं तयासह दिवानिशम् ।
न्यवसन्नगरे तस्मिन् कृत्याकृत्यविमूढधीः ॥ ३ ॥

स एकदा शिवतिथौ भुक्त्वा चन्दनचर्चितः ।
करे गृहीत्वा ताम्बूलीदळानि धवळानि वै ॥ ४ ॥

प्रविश्य मञ्जुभाषिण्या गृहं वै समलङ्कृतम् ।
स्नातां शुक्लाम्बरधरां शिवपूजार्थमुद्यताम् ॥ ५ ॥

रुद्राक्षमालाभरणान्त्रिपुण्ड्राङ्कितमस्तकाम् ।
समीक्ष्य तामाजुहाव रन्तुकामो द्विजाधमः ॥ ६ ॥

तेनाहूता वरारोहा सा वेश्या मञ्जुभाषिणी ।
भर्त्सयामास तं विप्रं बहुधा क्रोधमूर्छिता ॥ ७ ॥

शिवरात्रिरिति ब्रह्मन्नजानास्यद्य मूढ किम् ।
शिवपूजोद्यतां मान्त्वेङ्कथमाह्वयसि प्रिये ॥ ८ ॥

बहुजन्मकृतैः पुण्यैः शिवरात्रिस्तु लभ्यते ।
तिथिमेतां विना विप्र नावकाशोऽस्ति वा वद ॥ ९ ॥

तथैवं बहुधा देवि भर्त्सितस्स द्विजाधमः ।
सान्त्वयित्वा तु तां वेश्यामुवाच विनयान्वितः ॥१०॥

कल्याणि वद किङ्कार्यमस्मिन् शिवदिने प्रिय ।
तत्करोमि पृथुश्रोणि यद्यस्ति करुणा मयि ॥ ११ ॥

इत्युक्ता प्रेयसा सा तु प्रोवाच मधुराक्षरम् ।
शृणु विप्र प्रवक्ष्यामि कर्तव्यं शिववासरे ॥ १२ ॥

ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय कृतशौचक्रियश्शुचिः ।
सन्ध्यादिनित्यकर्माणि निर्वर्त्य परिहृत्य च ॥ १३ ॥

पाषण्डजनसंसर्गं ततस्त्वस्तमिते रवौ ।
गोमयेन विलिप्योर्वीं गृहे देवालयेऽपि वा ॥ १४ ॥

छित्वा छित्वा करस्थं तदर्पयामास सादरम् ।
उक्त्वोन्नमश्शिवायेति पञ्चवारमतन्द्रितः ॥ २४ ॥

तेन पुण्यप्रभावेन देहान्ते मणिभास्वरम् ।
विमानवरमारुह्य शैवं पदमवाप्तवान् ॥ २५ ॥

एवं शिवचतुर्दश्यां शिवपूजाविधेः फलम ।
मया सम्यङ्निगदितं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
शिवरात्रिमाहात्म्यकथनन्नाम
एकविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ द्वाविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ भारतपौर्णमासीव्रतस्वरूपनिरूपणम् ॥

श्रीशिवः—अथान्यदपि माघाख्ये मासि कर्तव्यमद्रिजे ।
वक्ष्यामि संग्रहेणैव व्रतमायुधवीर्यदम् ॥ १ ॥

कुलोच्छ्रायकरं सर्वभूततृप्तिविधायकम ।
साम्राज्यस्थैर्यदं राज्ञां विशेषेण जयप्रदम् ॥ २ ॥

पुरा हि पाण्डुतनया. युद्धे जित्वा तु कौरवान् ।
निर्वीर्याण्यस्त्रशस्त्राणि दृष्ट्वा तद्वीर्यसिद्धये ॥ ३ ॥

धौम्यं पुरोधसं पृष्ट्वा चक्रुरेतद्व्रतोत्तमम् ।
भूतानां तृप्तये राज्यगुप्तये च विशेषतः ॥ ४ ॥

माघमासे पूर्णिमायां निशानाथोदयस्पृशि ।
स्नात्वा धौताम्बरधरास्सर्वाभरणभूषिताः ॥ ५ ॥

शशाङ्कोदयवेळायां खड्गादीन्यायुधानि च ।
कारयित्वा विकोशानि पीठे विन्यस्य पङ्क्तिशः ॥६॥

आवाह्याखिलशस्त्रास्त्रदेवतास्तेषु सादरम् ।
सम्पूज्य तत्तन्मन्त्रैस्तु गन्धाद्यैश्च पृथक्पृथक् ॥ ७ ॥

धूपदीपादिकं सर्वं दत्वा तत्पुरतो भुवि ।
कलशेष्वग्नितप्तेषु क्षीरवृद्धिं यथाविधि ॥ ८ ॥

कारयित्वा सूक्ष्मशाली तण्डुलैः परमान्नकम् ।
अर्पयित्वास्त्रशस्त्रेभ्यश्चक्रुर्भूतबालिन्ततः ॥ ९ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ।
तस्मिन्नेव क्षणे तानि वीर्यवन्त्यभवन्प्रिये ॥ १० ॥

ते तादृशान्यायुधानि दृष्ट्वा हर्षं प्रपेदिरे ।
यदेयं भारतैरेवं पूर्णिमाऽऽचरिता नृपैः ॥११॥

तदारभ्येयमुद्दिष्टा भारतीति जगत्प्रिये ।
तस्मादस्याम्पूर्णिमायां पार्थिवैर्जयकांक्षिभिः ॥ १२ ॥

पूज्यान्यखिलशस्त्राणि वीर्यवत्ताविवृद्धये ।
कुलोच्छ्रायस्य सिद्ध्यर्थं भूततृप्त्यर्थमेव च ॥ १३ ॥

साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं विजयाय विशेषतः ।
इत्येवङ्कथिता देवि मया भारतपूर्णिमा ॥
निर्वीर्यसर्वशस्त्रास्त्रसङ्घवीर्यविधायिनी ॥ १४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
भारतपौर्णमासीव्रतस्वरूपकथनन्नाम
द्वाविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ त्रयोविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ फाल्गुनमासकर्तव्यकामव्रतस्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—अथ फाल्गुनिके मासि कर्तव्यं राजपुङ्गवैः ।
कामव्रतं प्रवक्ष्यामि सर्वकामफलप्रदम् ॥ १ ॥

सर्वसम्पत्कर राज्ञां विशेषेण जयप्रदम् ।
साम्राज्यस्थैर्यदन्देवि कुलोच्छ्रायकरं महत् ॥ २ ॥

सगरेण ककुत्स्थेन धुन्धुमारेण गाधिना ।
नाभागेन दिलीपेन नहुषेण ययातिना ॥ ३ ॥

अन्यैश्चैव महीपालैरनुष्ठितमगात्मजे ।
सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोपि वा ॥ ४ ॥

देशाध्यक्षः पुराध्यक्षो ग्रामाध्यक्षोऽथवा नृपः ।
कुर्यादेतद्व्रतन्देशपुरग्रामादिवृद्धये ॥ ५ ॥

फाल्गुनस्य सिते पक्षे प्रतिपद्दिवसे शुभे ।
पटे सल्लिँख्य कन्दर्पं रत्या सह विचित्रकैः ॥ ६ ॥

धातुभिः पीतरक्ताद्यैर्विलोचनसुखं यथा ।
बध्वा तत्प्रांशुदण्डाग्रे पटं सम्पूज्य पार्थिवः ॥ ७ ॥

नृत्तैर्गीतैस्तथावाद्यैर्भ्रामयेत्सह पत्तने ।
रथ्यासु राजमार्गेषु विपणीषु विशेषतः ॥ ८ ॥

सायंप्रातः प्रतिदिनमारभ्यापूर्णिमादिनम् ।
कृत्वैवमुत्सवं राजा प्रत्यहं राज्यवृद्धये ॥ ९ ॥

पौर्णमास्यां ततो रात्रौ गजस्कन्धे निधाय तत् ।
भ्रामयित्वा ततो देवि महावाद्यरवैस्सह ॥ १० ॥

चतुष्पथे प्रपाङ्कृत्वा तस्यां संस्थाप्य तत्पटम् ।
नृत्तैर्गीतैस्तथा वाद्यैः कृत्वा जागरणं निशि ॥ ११ ॥

यामे तृतीये सम्प्राप्ते प्रभूतं बलिमद्रिजे ।
नानाशाकविशेषाढ्यन्नानाभक्ष्यसमन्वितम् ॥ १२ ॥

नानादीपैर्ध्वजैः क्षुद्रैस्सर्वतस्समलङ्कृतम् ।
समर्प्य तस्मै कामाय पटस्थाय महात्मने ॥ १३ ॥

दाहयित्वा पटङ्कामप्रतिमाधिष्ठितम्प्रिये ।
तद्भस्मना मां सम्पूज्य मदीयैर्दिव्यनामभिः ॥ १४ ॥

सवयोभिस्सह नृपो राजपुत्रैरनन्तरम् ।
तद्भस्मोद्धूलनङ्कृत्वा स्नात्वा शुक्लाम्बरश्शुचिः ॥१५

सर्वाभरणपूर्णाङ्गः प्रविशेन्निजमन्दिरम् ।
एवन्नरपतिः कृत्वा वर्षे वर्षे महोत्सवम् ॥ १६ ॥

कामस्य कामानाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।
एवङ्कामव्रतन्देवि मया सम्यङ्निरूपितम् ॥
सर्वसौभाग्यदं राज्ञां किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १७ ॥

इत्याकाशभैरवाख्येमहाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
फाल्गुनमासकर्तव्यकामव्रतस्वरूपकथनन्नाम
त्रयोविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ चतुर्विंशतिशततमः पटलः ॥

॥ पुण्यकालकर्तव्यदानस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वति—शिव सर्वज्ञ भगवन् श्रुतानि भवतो मया ।
नृपैश्चैत्रादिमासेषु कर्तव्यानि व्रतानि वै ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि कानि दानानि भूमिपैः ।
केषु वा पुण्यकालेषु कर्तव्यानि वदाद्य नः ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगद्वन्द्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

अयनद्वितये पुण्ये ग्रहणे चन्द्रसूर्ययोः ।
सङ्क्रान्तिषु च सर्वासु व्यतीपातेषु पर्वसु ॥ ४ ॥

युगादिषु युगान्तेषु द्वादशीष्वष्टकासु च ।
अन्येष्वलभ्ययोगेषु लक्ष्मीनारायणादिषु ॥ ५ ॥

भयङ्करेषु दृष्टेषु दुस्स्वप्नेष्वद्भुतेषु च ।
उपस्थितेषु यज्ञेषु विवाहेषूत्सवेषु च ॥ ६ ॥

प्रसक्ते द्रव्यलाभे वा सत्पात्रे वा समागते ।
यदा वा जायते श्रद्धा दित्सा चोत्पद्यते यदा ॥७॥

तदा नरपतिस्सम्राण्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
देशाधिपो वा केषाञ्चिद्ग्रामाणान्नायकोपि वा ॥८॥

स्वस्वजन्मसु पूर्वेषु बहुष्विह च जन्मनि ।
बाल्ये वयसि कौमारे यौवने वार्धकेपि च ॥ ९ ॥

ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि सकृद्वाऽसकृदद्रिजे ।
कृतानां स्वेन पापानामल्पानां महतामपि ॥ १० ॥

सद्यस्संक्षयसिद्ध्यर्थमारोग्यायामितायुषे ।
सम्पत्सारस्वतप्राप्त्यै सत्सन्तानाभिवृद्धये ॥ ११ ॥

सर्वशत्रुक्षयार्थाय विजयाय विशेषतः ।
साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं कुर्याद्दानानि पार्थिवः ॥ १२ ॥

तुलापुरुषमुख्यानि महादानानि षोडश ।
दशपर्वतदानानि मेरुदानान्यनेकशः ॥ १३ ॥

दानानि शिखराणाञ्च त्रयोदश यथाक्रमम् ।
धेनुदानान्यनेकानि भूमिदानानि कृत्स्नशः ॥ १४ ॥

विद्याविशेषदानानि ज्ञानैश्वर्यकराणि वै ।
तथैव कनकाश्वादिमहादानानि वै दश ॥ १५ ॥

आर्द्रकृष्णाजिनादीनामजिनानाम्बहूनि च ।
दानानि देवतामूर्तिदानानि वरवर्णिनि ॥ १६ ॥

तत्तत्कालविशेषेषु कर्तव्यानि च कानिचित् ।
तथैव भोगवस्तूनान्दानानि विविधानि च ॥ १७ ॥

कुर्यादेतानि सर्वाणि दानान्युक्तविधानतः ।
तत्तत्कालेषु देवेशि शक्तश्चेत्पृथिवीपतिः ॥ १८ ॥

अशक्तश्चेदन्यतममेषाङ्कुर्यान्महीपतिः ।
एवं कृत्वा विधानेन तत्तत्कालेषु पार्थिवः ॥ १९ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तस्सर्वैश्वर्यसमन्वितः ।
आरोग्यभाग्यसम्पन्नश्शत्रून्निर्जित्य सङ्गरे ॥ २० ॥

रूपवान्धनवान्श्रीमान्कान्तिमान्कीर्तिमानपि ।
इह भूत्वा चिरङ्कालं पालयेदवनीं नृपः ॥ २१ ॥

इत्येवं पुण्यकालेषु कर्तव्यानि नृपोत्तमैः ।
दानान्युक्तानि ते देवि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥२२॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
चैत्रमासादिद्वादशमासेषु ग्रहणादिपुण्यकालकर्तव्यनानादानस्वरूपनिरूपणन्नाम
चतुर्विंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ तीर्थयात्रास्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव दयासिन्धो राज्ञा पुण्याभिकांक्षिणा ।
तीर्थयात्रा कथन्देव कर्तव्या वद मे प्रभो ॥ १ ॥

श्रीशिवः—शृणु पार्वति वक्ष्यामि तीर्थयात्राविधिक्रमम् ।
सर्वपापप्रशमनं सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ २ ॥

उद्दिश्य पुण्यतीर्थानि पुण्यक्षेत्राणि वा पुनः ।
यियासुर्भूपतिः पूर्वदिने प्रयतमानसः ॥ ३ ॥

प्रातस्स्नात्वा नित्यकर्म समाप्य विधिपूर्वकम् ।
पुण्याहं वाचयित्वाऽथ विघ्नेशं क्षेत्रपालकम् ॥ ४ ॥

सम्पूज्यविधिवद्विप्रान्भोजयित्वा स्वशक्तितः।
स्वयमक्षारलवणम्भुञ्जीयाच्छक्तिमान्यदि ॥ ५ ॥

अशक्तश्चेद्यथाकामम्भुक्त्वा सुप्त्वाथ तन्निशि।
ततः प्रभाते चोत्थाय चिन्तयन्निष्टदेवताम् ॥ ६ ॥

पुरोहितम्पुरस्कृत्य तस्यानुज्ञामवाप्य च।
ब्राह्मणांश्च पुरन्ध्रीश्च सम्पूज्य कुसुमादिभिः ॥ ७ ॥

ताम्बूलानि ततो दत्वा दक्षिणासहितानि च।
लब्ध्वा तदाशिषः पश्चाद्यात्रासङ्कल्पमारभेत् ॥ ८ ॥

अद्यप्रभृत्यहम्मौनी ब्रह्मचारी यतव्रतः।
ताम्बूलाभ्यङ्गगन्धस्रक्पादुकायानवर्जितः ॥ ९ ॥

एकभक्तरतो नित्यं सत्कथाश्रवणोत्सुकः।
पुनरागमनं यावत्तावदेवम्भवाम्यहम् ॥ १० ॥

इति सङ्कल्प्य विप्रेभ्यो दद्यात्क्षीरं सतण्डुलम्।
सुवर्णं रजतं मुक्तारत्नानि विविधानि च ॥ ११ ॥

वस्त्राणि च विचित्राणि गन्धांश्चोच्चावचानि च।
तथा फलान्यनेकानि पुष्पाणि विविधान्यपि ॥ १२ ॥

आसनानि च चित्राणि यानानि सुमहान्ति च।
छत्रञ्च चामरञ्चैव पादुके च विशेषतः ॥ १३ ॥

भक्ष्याण्यनेकरूपाणि पानीयानि तथैव च ।
दद्यात्प्रीतेन मनसा शक्त्या दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ १४

यद्यदिष्टतमल्लोँके यद्यदीश्वरतुष्टिदम् ।
तत्तद्देयं विशेषेण मनुजेन विपश्चिता ॥ १५ ॥

एवन्दत्वा विधानेन प्रतीक्ष्य शकुनादिकम् ।
पठत्सु विप्रमुख्येषु शाकुनं सूक्तमग्रतः ॥
स्वयम्पठञ्छ्लोकषट्कं यायात्पत्नीसमन्वितः ॥ १६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
तीर्थयात्रासङ्कल्पस्वरूपकथनन्नाम
पञ्चविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ षड्विंशतिशततमः पटलः ॥

॥ पुण्यतीर्थकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती–शिव सर्वज्ञ भगवन्सर्वेश करुणानिधे ।
तच्छ्लोकषट्कन्तत्क्षेत्रे कर्तव्यञ्च वदाद्य मे ॥ १ ॥

श्रीशिवः–शृणु पार्वति वक्ष्यामि श्लोकषट्कं वरानने ।
कर्तव्यङ्कर्म तत्क्षेत्रे सर्वपापहरम्परम् ॥ २ ॥

पृथिव्यापश्चतेजश्च वायुराकाश एव च ।
तीर्थयात्राप्रसक्तम्मां रक्षन्तु च पुनन्तु च ॥ ३ ॥

ब्रह्मा विष्णुर्महेशश्च दिक्पाला दिग्गजा दिशः ।
तीर्थयात्राप्रसक्तम्मां रक्षन्तु च पुनन्तु च ॥ ४ ॥

आदित्या वसवो रुद्रा मरुतो मातरस्तथा ।
तीर्थयात्राप्रसक्तम्मां रक्षन्तु च पुनन्तु च ॥ ५ ॥

सरितस्सागराश्शैला नगा नागा मृगाः खगाः ।
तीर्थयात्राप्रसक्तम्मां रक्षन्तु च पुनन्तु च ॥ ६ ॥

त्रैलोक्ये यानि भूतानि स्थावराणि चराणि च ।
तीर्थयात्राप्रसक्तं मां रक्षन्तु च पुनन्तु च ॥ ७ ॥

एवं पठन्ग्रामसीमां सम्प्राप्य स्वानुयायिनः ।
निवर्त्य नित्यकर्माविरोधेनैवायनन्नयेत् ॥ ८ ॥

योजनं योजनार्धं वा प्रत्यहं प्रयतश्शुचिः ।
तर्पयन्नन्नपानाद्यैर्विप्रमुख्यान्स्वशक्तितः ॥ ९ ॥

सम्प्राप्य पुण्यतीर्थन्तत्पुण्यक्षेत्रमथापि वा ।
स्नात्वा सम्यग्विधानेन नित्यकर्म समाप्य च ॥१०॥

तीर्थक्षेत्राधिपन्देवं संसेव्य विधिपूर्वकम् ।
वापयित्वा श्मश्रुकेशान्स्नात्वा प्रयतमानसः ॥ ११ ॥

समुपोष्य दिने तस्मिन्कुर्वञ्जागरणन्निशि ।
तत्तीर्थक्षेत्रमाहात्म्यं श्रुत्वा राजा समाहितः ॥ १२ ॥

परेद्युः प्रातरुत्थाय कृत्वा पौर्वाह्णिकीङ्क्रियाम् ।
स्ववंशजपितॄन्सर्वांस्तीर्थश्राद्धविधानतः ॥ १३ ॥

सन्तर्प्यैष्टैर्विशिष्टैश्च साकं भुक्त्वा परेऽहनि ।
गोभूतिलहिरण्यानि दत्वा शक्त्या विधानतः ॥ १४ ॥

दीनानाथविशिष्टेभ्यो दत्वान्नमनिवारितम् ।
महाभिषेकं पूजाञ्च कुर्यात् क्षेत्राधिपस्य तु ॥ १५ ॥

मम विष्णोश्च वा सायङ्काले प्रयतमानसः ।
एवं दिनत्रयन्नीत्वा तस्मिन्क्षेत्रे विधानतः ॥ १६ ॥

निर्गच्छेच्च ततस्तस्मात्स्वग्रामं प्रति भूपतिः ।
विलम्बन्तत्र नो कार्यं यतश्चित्तं हि चञ्चलम् ॥१७॥

पुण्यक्षेत्रे कृतं पापमणु वाऽप्यचलायते ।
तस्माच्छीघ्रं विनिर्गच्छेत्तत्पुण्यक्षेत्रतो नरः ॥ १८ ॥

ततः पूर्ववदेवातिवाद्यायनमतन्द्रितः ।
प्रविश्य शोभने लग्ने स्वग्रामं ग्रामदेवताम् ॥ १९ ॥

नत्वा गृहम्प्रविश्येष्टदेवञ्च क्षेत्रपालकम् ।
सम्पूज्य भोजयेद्विप्रान्स्वयम्भुञ्जीत भूपतिः ॥ २० ॥

इत्येवम्पुण्यतीर्थेषु पुण्यक्षेत्रेषु राजभिः ।
कर्तव्यङ्कर्म यद्देवि तत्ते निगदितम्मया　॥ २१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
पुण्यतीर्थकर्तव्यकर्मस्वरूपनिरूपणन्नाम
षड्विंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ तीर्थयात्राफलस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ भगवँल्लोकनाथ दयानिधे ।
तीर्थयात्राफलं सर्वं विस्तरेण वदाद्य मे　॥ १ ॥

श्रीशिवः—सम्यक्पृष्टन्त्वया देवि तीर्थयात्राफलं शुभम् ।
वक्ष्यामि सरहस्यन्ते शृणु कल्याणि सादरम् ॥ २ ॥

पूर्वोक्तविधिना यस्तु तीर्थयात्रां समाचरेत् ।
पदे पदेऽश्वमेधस्य स फलं प्राप्नुयान्नृपः　॥ ३ ॥

चान्द्रायणसहस्रेण प्राजापत्यायुतेन च ।
मासोपवासलक्षेण सम्यक्चीर्णेन यत्फलम्　॥ ४ ॥

तत्फलं समवाप्नोति तीर्थयात्रापरो नृपः ।
भूमिं त्रिवारं पञ्चाशत्कोटियोजनविस्तृताम् ॥ ५ ॥

परिक्रम्य विधानेन यत्फलं प्राप्नुयान्नरः ।
तत्फलं समवाप्नोति तीर्थयात्रापरो नृपः ॥ ६ ॥

कल्पमेकं विधानेन कृत्वा हर्यर्चनन्नरः ।
यत्फलं समवाप्नोति तत्फलङ्कर्मकृल्लभेत् ॥ ७ ॥

कुरुक्षेत्रे विधानेन दत्वाऽऽत्मतुलितन्धनम् ।
असकृद्विप्रमुख्येभ्यो यत्फलं समवाप्नुयात् ॥ ८ ॥

गवाङ्कोटिमलङ्कृत्य स्वर्णशृङ्गादिभिर्नरः ।
ग्रहणादिषु कालेषु दत्वा यत्फलमाप्नुयात् ॥ ९ ॥

तत्फलं समवाप्नोति तीर्थयात्रापरो नरः ।
सुवर्णकक्ष्याग्रैवेयान्सहस्रन्दन्तिनो नरः ॥ १० ॥

दत्वा यत्फलमाप्नोति तदेतत्कर्मकृल्लभेत् ।
दिव्यं विमानमारुह्य दीप्यमानदिगन्तरम् ॥ ११ ॥

देवगन्धर्वकन्याभिष्टूयमानात्मवैभवः ।
क्रमेणेन्द्रादिदिक्पाललोकान्प्राप्य यथासुखम् ॥ १२ ॥

रमित्वाप्सरसां सङ्घैस्साकमाकल्पमादरात् ।
वैष्णवल्लोकमासाद्य तत्रैव वसति ध्रुवम् ॥ १३ ॥

इत्येवन्तीर्थयात्रायाः फलं सम्यङ्मयेरितम् ।
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १४ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
तीर्थयात्राफलस्वरूपनिरूपणन्नाम
सप्तविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ अथाष्टाविंशतिशततमः पटलः ॥

॥ दण्डयात्रासंरम्भस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव शङ्कर सर्वज्ञ दण्डयात्रा कथन्नृपैः ।
कर्तव्या जयमिच्छद्भिः वद मेऽद्य दयानिधे ॥ १ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ २ ॥

अथातः पृथिवीपालैर्दण्डयात्रा यथाविधि ।
कर्तव्या राष्ट्ररक्षार्थं विजयार्थं विशेषतः ॥ ३ ॥

असमानस्समानो वा राजा शात्रवमास्थितः ।
यस्यान्दिश्युद्धतो भूत्वा स्वदेशम्बाधतेऽथवा ॥ ४ ॥

स्वीयान्वा चेष्टते हास्यं सभायाङ्कुरुते यदा ।
तदैव दण्डनीयस्स्यादरातिरतिवेगतः ॥ ५ ॥

तस्मिन्नुपेक्षा कर्तव्या न कदाचित्सुखार्थिना ।
उपेक्षते य आलस्यादरीनप्यामयानपि ॥ ६ ॥

अचिरेणैव कालेन नाशमेति स पार्थिवः ।
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन दण्ड्य एव रिपुर्भृशम् ॥ ७ ॥

शुभमासे शुभदिने शुभर्क्षेऽरिदिशम्प्रति ।
पटमण्टपिकां शुभ्रामुद्धृत्योत्सेधशालिनीम् ॥ ८ ॥

बद्ध्वा तस्यान्ध्वजञ्चित्रं सन्ताड्य जयदुन्दुभिम् ।
राज्ञः खड्गन्धनुर्बाणांस्तस्यान्निक्षिप्य पूजितान् ॥ ९ ॥

पुरोहितः प्रार्थयेत्तात्राज्ञा सम्यक्प्रचोदितः ।
तीक्ष्णधार दुराधर्ष रणे शूरारिमर्दन ॥ १० ॥

असे विशसनारातीञ्छिन्धि पालय मत्प्रभुम् ।
सर्वायुधमहामात्र सर्वदैवारिसूदन ॥ ११ ॥

चाप शत्रून्रणे छिन्धि विजयं देहि मत्प्रभोः ।
सायकेश नमस्तुभ्यं वैरिमर्मविभेदिने ॥ १२ ॥

सङ्ग्रामे सायुधाञ्छत्रून् भिन्धि पालय मत्प्रभुम् ।
इति संप्रार्थ्य तत्सर्वं राज्ञे विज्ञाप्य सत्वरम् ॥१३॥

पुरोहितो जपेत् जयेत्याशिषा वर्धयेन्नृपम् ।
ततो राजा स्वानुकूले मुहूर्ते प्रयतश्शुचिः ॥ १४ ॥

पुरोहितं पुरस्कृत्य तस्यानुज्ञामवाप्य च ।
जयदुर्गां वक्रदण्डङ्गणेशञ्च यथाविधि ॥ १५ ॥

यथाशक्ति सुवर्णेन कृत्वा सम्पूज्य यत्नतः ।
दत्वा द्विजाभ्यां सन्तुष्टमानसो दक्षिणान्वितम् ॥१६॥

याति यान्दिशमुद्दिश्य तद्दिगीशं हृदि स्मरन् ।
विप्रयुग्मे पठत्यग्रे स्वस्तिसूक्तञ्च शाकुनम् ॥ १७ ॥

वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ।
सशिरस्त्राणकवचस्सर्वाभरणभूषितः ॥ १८ ॥

गृहान्निर्गत्य भद्रेभं सुशीलं स्वकुलागतम् ।
युद्धोपस्करसन्नद्धमुदयाद्रिमिवांशुमान् ॥ १९ ॥

आरुह्यासाद्य तां शुभ्रपटमण्टपिकान्नृपः ।
आदाय खड्गं सशरञ्चापन्तापकरं रिपोः ॥
पठेच्छ्लोकाष्टकं भूपः वक्ष्यमाणमतन्द्रितः ॥ २० ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
दण्डयात्रासंरम्भो नाम
अष्टाविंशत्युत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथैकोनत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ दण्डयात्रास्वरूपकथनम् ॥

श्रीशिवः—श्लोकाष्टकं प्रवक्ष्यामि राज्ञां विजयदं सदा ।
सर्वशत्रुक्षयकरं सर्वमङ्गळदायकम् ॥ १ ॥

अमृताहरणोद्युक्तचित्तस्य यदभूत्पुरा ।
मङ्गळं वैनतेयस्य तन्मे भवतु मङ्गळम् ॥ २ ॥

अमृतोत्पादने दैत्याञ्जिघांसोर्यदभूत्पुरा ।
मङ्गळं वज्रहस्तस्य तन्मे भवतु मङ्गळम् ॥ ३ ॥

त्रीन्विक्रमान्प्रक्रमतो यद्बलिध्वंसकर्मणि ।
यदासीन्मङ्गळं विष्णोस्तन्मे भवतु मङ्गळम् ॥ ४ ॥

क्रूरत्रिपुरसंहारे महादेवस्य शूलिनः ।
यदासीत् मङ्गळं पूर्वं तन्मे भवतु मङ्गळम् ॥ ५ ॥

सृष्टिस्थित्यन्तकर्तारो ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ।
दण्डयात्राप्रसक्तस्य जयं ददतु मे भृशम् ॥ ६ ॥

सवाहनायुधास्सर्वे दिक्पाला दिग्गजैस्सह ।
दण्डयात्राप्रसक्तस्य जयं ददतु मे भृशम् ॥ ७ ॥

आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेश्विमरुतस्तथा ।
दण्डयात्रा प्रसक्तस्य जयं ददतु मे भृशम् ॥ ८ ॥

देवदानवगन्धर्वा यक्षराक्षसकिन्नराः ।
दण्डयात्राप्रसक्तस्य जयं ददतु मे भृशम् ॥ ९ ॥

एवं पठंस्ततो यायात्तूर्णं शत्रुजिघांसया ।
उत्प्लुत्योत्प्लुत्य धावत्सु खड्गखेटकपाणिषु ॥१०॥

अग्रतो युद्धनद्धेषु योधमुख्येषु सत्वरम् ।
पार्श्वतः प्रासहस्तेषु पर्यटत्सु च सादिषु ॥ ११ ॥

परितो राजपुत्रेषु गच्छत्सु घनवाजिभिः ।
पुरतो वाद्यघोषेण मूर्छिते तु दिगन्तरे ॥ १२ ॥

पश्चाद्दुन्दुभिसन्दोहे ताड्यमानेऽतिबन्धुरम् ।
अश्वहेषारवैर्दन्तिबृंहितैरतिभीषणैः ॥ १३ ॥

पदातिसिंहनादैश्च कम्पिते भुवनत्रये ।
जैत्रस्तदा नृपश्शत्रुपुरङ्गच्छेन्महाबलः ॥ १४ ॥

एवं यः कुरुते दण्डयात्रां शास्त्रोक्तमार्गतः ।
सोऽरातिं सगजं साश्वं सपदातिं सबान्धवम् ॥ १७ ॥

जित्वा रणाङ्गणे तस्य पुरं राष्ट्रं वशं नयेत् ।
इत्येवं दण्डयात्राया विधिर्विधुमुखीरितम् ॥

सङ्ग्रहेण मया सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १९ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
दण्डयात्रास्वरूपकथनन्नाम
एकोनत्रिंशदुत्तरशततम पटल ॥

॥ अथ त्रिंशदुत्तरशततमः पटल ॥

॥ मृगयालक्षणस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शितिकण्ठ शिव स्वामिन् शर्व सर्वज्ञ शङ्कर ।
दण्डयात्राविधानम्मे त्वया सम्यङ्निरूपितम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि राज्ञा मृगयया कथम् ।
क्रीडितव्यं वद क्षिप्रं यद्यस्ति मयि ते कृपा ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
पुरे जनपदे चैव मृगबाधानिवृत्तये ॥ ४ ॥

परराष्ट्रप्रसिद्ध्यर्थं बलपुष्ट्यर्थमात्मनः ।
मृगयासक्तचित्तस्स्यात्पार्थिवस्तु पदे पदे ॥ ५ ॥

आमुक्तकञ्चुकपदः कक्ष्यासन्नद्धमध्यमः ।
सखड्गचर्मकवचस्सादिवेषधरस्तदा ॥ ६ ॥

तुङ्गं तुरङ्गमारुह्य नर्तयंस्तं पुनः पुनः ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ॥ ७ ॥

हयारूढैरतिप्रौढैर्मृगयायां मृगेक्षणे ।
राजपुत्रैर्महावीर्यैस्सवयोभिस्समन्वितः ॥ ८ ॥

कैश्चित् समीरविचलत्तमालतरुसन्निभैः ।
कैश्चिदर्जुनदोर्दण्डसहस्रान्तरनिस्सृतैः ॥ ९ ॥

शोभमानैरतिश्यामैः प्रवाहैरिव नार्मदैः ।
कैश्चिद्भूकम्पचलितैस्स्थितैस्स्तम्भैरिवाञ्जनैः ॥ १० ॥

कैश्चिद्भ्रमद्भिर्यमराड्दूतैरिव भयङ्करैः ।
कैश्चिच्च कालरात्रीणां यामौघैरिव लक्षितैः ॥ ११ ॥

कैश्चिद्वन्यैरिवैकत्र समेतैस्सैरिभैरिव ।
कैश्चिन्मयूरपिञ्छात्तकरैः क्षपणकैरिव ॥ १२ ॥

कैश्चिद्बालैरिव श्यामकाकपक्षधरैरपि ।
कैश्चिद्धनुर्धरैः कैश्चित्कूटमुद्गरपाणिभिः ॥ १३ ॥

कैश्चिदानायिभिः कैश्चिद्यष्ट्युल्लासितमुष्टिभिः ।
उत्पतद्भिः पतद्भिश्च गर्जद्भिरतिसम्भ्रमम् ॥ १४ ॥

उपास्यमानश्शबरैस्समवर्तीव किङ्करैः ।
श्वभिः कतिपयैरेणाकान्तावैधव्यदायिभिः ॥ १५ ॥

दंष्ट्राकराळवदनैर्विलोककभयङ्करैः ।
अयोमयायतस्निग्धशृङ्खलाबद्धकन्धरैः ॥ १६ ॥

कैश्चिच्चैव शुनीबृन्दैस्सिंहीबृन्दैरिव स्थितैः ।
स्वभर्तॄणां लुब्धकेभ्यो भयं याचितुमुद्यतैः ॥ १७ ॥

अनुयाता महारण्यं तरण्यम्शुविवर्जितम् ।
क्वचिच्छ्रीशैलतटवदुल्लसन्मल्लिकार्जुनम् ॥ १८ ॥

क्वचिद्विराजत्पनसं सुग्रीवकपिसैन्यवत् ।
क्वचित्सल्लँक्ष्यमाणाक्षं प्रिये स्यन्दनबृन्दवत ॥ १९ ॥

क्वचिद्बहुलताख्यातमपर्णे कृष्णपक्षवत् ।
क्वचिल्लतागृहद्वारक्रीडत्क्रोडकुलान्वितम् ॥ २० ॥

क्वचित् पल्वलपङ्कान्तर्विलुठद्घोरसैरिभम् ।
क्वचिद्विहरमाणैणमाणवातिमनोहरम् ॥ २१ ॥

क्वचिच्छिखण्डितुण्डाग्रखण्ड्यमानभुजङ्गमम् ।
क्वचिद्दिक्षु प्रविचलत्तरक्षुशतभीषणम् ॥ २२ ॥

क्वाचिद्गिरिदरीसुप्तकालव्यालभयङ्करम ।
क्वचित् करिकराकृष्टिचलच्चलदळद्रुमम ॥ २३ ॥

क्वचिच्छैलतटक्रीडत्सिंहसंहतिसङ्कुलम् ।
क्वचिन्निस्तुलकस्तूरीमृगगन्धातिमञ्जुलम् ॥ २४ ॥

क्वचिच्चामरसङ्काशैर्हैचमरीरोमभासुरम् ।
प्रविश्य नृपतिर्व्याधान् योधांश्च प्रेषयेत्तदा ॥ २५ ॥

अथ राज्ञा प्रेषितास्ते व्याधा योधसमन्विताः ।
कैश्चिच्चिह्नैर्मृगौकांसि सूचयन्तः परस्परम् ॥ २६ ॥

विचरेयुस्तत्र तत्र नानाऽऽयुधधरा वने ।
इतः पृषतरोमन्थच्युतबालतृणाङ्कुराः ॥ २७ ॥

इतः पोत्रिकुलोत्खातधरित्रीपांसुराशयः ।
इतः करिमदाघ्राणलोलरोलम्बसंहतिः ॥ २८ ॥

इतो नृत्यद्बर्हिबर्हविस्रस्ताश्चन्द्रकच्छदाः ।
इतः कलभसृक्वाग्रस्रुता मृदुमृणालिकाः ॥ २९ ॥

इतस्तरुपतच्छुष्कपत्रमर्मरनिस्वनः ।
कैश्चित्तरूणां शिखराण्यारुह्यन्तां समन्ततः ॥ ३० ॥

कैश्चिद्भटैर्विलोक्यन्तां दिशश्च विदिशो भृशम् ।
आकर्ण्यन्तां वाशितानि भीतानां मृगपक्षिणाम् ॥३१॥

सर्वैर्धनूंषि गृह्यन्तां सन्धीयन्तां शिताश्शराः ।
सर्वैरवहितैरेव स्थीयन्तामप्रमादतः ॥ ३२ ॥

श्वानश्चैव विमुच्यन्तां कल्प्यन्तां वागुरा भृशम् ।
इत्येवं भाषमाणानां शबराणां ससम्भ्रमम् ॥ ३३ ॥

तुमुलध्वनिना तस्मिन् प्रतिध्वनति कानने ।
बद्धगोधाङ्गुलित्राणो धनुरादाय सत्वरम् ॥ ३४ ॥

मौर्वीमुर्वीपतिस्सम्यङ्नादयन्नखरैः खरैः ।
सन्धाय काण्डान् कोदण्डे काकतुण्डाभिधांस्तु तैः॥३५

शिखण्डिनः खण्डयित्वा क्षुरप्रैः क्षिप्रगामिभिः ।
तरक्षून् मारयित्वाऽथ भल्लैर्भल्लूकसंहतिम् ॥ ३६ ॥

संहृत्य दन्तिनः कुन्तैः कुन्धित्वा निशितैर्नृपः ।
तोमरैश्चमरान् विध्वा तोत्रैर्हत्वाऽथ पोत्रिणः ॥ ३७ ॥

एणान् वेणुसमुद्भूतैस्ताडयित्वा शितैश्शरैः ।
संवर्ते सर्वसंहारी क्रुद्धो रुद्र इवाद्रिजे ॥ ३८ ॥

मांसलुब्धैस्तथा लुब्धैस्सहितोऽतिभयङ्करः ।
शतशश्छिन्नभिन्नाङ्गान् वराहान् महिषान् रुरून् ॥३९

कांश्चित् कैश्चिद्ग्राहयित्वा जीवग्राहं शिखण्डिनः ।
शाखामृगान्मृगानन्यान् भल्लूकादीन्महीपतिः ॥ ४० ॥

ग्राहयित्वा भटैः कैश्चिज्जयघोषपुरस्सरम् ।
पुनस्संप्राप्य नगरं हिंसोद्भूताघशान्तये ॥ ४१ ॥

दत्वा गोभूहिरण्यानि प्रस्थाप्य स्वानुयायिनः ।
राजपुत्रानतिश्रान्तान् तत्परं समलङ्कृतम् ॥ ४२ ॥

शुद्धान्तं प्रविशेद्राजा रमणीमणिभिः प्रिये ।
इत्येवं मृगयायास्ते विहारः कथितो मया ॥
सङ्क्षेपेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ४३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
मृगयास्वरूपनिरूपणन्नाम
त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथैकत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ रथनिर्माणस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—देवदेव विरूपाक्ष शिव सर्वज्ञ शङ्कर ।
श्रुतं मया भवद्वक्त्रान्मृगयालक्षणं विभो ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि युद्धार्हरथलक्षणम् ।
रथिकस्य स्वरूपञ्च तन्मे विस्तरतो वद ॥ २ ॥

शिवः— साधु साधु त्वया देवि यत्पृष्टञ्चारुहासिनि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणु कल्याणि सादरम् ॥ ३ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
युद्धे विजयसिद्ध्यर्थं साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ ४ ॥

शोभार्थं सर्वसैन्यानां रथसम्पादनोद्यतः ।
शिल्पिनं शिल्पशास्त्रज्ञं समाहूयाम्बरादिभिः ॥ ५ ॥

बहुमान्य रथं रम्यं कुरुष्वेति नियोजयेत् ।
ततस्त्वष्टा स सर्वेशं विघ्नेशं विधिपूर्वकम् ॥ ६ ॥

सम्पूज्य तद्रथं रम्यन्निर्मातुं प्रारभेद्भृशम् ।
सारदारुभवैश्श्लक्ष्णैस्सुतष्टैः फलकैर्नवैः ॥ ७ ॥

पञ्चहस्तायतं तावद्विस्तृतं चतुरश्रकम् ।
अष्टाश्रं वा कारयित्वा पीठमाधाररूपकम् ॥ ८ ॥

अयःपट्टैर्दृढीकृत्य तस्य कोणचतुष्टये ।
सचूडान् वर्तुलांस्तम्भान् विन्यस्य चतुरश्शुभान् ॥९॥

अष्टौ वाऽप्यष्टकोणेषु तेषामुपरि विन्यसेत् ।
फलकं शिखराकारं नानाधातुविचित्रितम् ॥ १० ॥

पुरोभागं विधायास्य रथस्य वरवर्णिनि ।
पार्श्वद्वयं पार्ष्णिभागं फलकैस्सारदारुजैः ॥ ११ ॥

नीरन्ध्रं घटयित्वाऽथ दृढमक्षं सलक्षणम् ।
तद्रथाधारफलकस्याधो विन्यस्य कीलकान् ॥ १२ ॥

शङ्कूनयोमयांस्तीक्ष्णान् सम्यग्विन्यस्य घट्टयेत् ।
ततस्तदक्षदार्वग्रयुगळे चक्रयुग्मकम् ॥ १३ ॥

अयःपट्टैरतिस्निग्धैर्दृढसंस्थगितनेमिकम् ।
संयोज्याक्षान्तयुगळे ह्ययोमयमणिद्वयम् ॥ १४ ॥

निखात्याक्षस्य मध्ये तु युगाधारमृजुं शिवे ।
कूबराख्यं दृढं स्निग्धं दारु विन्यस्य तस्य तु ॥ १५॥

अग्रे युगं विनिक्षिप्य तत्प्रान्तद्वितये पुनः ।
अश्वानश्वतरौ वाऽपि वृषौ वा योजयेत् प्रिये ॥ १६॥

एवं विधाय सर्वत्र छादयेत् स्वर्णपट्टकैः ।
राजतैर्वा शुभैः पट्टैः पट्टैर्वा धातुचित्रितैः ॥ १७ ॥

ततस्तद्वलभौ हंसान् बर्हिणश्च मनोहरान् ।
सौवर्णान् राजतान् वाऽपि विन्यस्य परितः प्रिये ॥१८॥

विन्यसेत्तस्य शिखरे ध्वजं गरुडचिह्नितम् ।
अभीष्टदेवताचिह्नमथ वा विन्यसेद् ध्वजम् ॥ १९ ॥

एवं सुशिल्पिना सम्यक्कल्पिते तु रथोत्तमे ।
चापबाणकृपाणैश्च प्रासतोमरयष्टिभिः ॥ २० ॥

चक्रशूलकुठारैश्च खेटमुद्गरकम्पणैः ।
अन्यैश्च युद्धसन्नद्धैरायुधैरतिभीषणैः ॥ २१ ॥

वज्राशनिसमप्रख्यैस्सर्वतस्समधिष्ठिते ।
रथे तु रथिनं धीरं नानायुद्धविशारदम् ॥ २२ ॥

क्षिप्रहस्तं पृथुस्कन्धं सुदृढव्यूढकङ्कटम् ।
आबद्धकक्ष्यमामुक्तपादकञ्चुकमद्रिजे ॥ २३ ॥

सर्वशस्त्रास्त्रकुशलं परमर्मज्ञमुद्धतम् ।
प्रख्यातपौरुषं वीरं संस्थाप्य तदनन्तरम् ॥ २४ ॥

तस्यानुरूपं रथिनस्सारथिं कल्पयेन्नृपः ।
युद्धोपस्करसन्नद्धमुपायापायवेदिनम् ॥ २५ ॥

अश्वानां हृदयज्ञञ्च कस्मिंश्चिद्युद्धसङ्कटे ।
आत्मानं रथिनं चाश्वाञ्छक्तं रक्षितुमञ्जसा ॥ २६ ॥

संस्थाप्य कूबरे पश्चाच्चक्ररक्षाकरावुभौ ।
पूर्ववद्युद्धसन्नद्धौ कल्पयेत् नृपपुङ्गवः ॥ २७ ॥

अथ वाऽन्यप्रकारेण कारयेद्रथमुत्तमम् ।
त्रिकक्ष्यं पञ्चकक्ष्यं वा मनोज्ञशिखरान्वितम् ॥ २८ ॥

अनर्घरत्नखचितं नानाधातुविचित्रितम् ।
चित्रध्वजपताकाढ्यं हंसबर्हिणचित्रितम् ॥ २९ ॥

सर्वशस्त्रास्त्रसम्पन्नं चतुश्चक्रं चतुर्हयम् ।
महारथेन रथिना तथा सारथिनाऽन्वितम् ॥ ३० ॥

चक्ररक्षाकरैश्चापि समेतं सर्वमङ्गलैः ।
एवंविधान् बहून्राजा रथान् सम्पाद्य शात्रवान् ॥ ३१ ॥

हत्वा रणाङ्गणे शश्वत् पालयेदखिलाः प्रजाः ।
रथो मनोरथान् सर्वान् ददात्याजौ महीभृतः ॥ ३२ ॥

रथेनैकेन यच्छक्यं न तच्छक्यं बलायुतैः ।
नेत्रहीनं यथा वक्त्रं चन्द्रहीनं यथा नभः ॥ ३३ ॥

यथा सरः पद्महीनं सैन्यञ्चैव तथाऽरथम् ।
ऐन्द्रेण हि पुरा रामो रथेन रथिनां वरः ॥ ३४ ॥

अजेयमजयत् तूर्णं रावणं रणमूर्धनि ।
अन्ये चैव महीपाला ययातिनहुषादयः ॥ ३५ ॥

रथैरेव महीं कृत्स्नां जित्वा कीर्तिञ्च लेभिरे ।
कथं वा जयसिद्धिस्स्यात् युद्ध्यतस्तु रथं विना ॥ ३६ ॥

अरथस्य नृपालस्य राजत्वं वा कथं भवेत् ।
तस्मादावश्यकतया राजभिर्जयकांक्षिभिः ॥ ३७ ॥

रथिसारथिसंयुक्ताः सम्पाद्या बहवो रथाः ।
एवं ते रथनिर्माणक्रमस्तल्लक्षणादिकम् ॥
कथितं संग्रहेणैव किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३८ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
रथनिर्माणनिरूपणन्नाम
एकत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथ द्वात्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ गजोत्पत्त्यादिलक्षणस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती–भगवन् भव सर्वज्ञ त्वन्मुखाद्रथलक्षणम् ।
सम्यक्श्रुतमिदानीं मे गजोत्पत्तिक्रमं विभो ॥ १ ॥

जातिभेदाल्लक्षणानि तत्प्रभावं यथाक्रमम् ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः–साधु साधु वरारोहे यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

पुरा मार्ताण्डकायोत्थपांसुभिर्निर्मिता गजाः ।
यस्मात्तस्मात्तदारभ्य क्रीडन्ते पांसुभिर्गजाः ॥ ४ ॥

सपक्षाः कामरूपास्ते विचरन्तो महीतले ।
एकदा हिमवत्पार्श्वे महान्यग्रोधशाखिनः ॥ ५ ॥

शाखामारुरुहुस्सर्वे तद्भारेण प्रपीडिता ।
सा छिन्ना न्यपतद्भूमौ ततस्तन्मूलमाश्रितः ॥ ६ ॥

ऋषिर्दीर्घतपा नाम तान् शशाप मतङ्गजान् ।
अद्यप्रभृति ते यूयं पक्षहीना भविष्यथ ॥ ७ ॥

वाहनत्वं नरेन्द्राणां गमिष्यथ न संशयः ।
ऋषिणैवं गजाश्शप्ताः पक्षहीना महीतले ॥ ८ ॥

नृपाणां वाहनत्वञ्च सङ्गतास्सर्वमङ्गळे ।
भद्रा मन्द्रा मृगा मिश्रा इति नागाश्चतुर्विधाः ॥ ९ ॥

कृतत्रेताद्वापरेषु भद्रमन्दमृगाभिधाः ।
गजाः कलौ युगे मिश्रास्तत्तल्लक्षणलक्षिताः ॥ १० ॥

मुखे सुरभिनिश्वासस्ताम्रजिह्वोष्ठतालुकः ।
प्रतिभानेषु विपुलश्चारुपृष्ठायताननः ॥ ११ ॥

पुरस्तादुन्नतो देवि पश्चादवनतश्च यः ।
धनुर्विततवंशश्च समपादरदश्रुतिः ॥ १२ ॥

विंशत्या च नखैर्युक्तश्शुभगात्रश्शुभेक्षणः ।
दवात् सिह्माद्विद्युतो वा न बिभेत्यङ्कुशादपि ॥ १३ ॥

अन्वर्थवेदी शूरश्च क्षमावान्न तु कर्कशः ।
कल्याणमेधस्तेजस्वी यस्स भद्रः प्रकीर्तितः ॥ १४ ॥

यस्य स्थूले विषाणे द्वे दीर्घ ओष्ठश्च रोमशः ।
कूर्मसंस्थानदेहश्च मन्दो मन्दगतिक्रमः ॥ १५ ॥

निमील्य लोचने यश्च निद्रान्ध इव गच्छति ।
हस्तिन्यामनुरक्तश्च धीरोऽत्यन्तजितश्रमः ॥ १६ ॥

मन्दबुद्धिर्निर्भयो यस्स गजो मन्द उच्यते ।
तनुत्वक्कर्णपादो यस्तन्वास्यस्तनुमेहनः ॥ १७ ॥

तनुवंशोदरश्चैव दीर्घगात्रविषाणवान् ।
दीर्घजिह्वो दीर्घरोमा पुरस्ताच्चापि सन्नतः ॥ १८ ॥

निपाने गोचरस्थाने सज्जायां चापि निर्वृतः ।
रूपाभिभवशङ्की च नित्यमेवानवस्थितः ॥ १९ ॥

ह्रस्वश्रवणलाङ्गूलो दीर्घं विक्रमते क्रमैः ।
पुनःपुनश्च विनदन् दुर्मतिश्चैव धावति ॥ २० ॥

बह्वाशी बहलीकश्च दण्डपातेषु चाक्षमः ।
गच्छेत्प्रकृष्टवेगस्सन् भारं प्राप्य न सीदति ॥ २१ ॥

यो वशी सान्त्ववचने रुष्टो भवति ताडनैः ।
एवमादिगुणोपेतो यो गजस्स मृगस्स्मृतः ॥ २२ ॥

भद्रमन्दमृगेभानां लक्षणैर्लक्षितो गजः ।
मिश्र इत्युदितो देवि गजशास्त्रविशारदैः ॥ २३ ॥

मूर्तिमान् विजयो राज्ञां कुञ्जरा मदविह्वलाः ।
प्रत्यक्षदेवता नागा देववाह्या यतस्ततः ॥ २४ ॥

विनयग्रहणे शिष्या भृत्याश्छन्दोऽनुवर्तने ।
विक्रीताश्च प्रदत्ताश्च यान्ति तूष्णीन्तु दासवत् ॥ २५॥

प्राकारगोपुराट्टालकवाटोद्घाटनादिषु ।
भञ्जने मर्दने चैव नागा वज्रोपमास्स्मृताः ॥ २६ ॥

मोक्षात् परा गतिर्नास्ति नास्ति विद्या परा श्रुतेः ।
नास्ति विष्णोः परं दैवं नास्ति यानं गजाद्वरम् ॥२७

यद्वद्वनमसिंहं तु यद्वद्राष्ट्रमराजकम् ।
*यद्वच्छास्त्रमशस्त्रास्त्रं तद्वत् सैन्यमकुञ्जरम् ॥ २८ ॥

एकशस्त्रप्रहारेण म्रियतेऽश्वो नरोऽपि च ।
सहेन्महाप्रहाराणां शतं युद्धेषु वारणः ॥ २९ ॥

रक्षन्ति पक्षं मुदितास्स्वकार्यं रणमूर्धनि ।
मृद्नन्ति सैन्यं कुपिताः परेषाल्लीँलया गजाः ॥ ३० ॥

वल्गन्ति येषां भूपानां पुरतो न महागजाः ।
कथं तेषां जयो देवि राजत्वं वा कथं भवेत् ॥ ३१ ॥

जयत्येकोऽपि मातङ्गष्षट्सहस्राणि वाजिनाम् ।
यस्मात्तस्माद्गजा भूपैस्सङ्ग्राह्या विजयेप्सुभिः ॥३२॥

शरतोमरचक्रैश्च गजस्कन्धहता नराः ।
क्षणात्सर्वे प्रयान्त्येव तस्मात्पूज्यतमा गजाः ॥ ३३ ॥

एवंविधान् गजान् जात्यान् वनादानाय्य पार्थिवः ।
शूरानारुह्य तान् कुर्याद्वशगानतिनिर्भरम् ॥ ३४ ॥

---

* यद्वत्क्षत्रं इति युक्तः पाठः ।

इत्येवं ते गजोत्पत्तिजातिलक्ष्मादिकं प्रिये ।
सङ्ग्रहेणाद्य कथितं किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३५ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
गजोत्पत्त्यादिस्वरूपकथनन्नाम
द्वात्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथ त्रयस्त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ वाज्युत्पत्तिलक्षणादिस्वरूपकथनम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ सर्वेश गजोत्पत्त्यादिकं श्रुतम् ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि वाजिनामपि सम्भवम् ॥ १ ॥

तज्जातिभेदांश्चिह्नानि प्रभावञ्चाविशेषतः ।
वक्तुमर्हसि तत्वेन यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—कल्याणि यत्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणूत्तरमगात्मजे ॥ ३ ॥

अयोनिजा योनिजाश्चेत्यश्वाः प्रोक्ता द्विधा बुधैः ।
जगत्स्रष्टुं पुरा देवि जुह्वतस्तु प्रजापतेः ॥ ४ ॥

होमभस्मनि सञ्जाता ह्यश्वाश्चाश्वतराः प्रिये ।
तस्मादद्यापि भसितं दृष्ट्वा तस्मिल्लुठन्ति ते ॥५॥

पुनर्दक्षाध्वरे धूमादपतन्नश्रुबिन्दवः ।
लोचनेभ्यो विश्वसृजः कलुषाः कतिचित् प्रिये ॥६॥

स कृताञ्जलिरङ्गैस्तान् जग्राह मुदितो भृशम् ।
तदङ्गेभ्यस्समुत्पन्ना वाजिनः कतिचित्तदा ॥ ७ ॥

मुखाद्भुजाभ्यां स्कन्धाभ्यां पादाभ्याञ्च तथाऽभवन् ।
पयोनिधौ मथ्यमाने हयोऽमृतसहोदरः ॥ ८ ॥

जात उच्चैश्श्रवा नाम महामेघौघनिस्वनः ।
यियासोरम्भसस्तस्माद्बलिर्जग्राह पश्चिमौ ॥ ९ ॥

पादौ क्षिप्त्वा तमश्वोऽसौ ययौ तूर्णं विहायसा ।
तदा बलेर्मुष्टिबन्धात् सक्थ्न वैकल्यमागतः ॥ १० ॥

स्थातुं न शक्नुवन्त्येते तस्मादद्यापि वाजिनः ।
विश्रामयन्त्यधोत्क्षिप्य पादं पादेन पश्चिमम् ॥ ११ ॥

अयोनिजानामश्वानामेवमुत्पत्तिरीरिता ।
प्रजापतेस्सुतश्चोग्रो गतश्शापादुलूकताम् ॥ १२ ॥

मनोज्ञेन मृगी काचित् मनोज्ञा तेन सङ्गता ।
ततोऽण्डजाश्चित्ररूपास्सम्भूताः कतिचिद्धयाः ॥ १३ ॥

गन्धर्वेभ्यस्समुत्पन्ना वाजिनः केचन प्रिये ।
कथिता योनिजाश्चैते वाजिनो वरवर्णिनि ॥ १४ ॥

अयोनिजा योनिजाश्च पक्षयुक्ताः पुरा हयाः ।
तानम्बुदगणैस्साकं चरतो वीक्ष्य सर्वदा ॥ १५ ॥

असहिष्णुरथोवाच शालिहोत्रं शतक्रतुः ।
छिन्धि पक्षानमीषां त्वं यथा स्युर्वाहनानि मे ॥१६॥

इषीकास्त्रेण सोऽप्येषां पक्षांस्तत्प्रीतयेऽच्छिनत् ।
ततः प्रसादितस्तैस्तु प्रादाद्वरमिमं मुनिः ॥ १७ ॥

युष्मत्पक्षोपमो वेगश्चरणानां भविष्यति ।
अमराणां नृणां यूयं वाहनत्वं गमिष्यथ ॥ १८ ॥

एवमुक्तास्तदारभ्य वाहनत्वं ययुर्हयाः ।
ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणाञ्चैव लक्षणैः ॥ १९ ॥

ज्ञेया हयोत्तमास्तेषु पूर्वपूर्वश्शुभावहः ।
ब्राह्मणः शुक्लवर्णोऽश्वः क्षत्रियो लोहितः स्मृतः ॥२०

वैश्यः पीताभवर्णस्स्यात् शूद्रस्स्यात् कृष्णवर्णकः ।
ब्राह्मणाः क्षेमकृत्येषु क्षत्रिया युद्धकर्मसु ॥ २१ ॥

वैश्या द्रव्यार्जने शूद्राश्चान्यकार्येषु सिद्धिदाः ।
सदा सुप्ता भवन्त्येते वाजिनो भूतलेऽद्रिजे ॥ २२ ॥

जाग्रत्यायोधने प्राप्ते कोऽन्यस्तेभ्यः प्रियस्सखा ।
परिमाणं तुरङ्गाणां वक्ष्यामि क्रमशोऽधुना ॥ २३ ॥

अपाङ्गात् पुच्छमूलं तु तिर्यगश्वं प्रमाणयेत् ।
खुरान्तात्तत्ककुद्यावदूर्ध्वमानं समीक्षयेत् ॥ २४ ॥

उत्सेधेन चतुर्हस्तः पञ्चहस्तायतः प्रिये ।
उत्तमोऽश्वस्स्मृतोऽस्य स्यात् मुखं द्वाविंशदङ्गुलम् ॥२५

ग्रीवा समायताऽस्य स्यात् षट्पञ्चाशन्मिताङ्गुला ।
उरःपृष्ठं कटिश्चैव मुखतुल्यं समीरितम् ॥ २६ ॥

कर्णौ सप्ताङ्गुलौ प्रोक्तौ तालुयुग्मं षडङ्गुलम् ।
ऋजुस्सूक्ष्मः पुच्छदण्डः कथितो विंशदङ्गुलः ॥ २७ ॥

द्वाविंशदङ्गुलोत्सेधे जङ्घे चैव प्रकीर्तिते ।
सप्ताङ्गुलः खुरः प्रोक्तो विद्वद्भिस्तूत्तमे हये ॥ २८ ॥

एको ललाटे द्वौ मूर्ध्नि द्वौ द्वावश्वस्य पार्श्वयोः ।
द्वौ च वक्षसि विज्ञेयावपाने चैक एव तु ॥ २९ ॥

ध्रुवावर्ता दश ह्येते वाजिनश्शुभदायकाः ।
यस्तु सार्धत्रिहस्तैस्स्यादुन्नतश्च चतुष्करैः ॥ ३० ॥

आयतस्स तु विज्ञेयो हयो मध्यम इत्युमे ।
विंशत्यङ्गुलमानं स्यान्मुखमस्य वरानने ॥ ३१ ॥

ग्रीवाऽस्य कथिताऽश्वस्य षट्चत्वारिंशदङ्गुला ।
अष्टादशाङ्गुलोत्सेधे जङ्घे चास्य प्रकीर्तिते ॥ ३२ ॥

उरोजाताश्च कीलाश्च हयाश्चारट्टदेशजाः ।
कथिता मध्यमा देवि सिन्धुदेशनदीभवाः ॥ ४२ ॥

शबलाश्चार्यजाताश्च तथा सारस्वता हयाः ।
अधमाष्टङ्कणोत्थाश्च ये च प्राग्दक्षिणोद्भवाः ॥ ४३ ॥

हेषिते स्खलिते भीते तथा चोन्मार्गगामिनि ।
कुपिते भ्रान्तचित्ते च षट्सु दण्डं निपातयेत् ॥ ४४ ॥

लघुत्वं पातृदोषेण सादिदोषेण मन्दता ।
दौर्बल्यं स्वामिदोषेण स्वदोषो नास्ति वाजिनाम् ॥ ४५

महाघोणा महाकाया महोरस्का महास्वनाः ।
स्निग्धाङ्गास्सर्वदा ये च तेषामायुर्भवेद्बहु ॥ ४६ ॥

कर्णाग्रे पीडिते येषां सिन्दूराभस्य दर्शनम् ।
शोणितस्य भवेत् क्षिप्रं ते हयाश्चिरजीविनः ॥ ४७ ॥

न विष्किरन्ति ये घासं सुभक्ष्या ह्रस्वमेहनाः ।
महाशिरोललाटाश्च वाजिनश्चिरजीविनः ॥ ४८ ॥

या सङ्ख्या रोमकूपानां वाहकस्य हयस्य तु ।
तावद्वर्षं वसेत् स्वर्गे हयपृष्ठे हतो नरः ॥ ४९ ॥

यं लोकं वाजिपृष्ठे तु हतो गच्छति मानवः ।
तं लोकं वाजिमेधे च प्राप्तुं शक्नोति न क्वचित् ॥५०

अश्वा यस्य जयस्तस्य यस्याश्वास्तस्य मेदिनी ।
अश्वा यस्य यशस्तस्य यस्याश्वास्तस्य काञ्चनम् ॥५१

निपत्य युधि वेगेन मिषतां सर्वधन्विनाम् ।
शत्रून्निहत्य यात्येकश्शूरो वाजी प्रभावतः ॥ ५२ ॥

शस्त्रैर्विभिन्नदेहोऽपि श्रान्तोऽपि गुरुभारतः ।
न मुञ्चति रणे नाथमतः कोऽन्यो हयात् सुहृत् ॥५३॥

आमूलमन्दिरं यस्य पुरे सन्ति न वाजिनः ।
गृहभित्तिषु लेख्यास्ते तेन राज्ञोऽघशान्तये ॥ ५४ ॥

यस्सन्नद्धो हयो रावमूर्ध्ववक्त्रः करोति वै ।
खुराग्रेण लिखन्भूमिं स शंसति रणे जयम् ॥ ५५ ॥

यः करोत्यसकृन्मूत्रं पुरीषं वाऽऽशु मुञ्चति ।
स शंसति पराभूतिमत्यन्तं यश्च दुर्मनाः ॥ ५६ ॥

निष्कारणं निशान्ते यो हेषारावं करोति वै ।
परचक्रागमाशंसी स विज्ञेयो हयो बुधैः ॥ ५७ ॥

पुलकाङ्कितपुच्छो यो भवेद्वै यस्य घोटकः ।
स शंसति ध्रुवन्तस्य स्थिरस्यापि प्रयाणकम् ॥ ५८ ॥

स्फुलिङ्गा यस्य जायन्ते पुच्छतोऽश्वस्य वह्निजाः ।
निर्गच्छन्तः प्रभोर्नाशं प्रशंसन्ति निशागमे ॥ ५९ ॥

शक्यमश्वसहस्रेण कृत्स्नाञ्जेतुं वसुन्धराम् ।
तस्मादावश्यकतया पार्थिवैर्जयकांक्षिभिः ॥ ६० ॥

सङ्ग्राह्यास्तुरगा देवि साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
इत्येवं ते समाख्यातमश्वोत्पत्त्यादिकं प्रिये ।
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ६१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
अश्वोत्पत्तिस्वरूपनिरूपणन्नाम
त्रयस्त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

—

॥ अथ चतुस्त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ पदातिस्वरूपादिलक्षणकथनम् ॥

पार्वती—भगवन् भव भर्गेश सर्वज्ञ करुणानिधे ।
अश्वोत्पत्त्यादिकं सर्वं श्रुतं त्वन्मुखपङ्कजात् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि पदातिभटलक्षणम् ।
वक्तुमर्हसि देवेश यद्यस्ति मयि ते कृपा ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि यथावदनुपूर्वशः ॥ ३ ॥

ये सदन्वयसम्भूतास्सच्चारित्रा दृढव्रताः ।
ये सत्यवचसो नित्यं ते भटा इत्युदीरिताः ॥ ४ ॥

ये वै पितामहात् ख्याता ये पितुः ख्यातपौरुषाः ।
ये मातुलात् ख्यातवीर्यास्ते भटा इत्युदीरिताः ॥ ५ ॥

ये च युद्धे प्रतिभटतीक्ष्णखड्गाहतिव्रणैः ।
सञ्जातकिणकीर्णाङ्गास्ते भटा इत्युदीरिताः ॥ ६ ॥

युद्धे महति सन्नद्धे पुरो न्यस्तं पदं प्रिये ।
पश्चाद्ये न न्यसेयुस्ते भटवर्या इतीरिताः ॥ ७ ॥

युद्धेऽभिमुखमायान्तमुद्धतं वाजिनङ्गजम् ।
ये घ्नन्ति निर्भयाश्शीघ्रं ते भटा इत्युदीरिताः ॥ ८ ॥

स्वामिनं पार्ष्णिभागस्थं कृत्वा सेनाग्रवर्तिनः ।
ये युद्ध्यन्ति तृणप्रायप्राणास्ते वै भटास्स्मृताः ॥ ९ ॥

ये स्वामिनः पुरोभागे देव नः करकौशलम् ।
पश्येत्युदीर्य युध्यन्ते ते भटा इत्युदीरिताः ॥ १० ॥

पुत्रमित्रकलत्रादिस्वप्नप्रायाणि भामिनि ।
मत्वा ये युधि युध्यन्ते ते भटा इत्युदीरिताः ॥ ११ ॥

ये च स्वस्वामिकार्यार्थं बोधिपत्राग्रवच्चलम् ।
चित्तं सम्यक्समाधाय युद्धे बद्धस्पृहाः प्रिये ॥ १२ ॥

भवेयुरैकमत्येन ते भटा इत्युदीरिताः ।
ये च मार्गणसंम्बाधं सहन्ते वै महाहवे ॥ १३ ॥

त्यागवंत इवापर्णे ते भटा इत्युदीरिताः ।
ये नक्षत्रपदभ्रष्टाः क्षीणपुण्यास्सुरा इव ॥ १४ ॥

प्राप्तनानारसा देवि ते भटा इत्युदीरिताः ।
घना इव स्वच्छतरवारिधाराभिराद्रिजे ॥ १५ ॥

निरस्तराजहंसा ये ते भटा इत्युदीरिताः ।
विचित्रधनुषः काण्डान् विमुञ्चन्तोऽतिनिर्भरम् ॥ १६ ॥

न विगर्जन्ति ये देवि वारिदा इव ते भटाः ।
आबद्धकञ्चुकपदाः कक्ष्यासन्नद्धमध्यमाः ॥ १७ ॥

येच वक्षस्थलव्यूढकङ्कटास्ते भटास्स्मृताः ।
महोन्नता महोरस्का महास्कन्धा महौजसः ॥ १८ ॥

आजानुबाहवो ये च ते भटा इत्युदीरिताः ।
ये हेमकण्ठाभरणा येऽङ्गरागमनोहराः ॥ १९ ॥

ये चोष्णीषप्रतिफलन्माल्यास्ते वै भटाः स्मृताः ।
ये धनुर्बाणकुशला ये चासिषु कृतश्रमाः ॥ २० ॥

ये प्रासकुन्तनिपुणास्ते भटास्स्युर्वरानने ।
चर्मासिपाणयो ये च ये च वै चक्रपाणयः ॥ २१ ॥

ये गदापरिघोपेतास्ते भटा इत्युदीरिताः ।
ये च शूलधराश्शूरा ये च मुद्गरधारिणः ॥ २२ ॥

ये कुठारभृतो देवि ते भटा इत्युदीरिताः ।
एवंविधान् भटान् देवि बहून् सम्पादयेन्नृपः ॥ २३॥

सर्वशत्रुक्षयार्थाय सर्वत्र विजयाय च ।
त्रिविधं रथनागाश्वनामकं बलमस्ति यत् ॥ २४ ॥

तद्धि तुर्यबलाधीनमिति निर्णीतमद्रिजे ।
एवंविधानां शूराणां भटानां शतकस्य तु ॥ २५ ॥

एकं शूरतरं कुर्याद् भटमध्यक्षमद्रिजे ।
तस्य चान्दोलिकामश्वं छत्रं गीतविमिश्रिताम् ॥ २६॥

रम्यां * तूर्यकशान् देवि दद्यान्नृपतिसत्तमः ।
तत्परं तादृशानां तु शतेशानां शतस्य च ॥ २७ ॥

वीराधिवीरमेकं च कुर्यादधिपतिं प्रिये ।
स एव सेनापतिरित्युच्यते नयकोविदैः ॥ २८ ॥

तदधीनं बलं सर्वं हस्त्यश्वादिकमद्रिजे ।
कृत्वा तौर्यत्रिकादीनि बहुमानानि पार्थिवः ॥ २९ ॥

कल्पयित्वा वन्दिनश्च तोषयेद् भूषणादिभिः ।
एवं भटायुतयुतास्सेनाधिपतयश्शिवे ॥ ३० ॥

---

* तूर्यकळानिति प्राचीनमातृकापाठः ।

निवसन्ति त्रिचतुराश्चतुरा रणमूर्धनि ।
यस्य राज्ञो गृहद्वारि स भवेद्भूपुरन्दरः ॥ ३१ ॥

तस्मादावश्यकतया भटा एवं महीभुजा ।
साम्राज्यस्थैर्यसिद्ध्यर्थं सङ्ग्राह्यास्सर्वमङ्गळे ॥ ३२ ॥

एवं पत्तिस्वरूपं ते सङ्ग्रहेण मयेरितम् ।
यथावदरविन्दाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
पदातिस्वरूपनिरूपणन्नाम
चतुस्त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथ पञ्चत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ चापादिलक्षणस्वरूपनिपणम् ॥

पार्वती—पदातिलक्षणं देव श्रुतं त्वन्मुखपङ्कजात् ।
इदानीं श्रोतुमिच्छामि चापाद्यायुधलक्षणम् ॥ १ ॥

शराणाञ्चैव लक्ष्यस्य धानुष्कस्य विशेषतः ।
तत्सर्वं वद देवेश यद्यस्ति करुणा मयि ॥ २ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
उत्तरं ते प्रवक्ष्यामि सादरं शृणु भामिनि ॥ ३ ॥

सर्वायुधमहामात्रं समस्तारिनिषूदनम् ।
चापमेवायुधं प्राहुर्धनुर्वेदविशारदाः ॥ ४ ॥

चापस्सद्वंशसम्भूतस्सद्गुणः पर्ववान् सदा ।
अहो कोटिद्वयाढ्योऽपि दूरं क्षिपति मार्गणान् ॥ ५ ॥

तादृग्गुणस्स वै तस्य विक्षेपे विद्विषां पुनः ।
कथं कमलपत्राक्ष नोपपद्येत कौशलम् ॥ ६ ॥

तस्माच्चापात्परं क्रूरमायुधं नास्ति भूतले ।
अतस्सम्पादितव्यास्ते पार्थिवैर्जयकांक्षिभिः ॥ ७ ॥

चापस्तु द्विविधः प्रोक्तो दैवो मानुष इत्युमे ।
उत्तमो देवचापस्स्यात् निकृष्टो मानुषः प्रिये ॥ ८ ॥

सार्धैस्तु पञ्चभिर्हस्तैरायतो नवपर्वयुक् ।
सप्तपर्वाऽथ वा सुज्यश्चापो दैव इतीरितः ॥ ९ ॥

चतुर्हस्तायतो देवि त्रिपर्वा पञ्चपर्ववान् ।
सप्तपर्वान्वितो वाऽपि सद्गुणो मानुषस्स्मृतः ॥ १० ॥

पुरा कृतयुगे देवि दैवश्चापो मया धृतः ।
मत्तः परशुरामेण धृतस्त्रेतायुगे पुनः ॥ ११ ॥

राघवेण धृतो देवि रावणस्य वधाय वै ।
द्वापराख्ये युगे रामाज्जामदग्न्यान्महाबलात् ॥ १२ ॥

धृतस्तु द्रोणविप्रेण तस्मात्पार्थेन धारितः ।
तस्मात्सात्यकिना देवि धृतो नान्यैर्नृपैर्धृतः ॥ १३ ॥

अहङ्कृतेतिनिपुणस्त्रेतायां रघुनन्दनः ।
द्वापराख्ये युगे द्रोणो दैवचापे वरानने ॥ १४ ॥

अन्ये तु पृथिवीपाला ययातिनहुषादयः ।
मानुषेणैव चापेन ह्यजयन्नखिलानरीन् ॥ १५ ॥

कथं कलियुगे राज्ञां दैवचापाधिकारिता ।
तस्मादार्यैर्नृपैर्धार्याश्चापा मानुष एव हि ॥ १६ ॥

चतुःपर्व च षट्पर्व चाष्टपर्व धनुस्त्यजेत् ।
अतिजीर्णमपक्वञ्च जातिदुष्टमथैव च ॥ १७ ॥

अपक्वं भङ्गमाप्नोति कार्कश्यन्त्वतिजीर्णकम् ।
जातिदुष्टेन धनुषा बान्धवैः कलहो भवेत् ॥ १८ ॥

शोकमोहकरं देवि समपर्वधनुस्स्मृतम् ।
गळग्रन्थिसमायुक्तं धनहीनकरं धनुः ॥ १९ ॥

एभिर्दोषैर्विनिर्मुक्तं तस्माद्धार्यं धनुर्नृपैः ।
एतदेव धनुर्दिव्यं मानुषञ्च महर्षयः ॥ २० ॥

कोदण्डमिति देवेशि कथयन्ति करास्थितम् ।
शार्ङ्गं पुनर्धनुर्दिव्यं विष्णोः परममायुधम् ॥ २१ ॥

वितस्तिभिस्सप्ताभिर्यदायतञ्च नतन्विधा ।
सर्वलक्षणसंयुक्तन्निर्मितं विश्वकर्मणा ॥ २२ ॥

न स्वर्गे न च पाताले न भूमौ वापि कस्यचित् ।
करे तद्वशमायाति मुक्त्वैकं पुरुषोत्तमम् ॥ २३ ॥

पुराऽनेनैव धनुषा हरिराजौ सुमालिनम् ।
मालिनं माल्यवन्तञ्च तूर्णं समजयत्प्रिये ॥ २४ ॥

वितस्तिभिस्सार्धषड्भिरायतं शार्ङ्गमद्रिजे ।
मानुषं तु विजानीयात् सर्वशत्रुक्षयोचितम् ॥ २५ ॥

प्रायो योऽयं धनुश्शार्ङ्गं गजारोहाश्वसादिनाम् ।
रथिनाञ्च पदातीनां वांशं धनुरुदीरितम् ॥ २६ ॥

गुणानां लक्षणं वक्ष्ये नानारूपं हिमाद्रिजे ।
पट्टसूत्रैर्गुणः कार्यः कनिष्ठाङ्गुलसम्मितः ॥ २७ ॥

धनुःप्रमाणो निस्सन्धिस्सम्यक्त्रिगुणतः प्रिये ।
तदभावे हरिण्या वा महिषाणां गवामपि ॥ २८ ॥

स्नायुभिर्वा गुणः कार्यस्तदभावे नृलोमभिः ।
तदभावे पक्ववंशत्वचा वा कारयेद् गुणम् ॥ २९ ॥

अर्कवृक्षत्वचा वाऽपि कुर्याद् गुणमगात्मजे ।
शराणां लक्षणं वक्ष्ये यथावदनुपूर्वशः ॥ ३० ॥

स्थूलन्न चातिसूक्ष्मञ्च न पक्कन्न कुभूमिजम् ।
हीनग्रन्थि विदीर्णञ्च वर्जयेदीदृशं शरम् ॥ ३१ ॥

पूर्णग्रन्थिसुपक्कञ्च कठिनं वर्तुळम्प्रिये ।
काण्डं धन्वी प्रगृह्णीयात् सूक्ष्मवंशसमुद्भवम् ॥ ३२ ॥

कङ्कहंसशुकानाञ्च पक्षा दक्षाश्च केकिनाम् ।
हंसानाङ्कुरराणाञ्च पक्षाश्चैव सुशोभनाः ॥ ३३ ॥

एकैकस्य शरस्यैव चतुःपत्राणि योजयेत् ।
षडङ्गुलप्रमाणेन पक्षभेदञ्च कारयेत् ॥ ३४ ॥

एवं वांशस्य चापस्य मार्गणे परिकल्पयेत् ।
दशाङ्गुलमिताः पक्षाश्शार्ङ्गचापस्य मार्गणे ॥ ३५ ॥

त्रिविधास्तु शराः प्रोक्ताः पुंस्त्रीषण्डप्रभेदतः ।
अग्रे स्थूला भवेन्नारी पश्चात् स्थूलो भवेत्पुमान् ॥ ३६

समं नपुंसकं विद्यात् तत्तत्कार्यञ्च वक्ष्यते ।
दूरपातो युवत्यास्स्यात्पुरुषाद् दृढभेदनम् ॥ ३७ ॥

नपुंसकात्स्वल्पभेद इत्येवं निर्णयस्त्रिधा ।
धारामुखः क्षुरप्रश्च गोपुच्छश्चार्धचन्द्रकः ॥ ३८ ॥

सूचीमुखश्च भल्लश्च वत्सदन्तो द्विभल्लकः ।
विकर्णो काकतुण्डश्चेत्येवं भेदा दशोरिताः ॥ ३९ ॥

धारामुखेन चर्मैकं क्षुरप्रेण च कार्मुकम्।
सूचीमुखेन कवचमर्धचन्द्रेण मस्तकम् ॥ ४० ॥

भल्लेन हृदयं छिन्द्याद्द्विभल्लेन गुणं शरम्।
लौहं तु काकतुण्डेन लक्ष्यं गोपुच्छकेन च ॥ ४१ ॥

स्वस्वनामसमाकारा भवेयुश्चाप्यमी शराः।
सर्वलोहाश्च ये बाणा नाराचास्ते प्रकीर्तिताः ॥ ४२ ॥

पञ्चभिः पृथुलैः पक्षैर्युक्तास्सिद्ध्यन्ति सङ्गरे।
नालीका लघवो बाणा नलकाण्डविनिर्मिताः ॥ ४३ ॥

अत्युच्चदुर्गपातेषु धर्मयुद्धेषु ते मताः।
अमी सर्वे शराः कार्या रुक्मपुङ्खाश्च चित्रिताः ॥ ४४॥

जाम्बूनदमयैः पट्टैस्सूक्ष्मैर्धातुभिरेव वा।
स्वस्वनामाक्षरैश्शश्वच्चिह्निताश्च वरानने ॥ ४५ ॥

कर्तव्याः परबोधार्थमिमे तस्य शरा इति।
पिप्पलीं सैन्धवं कुष्ठं गोमूत्रेण विलोपयेत् ॥ ४६ ॥

सल्लिप्तांश्च ततो बाणानग्नौ किञ्चित्प्रतापयेत्।
अभेद्यमपि भेद्यं स्याच्छरैर्लिप्तौषधैर्भृशम् ॥ ४७ ॥

अथ वक्ष्ये लक्ष्यलक्ष्म यथावदनघे तव।
लक्ष्यं तु त्रिविधं ज्ञेयं चलञ्चाचलमद्रिजे ॥ ४८ ॥

चलाचलञ्च क्रमशो धनुर्वेदविशारदैः ।
येन लक्ष्यं चलं शश्वदचलेन धनुष्मता ॥ ४९ ॥

भिद्यते सोच्यते सद्भिश्चलवेधीति भूतले ।
यो भिनत्त्यचलं लक्ष्यं चलस्सन् स्वयमद्रिजे ॥ ५० ॥

सोच्यते चलवेधीति धनुर्वेदविशारदैः ।
चलाचलं तु यल्लक्ष्यं यस्स्वयञ्च चलाचलः ॥ ५१ ॥

भिनत्त्येकेन बाणेन स चलाचलभेदकः ।
[* ऊर्ध्ववेधी गदायुद्धे स्वर्गं प्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ ५२ ॥

निरयं नाभ्यधोवेधी पादवेधी च रौरवम् ।]
एकोऽपि यत्र नगरे प्रसिद्धस्स्याद्धनुर्धरः ॥ ५३ ॥

ततो यान्त्यरयो दूरं मृगास्सिंहगृहादिव ।
ब्राह्मणेन धनुर्धार्यं खड्गं तु क्षत्रियेण वै ॥ ५४ ॥

वैश्येन धार्यते कुन्तं गदा शूद्रेण धार्यते ।
तस्मादावश्यकतया साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ ५५ ॥

सम्पादनीयाश्चापाद्याः पार्थिवैर्जयकांक्षिभिः ।
इत्येवं ते समाख्यातं चापबाणादिलक्षणम् ॥

---

* अयं श्लोकः प्राक्तनमातृकासु न दृश्यते ।

लक्ष्यधानुष्कयोश्चापि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ५६ ॥

इत्याकाशभैरवाख्येमहाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
चापादिस्वरूपनिरूपणं नाम
पञ्चत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथ षट्त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ धानुष्कश्रमस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—देवदेवविरूपाक्ष श्रुतञ्चापादिलक्षणम् ।
सर्वाश्चर्यकरं सम्यक्त्वन्मुखाम्भोजतो मया ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि धानुष्केण श्रमः कथम् ।
कर्तव्यः करुणासिन्धो वद मे वदतां वर ॥ २ ॥

श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ।
तत्तेऽहं सम्प्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ॥ ३ ॥

पुरतो वर्तमानस्य लक्ष्यस्य बहुधा शितैः ।
शरैराकर्णमाकृष्टैर्भेदनं यत्तदद्रिजे ॥ ४ ॥

श्रम इत्युच्यते पुम्भिर्धनुर्वेदविशारदैः ।
श्रम एव परं श्रेयः श्रम एव परं बलम् ॥ ५ ॥

श्रम एव परा कीर्तिर्धानुष्कस्य विशेषतः ।
तस्मादवश्यं धानुष्को भवेच्छ्रमपरिश्रमः ॥ ६ ॥

प्रत्यहं प्रयतः प्रातः सायञ्च वरवर्णिनि ।
य एकस्मिन्नपि दिने धन्वी न कुरुते श्रमम् ॥ ७ ॥

तस्य दृष्टिश्च मुष्टिश्च नानाकारा चलत्युभे ।
तस्मात्कृतश्रमेणैव सङ्ग्रामे प्राप्यते जयः ॥ ८ ॥

गुरूपदिष्टमार्गेण श्रमः कार्यो धनुष्मता ।
धानुष्कस्य श्रमारम्भे भुजङ्गो यदि दृश्यते ॥ ९ ॥

अथवा भज्यते चापः त्रुटितो वा गुणो भवेत् ।
श्रमं तत्र न कुर्वीत यदीच्छेच्छ्रेय आत्मनः ॥ १० ॥

चन्द्रहीना यथा रात्रिः पुष्पहीना यथा लता ।
तथैव श्रमहीनाऽपि धनुर्विद्या वरानने ॥ ११ ॥

स्थानानि पञ्च वक्ष्यामि धानुष्कस्य यथाक्रमम् ।
आलीढमादिमं स्थानं प्रत्यालीढमनन्तरम् ॥ १२ ॥

विशाखं दर्दुरञ्चैव गारुडञ्चैव पञ्चमम् ।
विन्यस्याग्रे वामपादं पश्चादाकुञ्च्य दक्षिणम् ॥ १३ ॥

आलीढं तु प्रकर्तव्यं समीपशरपातने ।
प्रत्यालीढे प्रकर्तव्यं दक्षिणं पुरतः पदम् ॥ १४ ॥

वामं त्वाकुञ्चितं कार्यं सुदूरशरपातने ।
पादौ सविस्तरौ कृत्वा समौ हस्तप्रमाणतः ॥ १५ ॥

विशाखस्थानकं कार्यं कूटलक्ष्यविभेदने ।
कृत्वा चैव समौ पादौ निष्कम्पौ च सुसङ्गतौ ॥१६॥

वपुराकुञ्च्य चोरू द्वौ जानुनी धारणीं गते ।
कृत्वा कार्यं दर्दुराख्यं स्थानं कण्टकभेदने ॥ १७ ॥

सव्यं जानु गतं भूमौ दक्षिणं चैव कुञ्चितम् ।
कृत्वाऽग्रतस्तु वै कुर्याद् गारुडं दृढभेदने ॥ १८ ॥

मुष्टयः पञ्च कथिताः शरसन्धानकर्मणि ।
पताका वज्रमुष्टिश्च सिंहकर्णा तथैव च ॥ १९ ॥

मत्सरी काकतुण्डी च तल्लक्षणमिहोच्यते ।
दीर्घा तु तर्जनी यत्र ह्याश्रिताङ्गुष्ठमूलका ॥ २० ॥

पताका सा तु विज्ञेया नाळीकशरमोक्षणे ।
तर्जनीमध्यमामध्यमङ्गुष्ठो विशते यदि ॥ २१ ॥

वज्रमुष्टिश्च सा ज्ञेया स्थूलतारा च मोक्षणे ।
अङ्गुष्ठनखमूले तु मध्यमाग्रं सुसंस्थितम् ॥ २२ ॥

सिंहकर्णा तु विज्ञेया वत्सदन्तविमोक्षणे ।
अङ्गुष्ठनखमूले तु तर्जन्यग्रं सुसंस्थितम् ॥ २३ ॥

मत्सरी नाम सा ज्ञेया चित्रलक्ष्यस्य वेधने ।
अङ्गुष्ठाग्रे तु तर्जन्या मुखं यत्र निवेशितम् ॥२४॥

काकतुण्डा तु सा ज्ञेया सूक्ष्मलक्ष्यनिपातने ।
योज्यालीढे पताकाख्या प्रत्यालीढे तु पार्वति ॥ २५ ॥

वज्रमुष्टिर्विधातव्या विशाखे सिह्मकर्णिका ।
मत्सरी दर्दुरे योज्या गारुडे काकतुण्डिका ॥ २६ ॥

एवमासनभेदेषु मुष्टिभेदा निरूपिताः ।
उदिते भास्करे लक्ष्यं प्रत्यग्निदिशि निक्षिपेत् ॥ २७ ॥

अपराह्णे तु कर्तव्यं लक्ष्यं पूर्वदिगाश्रितम् ।
उदग्दिशि सदा कार्यं प्रशस्तं लक्ष्यमद्रिजे ॥ २८ ॥

सङ्ग्रामेण विना कार्यं न लक्ष्यं दक्षिणामुखम् ।
षष्टिहस्तान्तरं लक्ष्यमुत्तरं परिकीर्तितम् ॥ २९ ॥

चत्वारिंशत्करैर्मध्यमधमं स्यात्तदर्धतः ।
क्रियाकलापान् वक्ष्यामि श्रमसाध्यान् शुचिस्मिते ॥३०

येषां विज्ञानमात्रेण सिद्धिर्भवति धन्विनाम् ।
प्रथमं चापमालोक्य चूलिकां बन्धयेत्ततः ॥ ३१ ॥

स्थानकं तु ततः कुर्याद् बाणं परिकरं न्यसेत् ।
तोलनं धनुषश्चैव कर्तव्यं वामपाणिना ॥ ३२ ॥

आदानं च ततः कृत्वा सन्धानं च ततः परम् ।
सकृदाकृष्टचापेन लक्ष्यवेधं तु कारयेत् ॥ ३३ ॥

कुम्भकेन स्थितं कृत्वा हुङ्कारेण विसर्जयेत् ।
इत्यभ्यासक्रिया कार्या धन्विना सिद्धिमिच्छता ॥ ३४ ॥

षण्मासात् सिद्ध्यते मुष्टिः शरास्संवत्सरेण तु ।
नाराचास्तस्य सिद्ध्यन्ति प्रसन्नोऽहं यदा तदा ॥ ३५ ॥

पुष्पवद्धारयेद्बाणं सर्पवत्पीडयेद्धनुः ।
धनवल्लक्षयेल्लक्ष्यं यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ॥ ३६ ॥

प्रथमं वामहस्तेन यश्श्रमं कुरुते नरः ।
तस्य चापक्रियासिद्धिरचिरादेव जायते ॥ ३७ ॥

वामहस्तेतु संसिद्धे दक्षिणेनारभेत्ततः ।
उभाभ्यां च श्रमं कुर्यात् नाराचैश्च शरैस्तथा ॥ ३८ ॥

चतुश्शतैश्च काण्डानां यो हि लक्ष्यं निपातयेत् ।
सूर्योदये चास्तमये स श्रेष्ठो धन्विनां भवेत् ॥ ३९ ॥

त्रिशतैर्मध्यमः प्रोक्तो द्विशताभ्यां कनिष्ठकः ।
ऊर्ध्ववेधी भवेच्छ्रेष्ठो नाभिवेधी च मध्यमः ॥ ४० ॥

पादवेधी कनिष्ठः स्यादिति निर्णीतमद्रिजे ।
पूर्वापरौ समौ कार्यौ समांशौ निश्चलौ करौ ॥ ४१ ॥

चक्षुषी स्पन्दयेन्नैव दृष्टिं लक्ष्ये नियोजयेत् ।
मुष्टिनाच्छादितं लक्ष्यं शरस्याग्रे नियोजयेत् ॥ ४२ ॥

मनोदृष्टिगतं ज्ञात्वा ततः काण्डं विसर्जयेत् ।
एवञ्चेदाशुगो देवि लक्ष्यान्न स्खलति ध्रुवम् ॥ ४३ ॥

आदानञ्चैव तूणीरात् सन्धानङ्कर्षणन्तथा ।
क्षेपणञ्च त्वरायुक्तो बाणस्य कुरुते तु यः ॥ ४४ ॥

नित्याभ्यासवशात्तस्य शीघ्रसन्धानता भवेत् ।
उदग्गा दक्षिणा चैव ऊर्ध्वगाऽधोमुखी तथा ॥ ४५ ॥

चतस्रो गतयः प्रोक्ता बाणस्खलनहेतवः ।
कम्पते गुणमुष्टिस्तु मार्गणस्य हि पृष्ठतः ॥ ४६ ॥

सम्मुखस्स्याद्धनुर्मुष्टिस्तदा सौम्या गतिर्भवेत् ।
ग्रहणे शिथिलं यस्य ऋजुत्वेन विवर्जितम् ॥ ४७ ॥

पार्श्वं तु दक्षिणं याति सायकस्स न संशयः ।
ऊर्ध्वं भवेच्चापमुष्टिर्गुणमुष्टिरधो भवेत् ॥ ४८ ॥

स मुक्तो मार्गणो लक्ष्यादूर्ध्वं याति न संशयः ।
मोक्षणे चैव बाणस्य चापमुष्टिरधो भवेत् ॥ ४९ ॥

गुणमुष्टिर्भवेदूर्ध्वं तदाऽधोगामिनी गतिः ।
लक्ष्यबाणाग्रदृष्टीनां सङ्गतिस्तु यदा भवेत् ॥ ५० ॥

तदानीमुज्झितो बाणो लक्ष्यान्न स्खलति ध्रुवम् ।
निर्दोषश्शब्दहीनश्च सममुष्टिद्वयस्थितः ॥ ५१ ॥

भिनत्ति दृढवेध्यानि सायको नात्र संशयः ।
स्वाकृष्टस्तेजितो यस्तु सुशुद्धो गाढमुष्टिगः ॥ ५२ ॥

नरनागाश्वकायेषु न स तिष्ठति मार्गणः ।
अयश्चर्मघटश्चैव मृत्पिण्डश्च चतुष्टयम् ॥ ५३ ॥

यो भिनत्ति हि तस्येषुर्वज्रेणापि न धार्यते ।
सार्धाङ्गुलप्रमाणेन लोहपात्राणि कारयेत् ॥ ५४ ॥

तानि भित्त्वैकबाणेन दृढघाती भवेन्नरः ।
चतुर्विंशतिचर्माणि यो भिनत्तीषुणा नरः ॥ ५५ ॥

तस्य बाणो गजेन्द्रस्य कायन्निर्भिद्य गच्छति ।
भ्राम्यज्जले घटो वेध्यश्चक्रे मृत्पिण्डकन्तथा ॥ ५६ ॥

यथा भ्रमन्तु वेधी चेत् भ्रमवेधी स उच्यते ।
अयस्तु काकतुण्डेन चर्म धारामुखेन च ॥ ५७ ॥

मृत्पिण्डञ्च घटञ्चैव विद्धयेत् सूचीमुखेन तु ।
बाणभङ्गकलावर्तकाष्ठभेदनमेव च ॥ ५८ ॥

बिन्दुकं गोळकयुगं यो वेत्ति स जयी भवेत् ।
लक्ष्यस्थाने धृतङ्काण्डं राम्मुखं भेदयेत्तु यः ॥ ५९ ॥

किञ्चिन्मुष्टिं विधाय स्वां तिर्यग्विफलितेषुणा ।
सम्मुखं वा समायान्तं तिर्यग्वाऽऽयान्तमम्बरे ॥ ६० ॥

शरं शरेण यश्छिन्द्याद्बाणवेधी स जायते ।
काष्ठे च केशं संयम्य तत्र बध्वा वराटकम् ॥ ६१ ॥

हस्तेन भ्राम्यमाणन्तं यो विध्येद् भ्रमवेध्यसौ ।
लक्ष्यस्थाने न्यसेत्काष्ठं देवि गोपुच्छसन्निभम् ॥ ६२ ॥

यश्छिन्द्यात्तु क्षुरप्रेण काष्ठवेधी स उच्यते ।
लक्ष्ये बिन्दु न्यसेच्छुभ्रे रक्तं बन्धूकपुष्पवत् ॥ ६३ ॥

हन्ति तं बिन्दुकं यस्तु बिन्दुवेधी स जायते ।
काष्ठे गोळयुगं क्षिप्त्वा प्रान्तयोः पद्मलोचने ॥ ६४ ॥

शरयुग्मेण यश्छिन्द्यात् तद्युग्ममतिवेगतः ।
स युग्मवेधी कथितः पूजितस्सर्वपार्थिवैः ॥ ६५ ॥

रथस्थेन हयस्थेन गजस्थेन च धन्विना ।
धावता वै श्रमः कार्यो लक्ष्यं हन्तुं सुनिश्चितम् ॥६६॥

मण्डलभ्रमणैश्चित्रैस्तथैव च गतागतैः ।
सव्यापसव्यगतिभिर्गोमूत्रगतिभिः पुनः ॥ ६७ ॥

धानुष्केण श्रमः कार्यो लक्ष्यसल्लग्नदृष्टिना ।
अष्टमी चाप्यमावास्या पूर्णिमा च चतुर्दशी ॥ ६८ ॥

वर्जनीया प्रयत्नेन धन्विना श्रमकर्मणि ।
अनध्यायदिने देवि धानुष्केण कृतश्श्रमः ॥ ६९ ॥

---

* मण्डलभ्रमणैर्देवि इति प्राक्तनमातृकापाठः ।

अनर्थाय भवेत् क्षिप्रं नास्ति नास्त्यत्र संशयः ।
तस्माच्छुभेषु दिवसेष्वनुकूलेषु चात्मनः ॥ ७० ॥

अध्येतव्यो धनुर्वेदः सावधानेन चेतसा ।
इत्येवं ते समाख्यातं श्रमकर्म यथाक्रमम् ॥
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ७१ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
धानुष्कश्रमाभ्यासस्वरूपनिरूपणन्नाम
षट्त्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथ सप्तत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ युद्धस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शम्भो शङ्कर सर्वज्ञ श्रमकर्म यथाक्रमम् ।
ज्ञातं युद्धस्वरूपञ्च ज्ञातुमिच्छामि सांप्रतम् ॥ १ ॥

तद्वदस्व दयासिन्धो मय्यस्ति यदि ते दया ।
श्रीशिवः—साधु साधु जगत्पूज्ये यन्मां त्वं परिपृच्छसि ॥ २ ॥

तत्तेऽहं संप्रवक्ष्यामि शृणुष्व सुसमाहिता ।
सार्वभौमस्य नृपतेर्मण्डलस्येश्वरस्य वा ॥ ३ ॥

राज्ञो वा यस्य कस्यापि शूरस्य वरवर्णिनि ।
राष्ट्रसन्धिषु राष्ट्रे वा रिपवोऽप्युद्धता यदा ॥ ४ ॥

प्रजाः पशून्वा बाधन्ते तांस्तदा सामभाषणैः।
प्रीणयित्वा वशी कुर्यादृजुमार्गेण पार्थिवः ॥ ५ ॥

साम्नैवारिर्भवेन्मित्रं साम्नैवारिः प्रतुष्यति।
तस्मात्साम्नः परतरो नास्त्युपायो जगत्त्रये ॥ ६ ॥

यदि साम्ना त्वसाध्यास्ते दानेन स्ववशन्नयेत्।
दानेन वशमायान्ति शत्रवोऽप्यतिभीषणाः ॥ ७ ॥

वैरञ्च नाशमायाति तस्माद्दानं महत्तरम्।
तेन चाप्यवशेष्वेषु भेदङ्कुर्यात् परस्परम् ॥ ८ ॥

भेदमेव पुरा कृत्वा नारदस्त्वजयज्जगत्।
तस्मात् परतरं प्राहुर्भेदोपायं मनीषिणः ॥ ९ ॥

भेदासाध्येषु रिपुषु दण्डमेव प्रयोजयेत्।
दण्डशीलस्य नृपतेस्सर्वे त्रस्यन्ति शत्रवः ॥ १० ॥

दण्डहीने महीपाले मृदुत्वं भीरुतामपि।
आरोपयन्त्यरिनृपास्तस्माद्दण्डो महत्तरः ॥ ११ ॥

स एव दण्डो विद्वद्भिर्युद्धमित्यभिधीयते।
युद्धमेव परं श्रेयः परत्रेह महीभुजाम् ॥ १२ ॥

युद्धे यदीह जेता स्याज्जयलक्ष्मीं महीमपि।
महतीं प्राप्य सकलान् भोगाननुभवेच्चिरम् ॥ १३ ॥

एकोऽपि यदि पञ्चत्वमापन्नस्स्याद्रणाङ्कणे ।
वीरलक्ष्म्याऽन्वितस्स्वर्गे दिव्यान्भोगान्वराननें ॥ १४ ॥

अमरीभिरसङ्ख्याभिरन्वितोऽनुभवेच्चिरम् ।
तस्मादुभयथा देवि महाहव इवाहवः ॥ १५ ॥

यज्वनां भूभुजां श्रेयः परमित्युदितो बुधैः ।
यदा मृत्युरयुद्धेऽपि युद्धे जीवितसंशयः ॥ १६ ॥

तदा युद्धं प्रकर्तव्यं पार्थिवेन सुबुद्धिना ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन युद्धमेव महीक्षिता ॥ १७ ॥

कर्तव्यमरिभिस्सार्धं साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ।
यस्यां दिश्यरिभूपालो बलेन सह वर्तते ॥ १८ ॥

तस्यां दिश्युन्नतं शुभ्रमुद्धृत्य पटमण्टपम् ।
तस्यान्तस्सुशुभे लग्ने स्वीयं चापं शरानपि ॥ १९ ॥

खड्गखेटौ च विन्यस्य नृपतिर्जयदुन्दुभिम् ।
ताडयित्वा पूजयित्वा तानादाय समर्चितान् ॥ २० ॥

जयघोषेण महता वन्दिनामपि वर्धितः ।
बहिर्निर्गत्य भद्रेभमारुह्यारिबलं प्रति ॥ २१ ॥

यायाद् युद्धेऽतिसन्नद्धः स्वेष्टदेवं हृदि स्मरन् ।
द्यूतोद्युक्तैरिव स्वक्षैस्सुचक्रैस्सुनृपैरिव ॥ २२ ॥

मनोज्ञघोषैराभीरदेशैरिव रथैः प्रिये ।
व्याप्ते सति पुरोभागे रथिसारथिशोभितैः ॥ २३ ॥

दानवद्भिर्महोदारैरिव रात्रिव्रजैरिव ।
नक्षत्रमालिकायुक्तैर्निष्कुटैरिव भूभुजाम् ॥ २४ ॥

नानाकदलिकायुक्तैर्नागैस्साधोरणैरपि ।
पार्श्वद्वये परिवृते परितः पद्मलोचने ॥ २५ ॥

सागरैरिव सावर्तैः कुपितैः पुरुषैरिव ।
क्ष्मां वेगेन मुञ्चद्भिः कुम्भकारगृहैरिव ॥ २६ ॥

नवभाण्डान्वितैरश्वैरसङ्ख्यैश्च ससादिभिः ।
पार्ष्णिभागे परिवृते सत्युमे समये समे ॥ २७ ॥

धनुषां विद्विषाञ्चैव जीवाकृष्टिविधायिभिः ।
प्रापयद्भिर्महोदारैरिव लक्षाणि मार्गणैः ॥ २८ ॥

कैश्चिद् धनुर्धरैः खड्गहस्तैः खड्गमृगानपि ।
हन्तुं विचक्षणैः कैश्चित्कैश्चित्सल्लोल्लसत्करैः ॥ २९ ॥

कैश्चित्प्रतिभटत्रासकरैः प्रासकरैरपि ।
कैश्चिच्छकुन्तपदवीस्पर्शिकुन्तधरैरपि ॥ ३० ॥

अन्यैरतिकठोराग्रकुठारवरधारिभिः ।
कैश्चिन्मुदा सदोपात्तगदायुद्धविशारदैः ॥ ३१ ॥

भटैरत्युद्धतैर्देवि सर्वत्र समधिष्ठिते ।
त्रिविधे रथनागाश्वनामकेऽत्युद्धते बले ॥ ३२ ॥

रथचक्रस्वनैर्दन्तिबृंहितैरश्वहेषितैः ।
पदातिसिंहनादैश्च प्रतिपक्षभयङ्करैः ॥ ३३ ॥

प्रतिध्वनति दिक्चक्रे परितः पद्मलोचने ।
विजिगीषुररीन्राजा तत्पुरस्य पुरो भुवि ॥ ३४ ॥

शिबिरं कल्पयेन्नानापटमण्टपशोभितम् ।
नानाऽऽपणसमाकीर्णं विस्तीर्णविशिखान्वितम् ॥ ३५ ॥

परितो वलयाकारकण्टकावृतिसंयुतम् ।
संरक्षितचतुर्द्वारं भटैरतिभयङ्करैः ॥ ३६ ॥

एवं राजा विनिर्माय शिबिरं तत्परं प्रिये ।
आरक्षं कल्पयेत्सम्यक्क्रोशमात्रे तु सर्वतः ॥ ३७ ॥

ततः परं तदारक्षाद्बहिः क्रोशद्वयान्तरम् ।
त्यक्त्वा नृपस्योपजीव्यपार्ष्णिग्राहादिभूभुजाम् ॥३८॥

सामन्तनृपतीनाञ्च शिबिराणि पृथक्पृथक् ।
कारयेच्च यथाऽन्योन्यं कलहो न भवेत्तथा ॥ ३९ ॥

ततस्त्वशिबिरे राजा बहुधा कारयेत्प्रिये ।
यानशाला मन्दुराश्च गजकूटांश्च कानिचित् ॥ ४०

कायमानानि रम्याणि चतुर्विधबलस्य तु ।
स्थातुं पटकुटीः काश्चित् तत्र तत्र वरानने ॥ ४१ ॥

ततो नानाविधं धान्यं घासं लवणमिन्धनम् ।
बहु सम्पाद्य कर्तव्या राशयः पर्वतोपमाः ॥ ४२ ॥

तत्र क्वचित्कार्मुकाणां शराणां कुत्रचित्स्थले ।
कृपाणानां तथैकत्र कर्तव्याश्चैव राशयः ॥ ४३ ॥

एवं शिबिरसामग्रीं सम्पाद्य स्वानुयायिनः ।
आहूय नृपतीन् सर्वान् बलाध्यक्षानपि प्रिये ॥ ४४ ॥

श्वः परश्वोऽथ वा युद्धं कर्तव्यमरिभिस्सह ।
इदानीमेव समयो भवतां विक्रमस्य तु ॥ ४५ ॥

इत्युक्त्वा नृपतिस्तेभ्यो दत्वा हैमाम्बराणि वै ।
गन्धकर्पूरकस्तूरीताम्बूलानि च तान् पुरः ॥ ४६ ॥

प्रस्थाप्य चारानाहूय तैर्विज्ञापितभाषितैः ।
ज्ञात्वा बलाबलं सम्यगरीणामात्मनोऽपि च ॥ ४७ ॥

ततो दूतं समाहूय पराविज्ञातचेष्टितम् ।
कार्याकार्यविशेषज्ञं वाग्मिनं दृढमानसम् ॥ ४८ ॥

बहुमान्य वदेद्देवं त्वं प्रत्यर्थिमहीभृतः ।
सेनानिवेशं सम्प्राप्य सत्वरं स्वस्य चागतिम् ॥ ४९ ॥

निवेदयित्वा तद्राज्ञे स्वयङ्गत्वा तदन्तिकम् ।
वदैवं दूतवर्योऽहं मत्स्वामिप्रेषितो भृशम् ॥ ५० ॥

तवान्तिकमनुप्राप्तो मत्स्वामी बलसंयुतः ।
युद्धार्थमागतः क्षिप्रं त्वया प्रातः परेद्यवि ॥ ५१ ॥

आगन्तव्यञ्चाहवार्थमित्युक्त्वा पुनरेहि मे ।
अन्तिकञ्चातिवेगेनेत्युक्त्वा तं प्रेषयेन्नृपः ॥ ५२ ॥

अथात्मनोक्तमखिलमुक्त्वात्मनृपसान्निधौ ।
तृणीकृत्य रिपून् सर्वान् स्वान्तिकं पुनरागतात् ॥ ५३ ॥

दूताद्विज्ञाय सहसा विपक्षहृदयं नृपः ।
युद्धे बद्धस्पृहो भूत्वा वेत्रहस्तैर्बलाधिपान् ॥ ५४ ॥

आह्वाययित्वा तानेवं वदेद् भूमिपुरन्दरः ।
हे यूथनाथाः श्वः प्रातरस्माकं वैरिणामपि ॥ ५५ ॥

भविष्यति महायुद्धं तुमुलञ्चातिभीषणम् ।
आहूयन्तामाप्तनृपाः सन्नह्यन्ताञ्च सैनिकाः ॥ ५६ ॥

सज्जीक्रियन्तां तुरगाः शृङ्गार्यन्तां मतङ्गजाः ।
इत्यादिश्य ततो राजा परेद्युरुषसि प्रिये ॥ ५७ ॥

स्नात्वा तात्कालिकं नित्यकर्म निर्वर्त्य भास्करम् ।
उपास्याभ्यर्च्य विधिवत् स्वेष्टदेवं गुरून् द्विजान् ॥ ५८ ॥

नमस्कृत्याथ विधिना कृत्वा दानानि कानिचित् ।
सखड्गचर्मकवचस्सर्वाभरणभूषितः ॥ ५९ ॥

नदत्सु पञ्चवाद्येषु भेरीकाहलिकादिषु ।
गृहान्निर्गत्य भद्रेभमारुह्य स्वकुलागतम् ॥ ६० ॥

युद्धोपस्करसन्नद्धमुदयाद्रिमिवांशुमान् ।
वन्दिभिर्नन्द्यमानस्सन्नुद्बाहुभिरुदारधीः ॥ ६१ ॥

यायाद्योद्धुं महीपालश्चतुरङ्गबलान्वितः ।
उत्प्रेक्ष्यमाणस्सहसाऽऽलोककैश्शिबिरस्थितैः ॥ ६२ ॥

तस्य सैन्यस्य रजसा व्याप्तञ्चेद्गाढमम्बरम् ।
न शक्योऽयं मया द्रष्टुमित्याशङ्क्य पुरैव हि ॥६३॥

अस्यान्तिकमनुप्राप्तश्चन्द्र एवेति निश्चिताम् ।
मतिं कल्पयता श्वेतछत्रेणाभात्यसौ नृपः ॥ ६४ ॥

चामरद्वन्द्वदम्भेन नृत्यन्तीभ्यां स्वपार्श्वयोः ।
स्वदानक्षात्रकीर्तिभ्यां सेव्यते किमयं नृपः ॥ ६५ ॥

पूरयिष्यत्यसौ सौवप्रतापानलशोषितम् ।
पारावारमरिक्ष्मापनारीनयनवारिभिः ॥ ६६ ॥

अयमुत्तुङ्गतुरगघाटीभिर्रतिपांसुलाम् ।
करोति पङ्किलाम्भूमिं भूयो गजमदाम्बुभिः ॥ ६७ ॥

निस्त्रिंशोऽयं सकोशश्चेद्दानदक्षः कथम्भवेत् ।
इति मत्वैव तङ्कोशादयमुद्धृतवान्किल ॥ ६८ ॥

सङ्कुच्यात्मानमत्यन्तमरिभूमण्डलङ्किमु ।
खेटदम्भादस्य राज्ञो बाहुमाश्रित्य तिष्ठति ॥ ६९ ॥

यशोदयाऽन्वितश्चायं नेता गोपजनस्य च ।
पाता गोमण्डलस्यापि कथं न पुरुषोत्तमः ॥ ७० ॥

युधिष्ठिरोऽपि भीमोऽपि चरितैरर्जुनोऽपि च ।
प्रज्ञया सहदेवोऽपि नकुलो न भवत्ययम् ॥ ७१ ॥

चित्रमम्बरगश्चन्द्रस्स षोडशकलाऽन्वितः ।
अयं तु जगतीचन्द्रश्चतुष्षष्टिकलाऽन्वितः ॥ ७२ ॥

तादृग्विधगुणस्यास्य कलङ्कोऽप्यस्ति कश्चन ।
देशे देशे प्रमत्तेव कीर्तिर्भ्रमति वल्लभा ॥ ७३ ॥

एवमुत्प्रोक्षितो राजा बहुधा शिबिरस्थितैः ।
जनैर्जयोद्यतश्शत्रुसैन्यान्तिकमुपाश्रितः ॥ ७४ ॥

चतुरङ्गबलं सोवञ्चतुर्धा प्रविभज्य तत् ।
कुर्याद्गरुडवद् व्यूहं पुच्छपक्षमुखान्वितम् ॥ ७५ ॥

तुण्डस्थाने रथानश्वान् वक्षस्स्थाने मतङ्गजान् ।
पुच्छस्थानेऽवशिष्टस्य स्थाने देहस्य सैनिकान् ॥ ७६ ॥

संस्थाप्य वैनतेयाभं व्यूहमेवं विधाय तम्।
स्वयन्तस्योदरस्थाने तिष्ठेत् भूमिपुरन्दरः ॥ ७७ ॥

अथ वा कल्पयेद् व्यूहं पद्मवत्पद्मलोचने।
रथैस्तु कर्णिकाङ्कृत्वा परितः कुञ्जरैर्हयैः ॥ ७८ ॥

विधाय वलयन्तस्य परितस्सैनिकैरुमे।
रचयित्वाऽष्टपत्राणि तिष्ठेत्तन्मध्यतस्स्वयम् ॥ ७९ ॥

अथ वा चक्रवद्व्यूहं कारयेन्नृपतिः प्रिये।
चक्राकारं भटैः कुर्यात् प्राकारं प्रथमं ततः॥ ८० ॥

द्वितीयमश्वैर्मातङ्गैस्तृतीयं स्यन्दनैस्ततः।
तुरीयमेवं निर्माय चक्रव्यूहं तदन्तरे ॥ ८१ ॥

स्वयमाप्तजनैस्साकं युद्धे बद्धस्पृहो भवेत्।
अथ वाऽर्धेन्दुसङ्काशं दण्डाकारमथापि वा ॥ ८२ ॥

चतुर्विधेन स्वीयेन बलेन व्यूहकल्पनम्।
कृत्वा तन्मध्य आसीनश्शत्रुसेनाग्रवर्तिभिः ॥ ८३ ॥

भटैर्योद्धुं भटान्कांश्चित् स्वस्य सेनाग्रवर्तिनः।
कांश्चित्कण्ठोल्लसन्निष्कान्धानुष्कांस्तु कृतश्रमान्॥८४

प्रेषयेत् खड्गिनः कांश्चित्कांश्चित्प्रासकरानपि।
कांश्चिच्छक्रधरान्देवि कांश्चित्तोमरधारिणः ॥ ८५ ॥

कांश्चिच्चैव गदाहस्तान् कांश्चिद् द्रुघणधारिणः ।
ततस्तैर्युध्यतां शत्रुभटैस्सेनाग्रवर्तिभिः ॥ ८६ ॥

स्वभटानां भङ्गदम्भादाकृष्यारिबलं महत् ।
स्वबलस्यान्तिकं राजा प्रापय्य च ततः परम् ॥ ८७ ॥

शङ्खदुन्दुभिनिर्घोषैर्जयघोषैश्च वन्दिनाम् ।
रथचक्रस्वनैर्दन्तिबृम्हितैरतिभीषणैः ॥ ८८ ॥

अश्वहेषारवैः पत्तिसिंहनादैश्च दारुणैः ।
प्रतिध्वनति दिक्चक्रे महायुद्धं प्रवर्तयेत ॥ ८९ ॥

रथिकान् रथिकैर्नागान् नागैश्चैव हयान् हयैः ।
भटान् भटैर्नरपतिर्योधयेद्धर्ममार्गतः ॥ ९० ॥

धर्मयुद्धरतो राजा लोकानाप्नोति पुष्कलान् ।
व्युत्क्रमेणाथ वा राजा कारयेद् युद्धमद्रिजे ॥ ९१ ॥

भटानां वाजिनाञ्चैव वाजिनां हस्तिनामपि ।
हस्तिनां स्यन्दनानाञ्च सङ्करेण बलेन वा ॥ ९२ ॥

युद्धङ्कारयितव्यं वै नृपेण जयमिच्छता ।
रथी हस्तिपकं हन्याद् हस्त्यारोहस्तु सादिनम् ॥ ९३॥

सादी च पदगं हन्यात् पत्तिर्वा सादिहा भवेत् ।
सादी स्याद्धस्तिपकहा सादी स्याद्रथिहाऽद्रिजे ॥ ९४॥

शस्त्राशस्त्रि क्वचिद्देवि कुत्रचिच्च गदागदि ।
खड्गाखड्गि तथाऽन्यत्र भुजाभुज्यपरत्र तु ॥ ९५ ॥

कचाकचि परत्रोमे मुष्टामुष्टीतरत्र तु ।
भटैरत्यन्तसङ्क्रुद्धैः कारयित्वाऽऽहवं नृपः ॥ ९६ ॥

स्वयमस्त्रप्रवीणश्चेदस्त्रैर्युध्येत सत्वरम् ।
नोचेन्मानुषमादाय चापमारोप्य वै गुणम् ॥ ९७ ॥

सन्धाय काण्डानाकर्णमाकृष्यारिव्रजं प्रति ।
विमुञ्चेदात्मनामाङ्कान् रुक्मपुङ्खांश्च पत्रिणः ॥ ९८ ॥

न ज्ञायते यथाऽऽदानं सन्धानञ्च विसर्जनम् ।
तथा विमुञ्चेन्नृपतिः क्षिप्रहस्तश्शिलीमुखान् ॥ ९९ ॥

ततस्त्वालीढमाश्रित्य स्थानं नृपतिसत्तमः ।
धारामुखैश्शरैश्छिन्द्याच्चर्माण्यरिमहीभुजाम् ॥ १०० ॥

कार्मुकाणि क्षुरप्रैस्तु छिन्द्यात्सूचीमुखेषुभिः ।
विशङ्कटान् विशालाक्षि कङ्कटान् सङ्कटापहान् ॥ १०१ ॥

मस्तकानर्धचन्द्राभैश्शत्रूणाञ्छेदयेच्छरैः ।
भल्लैर्हृदयभेदी स्याद् गुणांश्छिन्द्याद्विभल्लकैः ॥ १०२ ॥

खण्डयेत् काकतुण्डैस्तु शरैः परशरान् प्रिये ।
शरैर्नालीकनाराचैर्गोपुच्छैर्वत्सदन्तकैः ॥ १०३ ॥

मत्तान्मतङ्गजानश्वान् वेधयेत्सर्वसन्धिषु ।
ततः कांश्चित्समादाय भल्लांस्तैस्सादिनां प्रिये ॥१०४॥

आधोरणानां रथिनामन्येषां रिपुभूभुजाम् ।
शिरांसि पातयेत्तालफलानीव सुमध्यमे ॥ १०५ ॥

ततोऽरिसैन्ये शनकैरवसन्ने सति प्रिये ।
एकहेळयाऽश्वनागादिचतुरङ्गबलं महत् ॥ १०६ ॥

प्रेरयित्वाऽतिवेगेन क्षत्रधर्मस्थितो नृपः ।
सरथं सगजं साश्वं सपदातिं सबान्धवम् ॥ १०७ ॥

समित्रवर्गं सामात्यमरिमाहवमूर्धनि ।
हन्याद्धन्तुमशक्यश्चेत् स रिपुस्सर्वमङ्गळे ॥ १०८ ॥

बलं बहुळमानाय्य भूयोऽपि च चतुर्विधम् ।
पुनर्यत्नं रिपुं हन्तुं कुर्याद्राजा दृढव्रतः ॥ १०९ ॥

तथाऽप्यरिरशक्यश्चेदाभिचारादिकं प्रिये ।
कारयित्वा द्विजैः कर्म विद्वेषं वा परस्परम् ॥ ११० ॥

कल्पयित्वा रणे हन्यादुपायैर्वेतरैरपि ।
एवं बहुविधे यत्ने कृतेऽपि च विधेर्बलात् ॥ १११ ॥

अत्यन्तमरिवाहिन्यां प्रवृद्धायां स्वयं नृपः ।
वैतसीं वृत्तिमाश्रित्य ह्यतिवाह्य तदापदम् ॥ ११२ ॥

पश्चात् समीक्ष्य समयमुत्कस्स्यादरिनिग्रहे ।
कौर्मं सङ्कोचमथ वा समाश्रित्य महीपतिः ॥ ११३ ॥

उद्ग्रीवः स्यात्स्वानुकूले समयेऽरिवधं प्रति ।
येन केनाप्युपायेन सर्वशक्त्या रणाङ्कणे ॥ ११४ ॥

हत्वाऽरिं विजयं प्राप्य प्रजा राजाऽनुपालयेत् ।
उपेक्षते य आलस्यादरीनप्यामयानपि ॥ ११५ ॥

अचिरेणैव कालेन नाशमेति स पार्थिवः ।
तस्मादुपेक्षा नो कार्या राज्ञाऽरिष्वामयेषु च ॥ ११६ ॥

वर्धन्ते वह्निवत्क्षिप्रमत्यल्पास्तेऽपि भामिनि ।
पुरा मनुर्महाराजो मान्धाता च पुरूरवाः ॥ ११७ ॥

सगरः कार्तवीर्यश्च ययातिर्नहुषस्तथा ।
नाभागो धुन्धुमारश्च शिबिश्चैव प्रतर्दनः ॥ ११८ ॥

एते चान्ये च भूपाला महावीर्या महौजसः ।
अरीनुरुबलान्हत्वा समरेऽमरसन्निभाः ॥ ११९ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं सम्प्राप्य प्राज्यं राज्यमपालयन् ।
तस्मादावश्यकतया साम्राज्यस्थैर्यसिद्धये ॥ १२० ॥

जेतव्याश्शत्रुभूपाला येनकेनापि भूभुजा ।
निस्सपत्नं वदन्त्यार्या राज्यम्भूस्वर्ग इत्युभे ॥ १२१ ॥

तदीश्वरोऽपि नृपतिर्भवेत् भूमिपुरन्दरः ।
इत्येवन्ते समाख्यातं युद्धलक्षणमद्रिजे ॥
सङ्ग्रहेण सरोजाक्षि किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १२२ ॥

इत्याकाशभैरवाख्येमहाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
युद्धस्वरूपनिरूपणं नाम
सप्तत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथाष्टत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ साङ्ग्रामिकवीरगतिस्वरूपनिरूपणम् ॥

पार्वती—शिव सर्वज्ञ सर्वेश त्वन्मुखाम्भोजतश्श्रुतम् ।
युद्धस्वरूपमखिलं श्रोतृश्रोत्रसुखावहम् ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि सङ्ग्रामेषु तनुत्यजाम् ।
नराणाङ्कीदृशी देव गतिर्भवति मे वद ॥ २ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि श‍ृणूत्तरमगात्मजे ॥ ३ ॥

भटास्तु त्रिविधाश्श्रेष्ठा मध्यमाश्चाधमा इति ।
उत्तमाः क्षत्रियाः प्रोक्ता मध्यमाः पादजास्स्मृताः ॥४॥

अधमास्सङ्करा देवि नानायुद्धविशारदाः ।
रथमारुह्य रथिनं हत्वा यो हन्यते स्वयम् ॥ ५ ॥

सरथेन नरो याति लोकमैन्द्रं सनातनम् ।
यः कुम्भिकुम्भावास्फाल्य युध्यमानोऽरिणा हतः ॥६॥

स रम्भयाऽऽलिङ्गितस्स्यात्प्रोत्तुङ्गकुचकुम्भया ।
तुरङ्गन्नर्तयन्यस्तु हत्वा शत्रुं रणे हतः ॥ ७ ॥

स नृत्यन्त्या सदोर्वश्या सेव्यते दिवि देववत् ।
ये भटा निहताश्शस्त्रैर्युध्यमानाः परस्परम् ॥ ८ ॥

ते तु निर्मलनामानं स्वर्गं यान्ति वरानने ।
धनन्निधनवन्मत्वा प्रधने संस्थिताः पुनः ॥ ९ ॥

एते स्वर्गं भटा यान्ति नरास्सत्यरता इव ।
अमरोऽपि समो युद्धे मे नेत्युक्त्वारिणा हतः ॥ १० ॥

युयुधानश्चिरं यस्स रमते मेनया सह ।
युद्धे यस्तिलशो देवि छिद्यते रिपुणा शरैः ॥ ११ ॥

स तिलोत्तमया साकं क्रीडत्यमरवद्दिवि ।
रञ्जयन्मञ्जुवचनैररिं हत्वा स्वयं हतः ॥ १२ ॥

स मञ्जुघोषया साकमाकल्पं रमते दिवि ।
केशाकेशि भटो यस्तु युद्ध्यमानो रणेऽरिणा ॥१३॥

शरैर्हतस्त्यजेत् प्राणान् स सुकेश्या रमेत वै ।
किन्नरा युधि मे तुल्या इत्युदीर्य रणेऽरिणा ॥ १४ ॥

इतीरयन् यो निहतः स याति ब्रह्मणः पदम् ।
अजातत्रासपटलो भटैस्सुमणिवत्प्रिये ॥ २४ ॥

वज्रेण भिद्यते यस्तु स पदं याति वज्रिणः ।
ब्रह्मदण्डेन वाऽस्त्रेण हन्यते यो महाहवे ॥ २५ ॥

स हंसयुक्तयानेन ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ।
यस्तु नारायणास्त्रेण युयुधानो निहन्यते ॥ २६ ॥

स दिव्येन विमानेन विष्णुलोकमवाप्नुयात् ।
यस्तु पाशुपतास्त्रेण हतश्चेदरिणा रणे ॥ २७ ॥

रथेन वृषचिह्नेन कैलासं समवाप्नुयात् ।
एवमिन्द्रादिदेवानामस्त्रैर्ये निहता रणे ॥ २८ ॥

सम्प्राप्येन्द्रादिलोकांस्ते रमन्तेऽप्सरसां गणैः ।
विचार्यान्योन्यशत्रुत्वं शस्त्रास्त्राणि प्रयोजयेत् ॥ २९ ॥

अविचार्य प्रयुक्तानि व्यर्थानि स्युर्वरानने ।
क्रमाद्वधः क्षत्रियेण शूद्रस्य श्रेष्ठ उच्यते ॥ ३० ॥

शूद्रात्सङ्करजातेश्च व्युत्क्रमादधमः स्मृतः ।
तस्मादुत्तम एवात्र वधः स्यात्सद्गतिप्रदः ॥ ३१ ॥

सर्वेषामपि भूपानामितरेषाञ्च भामिनि ।
तिर्यग्भिर्वा यदि मृतिर्गजाश्वोष्ट्रादिभिर्युधि ॥ ३२ ॥

सा च प्रिये समीचीना भवत्येव न संशयः ।
इत्येवं ते समाख्याता वीराणाङ्गतिरद्रिजे ॥
सङ्ग्रहेणाधुना सम्यक्किमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ ३३ ॥

इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
सङ्ग्रामहत वीरगतिस्वरूपनिरूपणन्नाम
अष्टत्रिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ अथैकोनचत्वारिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ श्रीसाम्राज्यलक्ष्मीस्तोत्रम् ॥

पार्वती—देवदेव दयासिन्धो लोकरक्षणतत्पर ।
युद्धे हतानां शूराणां गतिस्त्वद्वदनात् श्रुता ॥ १ ॥

इदानीं श्रोतुमिच्छामि स्तोत्रमत्यन्तपावनम् ।
साम्राज्यलक्ष्म्या देवेश वक्तुमर्हसि मेऽनघ ॥ २ ॥

श्रीशिवः—देवि सम्यक्त्वया प्रश्नः कृतो लोकहितेच्छया ।
प्रश्नानुरूपं वक्ष्यामि शृणुष्वोत्तरमद्रिजे ॥ ३ ॥

सार्वभौमो नरपतिर्मण्डलस्येश्वरोऽपि वा ।
देशाध्यक्षः कतिपयग्रामाध्यक्षोऽथ वा नृपः ॥ ४ ॥

साम्राज्यलक्ष्म्यास्तुष्ट्यर्थमष्टैश्वर्याभिवृद्धये ।
पठेत्प्रातः प्रतिदिनं लक्ष्मीस्तोत्रमनुत्तमम् ॥ ५ ॥

ऋषिरस्याहमाख्यातश्छन्दोऽनुष्टुबुदाहृतम् ।
साम्राज्यलक्ष्मीर्देवेशि देवता देववन्दिता ॥ ६ ॥

ध्यानस्वरूपं वक्ष्यामि साधकाभीष्टदायकम् ।
येन साम्राज्यदा लक्ष्मीस्सन्ततं संप्रसीदति ॥ ७ ॥

क्षीराब्धिमध्ये श्वेताख्ये मनोज्ञे द्वीपनायके ।
विजयाख्यपुरे रम्ये चिन्तामणिगृहान्तरे ॥ ८ ॥

मूले कल्पतरोर्दिव्ये रत्नमण्टपमध्यमे ।
सिंहासने स्वर्णमये सहस्रदळपङ्कजे ॥ ९ ॥

कर्णिकायां समासीनां श्वेतच्छत्रेण चारुणा ।
वधूविधूयमानाभ्याञ्चामराभ्याञ्च शोभिताम् ॥ १० ॥

समकालोदितानेकदिवाकरसमप्रभाम् ।
तटित्कोटिप्रभापुञ्जजयोद्यत्कनकाम्बराम् ॥ ११ ॥

चतुर्भुजात्तविलसत्पद्मयुग्मवराभयाम् ।
पूर्णेन्दुबिम्बवदनामिन्दीवरनिभेक्षणाम् ॥ १२ ॥

सुनासां सुभ्रुवं किञ्चित् कुञ्चितानीलकुन्तळाम् ।
बिम्बोष्ठीं मञ्जुदशनां कम्बुसङ्काशकन्धराम् ॥ १३ ॥

कुम्भिकुम्भोपमकुचां तनुवृत्तसुमध्यमाम् ।
आवर्तनाभिमानीलरोमराजिविराजिताम् ॥ १४ ॥

पुलिनाभोगजघनां पृथुश्रोणीयुगान्विताम् ।
रम्भाभोरुयुगामीषत्तनुजङ्घालसत्पदाम् ॥ १५ ॥

अनर्घरत्नघटितमनोज्ञमकुटोज्ज्वलाम् ।
मुक्ताताटङ्कयुगळग्रैवेयाङ्गदभूषिताम् ॥ १६ ॥

वज्रवैडूर्यघटितमहाहोरोजबन्धनाम् ।
पद्मरागस्फुरद्धेमकाञ्चीदामविराजिताम् ॥ १७ ॥

मञ्जुमाणिक्यमञ्जीरयुगळाञ्चत्पदाम्बुजाम् ।
सर्वलावण्यवसतिं विलासावासमन्दिरम् ॥ १८ ॥

साम्राज्यलक्ष्मीं ध्यात्वैवं जपेत् स्तोत्रमनन्यधीः ।
जय क्षीराब्धितनये जय चन्द्रसहोदरि ॥ १९ ॥

जय लोकैकजननि जय नारायणप्रिये ।
जय वन्दारुवरदे जय बृन्दारकार्चिते ॥ २० ॥

जयाष्टैश्वर्यदे देवि जयेष्टफलदायिनि ।
जयाखिलजगद्वन्द्ये जयानन्तगुणान्विते ॥ २१ ॥

नमस्ते वेदवेद्यायै नमस्ते पुण्यमूर्तये ।
नमस्तेऽमरवन्द्यायै भूतधात्र्यै नमोऽस्तु ते ॥ २२ ॥

नमो हिरण्यवर्णायै पद्मिन्यै ते नमोऽस्तु ते ।
नमोऽस्तु निर्विकल्पायै राज्यदायै नमोऽस्तु ते ॥ २३॥

नमस्ते नित्यपुष्टायै महालक्ष्म्यै नमोऽस्तु ते ।
नमः पङ्कजधारिण्यै करुणानिधये नमः ॥ २४ ॥

प्रसीद पद्मगर्भाभे प्रसीद भुवनेश्वरि ।
प्रसीद पद्मनयने प्रसीद हरिवल्लभे ॥
प्रसीद कमले देवि प्रसीद कमलालये ॥ २५ ॥

॥ इत्याकाशभैरवाख्ये महाशैवतन्त्रे साम्राज्यलक्ष्मीपीठिकायां
साम्राज्यलक्ष्मीस्तुतिर्नाम
एकोनचत्वारिंशदुत्तरशततमः पटलः ॥

॥ इत्थमस्याध्यायस्य परिसमाप्तिर्मातृकासु न विद्यत इति शम् ॥

॥ श्रीः ॥

॥ शुद्धाशुद्धपाठः ॥

पुटसंख्या	श्लोकसंख्या	शुद्धपाठः	अशुद्धपाठः
१	३	कुण्डला	कुण्डळा
२	१५	नद्‌वि	नदीव
३	१६	मद्‌वि	मद्दीव
४	४	दिङ्मुखः	दिङ्मुखः
४	८	लङ्क्	लङ्क
७	२७	भृङ्गार	भृंङ्गार
१०	२३	मर्दलान्	मर्दलाः
१२	११	सम्यक्स	सम्यवस
१३	२	तद्देवि	तद्देवी
१४	८	वाह्य	वह्य
१४	१४	हविष्याशी	हविष्याणि
१७	९	सहस्रं	सहस्र
१८	१८	सहस्रं	सहस्र
१८	२४	मुक्तो	भुक्तो
१९	२७	सहस्रं	सहस्र
२१	१२	वल्यादि	माल्यादि
२१	१३	स्रुवादि	स्रवादि
३५	—	द्वादशः	एकादशः
३७	—	त्रयोदशः	द्वादशः
३९	—	”	”
३९	२४	समर्च	समच

पुटसंख्या	श्लोकसंख्या	शुद्धपाठः	अशुद्धपाठः
४१	३९	साहस्रं	साहस्र
४८	३	सङ्कीर्त्य	संङ्कीर्त्य
५०	२१	भो ! भो !!	भो ? भो ?
५३	१७	ताञ्छु	तांश्छु
५७	३	द्रुतो	द्रुता
६८	१५	वास्तु	वासु
८१	—	चतुर्विंशः	पञ्चविंशः
८४	३२	महत्या	महात्य
८४	३७	संवत्स	संवस
८६	६	तिलैर्नवैः	तिलैर्नवै
८७	१८	त्सतिलं	त्सीतलं
८७	२२	शान्तिङ्कु	शान्तिङ्कु
८८	५	न्नीलन्नील	न्नलिन्नलि
९०	१५	अलङ्कृ	अलङ्क
११०	२७	न्नृपः	न्पृपः
१११	४	वक्ष्यामि	वक्ष्याम
११२	९	त्कोष्ठ	त्कोष्ट
११९	१६	न्यग्रोधार्ध	न्यग्रोधाध
१२८	११	कोष्ठेषु	कोष्टेषु
१४८	२१	दैवः	दैव
१५०	५	पुरोध	पुराध
१५३	३३	तदन्ये	तदये
१५६	११	परितः	पारतः
१६१	१०	नाप्य	नाप्य
१६५	१५	एवङ्कृ	एवङ्कृ

पुटसंख्या	श्लोकसंख्या	शुद्धपाठः	अशुद्धपाठः
१६५	२०	नीत्वा	नत्विा
१६७	१०	ध्याम्यहं	ध्यायहं
१७७	१	श्श्रुतम्	श्शुभम्
५७७	४	दामि	दामे
१७९	२०	मेघे	मधे
१८१	१	वंस्त्व	वन्स्त्व
१८१	४	राष्ट्रे	राष्टे
१८६	२३	ङ्कुर्वादि	ङ्कुर्वादि
१८७	५	ब्रह्म	ब्रह्य
१८९	१७	तज्जले	तञ्जले
१९०	१	कसमन्वित:	कसन्वित:
१९१	१३	शेषं	शेंषं
१९२	२२	तत्त्वाया	तत्वायाा
१९९	३१	विशेषत:	विशेषतं:
२१३	१३	गूढे	गूढौ
२१५	—	षट्	षट
२३८	१९	वस्त्रं	वस्त्र
२४१	९	स्त्वमेव	स्त्मेव
२७०	२२	भावग	भावगा
२७१	२८	रसात्तु	रसात्त
२७८	—	त्र्यशीति	त्रयशीति
२८५	११	ङ्कृत्वा	ङ्कृत्वा
२८७	१२	कुङ्कुम	कुङ्कुम
२९१	१४	ङ्कृत्वा	ङ्कृत्वा
२९६	१४	प्रदे	प्रद

पृष्ठसंख्या	श्लोकसंख्या	शुद्धपाठ	अशुद्धपाठ:
३००	५	त्फलंवत्कुं	त्फलवत्कु
३०२	१९	धराङ्क	धराङ्क
३०४	१	कर्तव्य	कर्तव्य
३१४	५	ङ्गृह्य	ङ्गहा
३१६	२	वर्षै	वष
३२४	४	बध्द्वा	वध्वा
३३०	३४	शीत्यन्त	शीत्यंश
३३७	३	पतिम्	पातम
३३७	४	ल्लु त	ल् ु त
३३८	१९	मातृणां	मातणां
३३८	२०	रुद्राणां	रुद्राणा
३३९	—	जपविधि	जपधि
३४१	११	नत	णत
३४४	५	सङ्घांश्च	सङ्घाश्च
३६३	३९	पितृणां	पितणां
३७३	२४	मन्त्रेण	मात्रेण
३७५	१३	वरित्वा	वरित्वा ?
३८६	२६	प्राज्यं	प्राप्य
३८७	२	सङ्क्रान्ते:	सङ्क्रान्ते:
३८७	८	गणिका	गुम्फिकां
४०३	८	प्रिय	प्रिये
४०३	११	प्रिये	प्रिय
४०६	६	पङ्क्तिश:	पङ्क्तिकश:
४०७	२	त्करं	त्कर
४०७	४	रनुष्ठित	रनुष्ठित

पुटसंख्या	श्लोकसंख्या	शुद्धपाठः	अशुद्धपाठः
४१२	३	पूर्वदिने	पूर्वदिने
४२६	१८	यातो	याता
४३७	३०	स्वकीयं	स्वकायं
४४०	२२	शूद्रा	शूदा
४५०	६	पत्राक्षि	पत्राक्ष
४५०	८	दैव	देव
४५४	४१	छिन्द्याद्धि	छिन्द्याद्वि
४५९	२९	मुत्तमं	मुत्तरं

